

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Diplomová práce

Bc. Jan Knittel

Český dvůr Ladislava Pohrobka

The court of Ladislaus the Posthumous in Bohemia

Praha 2014

Vedoucí práce: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat prof. PhDr. Lence Bobkové, CSc. za ochotné a trpělivé vedení práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. ledna 2014

Jan Knittel

Abstrakt:

Předkládaná diplomová práce se zabývá personálním složením dvora krále Ladislava Pohrobka v časovém rozmezí od roku 1452 až do Ladislavovy smrti v listopadu 1457. Období vlády posledního člena albertinské linie habsburského rodu bylo doposud zpracováno především jako etapa politických dějin 15. století a důraz byl kladen na činy zemského správce Jiřího z Poděbrad.

Přednostně, na základě diplomatického materiálu, se práce pokouší sestavit portréty jednotlivých dvořanů ze zemí Koruny české a z obojích Rakous a zasadit je do širšího dějinného rámce.

Královský dvůr a jeho součásti se v případě mladého krále nijak nevymykal pozdně středověkým zvykům. Vedle dvorských úředníků tak početnou skupinu osob tvořili členové královské rady. Důležitou instituci a zároveň instrument královny vlády tvořila královská rada, která byla nepostradatelná a jejíž personál s panovníkem cestoval.

Nízký věk Ladislava Pohrobka umožnil několika královým důvěrníkům získat silný vliv na královu osobnost, z čehož dokázali těžit ve svůj prospěch na úkor panovníka. Tito vytvářeli na dvoře mocenské frakce, které vedly se střídavými úspěchy mezi sebou zápas o Ladislavovu důvěru. Situaci komplikovaly vedle královny nezkušenosti také národnostní a především stavovské problémy.

Klíčová slova:

královský dvůr, dvorská kancelář, kancléř, Jiří z Poděbrad, Oldřich II. Celský, Oldřich Eicinger, královská rada.

Abstract:

This thesis discusses the personal composition of the Court of King Ladislav Pohrobek from the year 1452 until Ladislav's death in November 1457. The period of ruling of the last member of Albert's line of the Habsburg dynasty has been treated mainly as a stage of political history of the 15. century, and emphasis was placed on the acts of the provincial administrator Jiří z Poděbrad.

Preferably on the basis of the diplomatic work of the material, trying to assemble portraits of courtiers of the Czech Crown lands and both Austria and put them into a broader historical framework.

The Royal Court and its components, in the case of the young King did not exceed in the late medieval manners. In addition to court officials a large group of people were members of the Royal Council. An important institution and instrument of the King's Government was the Royal Council, which was indispensable and whose staff traveled with the monarch.

Low age of Ladislav allowed several of the King's counselors to get a strong influence on the King's personality, from which they could benefit in its favor at the expense of the monarch. These create a power factions, which were competing for the Ladislav's trust. The situation was complicated not only by the King's inexperience, but also by national and estates problems.

Keywords:

Royal Court, Royal Council, King's counselors, chancellor, Jiří z Poděbrad, Oldřich II. Celský, Oldřich Eicinger.

Seznam zkratek

AČ	Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské
AKČ	Archiv Koruny české
AÖG	Archiv für österreichische Geschichte (do roku 1864: Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen)
AUC	Acta Universitatis Carolinae
AUP	Acta Universitatis Purkynianae
AUR	Allgemeine Urkundenreihe
BILNÖ	Blätter für Landeskunde von Niederösterreich
BIVIKNÖ	Blätter des Vereins für Landeskunde von Niederösterreich
ČČH	Český časopis historický
ČsČH	Československý časopis historický
CDLS	Codex diplomaticus Lusatiae Superioris
DaS	Dějiny a současnost
ed(d)., hrsg.	vydal(i)
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
FHB	Folia Historica Bohemica
FRA	Fontes rerum austriacarum.
HHStA Wien	Haus-, Hof-, und Staatsarchiv Wien
HS	rukopis (Handschrift)
JbLkNÖ	Jahrbuch für Landeskunde von Niederösterreich
JbVGW	Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Stadt Wien
MGH	Monumenta Germaniae Historica
MHB	Medievalia Historica Bohemica
MIÖG	Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung
MÖSTA	Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs
OSN	Ottův slovník naučný
PVH FF UK	Katedra pomocných věd historických a archivního studia FF UK
RI	Regesta Imperii
QGStW	Quellen zur Geschichte der Stadt Wien
red(d).	redigoval(i)
SAP	Sborník archivních prací

SOA	Státní oblastní archiv
SRA	Scriptores Rerum Austriacarum
ÚČD FF UK	Ústav českých dějin Filozofické fakulty UK
UH	Unsere Heimat
VIÖG	Veröffentlichungen des Institus für Österreichische Geschichtsforschung

Obsah

Úvod.....	8
I. Zhodnocení pramenů a literatury.....	10
II. Politická situace ve střední Evropě	17
III. Ladislav Pohrobek na dvoře římského krále Fridricha.....	21
III. 1. Dětská každodennost na panovnických dvorech.....	22
III. 2. Vychovatelé Ladislava Pohrobka.....	24
III. 3. Rezidence Ladislava Pohrobka do roku 1452	28
III. 4. Konec poručnictví a samostatný dvůr	29
IV. Královský dvůr	32
IV. 1. Držitelé dvorských úřadů	32
IV. 1. 1. Hofmistři.....	32
IV. 1. 2. Hofmaršálkové.....	35
IV. 1. 3. Kuchmistři.....	42
IV. 1. 4. Královští komorníci	46
IV. 2. Královská rada.....	53
IV. 2. 1. Titul rádce a jeho význam.....	54
IV. 2. 2. Organizace královské rady.....	56
IV. 2. 3. Účast na radách	58
IV. 2. 4. Kompetence královské rady.....	61
IV. 2. 5. Personální složení české a rakouské rady krále Ladislava Pohrobka	63
IV. 2. 5. 1. Rádcové ze zemí české Koruny.....	63
IV. 2. 5. 2. Rádcové z rakouských zemí	74
IV. 3. Královská kancelář	101
IV. 3. 1. Česká kancelář	102
IV. 3. 2. Rakouská kancelář	109
IV. 3. 3. Uherská kancelář.....	113
IV. 4. Dvorští kaplani	117
Shrnutí.....	121
Bibliografie	123
Seznam příloh	135

Úvod

K myšlence zabývat se v diplomové práci Ladislavem Pohrobkem mě přivedla bakalářská práce. V ní jsem se věnoval rakouské šlechtě v polovině 15. století a osobě posledního Albertince jsem se okrajově dotknul. Po vybrání tohoto širšího tématu však vyvstala otázka, z jakého úhlu pohledu nahlédnout na krátké období působení tzv. krále Holce.

Politické dějiny let 1453 – 1457 jsou v historiografii reflektovány většinou jako jakýsi předposlední stupínek Jiřího z Poděbrad na cestě za královskou korunou. A nutno dodat, že ne neprávem, vždyť největší zásluhu za období hojnosti a opětovný návrat práva do zemí Koruny české za Ladislavovy vlády lze přičíst jen a pouze zemskému správci. Ale královský dvůr Ladislava Pohrobka, jehož nejsvětlejším okamžikem byla královská korunovace v Praze, patřil ve své době k největším v Evropě. Bez větších pochybností mohl konkurovat dvoru císařskému, který byl tou dobou spíše regionálního charakteru, s centrem ve Štýrském Hradci. Ladislavův dvůr představoval oproti tomu doslova dvůr středoevropský a právě to při jeho studiu skrývá největší úskalí, protože dvořané pocházeli nejen ze zemí české Koruny, ale také z Uher a především z Rakouska.

Jsem si vědom, že název diplomové práce „Český dvůr Ladislava Pohrobka“ je nepřesný. Díky ročnímu studijnímu pobytu na vídeňské univerzitě, který se pro zvolené téma ukázal jako nepostradatelný pro sběr pramenů a literatury, jsem mohl téma rozšířit a k českým dvořanům krále Ladislava připojit i osoby z jeho rakouských zemí.

Cílem diplomové práce bylo pojmenování dvorských úředníků krále Ladislava, s jejichž jmény jsem se v pramenech setkal. Nedílnou součástí královského dvora byly také osoby, které Ladislav tituloval jako rádce. Ty jsem proto zařadil do širší královské rady, i když byla jejich přítomnost u dvora někdy diskutabilní. Jak k jednotlivým dvorským úředníkům, tak i k členům královské rady jsem se pokusil vyhledat biografické údaje a jejich kariéru dát do širších souvislostí tehdejšího politického dění.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. Po zhodnocení prostudovaných pramenů a nepostradatelném stručném seznámení s politickou situací v zemích Ladislavova dědictví, následuje část popisující téměř deset let mladého krále na dvoře poručníka Fridricha Štýrského, od roku 1452 císaře. Zde jsem se pokusil dohledat královy vychovatele a přiblížit jeho všední život.

Rané dětství mladého krále, které je tak málo známé a fakticky neprozkoumané skončilo v září 1452. Tehdy vznikl Pohrobkův samostatný dvůr, neboť král začal vydávat svým jménem listiny do svých zemí. Od té doby byly obsazovány tradiční, pozdně středověké dvorské, ale i zemské úřady. Nastínění náplně jejich činnosti spolu s personálním obsazením jsem věnoval následující část své diplomové práce. Poněkud podrobněji jsem se zaměřil na problematiku královské rady a jejího složení. Doplněk této části tvoří stručný přehled osob, které do rady více či méně patřily. Většího prostoru se zde dostalo dvěma hlavním protagonistům a důvěrníkům krále: Oldřichu Eicingerovi a Oldřichu Celskému.

Nedělitelnou součástí královského dvora tvořila kancelář. V Ladislavově případě to jsou hned kanceláře tři, jejichž zástupce měl král vždy po ruce, ať už na cestách, či ve svých rezidencích. Tyto osoby jsou vesměs známé i díky své diplomatické aktivitě, kterou pro svého panovníka vykonávaly.

Závěrem své diplomové práce přináším krátké shrnutí s pokusem vytvořit na základě svého výzkumu několik obecných závěrů. Pro přehlednější orientaci v personálním složení dvora Ladislava Pohrobka je součástí přílohy tabulka, která zároveň slouží jako rejstřík pro snazší orientaci v předkládaném textu.

I. Zhodnocení pramenů a literatury

Ve své práci jsem se opíral především o pramenné edice. Pro identifikaci dvorských úředníků mi posloužily především dokumenty diplomatické povahy vydané z královské moci. Pro studium skladby dvora ve starším období jsou nejdůležitějším zdrojem informací svědečné řady, které ale na listinách postupně mizí a v 15. století jsou již velkou vzácností, nicméně i zde se s nimi můžeme setkat. Potíž je ale v tom, že mezi takovými svědky potkáváme nejčastěji zemské a nikoliv dvorské úředníky. Největší cenu by pro studium dvora měly přímo jmenovací listiny do určitého úřadu, s nimiž jsem se bohužel nesetkal.

Protože král tu a tam využíval své dvořany i v diplomatických službách, zachovalo se relativně velké množství nejrůznějších pověřovacích listin pro daný úkol. V takovém dokumentu je pak uvedeno jméno i dvorská hodnost pověřeného člověka.

Diplomatické prameny Pohrobkovy éry byly většinou vydány v nejrůznějších edicích. V orientaci mi byla nejvíce nápomocna diplomová práce Václava Rameše, ve které autor provedl rozbor Ladislavovy české kanceláře.¹ Jako přílohu autor vytvořil precizní registář všech, českou kancelář vydaných listin s odkazem na příslušnou edici či archivní fond.

Z domácích diplomatářů nelze vynechat vydání česky psaných dokumentů nejrůznějšího charakteru v rámci řady nazvané *Archiv český*.² Stejně tak nepostradatelnými jsou Augustem Sedláčkem rekonstruovaná královská registra,³ nebo Antonínem Haasem shromážděné listiny v *Archivu Koruny české*.⁴

Nejvíce diplomatického materiálu pro dané téma je však obsaženo v rakouských edicích. Nejobsáhlejší a nejpřehlednější je dílo Eduarda Lichnowského *Geschichte des Hauses Habsburg*, zejména jeho šestá část, kde je chronologicky seřazeno více než dva tisíce listin z období 1439 - 1457.⁵ Lichnowský touto prací doplnil a hlavně zpřehlednil dílo svého předchůdce, archiváře Josefa Chmela. Chmel se zaměřil na diplomatický materiál 15. století

---

¹ Václav RAMEŠ, *Listiny, listy a kancelář Ladislava Pohrobka (1452 – 1457)*, diplomová práce, katedra PVH FF UK, Praha 1982.

² *Archiv český* čili Staré písemné památky české i moravské 1 - 40. František PALACKÝ - Josef KALOUSEK - Gustav FRIEDRICH a kol. (Edd.), Praha 1840-2004.

³ *Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361-1480*. August SEDLÁČEK (Ed.), Praha 1914.

⁴ *Archiv Koruny české 6*, katalog listin z let 1438 – 1526, Antonín HAAS (Ed.), Praha 1958.

⁵ Eduard Maria LICHNOWSKÝ, *Geschichte des Hauses Habsburg 6*, Wien 1842.

a svými pracemi zpřístupnil materiály uložené ve vídeňském dvorském archívu.⁶ Jeho zásluhou bylo i vydání Ladislavovy lenní knihy.⁷

Přesto nebyly všechny Ladislavovy listiny vydány. Během svého studijního pobytu ve Vídni jsem měl příležitost v tamějším archívu (Haus-Hof-Staatsarchiv Wien) prostudovat i nevydané prameny. Zaměřil jsem se především na písemnosti *Allgemeine Urkundenreihe*⁸ a na Ladislavovy dolnorakouské registáře z let 1453 – 1454.⁹

Při studiu dvora Ladislava Pohrobka nebylo možné vynechat ani narativní prameny, byť k prosopografii dvora bohužel příliš nepřispěly. Soubor drobných záznamů nejrůznějších pamětníků z „neučeného“ městského prostředí představují *Staré letopisy české*.¹⁰ Svým časovým rozsahem, od počátku vlády Václava IV. až po konec jagellonské epochy v Čechách, letopisy plně zahrnují dobu Pohrobkovu a Poděbradovu. Letopisy jsou pokládány za nejdůležitější pramen k českým dějinám 15. století. Komplikovanost vzniku Starých letopisů neumožňuje ale přesně určit autora, který popsal události padesátých a šedesátých let 15. století. Pravděpodobně šlo o osobnost pocházející z tábora Jiřího z Poděbrad, neboť svými texty velebí královo státnické dílo.¹¹ Politováníhodná je absence jakýchkoliv bližších zpráv o Ladislavově korunovaci z října roku 1453. Obecně je výtěžnost Starých letopisů pro studium dvorského prostředí minimální.

K dipozici jsou však i díla zahraničních autorů, kteří se zaměřili na české země pod vládou Ladislava Pohrobka i když nebyli při rekonstrukci personálního složení Ladislavova dvora ani tato díla nebyla nijak přínosná, tak je ve stručnosti popíši.

Za znalce českého prostředí husitské epochy je oprávněně pokládán Eneáš Silvius Piccolomini. Tento humanista a pozdější papež Pius II. patřil mezi výrazné osobnosti 15. století. Vytvořil i několik historiografických děl, jež mají zásadní význam pro poznání politických událostí ve střední Evropě. Vedle jeho *Historia Friderici III. imperatoris*, což bylo dílo Fridrichem přímo objednané, sepsal dvě důležité kroniky: *Historia Austriacorum* a *Historia Bohemica*. První jmenovaná práce vyšla ve třech redakcích; první napsal Eneáš celou

---

⁶ *Materialen zur Österreichischen Geschichte. Aus Archiven und Bibliotheken* 1 – 2, Josef CHMEL (Hg.), Wien 1837-38; *Diplomatarium habsburgense seculi XV. Urkunden, Briefe und Aktenstücke zur Geschichte der habsburgischen Fürsten Kg. Ladislaus Postumus, Erzherzog Albrecht VI. und Herzog Siegmund von Österreich aus den Jahren 1443 – 1473*, Josef CHMEL (Hg.), Wien 1850. Vydáno v edici *Fontes rerum Austriacarum* II/2, (dále FRA II/2).

⁷ *Das Lehenbuch K. Ladislaus für Österreich ob und unter der Enns (1453 – 1457)*, in: *Notizenblatt. Beilage zum AÖG* 4 (1854), s. 15 – 24, 41 – 48, 65 – 72, 89 – 96, 112 – 120, 137 – 144, 161 – 168, 185 – 192, 209 – 216, 233 – 240, 257 – 264, 281 – 288, 305 – 312, 329 – 336, 353 – 360, 377 – 384, 401 – 408, 425 – 432.

⁸ *Repertorium* 1, 1448 – 1470.

⁹ HS B 525; HS B 535; HS B 536/1; HS B 536/2.

¹⁰ *Staré letopisy české. Texty nejstarší vrstvy*, Alena M. ČERNÁ - Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ (edd.), Praha 2003.

¹¹ František KUTTNAR - Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009, s. 50.

za svého pobytu na Fridrichově dvoře a do roku 1454 ji zcela dokončil.¹² Druhou, rozsáhlejší redakci dokončoval autor již v Itálii a dopsal ji těsně před svým nástupem na papežský stolec. Třetí redakce ještě rozšiřuje předchozí verzi o církevní poměry.¹³ Eneáš, který v obou kronikách dával největší prostor současným událostem, znal prostředí Ladislavova vídeňského a pražského dvora zprostředkovaně, hlavně díky korespondenci s Prokopem z Rabštejna (1437-1473), potomní kancelář krále Jiřího, považovaný v Eneášově okolí za znalce českého prostředí. Piccolomini často jednal i s dalšími diplomaty z Čech, kteří přicházeli ve čtyřicátých letech na dvůr Fridricha III, v jehož službách tehdy Eneáš působil. Osobně se zúčastnil benešovského sjezdu v roce 1451, ze kterého podal podrobnou zprávu. V obou svých knihách věnuje velký prostor husitství a pouze dočasné „pomatenosti“ Čechů (na rozdíl od Tomáše Eberndorfera, který si o Česích myslí jen to nejhorší). Po Ladislavově vydání z poručnictví Fridricha III. v září 1452 ztratil však Ladislava Pohrobka z bezprostředního dohledu a nebyl přímým účastníkem jím popisovaných událostí. Proto musí čtenář přistupovat k jeho textům s jistou dávkou opatrnosti. Nutno dodat, že k závěru se obě kroniky dosti přibližují a jejich texty jsou si podobné.¹⁴ Zmíněna musí být i rozsáhlá Eneášova korespondence, hlavně s Prokopem z Rabštejna a s Kašparem Šlikem, která byla vydána v edici *Fontes Rerum Austriacarum*.¹⁵

Již jmenovaný Thomas Ebendorfer působil na Fridrichově královském dvoře především jako specialista na církevní otázky. Původně děkan a rektor (1432 – 1435) vídeňské univerzity navštívil v květnu roku 1433 jako vyslanec basilejského koncilu Prahu. Při té příležitosti spatřil zakládací listinu Karla IV. pro pražskou univerzitu.¹⁶ Ebendorfer pobýval na královském dvoře ve stejné době jako Piccolomini. Hned po korunovaci Fridricha na římského krále jím byl pověřen, aby sepsal rakouské dějiny. Posledním významným historiografem habsburských zemí byl totiž Jan z Viktringu, žijící ve 14. století.¹⁷ Po více než stoleté pauze tak vznikl další důležitý narativní pramen pro rakouské dějiny pozdního

---

¹² Pro svou práci jsem použil edici: *Aeneas Silvius de Piccolomini: Historia Austriacorum. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters Freiherr-vom-Stein Gedächtnisausgabe*, Band 44, Jürgen SARNOWSKY (Hg.), Darmstadt 2005 a *Aeneas Silvius Piccolomini: Historia Bohemica 1: Historisch – kritische Ausgabe des lateinischen Textes*, Josef HEJNIC – Hans ROTHE (Hg.), Köln 2005.

¹³ *Die Quellen der Geschichte Österreichs. Schriften des Institutes für Österreichkunde* 40, Erich ZOLLNER (Hg.), Wien 1982, s. 107.

¹⁴ *Historia Bohemica*, s. 109.

¹⁵ *Der Briefwechsel des Aeneas Silvius Piccolomini*, Rudolf WOLKAN (Hg.), FRA II/61:1431 – 1445; FRA II/67: 1447 – 1450; FRA II/68: 1450 – 1454.

¹⁶ Paul UIBLEIN, *Thomas Ebendorfer (1388 – 1464)*, in: Thomas Ebendorfer von Haselbach (1388 – 1464). Gelehrter, Diplomat, Pfarrer von Perchtoldsdorf, Perchtoldsdorf 1988, s. 22.

¹⁷ *Quellen*, s. 99. Friedrich Baethgen und Carl Brun (Hrsg.), *Die Chronik Johannis von Winterthur (Chronica Johannis Vitodurani)*, in: Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series 3, Berlin 1924.

středověku, *Chronica Austriae*.¹⁸ Kronika se skládá z celkem šesti knih. Ladislavovi je věnována kniha čtvrtá, kterou psal autor po Ladislavově propuštění z poručnictví (září 1452), které Ebendorfer kritizoval. Nejen kvůli tomu odešel z Fridrichových služeb ke dvoru jeho bratra Albrechta VI.¹⁹

Celých dvacet šest let strávil Peter Eschenloer ve službách města Vratislavi. Absolvent univerzit v Lipsku, v Erfurtu, později rektor městské školy ve Zhořelci převzal pero městského písaře v roce 1455 a ve funkci setrval až do své smrti v roce 1481. Jako člen městské rady pracující a píšící pod přísahou věrnosti městu, k nám jeho dílem *Geschichte der Stadt Breslau* promlouvají názory zástupců celého města, které jak známo, nemají pro utrakvismus nejmenší pochopení.²⁰ Jeho práce je považována za vůbec nejdůležitější kroniku pro Slezsko. Autor ji napsal nejprve latinsky a až po roce 1464 také německy.²¹ Ve svých vratislavských dějinách nezapomínal neustále upozorňovat na špatný vliv Jiřího z Poděbrad na mladého krále, který je zcela v jeho moci. Eschenloer byl přímým účastníkem Ladislavovi holdovací cesty do Vratislavi. Jména osob sloužících na králově dvoře bychom však v textu kroniky hledali marně.²²

Humanisticky orientovaná kronika od Jana z Turče (Thuróczy) *Chronicon rerum Hungariae* se věnuje hlavně uherským dějinám. Autorem byl teolog a protonotář kanceláře Matyáše Korvína. Jeho kronika je nepostradatelná pro výzkum uherských událostí od konce 14. století až do roku 1464, kdy dílo končí.²³ V textu jsou popsány návštěvy krále Ladislava v Uhrách. Nejvíce prostoru je věnováno konfliktu mezi Oldřichem Celským a Ladislavem Hunyadem, kdy text udivuje svými detaily. Jako služebník Matyáše Korvína je pochopitelné, že autor je silně nakloněn svému chleboďárci. Kronika se dočkala překladu do slovenštiny.²⁴

---

¹⁸ Thomas Ebendorfer, *Chronica Austriae*. Alphons LHOTSKY (Hg.), SRA, Nova series 13, Berlín – Zurich 1967.

¹⁹ Paul Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III. (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik* 1, Köln 1997. s. 463.

²⁰ Gunhild ROTH, *Zwischen Pflicht und Kür. Der Stadtschreiber Peter Eschenloer als Botschafter, Übersetzer und Chronist. Mit drei Anhängen zu Gesandten, Prokuratoren und Boten des Breslauer Rates*, in: Stadt, Kanzlei und Kultur im Übergang zur Frühen Neuzeit. Rudolf SUNTRUP – Jan R. VEENSTRA (Hrsg.), *Kultureller Wandel vom Mittelalter zur Frühen Neuzeit* 4, Frankfurt/M., 2004, s. 17.

²¹ Volker HONEMAN, Gunhild ROTH, *Mittelalterliche Autographen und Textgenese. Am Beispiel von Peter Eschenloers Geschichte der Stadt Breslau*, in: *Deutsche Texte des Mittelalters zwischen Handschriftennähe und Rekonstruktion*, Martin SCHUBERT (Ed.), Tübingen 2005, s. 226.

²² Nejnověji byl text kroniky vydán: *Peter Eschenloer, Geschichte der Stadt Breslau*. Gunhild ROTH (Hg.), *Quellen und Darstellungen zur schlesischen Geschichte* 29/1, 2, Münster 2005.

²³ František KUTTAR - Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009, s. 55.

²⁴ *Kroniky stredovekého Slovenska. Stredoveké Slovensko očami kráľovských a mestských kronikárov*. Július SOPKO (vyd.), Bratislava 1995.

Nejbohatšími prameny ve smyslu nepolitických dějin pro dvorské prostředí krále Ladislava se staly rýmovaná kronika a básně Michaela Beheima.²⁵ Beheim se narodil v roce 1416 v Sulzbachu ve Württembergu a od roku 1455 byl ve službách Albrechta VI. a Ladislava Pohrobka. Po Albrechtově smrti působil na dvoře Fridricha III. Je tedy jediným kronikářem – možná lépe řečeno básníkem – ve službách Ladislava Pohrobka. I když pocházel z měšťanského prostředí, promlouvá ke čtenáři v jeho textech obdiv a zalíbení ve dvorské kultuře a rytířství, na druhou stranu zároveň i odmítání, až skoro nenávisť ke měšťanství a k městským úřednickým vrstvám. Beheim byl posledním cestujícím básníkem středověku. Po způsobu Waltra von der Vogelweide se ve svých básních vyjadřoval k aktuálním společenským a politickým událostem.²⁶

V pozdním středověku se v podstatě již běžným typem pramene staly cestopisy. Jako jeden z nejznámějších textů domácí produkce lze uvést zápisky Václava Šaška z Bírкова, který byl účastníkem diplomatické výpravy Jiřího z Poděbrad do Francie.²⁷ Podobný cestopis vznikl i rukou švábského rytíře Georga z Ehingen.²⁸ Výsledek jeho práce je vzácný hlavně díky tomu, že autor byl přímým účastníkem Ladislavovy královské korunovace. Do Prahy přijel jako komoří Albrechta VI., bratra Fridricha III. a Ladislavova příbuzného. Svou váhu má jeho dílo pro poznání života na dvoře habsburských knížat.²⁹

Také nemohu opomenout zápisník Heleny Kottannerové, věrné služebné královny Alžběty a jejího manžela Albrechta.³⁰ Německy psaný text, který Helena sama vytvořila, dokládá poměrně slušné vzdělání, jaké by mohlo u dvořanky (a to i na královském dvoře) překvapit. Text je cenným zdrojem informací k Ladislavově uherské korunovaci, kterou absolvoval velmi krátce po svém narození. Ústředním tématem je do detailů popsání odcizení uherské královské koruny pro Alžbětu a jejího syna. I když pramen poukazuje na některé zvyklosti dvorské každodennosti, je jeho využitelnost k zadanému tématu mizivá.

Období politických událostí Ladislavovy éry bylo zpracováno mnoha autory. Ke klasikům patří František Palacký ve svých *Dějínách národu českého*,³¹ či Tomkův *Dějepis*

---

²⁵ *Die Gedichte des Michal Beheim*, Hans GILLE – Ingeborg SPRIEWALD (Hg.), Deutsche Texte des Mittelalters 64, Berlin 1970.

²⁶ Michael EMBACH, *Die Schriften Hildegards von Bingen. Studien zu ihrer Überlieferung und Rezeption im Mittelalter und in der Frühen Neuzeit*, Berlin 2003, s. 436.

²⁷ *Deník Václava Šaška z Bírкова*, in: Rudolf URBÁNEK (vyd.), *Ve službách Jiříka krále*, Praha: Evropský literární klub 1940.

²⁸ *Des schwabischen Ritters Georg von Ehingen Reisen nach der Ritterschaft*. Fanz PFEIFFER (Hg.), Bibliothek des literarischen Vereins in Stuttgart 1, Stuttgart 1843.

²⁹ Textem a autorovou osobou se zabývá: Ehrenfried KLUCKERT, *Georg von Ehingen. Hifling, Ritter, Landvogt*, Tübingen, 1986.

³⁰ *Die Denkwürdigkeiten der Helene Kottannerin (1439 – 1440)*, Karl MOLLAY (Hg.), Wiener Neuedrucke 2, Wien 1971; slovenský překlad Daniela DVORÁKOVÁ - Mária PAPSBOVÁ, *Spomienky Heleny Kottannerovej*, 2008.

³¹ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého w Čechách a w Morawě IV/1*, Praha 1857.

města Prahy.³² Nejúplněji se však králem Ladislavem zabýval Rudolf Urbánek. Jeho dílo *Věk poděbradský* (vyšlo v rámci edice prvorepublikových Leichterových dějin a zůstalo bohužel nedokončeno)³³ a hlavně *Konec Ladislava Pohrobka* představují doposud nepřekonané výsledky dlouholeté práce tohoto brněnského historika.³⁴ Posledně jmenovaná kniha je apologií Jiřího z Poděbrad, který byl obviňován z otrávení mladého krále. S precizností Urbánkova díla se nemohou srovnávat ani zahraniční autoři.³⁵ Práce s jeho texty ale není jednoduchá a zejména orientace v poznámkovém aparátu je takřka nadlidský úkol.

Pohrobkova éra patří k hlavním tématům Petra Čorneje, který svým šestým svazkem *Velkých dějin* sice vynechává některé detaily, jeho práce ale lépe a přehledněji zasazuje časový úsek do kontextu nejen českých středověkých dějin.³⁶

Ladislav Pohrobek se stal objektem i několika dílčích studií. Jako příklad nemnoha prací k mladému králi lze jmenovat článek Josefa Macka *Smrt Ladislava Pohrobka*.³⁷ Nejsvětlejším okamžikem králova pobytu v zemích Koruny byla vedle pražské korunovace jeho holdovací cesta do vedlejších zemí. Detailní analýzu návštěvy ve Zhořelci vytvořila na základě městských účtů Lenka Bobková³⁸ a návštěvu Vratislavi zpracoval na základě městské kroniky Vojtěch Černý.³⁹ Problematiku studia královských dvorů v pohusitských Čechách nastínil ve svém článku *Králův dvůr a královský dvůr v Praze 1436 – 1490* Václav Ledvinka.⁴⁰

Jako předlohu pro svou diplomovou práci jsem využil dvě studie o pozdně středověkých dvorech. Rozsáhlá práce Paula Joachima Heiniga zabývající se dvorem římského císaře Fridricha III. vyšla na bezmála osmnácti set stranách.⁴¹ Rozsah byl ovlivněn délkou Fridrichovi vlády a tomu odpovídajícím množství pramenného materiálu. I když Heinig ve druhé knize svého třísvazkového díla věnoval pozornost i samotné vládě a politickým událostem, jádrem práce je detailní rozbor královského dvora jako Fridrichovy domácnosti, tak i z pohledu dvora jako nejvyššího článku pozdně středověkého mocenského

³² Wáclav Wladiwoj TOMEK, *Dějepis města Prahy* 8, Praha 1885.

³³ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny* 3/1-4. Věk poděbradský, Praha 1915-1962, (dále ČD).

³⁴ Rudolf URBÁNEK, *Konec Ladislava Pohrobka*, Praha 1924.

³⁵ Josef CHMEL, *Beiträge zur Geschichte Königs Ladislaus des Nachgeborenen*, Wien 1859.

³⁶ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české* 6. 1437 - 1526, Praha 2007.

³⁷ Josef MACEK, *Smrt Ladislava Pohrobka*, ČČH 5 (1966), s. 766 – 775.

³⁸ Lenka BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit. Holdovací cesta krále Ladislava do Horní Lužice roku 1454*. In: *Dvory a residence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech*. Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA, MHB 12, Praha 2009, s. 253 – 269.

³⁹ Vojtěch ČERNÝ, *Král obklopen kacíři. Návštěva Ladislava Pohrobka ve Vratislavi pohledem kronikáře Petra Eschenloera*. In: *Ve znamení země Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, Praha 2006 s. 578-584.

⁴⁰ Václav LEDVINKA, *Králův dvůr a královský dvůr v Praze 1436-1490. Poznámka k tématu dvora a dvorské kultury v pohusitském království*. In: *Dvory a residence ve středověku 2. Skladba a kultura dvorské společnosti*, Praha 2008, s. 245-256.

⁴¹ Paul-Joachim HEINIG, *Kaiser Friedrich III. (1440-1493). Hof, Regierung und Politik* 1-3, Köln 1997.

aparátu. Soupis všech dvořanů – ať už ve dvorských úřadech, v radě, či kanceláři – s jejich stručným popisem a vazbami na královský dvůr, představuje jádro celé práce. Díky tomu, že autor zaměřil svou pozornost na osoby z celé říše, nemůžou zde chybět ani jedinci ze zemí Koruny. Byl tak zajímavě vytvořen obraz českých a moravských osob viděný z „druhé strany.“ Proto je Heinigova práce přínosná i pro studium domácích událostí v 15. století. Pro mne byla nezbytná i z toho důvodu, že většina dvořanů Ladislava Pohrobka služila před rokem 1452 Fridrichovi a po Ladislavově smrti se do jeho služeb dříve či později, vesměs všichni zase vrátili.

Podle stejného schématu je sestavena i kniha Christiana Lacknera o dvorech habsburských vévodů Albrechta III. a Leopolda III.⁴² Autor měl k dispozici opět dostatečné množství pramenného materiálu, aby dokázal vykreslit fungování habsburského dvora téměř do detailu.

Výsledkem náročné práce obou výše jmenovaných autorů jsou studie, které se zaměřily na fungování pozdně středověkého habsburského dvora. Oba vytvořili dle mého názoru ideální schéma pro rekonstrukci dvora krále Ladislava.

Obecně lze říci, že zpracování panovnických dvorů zažívá v poslední době nebývalý rozmach. V zahraničí je tento směr medievistiky zastoupen řadou *Residenzenforschung*⁴³ a u nás řadou *Dvory a rezidence ve středověku*⁴⁴, v rámci které vyšla celá řada přínosných článků, některé i k pohusitskému období.⁴⁵ Z prosopografického úhlu pohledu byl zpracován královský dvůr českých králů Václava I.,⁴⁶ Václava II.,⁴⁷ Jana Lucemburského,⁴⁸ Karla IV.,⁴⁹ Václava IV.⁵⁰ a Zikmunda Lucemburského.⁵¹

---

⁴² Christian LACKNER, *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichischen Herzoge (1365 – 1406)*. MIOG Ergb. 41 (2002).

⁴³ Například svazek *Alltag bei Hofe*, *Residenzenforschung* 5, Werner PARAVICINI (Hg.), Sigmaringen 1995, nebo *Zeremoniell und Raum*, *Residenzenforschung* 6, Werner PARAVICINI (Hg.), Sigmaringen 1997.

⁴⁴ *Dvory a rezidence ve středověku*, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ (red.), MHB Supplementum 1, Praha 2006; *Dvory a rezidence ve středověku 2. Skladba a kultura svorské společnosti*, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA (red.), MHB Supplementum 2, Praha 2008; *Dvory a rezidence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech*, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA (red.), MHB 12., Supplementum 3, Praha 2009.

⁴⁵ Například Daniela DVOŘÁKOVÁ, *Zábava a slávnosti na uhorskou královskou dvore (na příklade dvora uhorského krále Ludvíta II. Jagelovského)*, in: *Dvory a rezidence* 3, s. 179 – 191; Mlada HOLÁ, *Dvorské slavnosti ve Vratislavi za pobytu českých králů, v pozdním středověku*, in: *Dvory a rezidence* 3, s. 193 – 206; Robert NOVOTNÝ, *Dvorská a zemská hierarchie v pozdním středověkých Čechách*, in: *Dvory a rezidence*, s. 145 – 161; Robert ŠIMŮNEK, *Rezidenční dvory české šlechty v pozdním středověku*, in: *Dvory a rezidence* 2, s. 285 – 325; Václav ŽŮREK, *Dvůr a dvorská hierarchie v korunovačním obřadu pozdněstředověkých Čech*, in: *Dvory a rezidence* 3, s. 93 – 103.

⁴⁶ Miloslav SOVADINA, *Dvůr Václava I.*, SAP 45, 1995, s. 3 – 40.

⁴⁷ Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, *Královský dvůr Václava II.*, České Budějovice 2011.

⁴⁸ Zdeněk ŽALUD, *Dvůr Jana Lucemburského*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 285 – 290.

⁴⁹ František KAVKA, *Život na dvoře Karla IV.*, Praha 1993.

⁵⁰ Ivan HLAVÁČEK, *Dvůr Václava IV.*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 300 – 307.

II. Politická situace ve střední Evropě

Ladislav Pohrobek zdědil po svém otci tři mocenské celky: země české Koruny, uherské království a dědičné země albertinské linie Habsburků. Takto vytvořená personální unie, poskytovala silné mocenské zázemí pro odražení tureckého náporu a pro stabilizaci středoevropského prostoru. Otcem myšlenky sjednocené střední Evropy byl Zikmund Lucemburský, který se tak ukázal jako dědic politického talentu svého otce. Slabou stránkou plánovaného soustátí byly velmi křehké základy jeho vzniku a také fakt, že původní záměr se podařilo realizovat až o jedno století později.⁵²

Jak byla konstrukce tohoto podunajského územního celku vratká, se ukázalo ve čtyřicátých letech 15. století. Předčasná smrt Albrechta II. v roce 1439 projekt téměř zmařila. Králově testamentu z Langendorfu, který jasně určoval budoucí systém vlády a který garantoval životnost soustátí, se nedočkal svého naplnění. Potenciální syn a budoucí král měl být vychováván pod dohledem své matky Ažběty a seniora habsburského domu. Poradním orgánem se měla stát devítičlenná rada, složená po třech reprezentantech z každé země – z Čech, Uher a Rakouska. Jako rezidence byl Albrechtem určen Prešpurk, aby mohl jeho syn v krátké době dosáhnout do center jednotlivých zemí.⁵³

Realita byla ovšem jiná. Pravosti poslední vůle krále Albrechta nevěřili ani tehdejší součastníci. Rakouské stavy nechtěly závěť akceptovat. Na zemském sněmu bylo rozhodnuto, že správa země bude svěřena nejstaršímu Habsburkovi, římskému králi Fridrichovi III., který se zakrátko stal i poručníkem mladého krále. Zástupci českých zemí a Uher nebyli k jednání vůbec přizváni.

V zemích České koruny se po smrti krále vytvořila tři mocenská uskupení, která vycházela z karet, jež rozdala husitská revoluce. Soupeření jednotlivých frakcí určovalo uspořádání země po celá čtyřicátá léta.

K první straně se řadila frakce polipanského konzervativního bloku Oldřicha z Rožmberka, která se s postupem času sbližovala s umírněnými utrakvisty Menharta z Hradce. Jejich program byl konzervativní a stavovsky vyhraněný.⁵⁴ Do řad tohoto tábora patřili zástupci starých šlechtických rodů, kterým se podařilo během revoluce podstatně omezit vliv královské moci a podstatně rozšířit majetkové zázemí. Dále sem patřila část nižší

---

⁵¹ Petr ELBEL, *Dvůr Zikmunda Lucemburského*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 308 – 318.

⁵² Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české 6. 1437 - 1526*, Praha 2007, s. 36.

⁵³ Alois NIEDERSTÄTTER, *Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Herwig WOLFRAM (Hg.), Österreichische Geschichte 1400 - 1522, Wien 1996, s. 246.

⁵⁴ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny 6*, s. 44.

šlechty a celý plzeňský landfrýd.⁵⁵ Tito mužové sice podporovali Albrechta II. a jeho syna v nárocích na trůn, ale obnova silné královské moci z předhusitského období nebyla jejich cílem. Tato strana se v roce 1449 nakonec sdružila v tzv. Strakonickou jednotu.⁵⁶

Druhou mocenskou silou byla husitská strana středu pod vedením Hynka Ptáčka z Pirkštejna a po roce 1444 pod taktovkou Jiřího z Poděbrad. Bodem číslo jedna bylo dodržování kompaktát. To úzce souviselo s podporou konciliarismu, protože kompaktáta byla uznána basilejským koncilem, nikoli papežem. Ke straně se hlásila vesměs vyšší a nižší kališnická šlechta z východních Čech. Blok měl také silnou podporu v měst, mezi nimiž hrál dominantní roli Hradec Králové.⁵⁷ Kališníci podporovali jako protikandidáta Albrechta II. polského prince Kazimíra a zakládali si na volitelnosti krále. Náboženskou orientaci tento blok demostroval snahou optvrzení Jana Rokycany na místě pražského arcibiskupa.

Do politického spektra v Čechách patřila stále tábořská strana radikálních husitů zastoupená hlavně městy Tábořem, Žatcem, Pískem, Klatovy nebo Louny. Tábořský svaz podstatně oslabovala kompromisu vstřícnější východočeská strana. S tou se Táboři shodovali v některých bodech, jako například kandidatura Kazimíra na českého krále. Cílem Mikuláše z Pelhřimova bylo přesvědčit umírněné kališníky o závaznosti striktního výměru božího zákona. Bylo přitom zřejmé, že tímto překračují vytyčené hranice kompaktát a nenajdou příznivého ohlasu u Jana Rokycany. Tábořská strana ale byla životaschopná a nejednou tvořila spojení s tábory protivníků, což svědčí o smyslu pro realitu jejich politických vyjednávačů.⁵⁸

Zvrat v politickém uspořádání přineslo obsazení Prahy Poděbradskou jednotou v září 1448. Moc v zemi na sebe strhnul Jiří z Poděbrad, který byl později (1452) potvrzen římským králem Fridrichem zemským správcem. Jako reakce na rychlý sled událostí vznikla pod vedením Rožmberků Strakonická jednota, která si za cíl kladla restituci politického uspořádání před obsazením Prahy.⁵⁹

Díky Poděbradovým snahám mohlo být smysluplně a jednotně diskutováno vydání krále Ladislava Pohrobka jeho poručíkem Fridrichem.⁶⁰ Jednání doposud vedl zcela ve své režii Oldřich z Rožmberka, kterému paradoxně – až do obsazení Prahy – stav bezvlády zcela vyhovoval. Avšak benešovský sněm, kam byli v červenci 1451 vysláni diplomaté římského

---

⁵⁵ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 45.

⁵⁶ Lukáš PÁTÝ, *Strakonická jednota v zápase o moc v Českém království v polovině 15. století*, diplomová práce, ÚČD FF UK, Praha 2013, s. 20.

⁵⁷ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 47.

⁵⁸ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 48 - 49.

⁵⁹ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 25.

⁶⁰ Oprávněnost nároků Ladislava Pohrobka k české Koruně potvrdili kališníci v roce 1444. PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 21.

krále Eneáš Silvius Piccolomini a Prokop z Rabštejna, ukázal, jak pevný byl zamítavý postoj římského krále k vydání dvanáctiletého Ladislava.

Až vojenskou silou musel zemský správce řešit tak důležité sjednocení země. Téměř na den přesně, kdy 1. září 1452 padla poslední bašta odporu a Jiří z Poděbrad vjel do kališnického Tábora, došlo k vydání Ladislava Pohrobka z Fridrichovy péče. Hru o čas vyhrála v Čechách strana Jiřího z Poděbrad.⁶¹

Rovněž v Uhrách politické dění po narození Ladislava Pohrobka rozštěpilo na dva mocenské bloky. První, podporující královnu Alžbětu a jejího syna, vedl Oldřich Celský (královnin strýc z matčiny strany) a Ladislav Gara. Příznivci královny a mladého Albertince korunovali v květnu tříměsíčního Ladislava uherským králem. Jejich situace však byla dost zoufalá, neboť se mocensky omezovali pouze na malou část uherského království. Druhý blok v čele s Janem Hunyadym a Janem Vítězem prosazoval kandidaturu polského Vladislava III. Snahou angažovat bojechtivého Jagellonce na uherský trůn chtěl Jan Hunyad spojit sílu obou království k rozhodnému zatlačení Turků. Tato koncepce se zdála být zpočátku úspěšná. Dobrá vojenská strategie, spojenectví území ohrožených Turky ohrožených území a jednotný postup naznačovaly cestu, jakou by měli panovníci středoevropského prostoru jít. Nakonec zrada italských mořeplavců vedla k porážce křesťanského vojska u Varny v roce 1444, kde vedle polského krále Vladislava III. zvaného pak Varnenčík zahynul i papežský legát Cesarini.⁶²

V roce 1445 uznal uherský sněm krále Ladislava Pohrobka za svého panovníka a za uherského gubernátora si zvolil Jana Hunyada, jehož další boj proti Turkům byl vinou Jiřího Brankoviče neúspěšný. To mělo za následek nejen ztrátu dobytých území v Sedmihradsku, ale i ztrátu kreditu Jan Hunyadiho, která ho vedla ke složení správcovského úřadu.⁶³

Nejen vojenské neúspěchy přispěly k podstatnému omezení Hunyadovy strany v Uhrách. Klíčovou příčinou bylo vydání Ladislava Pohrobka z Fridrichova poručnictví do rukou uherské šlechty v září 1452. Do péče dostal mladého uherského krále Oldřich Celský, který tím získal legitimitu pro své mocenské ambice v Uhrách. A s jeho dlouholetým rivalem Janem Hunyadym Celský do budoucna rozhodně nepočítal.

Ne zcela klidná byla také situace v Ladislavových rakouských zemích. Albertinská linie rodu vládla od rozdělení z roku 1411 v Dolním a Horním Rakousku, přesněji řečeno

---

⁶¹ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 110.

⁶²Helga SIGL, *Fridrich III. – Matthias Corvinus – Georg von Podiebrad. Ein Spannungverhältnis in Mitteleuropa des 15. Jahrhunderts*, dipl., Wien 2004, s. 37 – 38.

⁶³SIGL, *Spannungverhältnis*, s. 39.

v Zemích nad a pod řekou Enží.⁶⁴ Dočasný pán v Rakousku, římský král Fridrich III., který ovládal jako Leopoldinec Štýrsko, Korutansko a Kraňsko a jako poručník Zikmunda Tyrolského Tyrolsko.

Na jednotlivé větve habsburského rodu je proto nutno nahlížet odlišně. Vztahy jejich členů mezi sebou nebyly nijak dobré, čemuž nasvědčuje několik dělení jejich území. To mělo za následek nejednotnost habsburských držav. Dá se říci, že v první polovině 15. století si každý člen Domu rakouského vedl svou zahraniční politiku, která nejednou měla za cíl oslabení svých příbuzných. To bylo pro štýrského vévodu Fridricha největším problémem, který se tak jen těžko mohl prosadit v říši. Fridrichův královský titul se jeví spíše jako nástroj, který se snažil použít k upevnění své moci na vlastním území.

Fridrichova moc v rakouských (Ladislavových) zemích byla omezená. Jmenoval sice regentskou vládu ze zástupců domácích šlechtických rodů, zemská obec však byla se způsobem jeho vlády nespokojena.

Významný činitel na vnitropolitické scéně představovali bavorští Wittelsbachové, kteří se po konsolidaci domácích poměrů pokoušeli omezit moc římského krále. Kvůli tomuto cíli se později objevují na Ladislavově dvoře exponenti bavorské politiky, mezi které můžeme počítat i rakouského kancléře a pasovského biskupa Oldřicha z Nußdorfu.⁶⁵

Ke vzniku Mailberské jednoty (viz. s. 74) se Wittelsbachové – jak se s podporou Oldřicha z Nußdorfu skrytě doufalo – sice nepřidali, cíl jednotníků byl i tak naplněn. Počátkem září 1452 propustil římský král z obleženého Vídeňského Nového Města Ladislava Pohrobka do rukou Oldřicha Celského a mohla tak začít mladíkova „samostatná“ vláda.

---

⁶⁴ Alois NIEDERSTÄTTER, *Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Herwig WOLFRAM (Hg.), *Österreichische Geschichte 1400 - 1522*, Wien 1996, s. 144.

⁶⁵ NIEDERSTÄTTER, *Das Jahrhundert der Mitte*, s. 336.

III. Ladislav Pohrobek na dvoře římského krále Fridricha

22. února 1440 se královně Alžbětě v Komárně narodil Ladislav Pohrobek. Poručnictví, péči o malého chlapce včetně výchovy a všechny finanční výlohy s tím související, měl převzít nejstarší člen Domu habsburského, štyrský vévoda Fridrich z leopoldinské větve, od 2. února navíc zvolený římský král. Pravděpodobně nelehká politická situace v zemích Ladislavova dědictví, jehož naplnění leželo na srdci zejména královně Alžbětě, vedlo k tomu, že Fridrich se k převzetí chlapce příliš nehlásil. Proto se Alžběta rozhodla (asi nikoli bez vlivu Oldřicha Celského, královnina bratrance), aby se nákladného úkolu ujal Fridrichův bratr Albrecht VI. tou dobou habsburský vévoda ve *Vorlande*, tedy původních državách ve Švýcarsku a dnešním Voralbergu. Tak byl Ladislav 10. dubna předán v Komárně Albrechtovi a měl u něho zůstat do šestnáctého roku věku. Alžbětina nákladná politika v Uhrách vedla k tomu, že brzy ona sama stejně jako poručník Albrecht neměli dostatek finančních prostředků k jejímu úspěšnému dokončení. Proto byla nucena hledat peníze u římského krále Fridricha. Především boj proti polskému králi Vladislavovi, později zvanému Varnenčik, obnášel velké výdaje. Vladislav byl totiž částí uherské šlechty zvolen uherským králem za malého Ladislava, především kvůli tureckému nebezpečí. Situace dospěla tak daleko, že 23. srpna došlo v dolnorakouském Hainburku k ujednání mezi oběma bratry a královnou - vdovou. Alžbětě Fridrich půjčil značnou sumu peněz. Naopak převzal poručnictví, uherskou korunu a některé pevnosti. Ladislav, který doteď pobýval v Ödenburgu a Forchtensteinu (dnes v Rakousku, téměř na hranici s Maďarskem), byl odvezen do Vídeňského Nového Města.⁶⁶ Zde se nacházela Fridrichova rezidence a právě zde měl Ladislav prožít největší část svého krátkého života. Tehdy bylo město počítáno ke Štýrsku (dnes Dolní Rakousy) a Fridrichova přízeň se projevila rozšířením rezidenčních prostor, o kterých se podrobněji rozepisují níže. Navzdory tomu nemohla Fridrichova domácnost dosáhnout takového lesku jako rezidence jeho předchůdce Zikmunda a jeho sídlo v Budíně, nebo Albrechta II. s Vídní. To dokazují Fridrichova rezidenční místa, která lze ve své době zařadit pouze mezi regionální centra. Fridrichův dvůr se zdržoval převážně na území Štýrska, to znamená ve Vídeňském Novém Městě, ve Štýrském Hradci a jako Ladislavův zástupce a dočasný vládce rakouských zemí pod a nad Enží i ve Vídni.

---

⁶⁶ Max VANCSA, *Geschichte Nieder- und Oberösterreichs 2. 1283 – 1522*, Stuttgart 1927, s. 293.

III. 1. Dětská každodennost na panovnických dvorech

O chvílích, které Ladislav prožil ve Štýrsku, se kronikáři příliš nerozepisují. Nebude snad od věci, pokud na základě literatury krátce přiblížím, jaký mohlo mít jeho rané dětství průběh.⁶⁷

Přibližně stejně jako dnes bylo dětství v pozdním středověku rozděleno podle věku na tři fáze: *infantia*, *pueritia* a *adolescencia*. Každý uvedený úsek života dítěte trval přibližně sedm let. Toto pravidlo bylo však i ve své době bráno čistě orientačně. Bylo pochopitelně známo, že vývoj každého jedince je individuální.⁶⁸ Do sedmi let žilo dítě v péči kojných, různých pečovatelek a dvorských dam, bez ohledu na to, jestli šlo o chlapce či dívku. Jakmile pečovatelé posoudili, že dítě je duševně i tělesně schopné zvládnout výchovu, bylo předáváno do péče vychovatelům. Toto načasování bylo důležité. Čím dříve se s vyučováním začalo, tím lépe. Bylo důležité, aby mysl chlapce či dívky byla ohebná a nedostávalo se jí jiných myšlenek, které by odváděly pozornost.⁶⁹

Budoucí panovník se učil také orientovat a chovat v sociálním prostředí dvora a jeho hierarchie. Proto se kolem mladého knížete pohybovala skupina dětí či dorostenců přibližně stejného věku. Už ve 13. století se knížecí dvůr vyznačoval přítomností mnoha chlapců a dívek. Jednalo se o potomky z významných šlechtických rodů či knížat, kteří pobývali v domácnosti toho či onoho velmože. Skupina těchto dětí měla představovat budoucí dvůr nedospělého panovníka. Princ se učil panovat, ostatní se učili sloužit. Taková družina mladých šlechticů kolem krále Ladislava se spolu s ním zúčastnila v březnu 1452 císařské korunovace v Římě. Ve *Scriptores Rerum Austriacarum* jsou uvedeni jako Ladislavovi služebníci:

*Kunig Laszlaw Diener:*⁷⁰

*Der von Puchheim*⁷¹

---

⁶⁷ Obecně k výchově: Letitia BOEM, *Erziehung– und Bildungswese*, Lexikon des Mittelalters III, München 1986, sl. 2196–2200, Neithard BULST, *Studium und Karriere im königlichen Dienst in Frankreich im 15. Jahrhundert*, in: *Schulen und Studium im sozialen Wandel des hohen und späten Mittelalters*, hrsg. v. Johannes FRIED, (=Vorträge und Forschungen 30), Sigmaringen 1986, s. 375–406, Martin KINTZINGER, *Wissen wird Macht. Bildung im Mittelalter*, Stuttgart 2003, s. 176–188, Arnd REITEMEIER, *Adels– und Prinzenziehung im England des 14. und 15. Jahrhunderts*, in: *Erziehung und Bildung bei Hofe*, hrsg. v. Werner PARAVICINI–Jörg WETTLAUFER, (=Residenzenforschung 13), Stuttgart 2002, s. 55–69, Gerrit DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen, um zu herrschen. Höfische Erziehung im ausgehenden Mittelalter (1450 – 1550)*, Berlin 2012. Zejména kapitola *Der Fürstenhof als Stätte der Erziehung und Bildung*, s. 67 – 111.

⁶⁸ DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen*, s. 67.

⁶⁹ DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen*, s. 68.

⁷⁰ SRA 2, s. 568–569.

⁷¹ Puchheimové, po Eicingerech nejmocnější rodina v Dolním Rakousku. Otto BRUNNER, *Beiträge zur Geschichte des Fehdewesens im spätmittelalterlichen Österreich*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 436 a Christoph TEPPERBERG, *Die Herren von Puchheim im Mittelalter*, diss., Wien 1978, s. 85.

Der von Stubeneberg
*Der von Kreyg*⁷²
Der von Waltstein
Der von Kranichsperg
Wilhelm Schenk von Osterwitz
Der von Weching.⁷³
Ernst von Tschernohoh.
Der von Toppel.
Ulrich von Graben.
Christoff Spawrer.

Ti měli vkročit do města odděleně od Ladislava, který do Říma vjel na koni po boku strýců Albrechta a Fridricha.⁷⁴ Ve skupinách se konala i výuka, kníže byl však středem pozornosti a jemu věnovali učitelé ve srovnání s ostatními nadstandardní péči.⁷⁵

Vzorem k popsání dětské každodennosti na dvoře by mohl posloužit *Erziehungsordnung*, který vzniknul počátkem 16. století na dvoře Ludvíka Falckého. Řád obsahuje i doporučení, jak má vypadat ideální průběh dne. Dítě mělo vstávat brzo - v létě před šestou hodinou, v zimě o hodinu později. Když bylo učesáno a oblečeno následovala ranní modlitba a navazující hodina výuky. Poté snídaně, kázání, účast na mši a konečně oběd. Po obědě byla na řadě opět výuka, tentokrát dvouhodinová s občasnými přestávkami na podávání osvěžujících nápojů. Do večere měl chovanec volný čas a mohl ho využít, jak chtěl. Po večeri následovala čtvrt hodina latiny, nebo výuka předmětu, který patřil k oblíbenějším. Ještě než šel spát, což přišlo na řadu v létě v devět a v zimě o hodinu dříve, vypil si *schlaftrunk*.⁷⁶

Podobně vypadal průběh Ladislavova dne. Eneáš zaznamenal průběh jednoho takového dne, kdy zaměřil svou pozornost na druhy potravin, které byly Ladislavovi servírovány: kníže dostával k snídani pocukrované ořechy a pohár řeckého vína. Pak odešel na bohoslužbu, po jejímž skončení odešel středem shromážděného lidu, aby se vyhnul světlu. Stejně jako císař prý miloval samotu. Po skončení bohoslužby se mu podávala pečená kuřata, kompot a maďarské víno. Toho se příliš nenapil, nechtěl přijít na *Rätsversammlung* opilý. Pak

⁷² Konrád z Krajku, rodina vlastníci dědičný úřad korutanských stolníků. Erwin WASCHNIG, *Die Herren von Kraig*, diss. Wien 1968, s. 78.

⁷³ Pravděpodobně zástupce rodu z Wehingen. Leopold STIERLE, *Die Herren von Wehingen. Ein schwabisches Rittergeschlecht im Dienste der Grafen von Hohenberg, der Babenberger, König Ottakars II. von Böhmen und der Habsburger. Seine verschiedene Zweige in Niederösterreich und Mähren in Tirol und in der angestammten Heimat*, Sigmaringen 1989.

⁷⁴ SRA 2, s. 565.

⁷⁵ DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen*, s. 72.

⁷⁶ DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen*, s. 98.

čekal na Ladislava oběd, který se skládal z dvanácti chodů s rakouským vínem za účasti komediantů a tanečnic. Když se Ladislav probudil po nezbytném odpoledním spánku, dostal oblíbené víno a chrupavky (*Knabbereien*). Odpoledne trávil buďto se svými rádci, nebo u krásných žen ve městě. Večer, po návratu se kníže navečeřel, což se mohlo protáhnout až do noci, dokud neodešel spát. Stále měl k dispozici ovoce a víno. Humanista Eneáš také nezapomíná uvést, že Ladislav disponoval dobrými tělesnými vlohami a jídlu a pití se věnoval velmi střídmě. Autor nemohl uvést nic jiného, střídmost v jídlu byla žádaná křesťanská a dvorská ctnost.⁷⁷

III. 2. Vychovatelé Ladislava Pohrobka

Přirozeným vychovatelem dítěte byla od brzkého věku v první řadě hlava domácnosti. Pokud se jednalo o vztah rodič – potomek, bylo i na středověkém dvoře místo pro city, které byly ještě intenzivnější ve vztahu prarodič – vnuk.⁷⁸ Pravděpodobně i Ladislav si ke svému strýci vypěstoval určitou citovou vazbu.

Ač nepřímě, ovlivňoval Ladislava od útlého dětství Eneáš Silvius Piccolomini a s ním na královský dvůr a do kanceláře pozvolna přicházející humanismus. Vychovatelé z řad humanistů přistupovali k výchově velmi zodpovědně. Na králevicovu výchovu měli největší vliv absolventi ve své době nejznámějších evropských univerzit, především italských. Prvním takovým intelektuálem mohl být **Johan Pauli von Maiers**, někdejší kancléř Albrechta II. s vlivem na vídeňskou univerzitu a kontakty na italské vzdělance, duchovní obstarávající bohoslužby v Eggenburgu a v Gars (tato fara byla určena rakouskému kancléři, obě lokality v Dolním Rakousku) a vlastník domů v Pasově a v Olomouci.⁷⁹ Mistr Johan Pauli von Mairs stál i v čele rakouské kanceláře a mohl tak představovat jakousi kontinuitu v jejím vedení po dobu královny nezletilosti, ještě z dob Albrechta II. Podle Joachima Heiniga odešel od dvora pro neshody s císařem někdy v letech 1444 či 1445. Zemřel v roce 1450.⁸⁰

Nejdůležitější osobou, která se podílela na formování Ladislavovy osobnosti, se stal jeho hofmistr **Kašpar Wendel z Krotendorfu**. Úřad hofmistra ve spojení s ještě nedospělým králem bez vlastního dvora může být poněkud překvapující. Obecně řečeno, vedle dvorského a zemského hofmistra se vytvořil v průběhu 14. století i úřad hofmistra ještě nedospělých

⁷⁷ Eva BRUCKNER, *Formen der Herrschaftsrepräsentation und Selbstdarstellung habsburgischer Fürsten im Spätmittelalter*, diss. Wien 2009, s. 104.

⁷⁸ BRUCKNER, *Formen*, s. 79.

⁷⁹ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 581.

⁸⁰ Karl GROßMANN, *Die Frühzeit des Humanismus in Wien bis zu Celtis Berufung 1497*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 197.

princů. Tato osoba měla na starosti všechny princovy služebníky a dohlížel nejen na kvalitu výuky a výchovy, ale i stravy, ošacení, atd. Byla to osoba, na jejíž hlavu byla svěřena velká odpovědnost a která musela požívat velké důvěry od hlavy domácnosti. Co se týká výuky, zajišťoval hofmistr hlavně osvětlu do každodenních a slavnostních záležitostí – nejrůznějších ceremonií. Pro výuku jazyků a jiných specifických předmětů byli najímáni většinou duchovní učitelé.⁸¹

Kašparu Wendelovi byl velmi blízký humanismus a mezi jehož přátele patřil přední humanista 15. století Eneáš Silvius Piccolomini. Právě Wendel přiměl pozdějšího papeže, aby sepsal výchovný traktát pro mladého krále.⁸² Eneáš se tak nepřímou podílel i na výchově Fridrichova syna. Kašpar Wendel pocházel z chudých poměrů a své místo si musel tvrdě vypracovat. Vystudoval ve Vídni a krátce po studiích získal místo v rakouské kanceláři, odkud se mu podařilo dostat se do dvorských služeb. Pod přísahou, že nepodnikne nic proti Fridrichovi, byl ustanoven na místo hofmistra Ladislava Pohrobka. Wendel sloužil Fridrichovi také jako jeho rádce, ale není známo, co vykonával dříve. Pro své neobyčejné schopnosti a charakter se předpokládalo, že se ve své kariéře dostane nejméně na biskupský stolec. To by ovšem nesměl udělat zásadní chybu a nechat se uherskými stavy přemluvit k riskantnímu činu. Když se císař po své korunovaci vracel z Říma, pokusil se Kašpar Wendel s mladým Ladislavem utéci ve Florencii od císaře. Ladislavův hofmistr Wendel se nechal zlákat slíbeným biskupským stolcem v Uhrách a tento skutek považoval jako nejrychlejší možnost k dosažení vytoužené hodnosti.⁸³ Pokus byl ale příliš brzy odhalen a pro Wendela, který Fridrichovi kdysi přísahal věrnost, by čin znamenal jisté popraviště. Eneáš Silvius musel využít všechny své síly, aby svého přítele před smrtí zachránil. Nejen, že mu nakonec císař daroval život, Eneáš mu ještě k tomu zařídil věznění, které na tehdejší dobu nebylo asi nijak tvrdé. Možná něco na způsob domácího vězení. Marnými se staly pozdější pokusy Wendelova žáka Ladislava a stejně tak žádosti českých stavů o jeho propuštění.⁸⁴ Na svobodu se zřejmě po několika letech přece jen dostal, protože v roce 1458, už jako farář v Gars píše císaři: *Ich Gaspar H(W)enndl von Krembs pharrer zu Gars bekenn als umb mein merkchlich verhandln und schuld dye ich wider den allerdurichleuchtigisten fürsten und herrn herrn Fridreichen*

---

⁸¹ DEUTSCHLÄNDER, *Dienen lernen*, s. 90.

⁸² *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini 2*, Rudolf Wolkan (Hg.), FRA II/67 (1912), s. 103-158, č. 40.

⁸³ SUPAN, *Die vier letzten Lebensjahre*, s. 34.

⁸⁴ V nárocích krále Ladislava na Fridricha, za dobu jeho poručnictví, je téměř na konci seznamu všech nároků údaj *Item von meister Caspars wegn, mit dem kaiser zu reden, von seiner erledigung wegn. Materialien zur österreichischen Geschichte. Aus Archiven und Bibliotheken 2*. Joseph CHMEL (Hg.), Wien 1838, s. 95, č. 82.

*Römischen kayser ...herrn getan hab,darumb ich dann nemlich aws geistlicher gwaltsam und ordnung ettliche iare in vefnkchnuss genomenund darinn hie gehalten worden bin...*⁸⁵

Ladislav měl v budoucnu vládnout v Uhrách, zemích české Koruny a v Rakousku. Chtěl – li se vyvarovat velké chybě svého otce, který mluvil jenom německy, což mu bylo nejdnou vyčítáno, musel se od malička mimo jiné disciplíny učit všechny tyto jazyky. Tak mu radil ve svých výchovných spisech Eneáš, který doporučoval, aby budoucí panovník více národů naučil se kromě latiny i jejich řečem a radil, *aby mladý král měl mezi svými soudruhy i Mad'ara, Čecha a Rakušana, kteří by však znali též latinsky; tak hravě se prý naučí řečem svých zemí, což dědu jeho Zikmundovi stejně prospělo, jako otci jeho Albrechtovi jejich neznalost uškodila.*⁸⁶ Nemůže být pochyb o tom, že jeho rodným jazykem byla němčina. Bylo proto nutné, aby se král naučil česky a latinsky pro komunikaci v Uhrách. Pro tyto účely najal Fridrich Ladislavovi učitele češtiny. Stal se jím **Jan Holubář** z východočeského Náchoda. *Johannes dictus Holubars senior de Nachod, clericus Pragensis diocesis*, je v září 1452 doložen v průvodu krále Ladislava při jeho vydání z poručnictví a v únoru 1453 je přítomen ve Vídni. Kdy nastoupil Jan Holubář do Fridrichových, potažmo Ladislavových služeb není známo.⁸⁷

Výuka češtiny neznamena pro Holubáře jediné angažmá pro Ladislava. Také na jeho samostatném dvoře králi sloužil jako informátor, jeho osobní strážce a učitel různých turnajových disciplín.⁸⁸ Jeho činnost se promítla na výši pravidelného platu, který od krále obdržel; nejprve roční plat 30 hřiven, které dostával od města Olomouc,⁸⁹ později získává pro *serviciis suis* ještě vesnici Nemyčeves u Jičína.⁹⁰ Jan Holubář byl také jedním z českých dvořanů, kteří s králem vytáhli na sklonku léta 1456 do Uher. I on se tak dostal do léčky, která byla přichystána na Oldřicha Celského, a kterého 9. listopadu v Bělehradu zavraždili straníci Ladislava Hunyadyho. Bělehradské události, jichž byl Holubář svědkem, vypráví ve své písni dvorský básník Ladislava Pohrobka Michal Beheim a potvrzuje tím i Holubářovu přítomnost:

*Pei dem der jung von Krei
und der her von Vetau
und her Jan von Katscha*

⁸⁵CHMEL, *Materialen* 2, s. 167, č. 134.

⁸⁶URBÁNEK, ČD 3/2, s. 752.

⁸⁷Rudolf Urbánek klade Holubářův příchod k Ladislavovi až po jeho vydání z poručnictví v září 1452.

URBÁNEK, ČD 3/2, s. 759 – 760.

⁸⁸Oskar PAUSCH, *Imperator. Kaiser. Cyesar. Die dreisprachigen Vokabulare für Ladislaus Postumus und Maximilian I.*, Veröffentlichungen der Kommission für Schrift – und Buchwesen des Mittelalters, Reihe 4, Band 3, Wien 2004, s. 36.

⁸⁹AČ 7, s. 582-583.

⁹⁰PAUSCH, *Imperator*, s. 37.

*her Jan Halub, Her Gybisch
wider die schelk vil dibisch
stalten sie sich zu wer.*⁹¹

I když na Ladislavův dvůr přišel především kvůli výuce češtiny, stal se z něj po Ladislavově smrti známý žoldněř ve službách císaře. Své válečné umění nejlépe prokázal v roce 1469, kdy bojoval proti frontě utvořené z části štýrské šlechty, která se postavila štýrskému vévodovi a rovněž římskému císaři Fridrichovi. Do jejich čela se postavil Andreas Baumkircher. Ten samý člověk, který o sedmnáct let dříve statečně a téměř do posledního dechu bojoval pro Fridricha před branou Vídeňského Nového Města s rakouskou opozicí!⁹² Teď upadl ale v císařovu nemilost a za svou zradu byl popraven. Zato Holubář, který se na potlačení vzpoury významně podílel, si vysloužil další ostruhy a byl jmenován císařským radou.⁹³

Tímto přehledem se krátký zástup Ladislavových učitelů v době poručnictví končí. Z mála zdrojů, které jsou k dispozici, se nechá shrnout, že dohled nad královým vzděláním byl úkol Kašpara Wendela. Je dost pravděpodobné, že i on mohl pro Ladislava přijímat pedagogy různých směrů, jejich stopu jsem v pramenech nebo v literatuře však nezaznamenal. V těchto dětských letech si pravděpodobně Ladislav vypěstoval kladný vztah k humanismu, který jej už nikdy neopustil. Že na vzdělanost během svých pobytů ve Vídni, Budíně či v Praze mladý král nezanevřel, dokládá jeho dopis kastilskému králi Alfonsovi, adresovaný druhého srpna 1454 v Praze. Ladislav v něm krále prosí, jestli by mu pro jeho hodiny neposlal jednu nebo více knih z jeho hojné sbírky, aby mohl číst o Římanech či jiných národech nebo knížatech hodných napodobování.⁹⁴ Alfons byl totiž velkým podporovatelem humanistů a vlastnil rozsáhlou knihovnu. O rok později, když Ladislav roku 1455 sepisoval seznam všech svých nároků vůči Fridrichovi, neopomenul uvést mimo jiné seznam knih, který od svého strýce požadoval, doslova uvádí: ... *Item so hat man aus der Purkch geführt, allen hausrat, auch darczu vil kostlicher, alter und newer umbhenng, Turkisch tebich, kostliche grosse und schöne püher teutsch und latein, herlich bibl und sust andre puher in der heiligen geschrift, in der swarzen kunst und in natürlichn dingn, die weilent künig Wenczlaws von Behem gewesen vnd nachmalln von kaiser Sigmunden an unsern herrn künig Albrechten*

---

⁹¹ *Die Gedichte des Michel Beheim 2*, Hans GILLE - Ingeborg SPRIEWALD (Hgg.), Berlin 1970., s. 703; PAUSCH, *Imperator*, s. 37.

⁹² Georg SUPAN, *Die vier letzten Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli mit besonderer Berücksichtigung der Stände – Revolution in Österreich in den Jahren 1451 und 1452*, Wien 1868, s. 57.

⁹³ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 392.

⁹⁴ GROBMANN, *Frühzeit*, s. 197.

*kömen und in dem türnlein auf dem purkchtor zu Wienn gelegen sind. Begert unser herr der kunig im solhen hausrat vnd püher auch widerczugeben.*⁹⁵

V souvislosti s humanismem by také mělo být řečeno, že na Fridrichově dvoře se dlouho před počátkem Ladislavovy samostatné vlády pohyboval pozdější český kancléř Prokop z Rabštejna.⁹⁶ Rabštejn udržoval úzké vztahy s rakouským kancléřem z minulých let Kašparem Šlikem (začínal v kanceláři císaře Zikmunda a po jeho smrti přešel k Albrechtovi) a nebyl by to vzdělanec evropského formátu, kdyby se nestýkal s Eneášem Piccolomminim. Ve čtyřicátých letech byl Rabštejn Fridrichovi hlavně diplomatem a rádcem. I on musel být humanismem díky Eneášovi dotčen, stejně jako Jan Vítěz, biskup Varadínský. Ten se stal Ladislavovým uherským kancléřem a byl co do šíření humanistických myšlenek v Uhrách a v Rakousku velkou postavou. S Eneášem Piccolomminim udržoval Vítěz úzké vztahy, Eneáš mu nechával opisovat antické knihy a opačným směrem proudily věcné dary a slova díky.⁹⁷

III. 3. Rezidence Ladislava Pohrobka do roku 1452

Ladislavovou rezidencí se na prvních deset let života staly rezidenční prostory jeho strýce Fridricha. Jako štýrský vévoda (oficiální titulatura všech příslušníků Domu habsburského byla stejná a obsahovala názvy všech zemí pod habsburskou nadvládou, bez ohledu na reálnou politickou situaci) využíval především Vídeňské Nové Město a Štýrský Hradec, centrum země ležící na řece Mur. Ve **Vídeňském Novém Městě**, ležícím dnes v Dolním Rakousku, v 15. století patřící ke Štýrsku, prožil Fridrich své dětství. Zde se srovnával se smrtí rodičů a také oslavoval zjara roku 1440 své zvolení římským králem. Svou portugalskou nevěstu si v roce 1452 přivedl právě sem a stejně tak krátce nato, v září 1452, se před městem odehrála bitva o osud Ladislava Pohrobka, kterou Fridrich prohrál. Ještě jako štýrský zeměpán se Fridrich snažil o rozšíření hradu ve městě, který měl být kastelového typu se čtyřmi rohovými věžemi. Díky bažinatému podloží nebyla přestavba nijak jednoduchá. V jižním traktu paláce byl vystavěn dvoulodní, 39 metrů dlouhý a 11 metrů široký reprezentační prostor. V jižním traktu hradu se nově zřídila hradní kaple zasvěcená svatému Jiří. Fridrich také přislíbil, že dokončí výstavbu kaple božího těla ve východní části, se kterou započal jeho otec Arnošt Železný. Pro důstojnou reprezentaci římského krále a posléze císaře potřeboval Fridrich odpovídající kostel. Nechal proto současně se svatojiřskou kaplí vystavět i

⁹⁵ QGStW I/5, č. 15468; CHMEL, *Materialen* 2, č. 82, s. 95.

⁹⁶ František ŠMAHEL, *Humanismus v době poděbradské*, Praha 1963.

⁹⁷ GROBMANN, *Frühzeit*, s. 198.

trojlodní kostel, který neměl příčné křížení. V západní části gotického svatostánku byl Fridrich zvětšen s královskou korunou, dvouhlavou orlicí a pro něj tak typickou devizou AEIOU. Tato zkratka krále provází celý život a můžeme ji vidět jak na Fridrichem iniciovaných stavbách tak například v jeho osobním deníku.⁹⁸ Lze přijmout, že do stavebního stylu, se nechal císař inspirovat Lucemburkem Zikmundem.⁹⁹

Další lokalitou, kde Ladislav Pohrobek do svých dvanácti let často pobýval, byl **Štýrský Hradec**. Město bylo hospodářským a nejlidnatějším centrem Štýrska. Fridrichův hrad ve městě, který stojí dodnes, nebyl ale na rozdíl od Vídeňského Nového Města císařem nijak podstatně rozšířen. Objekt, který nechali zřídit Fridrichovi předkové, byl spojen s kostelem sv. Egídia, který tímto plnil funkci dvorského kostela. Prostory jistě nebyly odpovídající postavení římského krále, nicméně Fridrich zde pobýval poměrně často. Na žádné jiné stavbě není k vidění tak často symbol jeho osoby – deviza AEIOU – která doprovází ve Štýrském Hradě na několika místech, vtesána do pískovce a vložena do zdí, stejně jako erb s dvouhlavou orlicí. Nad městem, na vrchu Schlossberg, zřídil Fridrich nejpozději do roku 1451 malou zoologickou zahradu, kterou jistě navštěvoval i mladý Ladislav.¹⁰⁰

Fridrichův vztah k **Vídni** byl velmi proměnlivý. Ladislav ve vídeňském Hofburgu pobýval častěji v letech 1445 až 1448, kdy jsou doloženy delší pobyty jeho strýce. V roce 1447 bylo na Fridrichovo přání navázáno na stavební činnost Ladislava otce Albrechta II. To se týkalo hlavně rozšíření hradní kaple.¹⁰¹

III. 4. Konec poručnictví a samostatný dvůr

Logickým vyústěním událostí, které začaly uzavřením Mailberského spolku, bylo Ladislavovo vydání z Fridrichova poručnictví.¹⁰² Fridrich porušil jeden ze základních požadavků tohoto ujednání, a sice že v žádném případě nevezme s sebou Ladislava do Itálie na císařskou korunovaci.¹⁰³ Jeho kroky byly Rakušany chápány, jak nás zpravuje Eneáš, že

---

⁹⁸ Alphons LHOTSKY, *AEIOU. Die „Devise“ Kaiser Friedrichs III. und sein Notizbuch*. MIÖG 60 (1952), s. 155 – 193.

⁹⁹ BRUCKNER, *Formen*, s. 207.

¹⁰⁰ BRUCKNER, *Formen*, s. 209.

¹⁰¹ BRUCKNER, *Formen*, s. 210.

¹⁰² Mailberskému spolku se detailně věnoval Karl GUTKAS, *Der Mailberger Bund von 1451. Studien zum Verhältnis von Landesfürst und Ständen um die Mitte des 15. Jahrhunderts*. MIÖG 74 (1966), s. 51 – 94, s. 347 – 392. Jednalo se o požadavky rakouských stavů na Fridricha, které byly sjednány v johanitské komendě Mailberg, nedaleko hranic s Rakouskem.

¹⁰³ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 67.

chce Ladislava odvést do neznámé země ...*in morbum incident vitam finiret*...¹⁰⁴ Nejen na tento, ale na všechny ostatní požadavky rakouských stavů Fridrich zanevřel a do Říma po velkých přípravách i s Ladislavem odjel. Po svém návratu pak špatně odhadnul možnosti a odhodlání teď už i uherské a moravské šlechty (z Čech se ke vzbuřencům přidali pouze Rožmberkové) a byl ve své rezidenci 27. srpna ve Vídeňském Novém Městě cílem prvního nepřátelského útoku. Fridrich hrozící nebezpečí zcela podcenil, protože město disponovalo slabou posádkou. Stejně tak riskantní bylo, že s sebou do slabě opevněného města vzal i ženu Eleonoru Portugalskou a dvanáctiletého Ladislava. Rozuzlení přišlo až 4. září 1452 před městskými branami, kdy byl dědic krále Albrechta vydán do rukou svého příbuzného Oldřicha Celského.

Tento akt jistě neproběhl tak, že by sám mladý chlapec jednoduše opustil strýce a z města odešel k Celskému. Svým způsobem muselo jít o jistě pozoruhodný ceremoniál; dopoledne 4. září se dlouhý průvod v čele s Oldřichem Celským odebral před bránu ke kamennému kříži, kde očekával příchod Ladislava.¹⁰⁵ Z bran města jim vstříc vyšel zástup vyjednávačů, jenž byl veden Eneášem Silviem Piccolomminim a královým rádcem Janem Neupergem, dále Oldřichem Riedererem a Oldřichem Sonnenbergem, kteří doprovázeli dvanáctiletého Ladislava.¹⁰⁶ Eneáš, ač přímý účastník události, se ve svých textech bohužel nevyjadřuje, jak se v celé situaci choval Ladislav. Nejsm si jist a spíše bych pochyboval, že sdílel radost obléhatelů, která prý byla bez konce. A stejně tak pochybuji o jeho nadšení, když byl podroben symbolickému ceremonálu, ... *neque fatis vidisse cuiquam fuit, duem mox inter se recipientes, clamoribus hominum atque tubarum clangoribus undique perstreptibus, ad balnea eadie, ut, si quit Stiricum ad huc superet, totus deponeret: exinde at villam, Guam Bertoldi vocitant*..., kdy byl omyt od všeho štyrského.¹⁰⁷ K tomuto úkonu je u Eneáše pouze krátká zpráva z čehož usuzuji, že autor nebyl přímým svědkem události, jinak by asi

¹⁰⁴ *Aeneas Silvius de Piccolomini: Historia Austriacis*. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters 44, Jürgen von SARNOWSKY (Hg.), Darmstadt 2005, s. 334.

¹⁰⁵ Jednalo se o bránu, ze které vycházela cesta na Vídeň. Kamenný kříž, o kterém je řeč, se nacházel jeden kilometr severním směrem. Dnes je na místě gotický památník Spinnerin am Kreuz. Gertrud BUTTLAR, *Die Belagerung des Ladislaus Postumus in Wiener Neustadt 1452*, Wien 1986.

¹⁰⁶ *Imperator igitur accersito puero, atque Episcopis assignato, quator cum eo ex consilio misit: Eneam Episcopum, Johannem Neipergum et duos Vlricos. Hora itaque nona more theutonico ante meridiem, extra urbem missus est, ac Comiti Cilliae apud crucem expectanti commendatus. Eo in loco plurima verba, quae ad pacem tenderem, facta sunt: plures captivi libertati redditi, multae injuriae remissae. Aeneae Silvii Historia Friderici III. Imperator. Analecta Monumentorum omnium aevi Vindobonensia. Adam Franciscus KOLLAR (Hg.), Vindobonae 1762, s. 394; v německé verzi stojí: *Der Kaiser also ließ den Prinzen holen, übergab ihn den Bischöfen und schickte noch vier aus dem Rathe mit ihm, den Bischof Aeneas, den Johann Neiperg und die beiden Ulriche. Und zwar ward er um die neunte Stunde vor Mittag nach deutscher Rechnung aus der Stadt geschickt und dem Grafen von Cilli, der bei dem Kreuze wartete, überliefert. Die Geschichte Kaiser Friedrichs III. von Aeneas Silvius 2. Th. ILGEN (Hg.), Leipzig 1889, s. 208; Georg SUPAN, *Die vier letzten Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli mit besonderer Berücksichtigung der Stände – Revolution in Österreich in den Jahren 1451 und 1452*. Wien 1868, s. 61.**

¹⁰⁷ *Historia Friderici*, s. 394.

zaznamenal více, nebo vědomě zamlčel. Podle německého vydání Dějin Fridricha III. se vše odehrálo v obci Baden, když jel s Oldřichem Celským na jeho hrad Bertholsdorf, kde měl pobýt pár dní před velkolepým vjezdem do Vídně.¹⁰⁸

Po celou dobu strávenou v domácnosti svého strýce, disponoval Ladislav svými vychovateli, svými kancléři. Tradiční dvorské úřady v pramenech doloženy nejsou a to ani při příležitosti Ladislavova vjezdu do Říma na císařskou korunovaci strýce.

Události ze 4. září 1452 se dají chápat jako pomyslný mezník. Jako počátek Ladislavovy oficiální vlády bych ale označil vídeňský sněm, který sice začal v listopadu 1452, jednání se ale kvůli morové epidemii přesunula až na leden 1453.¹⁰⁹ Lstivé intriky o moc nad dvanáctiletým králem se rozeběhly ihned po předání Ladislava do rukou Celského. O moc nad mladým králem začaly zápasit dvě mocenské frakce: jejich představiteli se staly dosavadní spojenci, kteří měli hlavní zásluhu na králově vydání – Oldřich Celský a Oldřich Eicinger. Celskému byl Ladislav předán do péče a ze začátku to byl on, kdo tahal až do pražské korunovace za delší konec provazu.

---

¹⁰⁸ „Als bald nahmen sie ihn in ihre Mitte und hührte ihn unter allgemeinem Jubelgeschrei der Männer und den Klängen der Trompeten in diesem Tage ins Bald, damit, wenn noch etwas Steierisches ani hm haften geblieben wäre, er es ganzlich abthäte, darauf in das sogennante Bertolsdorf...“. *Die Geschichte Kaiser Friedrichs III.*, s. 209.

¹⁰⁹ VANCSA, *Geschichte*, s. 316.

IV. Královský dvůr

IV. 1. Držitelé dvorských úřadů

IV. 1. 1. Hofmistři

Nejvýše postaveným úředníkem v hierarchii dvorských úřadů byl na pozdně středověkých knížecích dvorech hofmistr. Původní náplň jeho činnosti byl především dohled nad plynulým chodem vladařovy domácnosti, za což nesl plnou odpovědnost. Důležitým úkolem hofmistra byl i dohled nad chodem dvorské kuchyně. Ve 13. století se těžiště hofmistrových činností přesouvá pozvolna z praktické do politicko-výkonné sféry.¹¹⁰ A v době Ladislava Pohrobka patřil hofmistr mezi nejvlivnější muže na jeho dvoře. Stál v čele královské rady, která zejména v počátcích Ladislavovy samostatné vlády řešila zásadní politické otázky a králi víceméně jen předkládal výsledek jednání pouze k potvrzení. Stačí si uvědomit, že v roli hofmistra vystupoval Jiří z Poděbrad. Lze asi jen těžko předpokládat, že by se staral o chod kuchyně, i když v organizační a ekonomické rovině se tato činnost vyloučit nedá. Poděbrad je v pozici hofmistra doložen pravidelně po celou dobu Ladislavovy krátké vlády.

V průběhu studia pramenů byla pro mne překvapením absence jakékoliv zmínky o osobě, která by zastávala úřad hofmistra mezi rakouskými dvořany. Jediným, v pramenech doloženým královským hofmistrem byl pouze Jiří z Poděbrad. Tato situace by podle mého názoru mohla odrážet politickou situaci v jednotlivých Ladislavových zemích. Jiřímu z Poděbrad se totiž podařilo téměř celé království zkonsolidovat a královskou komoru uvést opět do pořádku. Ze své pozice zemského správce tak mohl králi doporučit osoby do dvorských funkcí, a protože hofmistr je na královském dvoře post nejvyšší, ujal se jí sám. K přijetí funkce potřeboval Jiří mandát zemských stavů, který mu dal korunovační zemský sněm v říjnu 1453.

Naopak v Rakousku situace nebyla klidná. Nepřetržitý souboj mezi Oldřichem Celským a Oldřichem Eicingerem o první místo na královském dvoře neumožňoval ani jednomu tento úřad převzít. Zůstává také otázkou, zda o něj vůbec usilovali. K příjmu financí z královské komory nepotřeboval ani jeden z nich žádný úřad, to úspěšně dokazovali průběžně již dlouho před Ladislavovým vydáním. Snahu o pevné zakotvení v nejvyšších

---

¹¹⁰ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 57.

kruzích bych očekával spíše u Eicingera. Z bavorského přistěhovatele se pomalu dostal (je třeba ale dodat – svými schopnostmi, jak potvrzuje Eneáš Silvius) na zástupce rakouských stavů. Vzorem mu byl Jiří z Poděbrad, hofmistr, jenž dokázal zklidnit rozbouřenou zemi. Neuvedení ani Celského, ani Eicingera do dvorského úřadu by mohlo znamenat, že ani jeden neměl absolutní podporu vlivných kruhů, kterou by pro jmenování potřebovali.

Králuv český hofmistr **Jiří z Poděbrad** († 1471)¹¹¹ měl ve srovnání s Oldřichem Eicingerem, Oldřichem Celským a konečně s uherským gubernátorem Janem Hunyadym na domácí půdě naprosto neotřesitelné postavení. To si vybojoval již v předchozích letech a logickým vyústěním jeho pílě bylo jmenování zemským správcem. Poděbrad své životní krédo *Non armis, sed consilio et prudencia magis* nikdy nezradil a po zbrani sahal, jen když to bylo nezbytně nutné. Jeho program byl po zisku nadvlády v Čechách jasný: restituce české Koruny a rekonstrukce královské komory, která v předchozích letech velmi utrpěla.

Na tomto místě bych se chtěl ale věnovat Jiřímu jako dvořanovi Ladislava Pohrobka. Hned první otázka, která se zde nabízí, je otázka komunikace krále se svým hofmistrem. Pochybuji, že by Ladislav Pohrobek při svém příchodu do Prahy uměl – navzdory výuce, kterou prodělal v dobách poručnictví u římského krále Fridricha - česky. Nebylo proto asi jednoduché s dvanáctiletým chlapcem komunikovat bez tlumočnicka. Jiřík s králem musel diskutovat o některých věcech i osobně, nikoliv jen v radě. Myslím si, že hlavně z počátku se jako tlumočnick při důvěrných pohovorech mohl uplatnit Prokop z Rabštejna. Ten německy mluvil plynule a navíc král i Poděbrad mu naprosto důvěřovali.

Jestliže při jmenování osob do královské rady bylo nutné respektovat i opačný politický tábor, tak ve jmenování dvorských úředníků nenechal Jiří nikoho na pochybách, kdo je pánem královny domácnosti. Všichni dvorští úředníci měli za sebou dlouhou službu ve prospěch zemského správce, který nedopustil, aby k Ladislavovi mohl mít přístup „našeptávač“ z opozice.

---

¹¹¹ Literatura k Jiřímu z Poděbrad je skutečně rozsáhlá. Nejzákladnějšími pracemi jsou práce Rudolfa URBÁNKA: *České dějiny 3/1-4. Věk poděbradský*, Praha 1915-1962; *Husitský král*, Praha 1926; *Jiří z Poděbrad*, in: Národní čítanka, s. 96 – 114; *O volbě Jiřího z Poděbrad za krále českého 2. března 1458*, Praha 1958; dále potom namátkou: Jiří BERÁNEK, Podoba Jiřího z Poděbrad v kronice Eneáše Silvia Piccolominiho, HO 9, č. 11-12, (1998) s. 270; Jaroslav BOUBÍN *Česká "národní" monarchie. K domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad*, Praha 1992; TÝŽ, *Mírový projekt Jiřího z Poděbrad*, in: *Východočeské listy historické* 25 (2008) s. 27 – 39; Petr ČORNEJ, Jiří Poděbradský a severní Čechy. In: *Osobnosti v dějinách regionu 1*. Liberec 2004, s. 25-48; TÝŽ, *Kvadratura kruhu. Jiří z Poděbrad, kompaktáta a papežství*, DaS 30 č. 3 (2008) s. 17-21; Martin NEJEDLÝ, *Deník panoše Jaroslava o poselstvu z roku 1464. Jako historický pramen k plánu protitureckého tažení Jiřího z Poděbrad*. In: *Křížové výpravy v pozdním středověku. Kapitoly z dějin náboženských konfliktů*, Pavel SOUKUP – Jaroslav SVÁTEK a kol., Praha 2010, s. 202-215; Karolína PETRASOVÁ, *Jiří z Poděbrad a Jednota bratrská*. In: *Paginae historiae. Sborník Státního ústředního archivu v Praze*, č. 11 (2003) s. 5-31; Josef POLIŠENSKÝ, *Problémy zahraniční politiky Jiřího z Poděbrad*. AUP *Historica* 1 (1960) s. 107-127; Miloš PROKOP, *Jiří z Poděbrad a vyšší šlechta ve světle zástavní politiky*. In: *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy. K počtu Petra Čorneje*, Praha 2011, s. 150-157;

Během Ladislavova prvního a rovněž nejdelšího pobytu v Čechách (zemích Koruny) od října 1453 do února 1455 se Jiří z Poděbrad ode dvora téměř nevzdaloval. Nepřítomnost u dvora byla pravděpodobně spíše vzácnou výjimkou.¹¹²

Správce krále neopustil ani po jeho návratu do Vídně v únoru 1455, kam s ním přes vedlejší země odcestoval. Atmosféra v tuto dobu asi nebyla Jiřímu příliš příjemná, protože v polovině února došlo k vyhnání Oldřicha Eicingera – Poděbradova spojence – ode dvora a slavnostně byl přijat Oldřich Celský. To znamenalo orientaci Ladislavovy politiky směrem do Uher. Vztahy hraběte Celského a Poděbrada ale zůstaly zřejmě korektní, protože zemský správce a králův hofmistr pobyl v Ladislavově blízkosti nejméně do poloviny května 1455.¹¹³ Právě touto dobou mělo dojít k zasnoubení syna Jiřího Poděbrad Jindřicha a dcery Mikuláše Ujlakiho Jeronými.¹¹⁴ Ujlaki stál spolu s Ladislavem Garou v čele protihunyadovské opozice, která byla podporována Oldřichem Celským. Tento Jiřího krok by se dal chápat jako příklon k uherské opozici proti gubernátorovi Janu Hunyadovi, nebo alespoň jako koketování s ní. Nicméně na druhou stranu to byl právě Poděbrad, kdo na rozdíl od ostatních knížat vždy jako první deklaroval své odhodlání pomoci Hunyadovi značnou vojenskou silou proti Turkům.¹¹⁵ Jiří evidentně hrál velmi obezřetnou politickou hru naznačující jeho neutralitu ve sporech uvedených pánů.

Za zcela jiných okolností probíhalo další setkání krále a jeho hofmistra v srpnu 1457. Po smrti hraběte Celského v Bělehradě se do role Ladislavova našeptávače dostal rakouský hubmistr Konrád Hölzler, který svou taktikou nebezpečně podlamoval pozici Poděbrada, když krále přesvědčoval o jeho mocenských ambicích. Aby Jiří krále přiměl k cestě do Prahy, které se Hölzler obával, musel koncem července se silným vojskem přitáhnout až k Vídni. Jednání krále se zemským správcem probíhalo po většinu času ve vojenském ležení před městskými branami od 2. do 15. srpna.¹¹⁶

Jiří z Poděbrad nakonec dokázal díky prozíravé diplomacii prosadit své plány. Král přijel v říjnu do Prahy a Konrád Hölzler byl v důsledku neschopnosti zaplatit svatební poselstvo do Franie zneškodněn a rok si pobyl v pražském vězení. Tou dobou ale už

---

¹¹² Psaní vyslanců Viléma Saského, že 13. 12., kdy přišli ke dvoru, nebyl Jiří přítomen. Tato informace je uvedena hned na začátku textu a mohla by naznačovat výjimečnost, kterou Jiřího nepřítomnost u Ladislava znamenala. Mimo to stojí za povšimnutí, že místo s Poděbradem, byla delegace přijata Oldřichem Eicingerem. FRA II/20, s. 71, č. 61.

¹¹³ FRA II/2, s. 13, č. 6.

¹¹⁴ URBÁNEK, *Konec*, s. 40.

¹¹⁵ Rudolf DVOŘÁK, *Poměr císaře Fridricha III. k Uhrům za krále Ladislava Pohrobka a Matiáše Corvína až po mír šoproňský (1453 – 1463)*, in: Programm gymnasia českého v Brně na konci školního roku 1888-89, Brno 1889, s. 1.

¹¹⁶ První den se konaly uvítací ceremonie, v nadcházejících dvou dnech jednal Ladislav s Jiřím Poděbradským ve stanu beze svědků. URBÁNEK, *Konec*, s. 40.

nezbývalo Ladislavu Pohrobkovi mnoho času a z další slávy, která Prahu čekala, bohužel sešlo.

Význam Jiřího z Poděbrad není třeba šířeji rozepisovat. Výsledek jeho práce byl vidět a pravděpodobně nejsvětlejším okamžikem pro zemského správce bylo po zásluze jeho zvolení českým králem z kraje roku 1458. Největší vypovídací hodnotu o charakteru Jiřího Poděbradského má podle mého názoru skutečnost, že vše co zemský správce vykonal až do smrti Ladislava Pohrobka, činil s vědomím, že si sám na hlavu královský diadém nikdy nenasadí. Na to by se nemělo zapomínat.

IV. 1. 2. Hofmaršálkové

Úřad dvorského maršálka vznikl rozdělením úřadu maršálka na funkci zemskou a dvorskou.¹¹⁷ K tomu došlo v běhu 14. století, přičemž k povinnostem dvorského maršálka patřila hlavně služba vázaná přímo k osobě panovníka. Na rozdíl od komořího a hofmistra nepřekračovala funkce dvorského maršálka svou povahou dvorský rámeček. Stěžejní náplní jeho činnosti byla starost o zajištění ubytování pro hosty (ubytování hostů, či samotných dvořanů na cestách, příprava a plánování cest), kteří se na dvoře zeměpána objevili a nad nimiž vykonával dohled a měl soudní pravomoc.¹¹⁸

Pokud byl panovník na cestách, staral se o zajištění noclehu pro celý průvod. Eneáš Silvius popisuje, že aby člověku nebylo přiděleno to nejhorší ubytování, musí si služebníky pravidelnými dárky udržovat v dobré a vstřícné náladě. Těmito služebníky nemohl autor myslet nikoho jiného, než osoby zajišťující ubytování, tedy maršálky. Dvorskému maršálkovi náleželo odpovídající finanční ohodnocení, které bylo nižší než odměna pro hofmistra a pro komořího, což přesně vystihuje postavení v dvorské hierarchii.¹¹⁹

Politický vliv tohoto úředníka nebyl nijak významný, zpravidla se však dvorští maršálkové stávali členy královské rady. Tím pádem mohli být pověřeni i politickou činností, což se v případě Ladislavových maršálků potvrzuje hned několikrát.¹²⁰

Mandát k výkonu funkce dvorského maršálka začínal jmenováním úředníka panovníkem a končil zpravidla smrtí dvořana nebo knížete.¹²¹

Na dvoře Ladislava Pohrobka jsou v úřadu dvorského maršálka v pramenech doloženy tři osoby: Bořita z Martinic, Mikuláš Trukses a Zikmund Fritzelndorfer.

¹¹⁷ Ivan ŽOLGER, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien – Leipzig 1917, s. 15.

¹¹⁸ Alfred WRETSCHKO, *Das österreichische Marschallamt im Mittelalter*, Wien 1897, s. 183.

¹¹⁹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 82.

¹²⁰ WRETSCHKO, *Marschallamt*, s. 183.

¹²¹ WRETSCHKO, *Marschallamt*, s. 186.

Předky **Bořity z Martinic** (†1479) byli Kounicové.¹²² Název rodu je odvozen od Martinic, které jsou dnes součástí středočeských Votic. Tvrz v Martinicích drželi Bořitovi příbuzní už v první polovině 14. století. Mezi léty 1416 – 1418 koupil Bořitův otec Markvart z Martinic zámek Smečno. Údajně žil ještě v roce 1448.¹²³ Jeho syn Bořita se díky dobrým vztahům s Jiřím z Poděbrad, ale i díky svým, zejména diplomatickým schopnostem, stal Ladislavovým dvorským maršálkem. Po Ladislavově smrti se na jeho postavení prakticky nic nezměnilo. Působil dál v postavení hofmistra na dvoře nového krále Jiřího a později, v letech 1463 – 1465, byl hofmistrem královny Johany a hejtmanem v Mostě. Se Zdeňkem Lvem z Rožmitálu a dalšími absolvoval cesty po Evropě.¹²⁴ Bořita z Martinic po sobě zanechal nesmazatelnou stopu v podobě rozšíření smečenského hradu do současné velikosti (přestavěn v renesanční zámek na konci 16. století). Zemřel v roce 1479 a pochován byl tamtéž. Jak výjimečnou osobou Bořita v dějinách rodu byl, dokládá pocta, kterou mu prokázali jeho dědicové: rodina se podle něho začala nazývat Bořitové z Martinic.¹²⁵

Činnost Bořity z Martinic potvrzuje stejně jako aktivita rakouského maršálka Mikuláše Truksesa slova z úvodu této kapitoly, že i když se pravomoc titulu dvorského maršálka chápe především v rámci dvora, byl pověřován i širší diplomatickou činností a případně také zastupováním krále. V roce 1454 vyslal Ladislav Bořitu z Martinic do Francie a pověřil ho jednáním s francouzským králem Karlem.¹²⁶ Aby mohl sloužit králi, musel si získat důvěru Jiřího z Poděbrad, který ho zcela jistě na tak vlivné místo dosadil. I český gubernátor ho využíval k získávání informací, protože mu také sloužil jako diplomat. Když se král pohyboval v Uhrách a stal se spolu s Oldřichem Celským obětí intrik uherských magnátů, potřeboval Poděbrad přesné informace o událostech z Uher. Proto za králem vyslal poselstvo: „...*die poten sein zwen bitter, nemlich her Benesch Witmulner vnd der vntermarschalk her Borzita, die komen vmb das new jar abgotwil wieder, ...*“¹²⁷ Autor Jošt z Einsiedlu zde mylně uvedl Bořitovu funkci, prokazatelně byl dvorským maršálkem, tedy *Hofmarschall*.

Podle textu této zprávy nebyl Bořita během Ladislavovy cesty do Bělehradu přítomen na královském dvoře. V Uhrách se o dvořany staral rakouský maršálek Mikuláš Trukses, což by potvrzovalo mou domněnku, že kolem Ladislava Pohrobka byla stále přítomna skupina dvořanů z rakouských zemí, ať už byl dvůr v Čechách nebo v Uhrách.

¹²² Dějiny rodu Martiniců nebyly doposud zpracovány. Pominu-li výklad Augusta Sedláčka v Ottově slovníku naučném, jedná se pouze o krátké zmínky: OSN 16, s. 919; August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl 8. Rakovnicko a Slánsko*, Praha 1996, s. 127.

¹²³ OSN 16, s. 919.

¹²⁴ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 8, s. 127. S Rožmitálem a Martinicem se cesty ještě zúčastnili Jan Žehrovský z Kolovrat, Burián ze Švemberka, Václav Pětipeský a Miloš z Vochova. ŠMAHEL, *Humanismus*, s. 14.

¹²⁵ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 8, s. 127.

¹²⁶ FRA II/20, s. 84, č. 74.

¹²⁷ AÖG 39, s. 260; URBÁNEK, *Konec*, s. 86.

Martinic byl podobně jako ostatní dvořané za svou činnost od krále odměňován. Tak získal Bořita rychtářství v Českém Brodě a možná ve Slaném. Tuto strategii, totiž dosazování králových dvořanů do správ královských měst, prosazoval Jiří z Poděbrad už za dob svého správcovství. Tímto způsobem chtěl prostřednictvím svých lidí v městských radách omezit značně pokročilou městskou autonomii a posílit vliv krále, což se mu částečně dařilo.

Bořita z Martinic se po smrti Jiřího z Poděbrad přidal na stranu Vladislava II. Zemřel roku 1479 a byl pochován v zákristii děkanského chrámu ve Smečně. Se svou ženou Annou Dražickou z Kunvaldu měl syny Markvarta, Viléma a Jana.¹²⁸

Králov dvorský maršálek **Mikuláš Truksas** (†1468) pocházel z malé obce Drasenhofen, ležící téměř na moravské hranici v severní části rakouského Weinviertelu.¹²⁹ Nejednalo se o nijak významný rytířský rod. V této lokalitě mezi panstvím rakouského zeměpána, Lichtenštejnů z Mikulova a Hardegů, se vytvořila malá enkláva drobných svobodných statků, jejichž majiteli se stali drobní zemané a rytíři.

Z druhé části jména je patrné, že některý člen rodu vykonával kdysi funkci stolníka (lat. dapifer). To při hledání detailnějších údajů k maršálkovi krále Ladislava, který vystupuje v pramenech často pouze jako *Trugsacz*, *Drugsafz*, *Druksecz*, atp., komplikovalo jeho identifikaci.

První písemná zmínka o tomto rodu je z roku 1335, kdy *During Drvgsacz von Dreyssenhofen* a jeho žena Kunigunda věnovali ke spáse svých duší čtvrtinu léna v obci Palterndorf tamějšímu kostelu. V následujících letech, až do patnáctého století, se rod zmiňuje především v souvislosti s přesuny majetků, ať už koupí, prodejem nebo darováním.

Situace se podstatně mění s osobou Mikuláše II. Truksesa. Ten se z neznámého rytíře dostal do dvorských služeb Albrechta II. a po jeho smrti až mezi nejmocnější činitele v zemi. Mikuláš na sebe upoutal pozornost už v průběhu husitských válek. V říjnu 1431 byl mezi Rakušany, kteří u Waidhofenu rozprášili 5000 husitů.¹³⁰ Za podobné činy odměnil císař Zikmund Lucemburský Mikuláše polepšením erbu. Za jeho služby ve prospěch císaře a říše 9. února 1435 získal právo užívat v erbu přilbu se zlatou korunkou a měl také získat Zikmundův řád draka.¹³¹

Díky geografické poloze se rodinným majetkům nemohla vyhnout válečná bouře, která vypukla po ukončení husitských válek. Proto musel roku 1439 bránit Mikuláš hrad Staatz, který se nacházel nedaleko Drasenhofenu a který mu sloužil jako sídlo.

¹²⁸ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 8, s. 127.

¹²⁹ Franz STUBENVOLL, *Die Truchsess von Drasenhofen und auf Satz 1335 – 1545*. UH (1988), s. 289 – 327; HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 285.

¹³⁰ STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 299.

¹³¹ STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 300.

K nejobávanějším šlechticům, kteří doslova mořili moravsko – rakouské pohraničí po obou stranách, patřili Lichtenburkové. Jan a Smil z Lichtenburka a z Bítova si dokonce pro účely získání pevnosti Staatz s sebou přivedli skupinu zkušených lezců pro zdolávání hradeb a zdí.

O dva roky později (1441) stál spolu s Kryštofem z Lichtenštejna, Zikmundem Fritzesdorferem a dalšími v čele zemské hotovosti, která čítala na 1100 jezdců a 4000 pěších před Znojmem. Měli jednou pro vždy se zbraní v ruce zlikvidovat Georga von Rohr, kterému Albrecht II. nevyplatil žold za jeho účast v protihusitském tažení. Svou pohledávku řešil plundrováním okolí. Proti tomu ale zakročil Fridrich a svolal hotovost. Konflikt nakonec ukončilo jednání v dubnu 1441, v němž královskou stranu zastupoval Mikuláš Trukses.¹³²

Po dobu této dlouhé feudální anarchie, kdy chyběla přítomnost pevné ruky zeměpána a každý si dělal prakticky, co chtěl, se musel každý spoléhat sám na sebe. V takovém případě téměř neexistovala hranice mezi „oprávněnou“ mstou a zločinem proti zemskému míru. Tak se i Mikuláš samovolně odškodňoval na brněnských a břeclavských kupcích, které nespravedlivě obviňoval, že nezakročili proti krádeži jeho koní.¹³³

Dvorskou kariéru zahájil Mikuláš Trukses už jako *hofmarschall* Albrechta II., a to nejpozději v roce 1437. Při své dlouhé nepřítomnosti v Rakousku ho král 9. února 1438 jmenoval do dočasné vlády. Po Albrechtově smrti a během Fridrichova správcovství nepřestal být činný v regentské vládě, a to až do vydání Ladislava Pohrobka v září 1452.

K dalším Mikulášovým diplomatickým úspěchům patřilo jistě uzavření mírové smlouvy mezi Dolním Rakouskem a Moravou, která byla zpečetěna roku 1445 ve Znojmě. K dalším zástupcům rakouského vévody v této záležitosti patřil probošt kláštera v Klosterneuburgu, dále Kryštof z Lichtenštejna, zemský maršálek Rüdiger ze Starhemberga, Georg z Puchheimu, a Zikmund z Ebersdorfu. Dohoda také stanovila klid zbraní po dobu následujících sedmi let. Jednání se zástupci moravských stavů se v následujících letech opakovala a Trukses byl vždy přítomen.¹³⁴

Diplomatické činnosti se Trukses věnoval i v době Fridrichova regentství. V roce 1446 zamířila Anna Habsburská (1432 – 1464) ke svému budoucímu manželovi Vilémovi III. na saský dvůr. Její výprava se skládala z nejméně 80 jezdců a Mikuláš Trukses se stal zástupcem vévody pro politická vyjednávání.¹³⁵

---

¹³² STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 299.

¹³³ STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 300.

¹³⁴ STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 302. Další sjezd zástupců moravských a rakouských stavů (mezi nimi i Mikuláš Trukses) se ukutečnil hned následující rok, 13. března 1446. Za moravské stavy se do Znojma dostavili Jan starší z Lomnice a z Meziříčí, Henig z Valdštejna a ze Židlochovic, Jan Kužel z Žeravic a z Kvasic a Hanuš Veygl z Olomouce. AČ 10, s. 264, č. 17.

¹³⁵ STUBENVOLL, *Truchsess*, s. 302.

Když se 14. října 1451 v johanitské komendě v Mailberku sešlo několik (39 osob) zástupců rakouských stavů, nikdo netušil, co tato iniciativa směřovaná proti Fridrichovi pod vedením Oldřicha z Eicingeru přinese. Ještě do konce roku se počet rozšířil na 254. Hlavními důvody, které vedly k založení spolku, byla snaha zastavit domácí konflikty ničící celou zemi, Dále pak obavy z odstředivých tendencí jednotlivých zemí Ladislavova dědictví a požadovek, aby Ladislav sídlil ve Vídni (což údajně chtějí i zástupci Koruny české a Uher). V neposlední řadě také členové spolku nesouhlasili s Ladislavovou účastí na Fridrichově římské jízdě.¹³⁶ Hlavním a nejdůležitějším cílem spolku bylo, aby Ladislav „... *in sein landt gen Österreich kömb undt in seinem fürstlichen gesloß der stat zu Wien size und wohnhaft sei...*“¹³⁷ Mikuláš Trukses se účastnil hned prvního jednání v Mailbergu a na zakládací listině spolku je uveden devátý v pořadí.¹³⁸ To dávalo spolu s jeho někdejšími službami pro Ladislavova otce Mikulášovi velké šance na dvorský post i u Ladislava, jehož se také dočkal. V úřadě dvorského maršálka je doložen za krátkou dobu Pohrobkovy vlády hned několikrát. Na listině z 24. května 1453, ve které daruje Ladislav Pohrobek lénem zámek Rabenstein Fridrichovi z Hohenberga, je uveden v kancelářské poznámce spolu s Eicingerem a Rüdigerem ze Starhemberga.¹³⁹ S úřadem dvorského maršálka je doložen v královském mandátu pro Prešpurk z 30. června 1455.¹⁴⁰

Tato delší pauza v Mikulášových stopách je také způsobena jeho diplomatickou misí k papeži z léta 1453. Výprava vyrazila 21. července 1453 a její vedení bylo svěřeno proboštovi kláštera z Klosterneuburgu Simonu Heindlovi.¹⁴¹ Královi pověřenci měli s papežem jednat v choulostivé otázce uznání sice řádně zvoleného, leč Fridrichem neuznaného pasovského biskupa Oldřicha z Nußdorfu (Ladislavova rakouského kancléře). Císař totiž nebyl k volbě přizván a ani nebyl brán ohled na jím prosazovaného kandidáta a svého dvořana Ulricha Sonnbergera.¹⁴² Cestu do Říma absolvoval i Mikuláš Trukses, který měl k ruce sedm jezdců a osm koní. Skupina měla celkem třicet jezdců.¹⁴³ Poselstvo se vrátilo 19. října do Badenu nedaleko Vídně, necelých deset dní před Ladislavovou pražskou

---

¹³⁶ Karl GUTKAS, *Der Mailberger Bund von 1451. Studien zum Verhältnis von Landesfürst und Ständen um die Mitte des 15. Jahrhunderts*. MIOG 74 (1966), s. 67.

¹³⁷ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 67.

¹³⁸ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 357.

¹³⁹ „*Commissio domini regis per d. comitem in presentia D. Ulrici Eitzinger, Rüdinger de Stahrhemberg et Nicolai Drugsess*“. CHMEL, *Materialen* 2, s. 54, č. 46.

¹⁴⁰ LICHNOWSKY 6, č. 2009.

¹⁴¹ Díky zachovaným zprávám a účtům je toto poselstvo velmi dobře zmapované. Všechny prameny, které souvisejí s tímto podnikem, byly vydány v *Zur Geschichte der Gesandtschaft des Königs Ladislaus nach Rom im Jahre 1453*, AÖG 3, 1853, s. 337 – 352, 368 – 378, 393 – 404, 428 – 440. Materiály použil ke své diplomové práci Franz DIRNBERGER, *Reisen im Mittelalter. Die Gesandtschaftsreise des Königs Ladislaus nach Rom 1453*, dipl., Wien 1997, s. 33.

¹⁴² DIRNBERGER, *Reisen*, s. 18.

¹⁴³ DIRNBERGER, *Reisen*, s. 40.

korunovací.¹⁴⁴ Bylo by jistě zajímavé vědět, zda Mikuláš přibyl do Prahy včas na korunovaci, nebo jestli se o to ani nepokoušel. Jeho přítomnost v Praze nelze bohužel ani vyvrátit, ani potvrdit.

Jak moc si Ladislav cenil, když někdo z jeho dvořanů, rádců či služebníků sloužil již jeho otci, dokazuje na příkladu Mikuláše Truksesa listina z 12. prosince 1455. V textu je uvedeno, že tento „...*Streng Ritter Niclass Truchsess vnser hofmarschalk vnd lieber getrewrn ... vleissig dinst die er vnsm vorgenantn herrn vnd vatter getan hat vnd vns teglich tut vnd in kunfftigen czeiten tun sol und mag...*“¹⁴⁵ Zajímavý je ale také právní obsah daného dokumentu. Ladislav zde Mikulášovi potvrzuje držbu hradu *Steinz* (Uherský Ostroh) na Moravě, který dostal již od markraběte Albrechta. Patřil tak i k moravským stavům, jejich sněmovních jednání ve čtyřicátých letech se ale nezúčastňoval.¹⁴⁶

Mikuláš absolvoval s králem cestu do Bělehradu, kde došlo k vraždě Oldřicha Celského. Když byl poté král držen na hradě, byli jeho dvořané nahnáni do jedné místnosti a tam násilím drženi. Než jim Jan Vítěz vymohl u Hunyadyho propuštění (i přesto ale upadl Jan Vítěz později u krále v nemilost a na jeho místo nastoupil uherský kancléř z protihunyadovského tábora), stačili je Uhři ještě před tím okrást. Tato nepříjemná zkušenost byla pro Mikuláše o to silnější, že Ladislav Hunyady měl eminentní zájem Truksesa a s ním i Wolfganga Rogendorfera uvěznit.¹⁴⁷ To se Hunyadovi nepovedlo a není zřejmé, jaký byl důvod této snahy.

Mikuláš Trukses se stal očitým svědkem posledních dnů králova života v Praze. Jako jeho *hoffmarschall* patřil jistě ke královým nejbližším osobám. V písni o Ladislavově smrti je jmenován mezi rakouskými dvořany, kteří hořekují nad královým skolem:

*Niclas Trucksess ein ritter güt,
der pervainat (verfeinert) ser das edel blüt,
kunig Laslen den vil werden:
„wir habn in langer zeit nit gehabt,
als mächtigen hie auf erden!“¹⁴⁸*

---

¹⁴⁴ DIRNBERGER, *Reisen*, s. 35.

¹⁴⁵ FRA II/2, s. 81, č. 93.

¹⁴⁶ Na rozdíl od jiných Rakušanů, jako například Zikmund z Ebersdorferu. Není doložen na únorovém sněmu 1437 v Brně (nemusel ještě hrad vlastnit) ani ze sněmů z ledna a srpna 1440. AČ 10, s. 254 – 261.

¹⁴⁷ Rudolf URBÁNEK, *Konec*, s. 71.

¹⁴⁸ *Die historischen Volkslieder der Deutschen vom 13. bis 16. Jahrhundert I.* Rochus von LILIENCRON (Hg.), Leipzig 1865, s. 493.

Píseň o Ladislavově smrti se dochovala ve dvou variantách a na rozdíl od jiných osob, je Mikuláš Trukses zastoupen v obou verzích:

*Niclas Trucksess ein ritter güt,
er klagt gar ser das edel blüt,
kunig Lasla den werden:
nu hab er auch lang nicht gehabt
als ain mächtigen auf erden!*¹⁴⁹

Mikuláš Trukses patřil do skupiny Ladislavových dvořanů, kteří měli na dvoře pevné místo, a jejichž postavení neohrožovaly mocenské souboje mezi Eicingerem a Celským.¹⁵⁰ Lze se domnívat, že přeci jen o něco blíže měl Trukses k Eicingerovi, protože byl rytířského stavu a jeho statky ležely v bezprostřední blízkosti Eicingerovým. Mocenský nástup Oldřicha Celského a odchod Eicingerera od dvora po návratu z Čech do Vídně v roce 1455 však jeho pozici neohrozil. Během Ladislavovy celé vlády vykonával svůj úřad; krátkou výjimku představovala jeho diplomatická mise do Říma k papeži, což ale nelze rozhodně pokládat za známku královy nedůvěry, spíše naopak. Po svém návratu v říjnu 1453 se vrátil na svou původní pozici. O jeho moci v Dolním Rakousku může vypovídat i skutečnost, že po Ladislavově smrti byl Trukses jedním z císařových partnerů k jednání o budoucnosti a vládě v zemi. A co mohlo mít větší symboliku než to, že při příjezdu Albrechta VI., císaře Fridricha III. a Zikmunda Tyrolského v květnu 1458 k jednání stavů do Vídně, nesměl nikdo z nich bydlet v Hofburgu, který jménem stavů držel Mikuláš Trukses i s korunním pokladem!¹⁵¹

V domácí válce mezi Fridrichem a Albrechtem o dědictví po Ladislavovi stál Mikuláš na Albrechtově straně. Spolu s Eicingerem a Frauenhoferem (všichni bývalí Ladislavovi dvořané) byl Albrechtem VI. poslán do Prahy jako vyjednaváč k Jiřímu z Poděbrad. S českým prostředím měl jistě bohaté zkušenosti, které mohl tímto způsobem uplatnit.¹⁵²

Mikuláš Trukses zemřel 29. ledna 1468 a byl pohřben v kostele v obci Staatz, který sloužil rodině jako rodová nekropole.¹⁵³

Krátkodobým maršálkem Ladislavova dvora se stal **Zikmund Fritzelsdorfer**, který jako nejvýznamnější člen z rytířů přivěsil svou pečeť v říjnu 1451 pod zakládací listinu Mailberského spolku. Za svou činnost na osvobození Ladislava Pohrobka obdržel statky ve

¹⁴⁹ *Die historischen Volkslieder*, s. 493.

¹⁵⁰ Nadvláda Oldřicha Celského: 24. 5. 1453, CHMEL, *Materialen* 2, s. 54, č. 46 (v kancelářské poznámce); 25. 6. 1455, LICHNOWSKY 6, č. 2009; 11. 12. 1455, FRA II/2, s. 81, č. 93; nadvláda Eicingerera: 3. 10. 1457, QGStW I/8, s. 400, č. 3738.

¹⁵¹ Karl SCHALK, *Aus der Zeit des österreichischen Faustrechts 1440 – 1463*, Wien 1910, s. 265.

¹⁵² STUBENVOLL, *Trucksess*, s. 304.

¹⁵³ STUBENVOLL, *Trucksess*, s. 307.

Weinviertelu (Nieder- a Oberleis) a jižně od Waldviertelu (Fritzelsdorf, Elsarn). Lénem mu patřilo také město Laa an der Thaya. Zikmundovi předkové se na počátku 14. století řadili mezi ministeriály, v roce 1382 jsou označováni již jako knechti.¹⁵⁴

Fritzelsdorfer se stal dvorským maršálkem pravděpodobně pouze na dobu nepřítomnosti Mikuláše Truksesa, který v červenci 1453 odjel jako člen poselstva do Říma ke kurii. Poprvé je s titulem dvorského maršála uveden 11. října v Klosterneuburgu, kdy mu král za půjčku, kterou mu poskytnul na krytí nákladů spojených s pražskou korunovací, zapisuje důchody z měst Laa a Seefeld.¹⁵⁵ Ladislav se cestou do Prahy zdržel v Jihlavě, kde vydal několik listin, z nichž dvě se týkají jeho dvorského maršálka. Nejprve zapisuje král za věrné služby Fritzelsdorferovi 6 000 uherských zlatých na městě Hodoníně a ještě svému dvořanovi přiznává právo na 100 kop grošů české měny z Jihlavy.¹⁵⁶ Tato obdarování mají své opodstatnění, protože 19. října se vrátilo poselstvo s Mikulášem Truksasem, který se vrátil na svou pozici dvorského maršálka. Ladislav tak tímto způsobem zaplatil za služby svého dočasného dvořana. Později se v pramenech jméno Zikmund Fritzelsdorfer neobjevuje.

IV. 1. 3. Mistři kuchyně

Společné stravování panovníka s dvorskou společností znamenalo na pozdně středověkém dvoře událost hlubšího významu než jen nasycení přítomných osob. I když se jednalo o každodenní, tedy ne vždy výjimečnou záležitost, měl tento akt tu více tu méně slavnostní charakter, který vždy podléhal relativně přísné hierarchizaci.¹⁵⁷

O významu slavnostních banketů a recepcí může podat svědectví třeba setkání římského císaře Karla IV. s francouzským králem Karlem V. v lednu 1378. Společná tabule obou panovníků byla hned po slavnostním vjezdu do města vrcholem společenské události.¹⁵⁸ V tomto případě se sice jedná o událost, která se odehrává na samé špici pomyslné pyramidy středověké společnosti, symbolický význam stolování se však v nižších společenských vrstvách nijak nesnižoval. Celkem pochopitelně na skromnějších dvorech klesala kvalita, ale hlavně kvantita potravin (nikterak se ale nesnižoval význam celého aktu). Na královských dvorech bylo velké množství jídla naopak velmi důležité, zcela v souladu s aristokratickou

¹⁵⁴ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 366.

¹⁵⁵ HHStA Wien, HS B 525, fol. 21.

¹⁵⁶ FRA II/2, s. 43, č. 9 a č. 10.

¹⁵⁷ O významu společného stravování pojednává například František ŠMAHEL, *Cesta Karla IV. do Francie*, Praha 2006. V případě setkání římského císaře Karla IV. a francouzského krále Karla V. byla vrcholným aktem (hned po slavnostním vjezdu do města) recepce v Paláci Cité. ŠMAHEL, *Cesta Karla IV.*, s. 304.

¹⁵⁸ ŠMAHEL, *Cesta Karla IV.*, s. 304.

morálkou. Ta považovala nadměrné stravování za znak společenské výlučnosti, síly a ušlechtilosti.¹⁵⁹

Díky kvantitě nejrůznějších pokrmů a nápojů se královská kuchyně výrazně podílela na výdajích středověkých dvorů. Nejinak tomu bylo na dvoře Ladislava Pohrobka. Z mála pramenů přibližujících každodennost Pohrobkova dvora, zpracovala Lenka Bobková účty, které se vztahují k holdovací cestě do Zhořelce roku 1454 a které jsou obecně pro studium kuchyně nepostradatelné. I když se dá oponovat faktem, že holdovací cesta do vedlejších zemí České koruny byla výjimečnou událostí a vyžadovala si ze strany holdujících a tedy rovněž hostících měst enormní finanční vydání, je zde pěkně doloženo, jakou důležitost mělo zajištění nejlepších potravin pro tak symbolický akt.¹⁶⁰

Na začátku kapitoly bylo uvedeno, že stolování probíhalo podle jistých zvyklostí. Na některých významnějších dvorech byly tyto obyčeje dokonce kodifikovány a vznikaly tak kuchyňské řády. Na vídeňském dvoře je znám řád z doby vévody Viléma, který byl rozdělen do dvou částí. První se věnovala samotnému stolování na vévodském dvoře. Zde bylo ustanoveno, že stolující jsou jednoduše rozčleněni podle své společenské kategorie, to znamená, že každý stav byl usazen ke své tabuli. Doloženy jsou totiž stoly pro zemské úředníky, rytířstvo či dvorní dámy. Stoly musely být jistě uspořádány takovým způsobem, aby na místě, které tvořilo pomyslný střed prostoru, seděl panovník se členy své rodiny. Hlavním symbolem, který od sebe odlišoval jednotlivé stavy, nebylo uvedené rozmístění ke „svým“ stolům, ale množství a společenské postavení obsluhujících. Tak byl ke každému zemskému úředníkovi přidělen jeden knecht. Stůl rytířů si však musel vystačit všehovšudy se čtyřmi sluhy, kteří je obsluhovali jídlem a pitím. Podobným způsobem musel být odstupňován i počet chodů podávaných k jednotlivým stolům. Knížeti náleželo osm chodů, ostatní dostali tolik, kolik příslušelo jejich stavu.¹⁶¹

Druhá část Vilémova kuchyňského řádu se plně věnovala finančnímu zajištění všech činností, které nějakým způsobem s kuchyní souvisely. V případě vídeňského dvora byl provoz kuchyně kryt příjmy z Vídně a ze zdanění židů.¹⁶²

Podobným, avšak mladším příkladem může posloužit kuchyňský řád magdeburského arcibiskupa Albrechta, který ve srovnání s předchozím příkladem podává detailnější informace. I když byl vytvořen až v 16. století, zajiště vycházel z některé ze starších

---

¹⁵⁹ Jacques LE GOFF – Jean-Claude SCHMITT, *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 722.

¹⁶⁰ Lenka BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit. Holdovací cesta krále Ladislava do Horní Lužice roku 1454*. In: *Dvory a rezidence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech*. Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA, MHB 12, Praha 2009, s. 253 – 269.

¹⁶¹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 84

¹⁶² LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 84

středověkých předloh. Svým obsahem nijak významně nevybočuje z pozdně středověkých obyčejů a i tady je zdůrazněna centrální role kuchyně a stolu na knížecím dvoře.

Všichni dvořané, s výjimkou v kuchyni právě sloužících, měli úderem desáté (ve svátek jedenácté) hodiny zasednout ke společné tabuli. Odpoledne se ke stolu sedalo ve čtyři hodiny. Zasedací pořádek měl v dikci dvorský maršálek. Strávníkům bylo zakázáno cokoli od stolu odnášet a právě proto měli být zavřené brány do hradu. A aby se účinněji zabránilo častým krádežím potravin, byl arcibiskupem zřízen úřad *Küchenportner*. Ve shodě s řádem vévody Viléma seděli příslušníci různých společenských skupin u různých stolů, přesně podle stavovského principu. Podobně byly odstupňovány počty chodů. Arcibiskupovi náleželo osm, duchovenstvu a šlechtě po pěti a dvorskému personálu čtyři chody. Dozor na klidný a ničím nerušený průběh společného stravování příslušel dvorskému maršálkovi.¹⁶³

Odpovědnost za chod kuchyně náležela mistrovi dvorské kuchyně, nebo také kuchmistrovi. Náplň jeho činnosti byla rozsáhlá: Odpovídal za personální obsazení služebnictva, které se pohybovalo kolem kuchyně – od kuchařů a jejich pomocníků, přes číšníky či externí dodavatele surovin. V neposlední řadě to byl on, kdo na svých bedrech nesl odpovědnost za příjmy a výdaje dvorské kuchyně a to jak už víme, byla nemalá položka. Kuchmistr mohl prosazovat své pravomoci pouze v rámci královského dvora, patřil ke dvorským úředníkům.¹⁶⁴ V ojedinělých případech se kuchmistr dostal i mezi členy královské rady, avšak nikoliv z pozice svého úřadu, ale jedine díky svým schopnostem. Funkce to však nebyla nevýznamná už jenom proto, že se kladl důraz na to, aby kuchmistr pocházel vždy z řad zástupců domácích stavů.¹⁶⁵ Protože rukama kuchmistřů protékaly značné sumy peněz, podléhali v dvorské hierarchii zpravidla dvorským komorníkům, kteří spravovali veškeré dvorské účetnictví.¹⁶⁶ V případě dvora císaře Fridricha III. byl však kuchmistr za své konání zodpovědný dvorskému maršálkovi. Tato podřízenost znamenala pro kuchmistra navíc závazky ve vojenské oblasti. Vojenská komponenta jejich služby odpovídala jejich podřízení maršálkovi, který tímto mohl mít vliv na výběr kuchmistra.¹⁶⁷

Podobně jako v ostatních dvorských úřadech kolem mladého krále Ladislava, pocházel i český kuchmistr **Jan z Kocova** z nižších šlechtických vrstev. Rodina Kocovských z Kocova je poprvé zmíněna v polovině 14. století, osobou Konráda (Kunráta) z Kocova. Ve víru husitských válek stáli Kocovští na katolické straně a vedle Chodové Plané, získali od císaře

---

¹⁶³ Michael SCHOLZ, *Residenz, Hof und Verwaltung der Erzbischöfe von Magdeburg in Halle in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts*, Residenzforschung 7, Sigmaringen 1998, s. 87.

¹⁶⁴ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 83.

¹⁶⁵ HEINIG, *Kaiser Fridrich III./I.*, s. 141.

¹⁶⁶ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 83.

¹⁶⁷ HEINIG, *Kaiser Fridrich III./I.*, s. 142.

Zikmunda Nečtiny a Vilštejn.¹⁶⁸ Listinou z 2. května 1455 jsme spraveni, že králův kuchmistr byl skutečně Jan z Kocova. Jedná se o listinu z fondu Historica třeboňského archivu (celý fond je dostupný online), o které jsem se již zmínil v souvislosti s komornickým úřadem. Právě k rukám komorníka, v tomto případě Procka z Kunštátu, musel skládat své účty. To nebylo nic neobvyklého, královská kuchyně představovala ve dvorských výdajích nejvyšší položku a bylo proto nutno zamezit krádežím. Na textu je zajímavé že „... *wtom widany (počet) v praze v wratisslawy y w wiedy za sweho kuchmistrstwie prawie a rzadnie sie jmiel a nam rzadny poczet z toho ze wsseho przednim uczinil ...*“¹⁶⁹ Kuchmistr z Čech Jan z Kocova působil na Ladislavově dvoře nejen na území Koruny – tedy v Praze a ve Vratislavi – ale i ve Vídni. Kocovský byl podle Rudolfa Urbánka s králem i v Uhrách. Když král na zpáteční cestě přijel se svým dvorem na podzim roku 1456 do Budína, vyslal prý Jana z Kocova s budínským farářem na sněm do Celje, aby zastupovali Ladislava Pohrobka v otázce dědictví po zavražděném Oldřichovi Celském.¹⁷⁰

Vedle králova dvořana Jana si svými činy získal pozornost i jeho bratr Racek z Kocova, který byl 20. srpna 1457 králem jmenován purkrabím v Písku. S bratrem koupili od Děpolda z Rýzemberka před rokem 1459 Horažďovice.¹⁷¹ Oba podporovali krále Jiřího, bez toho by se Jan z Kocova nikdy nedostal na Ladislavův dvůr. Už roku 1463 byl Racek z Kocova samotným pánem Horažďovic, Jan musel zemřít někdy na začátku šedesátých let. Za vlády Vladislava Jagellonského začal roku 1475 Racek z Kocova různými/četnými bojůvkami provokovat své okolí. K tomu opověděl Albrechtovi Bavorskému, který měl podporu v Budějovicích. Konflikt za přičinění domácí šlechty se táhnul přes pět let a skončil u komorního soudu, jehož rozsudek není znám. Racek z Kocova zachoval své postavení hlavně díky Matyáši Korvínovi, který nabádal své hejtmany k podpoře Kocovského.¹⁷²

O rakouském kuchmistrovi **Hansi Mühlfelderovi** se toho na rozdíl od jeho českého protějška, jak v pramenech, tak v literatuře, dovíme více. Mühlfelder působil nejprve jako vyslanec Fridricha III.¹⁷³ Připojil se k Mailberskému spolku, protože svou budoucnost viděl hlavně díky poloze svých majetků (jižně od Hornu v Dolních Rakousech) ve službě albreťské linii, která Dolní Rakousy dědila.¹⁷⁴ Spojení jeho jména s titulem kuchmistra je uvedeno v textu dokumentu, ve kterém se městské radě oznamuje prodej domu ve Vídni

---

¹⁶⁸ OSN 14, s. 481.

¹⁶⁹ SOA Třeboň, Historica, sign. 1712.

¹⁷⁰ URBÁNEK, *Konec*, s. 104.

¹⁷¹ OSN 14, s. 481.

¹⁷² SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 11, s. 208.

¹⁷³ HEINIG, *Fridrich III/1*, s. 285.

¹⁷⁴ *Das Lehenbuch*, s. 188, č. 144.

„...*Hanns Mülfelder des königs Lasslaws etc. küchenmeister...*“¹⁷⁵ Uvedení své dvorské funkce v záležitosti, která se netýkala královského dvora, i když v tomto čase ve Vídni pobýval, jistě zvyšoval Mülfelderovu společenskou prestiž.

S královským dvorem odcestoval Mülfelder v roce 1456 do Uher. Po zavraždění Oldřicha Celského se Ladislav ocitnul zcela v rukách Ladislava Hunyada, jehož starost o zajištění královského dvora byla více než laxní. Král neměl dostatek peněz a „*Musil snésti, že nepořádek a nedostatek dostoupil u jeho dvora tak daleko, že v kuchyni nebylo dříví a kuchmistr Hans Mülfelder již mínil, že nechá krále u stolu seděti bez jídla.*“¹⁷⁶

Po roce 1457 a Ladislavově smrti se opět dává do služeb císaře, který ho ponechal na pozici správce zemských financích v Rakousích. Hubmistrem zůstal až do roku 1459.¹⁷⁷ V listopadu 1461 odcestoval s Hansem Rorbachem do Prahy kvůli jednání o sporu císaře Fridricha III. a Ludvíka Bavorského.¹⁷⁸ V průběhu Fridrichova panování se dočkal povýšení rodiny do panského stavu.¹⁷⁹ Krátce před svou smrtí se stal císařovým radou, ještě v roce 1469 byl přísedícím u vídeňského soudu.¹⁸⁰

IV. 1. 4. Královští komorníci

V této kapitole se budu věnovat královským komorníkům a považuji za nezbytné objasnit si hned na úvod, co se pojmem komorník vlastně myslí. Pomoci by mohla definice v Ottově slovníku, kde se pod slovem komorník uvádí následující: „*Komorník (lat. camerarius) byl v Čechách a na Moravě soudní posel (bedellus) podřízený nejvyššímu komorníku, na Moravě nazývaný pŕuhončí.... Nyní nazývá se komorníkem v panských domech sluha, který jest přidělen panstvu k bezprostřední obsluze....*“¹⁸¹ S touto terminologií se na středověkém dvoře dostáváme do určitých obtíží. Především latinský pojem *camerarius*, jehož nositel měl na starosti královské finance a v 15. století se již řadil k zemským (český mincmistr, rakouský protějšek se nazýval *Hubmeister*). První část uvedené definice odpovídá komorníkovi zemských desek, tedy opět zemské, nikoliv dvorské funkci. Druhá část je již odpovídající služebníkovu na panovnickém dvoře, latinsky *cubicularius*. Náplň jeho činnosti

¹⁷⁵ QGStW, s. 379, č. 3648.

¹⁷⁶ URBÁNEK, *Konec*, s. 80.

¹⁷⁷ SCHALK, *Faustrecht*, s. 383 a 510.

¹⁷⁸ RI XIII. H. 18 n. 260, in: Regesta Imperii Online, URI:

http://www.regesta-imperii.de/regesten/13-18-0-fridrich-iii/nr/1461-11-11_1_0_13_18_0_260_260.html

¹⁷⁹ HEINIG, *Fridrich III/1*, s. 545.

¹⁸⁰ HEINIG, *Fridrich III/1*, s. 285.

¹⁸¹ OSN 14, s. 650.

byla péče o *cubiculum* knížete.¹⁸² „*Hauptsächlicher Aufgaben – und Wirkungsbereich der Kämmerer waren die privaten Räume des Fürsten. Sie hatten vor allem Zimmer und Garderobe des Herzogs zu betreuen*“, tak zní definice ke komorníkům rakouských vévodů a lze ji obecně přijmout.¹⁸³

Pro pojmenování správce dvorské pokladny nemá čeština odlišný výraz a používá také slovo komorník. Němčina si naproti tomu pomohla termínem *Kammermeister*.¹⁸⁴ Úřad „mistra komory“ představoval dvořana, který měl v 15. století na starosti veškerý tok financí pouze v rámci dvora. Nejednalo se tedy o správce zemských financí.¹⁸⁵ Jeho podřízeným se potom stal komorní písař, *Kammerschreiber*. *Cubicularius* se v německy psaných pramenech uvádí jako *Kämmerer*. Do rozpaků se potom dostáváme, když je v textu pramene uvedeno *Kammerer*, bez přehlásky, protože pak není zřejmé, která funkce je tím vlastně myšlena, zda komorník – správce financí, *camerarius*, *Kammermeister* nebo komorník – pečovatel o královy komnaty, *Kämmerer*, *cubicularius*.

Nedostatek pramenů k tématu bohužel nedovoluje přesně vymezit, jaký měl být počet komorníků a ani detailnější popis jejich činnosti, protože není k dispozici odpovídající dvorský řád. V tomto směru se tak nedostaneme dále, než nám přibližuje výše uvedené či práce Františka Kavky nebo Roberta Šimůnka o rezidenčních dvorech (šlechtických, kterým za vzor bezpochyby sloužily dvory panovnické), že úkolem byla králova osobní hygiena, jeho strojení a odstrojování, příprava lože, vyhledávání oděvů v truhlách, a vedle péče o královy komnaty možná i péče o jiné, reprezentativní prostory.¹⁸⁶

Jak blízko stáli komorníci svému pánovi a jakou do nich král vkládal důvěru, si můžeme představit při detailním vylíčení posledních hodin Ladislavova mladého života od Rudolfa Urbánka. V neděli 20. listopadu 1457 král v Praze onemocněl a jeho stav se v noci na pondělí podstatně zhoršil. U soudu, který se konal v pondělí a jemuž král předsedal, se projednávalo vícero záležitostí, mezi nimi konflikt Procka z Kunštátu s Hynkem Bítovským z Lichtenburka o obsazení úřadu komorníka moravských zemských desek.¹⁸⁷ „*Král byl při soudě smuten, ale přece přemohl bolestnou sklíčenost, takže mnozí přítomní ani netušili jeho churavost vidouce jej jinak zdravého, ano i s úsměvem. Při obědě opět se ho zmocnila*

¹⁸² LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 107.

¹⁸³ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 107.

¹⁸⁴ Starší práce německých autorů ale mezi pojmy *Kammermeister* a *Kämmerer* nerozlišovaly. Např.: *Der Kämmerer (Kammermeister) ist regelmäßig auch in der allgemeinen in der Finanzverwaltung tätig*. Ivan ŽOLGER, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien – Leipzig 1917, s. 26.

¹⁸⁵ Johann KOLB, *Heidelberg. Die Entstehung einer landesherrlichen Residenz im 14. Jahrhundert*, Residenzforschung 8, Sigmaringen 1999, s. 126; LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 88.

¹⁸⁶ František KAVKA, *Život na dvoře Karla IV.*, Praha 1993, s. 33; Robert ŠIMŮNEK, *Rezidenční dvory české šlechty v pozdním středověku*, In: *Dvory a rezidence 2*, s. 304.

¹⁸⁷ URBÁNEK, *Konec*, s. 131.

truchlivá nálada: nestěžoval si sice, ale v hovoru se zabýval jen věcmi vážnými. Než nálada ta nepotrvala, a když král večer byl odveden do ložnice, dal si sem přinést ředkvičky a pivo, pojedel, popil a vesele se bavil s komorníky svými.¹⁸⁸ Z této citace vyplývá, že komorníků měl král k dispozici více. „Po modlitbě, když již chtěl ulehnouti, stěžoval si na bolení žaludku, ale komorník, Čech, mu radil, ať jen si lehne, že spánek bolest zažene. Za hodinu však bolest zdála býti se nesnesitelnou, i zavolal komorníka, jenž mu pak opět radil, aby spánkem hleděl bolest ukonejšiti.“¹⁸⁹ Tato citace je převzata z latinského textu Eneáše Silvia Piccolomminiho (vita Friderici III.). Eneáš nemohl být očitým svědkem, měl ale nepochybně dobré informace. Jestliže autor upozorňuje na to, že komorník byl Čech, pak nebylo samozřejmostí, že král měl v Praze pouze české komorníky, spíše by se dal říci opak.

I další svědectví, tentokrát od vyslance Jiřího z Einsiedlu k rakouským stavům, dokládá přítomnost komorníka v králových posledních okamžicích života. „Wann da sein kunigleich genad gewesen ist in der crannkchait, sein bey sein genadn gewesen bischof, ret, kamrer, ärcztz, vnd andnder, vnd wol gesehn das das nicht ist.“¹⁹⁰

V diplomatických pramenech jsem našel celkem tři jména králových komorníků. Počet tří nebo čtyř komorníků byl běžný na dvoře habsburských vévodů ve druhé polovině 14. století.¹⁹¹ Jejich počet se s postupem času ale pozvolna navyšoval a na Ladislavově dvoře jich bylo jistě více. Počet minimálně tři je ale logický. Komorník musel stát králi k dispozici nepřetržitě. Službu tak museli vykonávat nejméně tři, protože střídání ve dvou lidech by bylo značně namáhavé. Oldřich z Rožmberka měl na svém dvoře v polovici 15. století kolem 13 komorníků, a to se jednalo o jeho dvůr na Dívčím Kameni, kam se odebral po předání moci synovi na zasloužilý odpočinek.¹⁹² V tomto případě jsou však komorníky myšleni sluhové a obslužný personál.

Díky svému bezprostřednímu přístupu ke králi mohli komorníci získat značný vliv. Pokud Ladislavova kancelář vydala listinu pro osobu, na které králi záleželo nebo která se

---

¹⁸⁸ „... Post multam noctem in cubiculum ductus, rapulas afferi jussit et siceram, comedit bibitque non tristis inter cubicularios, et sermones miscuit.“ *Zeugenverhör über den Tod König Ladislaws von Ungarn und Böhmen im Jahre 1457*, Franz PALACKY (Hg.), Prag 1856, s. 32; URBÁNEK, *Konec*, s. 132.

¹⁸⁹ „Priusquam lectulo decumberet orationem de more apud geniales deos habuit. ea finita gravatum se et stomachum dolere vehementer dixit. cui unus ex cubiculariis natione bohemus: ascende, inquit, stratum; ubi ubi dormieris paululum mox cessabit dolor. Paruit rex quietique se tradit, cumque ad horam dormisset, vocato iterum cubiculario vim doloris, qui paulatim cresceret, se ferre non posse ait. cubicularius, qui libenter dormisset somnum regi suscipiendum affirmabat, sic dolorem abiturum.“ *Zeugenverhör*, s. 32; URBÁNEK, *Konec*, s. 32.

¹⁹⁰ *Zeugenverhör*, s. 9.

¹⁹¹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 107.

¹⁹² ŠIMŮNEK, *Rezidenční dvory*, s. 304.

těšila jeho oblibě, osobně ji podepsal. Takových listin se do dnešních dnů mnoho nezachovalo. Jedna z nich patří rakouskému komorníkovi Reinprechtu Frauenhoferovi.¹⁹³

Není ani nic výjimečného, pokud se komorníkovo jméno objeví v kancelářských poznámkách, mezi královými nejbližšími rádci.¹⁹⁴

Nejsnadnější cestou, jak úspěšně pochodit se svou záležitostí u královského dvora, bylo podplacení vlivného člena dvora a zajistit si tak například přednostní projednání. V kapitole ke dvorským maršálům jsem uvedl, jak si Eneáš Silvius „kupuje“ přízeň služebnictva, aby získal kvalitní ubytování. Podobně tomu bylo s komorníky, protože i v jejich řadách byli hledáni přímluvci. Tak tomu bylo například u komorníka Vladislava Jagellonského, Jana Sokolovského, který od saských vévodů získal dům na Starém Městě v Praze.¹⁹⁵

Kontakt s komorníky představoval pro Ladislava jistě tu „zábavnější“ část dne. Jejich večerním kontaktům totiž nebyl nadřizen žádný protokol a zábava mohla být uvolněnější. K žádnému jinému služebníkovu nemohl mít král tak blízko. Se všemi ostatními se bavil nejčastěji „všem na očích“, avšak s komorníky, ve večerních a nočních hodinách, pouze v soukromí svých komnat.

Pouze domýšlet si můžeme, jak velká byla při pobytu v Čechách jazyková bariéra mezi králem Ladislavem a jeho komorníky z Čech. Zde bych si odvážil tvrdit, že krále nikdy neopustili němečtí komorníci. Snahy Jiřího z Poděbrad o počestění dvora nemohly jít až tak daleko, protože jsem přesvědčen, že král (i když se česky učil) česky dobře nemluvil.

Úřad *Kammermeister*, komorníka, který měl ve své agendě veškeré finance dvora, se obvykle ustanovil až tehdy, když králově domácnosti začaly ze státní pokladny plynout pravidelné příjmy. Marně bychom hledali v době Ladislavova života na císařském dvoře Ladislavova *Kammermeistra*, protože jeho dvůr byl zcela závislý na Fridrichových penězích a svého „pokladníka“ nepotřeboval. Teprve tehdy, když královi začaly přicházet příjmy z dědičných zemí, mohl být na Ladislavově dvoře tento úředník jmenován. *Kammermeister* ale neměl nic společného s příjmy do královské komory. To bylo v kompetenci zemských úředníků, v Čechách mincmistra a v Rakousku hubmistra.

Zcela v režii Jiřího z Poděbrad bylo bezpochyby jmenování **Procka z Opatovic a z Kunštátu** královským komorníkem. Procek byl z Opatovické větve kunštátského rodu a patřil mezi blízké druhy zemského správce, protože v roce 1449 byl mezi moravskými členy

¹⁹³ HHStA Wien, AUR 12. 1. 1456.

¹⁹⁴ Procek z Kunštátu vystupuje jako relátor královské listiny z 25. února 1455 z Vídně pro Lehnické: *Ad relationem dom. Prozkonis de Cünstat camerarii*. CDLS 4, s. 959; RAMEŠ, *Listiny, listy*, č. 209.

¹⁹⁵ Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 1 – 2*, Praha 1992, s. 236 – 237.

Poděbradské jednoty.¹⁹⁶ Po králově příchodu do Prahy se v prosinci 1453 stal Procek novým královským hejtmanem v Lehnici, kam byl vyslán, aby jako zástupce přijal hold Lehnických. Obsadit hejtmanské místo v právě rozbouřeném městě, které před nedávnem opustil Jan Kapistrán, kališníkem, nebylo nejšťastnější řešení.¹⁹⁷ Město se v červnu 1454 vzbouřilo a králova místodržitele vyhnalo z Lehnického hradu, který byl dobyt. Zpět do Slezska se Procek podíval až v doprovodu Ladislava Pohrobka na podzim 1454.¹⁹⁸ Jako králův rádce byl Procek vyslán do Budějovic, aby přiměl zástupce města k podřízení se královu rozhodnutí, předat město Jindřichovi z Rožmberka.¹⁹⁹

Procek je na královských listinách doložen vícekrát. Byl členem královské rady, do jeho kompetence spadala otázka města Lehnice. Proto vystupuje v únoru 1455 na místě relátora v královské listině pro Lehnici. Zde je uveden i se svým titulem: *Ad relationem dom. Prozkonis de Cunstat camerarii*, takže zajišťoval celou záležitost.²⁰⁰

Procek je také v pramenech titulován jako komorník,²⁰¹ nebo camerarius.²⁰² V jeho případě se jedná asi o komorníka – správce dvorských financí. V květnu 1455 totiž Ladislav nařizuje „... vrozenemu Proczkowi z Cunstatu Radie nassy wiernemu milemu aby poczet s kuchmistrem našim Janem z Koczowa wiernym mylym vczynil Tak tyz Proczek nassim kazanim swym poczet vczyniw ...“²⁰³ Pokud musel královský mistr kuchyně Jan z Kocova předkládat ke kontrole účty Prockovi z Kunštátu, jistě to nebylo dvořanovi, který měl v péči královy komnaty, nýbrž dvorské účetnictví. Díky přízni Jiřího z Poděbrad byl Procek na úkor Lichtenburků jmenován komorníkem u moravských zemských desek v Olomouci. Tento spor byl vyřešen až v roce 1465 pomocí zemské hotovosti, která dobyla hrad Cornštejn Hynka Bítovského z Lichtenburka.²⁰⁴

Do roku 1464 shromáždil díky svému postavení a přízni krále Jiřího podstatnou část majetku rodu Kunštátů na Moravě. Komorníkem olomouckého soudu zůstal asi až do roku 1475, v roce 1480 byl Procek již po smrti.²⁰⁵

---

¹⁹⁶ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 378.

¹⁹⁷ Miroslav PLAČEK – Petr FUTÁK, *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu*, Praha 2006, s. 263.

¹⁹⁸ PLAČEK – FUTÁK, *Páni z Kunštátu*, s. 264.

¹⁹⁹ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 772. K událostem v Budějovicích : Franz SEYSER, *Kurz gefasste Chronik der königlich privilegirten und freien Berg- und Kreisstadt Budweis im Königreiche Böhmen seit ihrem Ursprunge bis zum Jahre 1840*, Budweis 1841, s. 47.

²⁰⁰ CDLS 4, s. 959.

²⁰¹ AKČ 6, s. 49, č. 51.

²⁰² CDLS 4, s. 959.

²⁰³ SOA Třeboň, Historica, sign. 1712.

²⁰⁴ PLAČEK – FUTÁK, *Páni z Kunštátu*, s. 267.

²⁰⁵ PLAČEK – FUTÁK, *Páni z Kunštátu*, s. 268.

Obnovením královské moci a nástupem Ladislava Pohrobka se omezila částečná autonomie menších správních celků. V pražských městech to byl opět král, kdo měl právo dosazovat rychtáře se všemi povinnostmi a příjmy, z funkce vyplývající. Naposledy Václav IV, dosazoval ze své moci rychtáře v Praze.²⁰⁶ Po téměř čtvrt století využil tohoto starého práva král Ladislav, aby rychtářem na Starém a Novém Městě pražském jmenoval 5. listopadu 1454 svého komorníka **Jana z Ronova**.²⁰⁷ Tento akt se dotknul konšelů obou měst. Nelíbil se jim stav, kdy měl rychtářství vést šlechtic usedlý na Mladoboleslavsku. Ještě téhož dne se kvůli tomu sešli k jednání, které bylo ukončeno se závěrem, že rychta musí být od králova komorníka vykoupena některým z měšťanů a obec ji pak přes dotyčného získá opět pro sebe. To se také o čtrnáct dní později stalo a Jan z Ronova ji za hotové prodal.²⁰⁸ Získané finanční prostředky mohl Jan z Ronova dále využít na nákup některých tvrzí, které jsou v jeho majetku doloženy za panování Jiřího z Poděbrad. K nim se počítal hrad Chlum na Mladoboleslavsku, koupený od Samuela z Hrádku a Vaňka Valečovského,²⁰⁹ dále Dymokury (1463)²¹⁰ a Rožďalovice (1466).²¹¹ Až roku 1463 se v pramenech jmenuje jako držitel hradu Křinec, který od druhé poloviny 14. století vlastní rod Valečovský. Rodina si jméno lokality Křinec přidala do svého jména a později jsou známí jako Křinečtí z Ronova.²¹²

Blízké vztahy s Vaňkem Valečovským z Hrádku se zdají být spojnicí mezi Janem z Ronova a dvorskou službou. Valečovský se stal královským podkomořím a měl ve své kompetenci královská města. Byl také blízkým straníkem Jiřího z Poděbrad, bez jehož důvěry by nikdy podkomořský úřad nezískal. Valečovský proto mohl jednat doporučit Jiřímu Jana z Ronova jako spolehlivého člověka pro Ladislava a stejně tak mohl poradit přímo králi, aby mu daroval rychtu na Starém a Novém Městě pražském.

Osobu rakouského komorníka **Reinprehta Frauenhofera** se podařilo identifikovat pouze díky daru, který dostal 12. 1. 1456 „*daz wir angesehen haben die getrewen dienst die uns unser getrew Reinprecht frawnhouer, unser kamrer unczher willitleuch und vmiez dzossenlich getan hat und hinfur tun sol und mag.*“²¹³ Na dobu svého života mu král svěřil zámek Krumau an Kamp v Dolním Rakousku. A protože „*...daz dieselb uns vesten, vast pewsellich ist ...*“, přiznává mu tisíc kop feniků na rekonstrukci. Listina je opět opatřena

²⁰⁶ TOMEK, *Dějepis* 6, s. 262.

²⁰⁷ RAMEŠ, *Listiny, listy*, č. 205. Jan z Ronova se poprvé jmenuje roku 1453, kdy opovídá Sasům. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 10, s. 401.

²⁰⁸ TOMEK, *Dějepis* 6, s. 262

²⁰⁹ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 10, s. 341.

²¹⁰ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 10, s. 401.

²¹¹ SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 10, s. 355.

²¹² SEDLÁČEK, *Hrady, zámky* 10, s. 401.

²¹³ HHStA Wien, AUR 12. 1. 1456.

vlastnoručním Ladislavovým podpisem.²¹⁴ K Frauenhoferovi se dá říci pouze velmi málo. Zcela určitě – jak bylo u Ladislavových dvořanů běžné - pocházel z nižšího šlechtického stavu a zemřel kolem poloviny šedesátých let, protože 1. září 1468 vykupuje císař Fridrich od poručníků dětí Reinprehta Frauenhofera proti 1450 zlatých jejich nárok na Krumau am Kamp.²¹⁵

---

²¹⁴ HHStA Wien, AUR 9. 5. 1457; LICHNOWSKY 6, č. 2242.

²¹⁵ RI XIII., 1. 9. 1468, č. 5459. http://regesta-imperii.digitale-sammlungen.de/regist/ri13_ri_1468-09_01_000001_000001_013_000_000_005458_0000005459

IV. 2. Královská rada

Jako úvod ke kapitole věnující se radě Ladislava Pohrobka, bych uvedl obecné závěry z prací badatelů, kteří se výzkumem pozdně středověké královské rady již zabývali:²¹⁶

- Královská rada netvořila uzavřený, pevně ohraničený orgán se stanoveným počtem členů. Ještě neexistovala „obsazená místa“. Počet rádců kolísal v závislosti na tom, kdo byl zrovna přítomen na panovnickém dvoře.²¹⁷
- Výběr králových rádců byl zcela v kompetenci panovníka. Tito nepředstavovali nijak homogenní skupinu ve smyslu regionálním, sociálního (stavovského) původu, či vzdělání.²¹⁸
- V radě zasedali vždy držitelé vyšších dvorských úřadů.²¹⁹
- V principu byl titul rádce vztažen k osobě panovníka. Vzácně existoval rádce pro určité území.²²⁰
- Rada byla nadřízeným orgánem královské kanceláře. Královský kancléř byl naopak vždy členem královské rady.²²¹
- Kompetence dvorské rady nejsou nijak ohraničené a její pravomoc dosahovala stejně daleko, jako pravomoc krále.²²²

K vytvoření pevné rady jako orgánu s přesně daným počtem členů a jasně vyhraněnými kompetencemi došlo v říši až ke konci 15. století z podnětu dvorských reforem Maxmiliána I.²²³ Rada českých králů potom získává svůj řád v rámci reforem Ferdinanda I, který vytvořil

---

²¹⁶ Paul - Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III. (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik* 1- 3, Köln 1997; Ivan HLAVÁČEK, *K organizaci státního správního systému Václava IV. Dvě studie o jeho itineráři a radě*, AUC, Praha 1991; Christian LACKNER, *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichischen Herzoge (1365 – 1406)*. MÖG Ergb. 41, Wien 2002; Christian LACKNER, *Die Entwicklung der landesfürstlichen Räte, Kanzleien und Verwaltungsapparate im Spätmittelalter und an der Wende zur Neuzeit in den österreichischen Ländern*. VIÖG 57, Wien – München 2010; Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích* 1 – 2, Praha 1992; Peter MORAW, *Räte und Kanzlei*, in: Kaiser Karl IV. Staatsmann und Mäzen, München 1978, s. 285 – 292; WRETSCHKO, *Das Marschallamt im Mittelalter*, Wien 1897; Ivan ŽOLGER, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien – Leipzig 1917.

²¹⁷ MORAW, *Räte und Kanzlei*, s. 287.

²¹⁸ MORAW, *Räte und Kanzlei*, s. 287.

²¹⁹ LACKNER, *Die Entwicklung*, s. 400.

²²⁰ Příklad Albrechta III., který v listině z roku 1365 nechal uvést rádce vztahující se pro určitou geografickou oblast. LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 117.

²²¹ MORAW, *Räte und Kanzlei*, s. 287.

²²² MACEK, *Jagellonský věk* 1, s. 242.

²²³ Už roku 1480 se pod nátlakem stavů vytvořila jistá pravidla na dvoře Zikmunda Tyrolského. Ten stanovil, že počet jeho rádců bude 24, z čehož bude 16 členů z Tyrolska a 8 z tehdejších *Vorlande*. LACKNER, *Die Entwicklung*, s. 401.

královskou radu pro české království a svou osobní - tajnou radu, vztaženou pouze k osobě panovníka.²²⁴

Kvůli nízkému věku Ladislava Pohrobka v době zahájení samostatné vlády, se jeho situace jeví jako komplikovanější. Jestliže přijmu, že se tak stalo v jeho dvanácti letech, musí být zřejmé, že vládu fakticky vykonávala mocenská skupina v jeho okolí. Z jakého prostředí (sociálního i geografického) pocházely a jaké osoby se staly rádci mladého panovníka, když jeho dědičné državy postrádaly od roku 1439 zeměpána (a tím pádem vrchol středověké mocenské pyramidy - dvůr s radou, kanceláří, atd.) a jejich výběr spočíval nyní na bedrech dvanáctiletého chlapce? Kým byly tyto osoby do královny rady „nominovány“?

Jistou analogii v Ladislavově „bezbrannosti“ můžeme spatřit v nástupu Ludvíka Jagellonského; „ ... král dítě (Ludvík) nevládl prvních pět let ani v Uhrách, ani v Českém království, a že kolem něho bujely mocenské choutky a rvačky poručníků, rádců a členů jeho budínského dvora. Podle pravdy napsal v r. 1520 Vilém z Pernštejna: *V tomto kralovstvie nic nekraluje, než toliko že jest král.*“²²⁵ Ze zpráv současníků je patrné, že se ještě v roce 1524 ozývaly velmi skeptické hlasy na účet vlády mladého chlapce.²²⁶ Jenomže Ludvík byl tou dobou již osmnáctiletý, tedy ve věku, kterého se Ladislav ani nedožil! A je otázkou, kterou nebude snadné zodpovědět (pokud je to vlastně vůbec možné), do jaké míry a zda vůbec se Ladislav od vlivu královských rádců dokázal během svého života emancipovat?

Jak ovladatelným se mohl stát příliš mladý panovník, podává příklad bratrů Albrechta III. a Leopolda III., kteří se v červenci 1365 ocitli v poručnické péči po překvapivé smrti Rudolfa IV. Vídeňský kronikář vidí ve vévodovi Leopoldovi oběť špatných rádců, kteří nechali vypsát daň na krytí válečných výdajů vedených proti Francescu de Carrara (1383).²²⁷ A jistě trvalo několik dalších let, než se oba Habsburkové dokázali z vlivu svých „špatných“ rádců zcela vymanit.

IV. 2. 1. Titul rádce a jeho význam

Na rekonstrukci Ladislavovy rady je stejně jako u všech prací, které se o to samé v jiném prostředí pokoušely, nejobtížnější poznat z pramenů, kdo v radě skutečně byl a účastnil se pravidelných jednání. V ideálním případě jsou dochovány jmenovací dekrety pro

²²⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*, Praha 2005, s. 92.

²²⁵ MACEK, *Jagellonský věk* 1, s. 295.

²²⁶ MACEK, *Jagellonský věk* 1, s. 298.

²²⁷ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 115.

jednotlivé rádce, se kterými jsem se v případě Ladislavovy rady nesetkal.²²⁸ Pouze jeden pramen by se tak dal označit, a sice jmenování Georga z Kuenringu rádcem a služebníkem krále. To si zasloužil ve válečném střetnutí u Fridrichova hradu Ort, které se odehrálo cestou k Novému Městu, kde byl těžce zraněn. V textu listiny doslova stojí: „ *Wir Lasslaw von gots gnaden kunig etc.... daz wir angeschawt haben die getrewn hilff vnd beistand, so vns vnser lieber getrewer Jörg von Künring vnser rate neben der andern vnserer getrewen landschaft in Oesterreich getan, damit wir in vnser veterlich erb bracht vnd darnach ze regierung vnser künigreich vnd land vnd leut kommen sein, vnd darunter sein blut vergozzen hat, nachdem er vor dem gschloss Ort ser verwundet ist gewesen, sich auch in unsern rate und dienst teglichs so getrewlichen vnd mitleichn beweist vnd daz furbas in künftiger zeit wol tun mag vnd sol* ...²²⁹

Rádce Georg z Kuenringu by se měl podle výše citovaného textu vydaného králem zdržovat především na královském dvoře a sloužit mu jako jeho rádce. Dokonce denně, jak stanovil Ladislav Pohrobek. Jenomže Kuenring se asi u dvora v průběhu následujícího roku 1454 příliš nezdržoval.²³⁰ V říjnu 1453 byl na zemském sněmu dosazen do regentské vlády, která měla v obou rakouských zemích vládnout až do dovršení dvacátého roku panovníkova věku. Nejspíš se nezúčastnil ani Ladislavovy pražské korunovace.

Přímo „jmenovací“ dokumenty nemusely ani existovat a jmenování do rady se mohlo uskutečnit i ústně. Zde opět narážíme na největší problém studia Ladislavova dvora – jeho velmi krátkou existenci. Kupříkladu praxe na dvoře Ladislavova praděda Karla skutečně používala jmenovací dekrety.²³¹ Karel vládl přes třicet let, produkce jeho kanceláře byla bohatší a to vše se promítlo do kvantity zachovaného materiálu. U syna Václava už je tomu jinak a formulářové sbírky, které dekrety obsahují, se zachovaly torzovitě.²³² A jestliže u Václava, který vládl přes čtyřicet let, je množství dochovaných dokumentů nedostačující, pak u Ladislava nemůžeme co do množství materiálu očekávat změnu k lepšímu. Nejdůležitější (v případě Ladislavových rádců jedinou) indicií se potom stává titul rádce, uváděný zpravidla za jménem v diplomatických pramenech a jmenování osob v kancelářských poznámkách. V takovém případě je na místě jistá dávka obezřetnosti, protože to, že byl někdo titulován jako králův rádce, ještě neznamená, že se uvedená osoba skutečně účastní pravidelných porad královské rady. Příkladem může být Jindřich z Rožmberka, který byl z podstaty svého úřadu

²²⁸ HLAVÁČEK, *K organizaci*, s. 80.

²²⁹ Gottfried Edmund FRIEB, *Die Herren von Kuenring. Ein Beitrag zur Adelsgeschichte des Erzherzogstums Oesterreich unter der Enns*, Wien 1874, s. CXXI, č. 920.

²³⁰ FRIEB, *Kuenring*, s. CXXII, č. 922 a 924.

²³¹ Tak uvádí Ivan Hlaváček na základě výzkumu formulářových sbírek, jejichž autorem byl Jan ze Středy.

HLAVÁČEK, *K organizaci*, s. 80.

²³² HLAVÁČEK, *K organizaci*, s. 78.

královým rádcem; jeho účast v užší radě však není možné potvrdit pro celou dobu Ladislavovy vlády. Za prvé musel být fyzicky přítomen ve Slezsku a za druhé o tom, kdo bude sedět mezi českými rádci, rozhodoval Jiří z Poděbrad, který Rožmberka jistě rád viděl ve větším odstupu od dvora (i když jeho vztah k synům Oldřicha z Rožmbreka byl jiný než k němu samotnému). Když Ladislav 2. prosince 1453 „...*vnser edeln vnd lieben getrewn, unser rett, demselben Hainrichen sein lebtage gegeben vnd verlihen vnser konigliche stat Budweis mit aller gerechtigkeit ...*“²³³, bylo asi nemyslitelné, že by zástupce velkého rožmberského rodu, nenesl titul králova rádce. Jeho postavení v české šlechtické obci asi bylo dostačující.

U nositelů nejvýznamnějších dvorských úřadů jako hofmistr, kancléř, komoří, atd. (bude o nich pojednáno v samostatné kapitole ke dvorským úředníkům) je samo sebou, že tito se automaticky stávali osobami, které panovníkovi z podstaty své funkce stály vždy nablízku. V jejich případech velmi často označení rádce postrádáme, o jejich náležitosti k radě však nelze pochybovat.²³⁴

IV. 2. 2. Organizace královské rady

Pravidla či řády s jakou pravidelností, v jakou denní dobu, v jakém počtu a v čí přítomnosti se bude zasedání Ladislavovy královské rady konat, se nezachovaly a nejspíš ani neexistovaly. Jistý řád mohl být dán ústním podáním a mohl vycházet ze zvyklostí, které si Ladislav přinesl z Fridrichova dvora, nebo se v Čechách podřídil zaběhnutým pravidlům Jiřího z Poděbrad.

Jestli král nechal aktuální záležitosti projednávat v radě či nikoliv, prozrazují kancelářské poznámky. Zde bych dal prostor slovům Václava Rameše, který se Ladislavovou kanceláří podrobně zabýval a v jehož práci *Listiny, listy a kancelář Ladislava Pohrobka (1452 – 1457)* nemůže část věnovaná těmto poznámkám chybět.²³⁵

Autor rozdělil kancelářské poznámky do tří základních skupin. První skupinu tvoří listiny opatřené poznámkou *commissio*... Tuto poznámku nesou listiny vzniklé před Ladislavovou českou korunovaci.²³⁶

²³³ FRA II/ 20, s. 69, č. 58.

²³⁴ Například 1. 1. 1454 v listině Jindřichovi z Plavna tituluje král Jiřího z Poděbrad jako „... *unsern lieben getrewn Girsiken von der Kunst und von der Podiebrad unsern gubernator und hofmaister unsers Kunigreichs zu Behem* ... O tom, že Poděbrad patřil k nejvlivnějším rádcům, však pochybovat nelze. FRA II/20, s. 70, č. 60.

²³⁵ Václav RAMEŠ, *Listiny, listy a kancelář Ladislava Pohrobka (1452 – 1457)*, dizertační práce, Praha 1982.

²³⁶ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 41.

Druhou skupinou jsou tzv. poznámky **mandační**.²³⁷ Mandační poznámky dělí Rameš dále na tři podskupiny.²³⁸ Jestliže nese dokument poznámku *ad mandatum domini regis*, pak zhotovení listiny přikázal sám panovník, který byl osobně přítomen na jednání.²³⁹ U poznámky *ad mandatum domini regis in consilio* vystupuje jako příkazce opět panovník. Na rozdíl od prvního případu se projednávané otázky řešily společně s královskou radou a teprve potom byl vydán příkaz ke zlistinění. Rameš dospěl ve svém výzkumu k závěru, že ze závažností obsahů jednotlivých dokumentů vyplývá, že král nemohl v těchto záležitostech rozhodovat samostatně.²⁴⁰ A pokud nese listina kancelářskou poznámku typu *ad mandatum domini regis domino XY referente* tak Rameš uvádí následující: „*Tento typ představuje smíšený postup při zlistinění. V poznámce jsou s králem jmenovány osoby, které se aktivně podílejí na jednání před zlistiněním a většinou zastávají i důležité úřady. Nejde zde tedy o pouhou evidenci o doručiteli královského rozkazu do kanceláře. Poznámka zde zachycuje už podíl určitého referenta, královského rádce na zmíněném jednání. Z tohoto postupu je i zde patrna rostoucí emancipace šlechty (ta se pak projevuje velice silně, mimo jiné i v relační poznámce).*“²⁴¹

Třetí a poslední částí mandačních poznámek jsou listiny, kdy je příjemcem králova rozkazu Prokop z Rabštejna, protože množství listin s jeho jménem v poznámce je vysoké.²⁴² V kategorii mandačních poznámek autor věnoval pozornost i listinám, které nesou Ladislavův vlastnoruční podpis. Král osobně podepsal dokumenty, které byly určeny pro osoby jemu blízké, nebo které upravují pro Ladislava velmi důležité záležitosti.²⁴³ Čtvrtou a poslední skupinou jsou **relační** poznámky, k nimž autor dodává: „*Relační poznámka dokazuje, že uvedený referent nebyl pouhým doručovatelem rozkazu, ale již se aktivně podílí na jednání před zlistiněním. Člen královské rady již vyřizuje otázky, které patří do jeho kompetence a sám se snaží, aby proběhlo její projednání a konečné zlistinění. V této stále více se uplatňující praxi můžeme nalézt důkaz o rostoucím vlivu nejvyšší šlechty na řízení země.*“

---

²³⁷ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 43.

²³⁸ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 52.

²³⁹ Například když král dává svým listem Joštovi z Pernštejna právo k Víckově a Drahonínu. AČ 16, č. 73, s. 129, RAMEŠ, *Listiny*, s. 52.

²⁴⁰ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 53.

²⁴¹ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 54.

²⁴² RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 55.

²⁴³ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 55. Například 12. 1. 1456 dává král svému komořimu zámek Krumau an der Kamp se vším příslušenstvím. V levém dolním rohu se nachází poznámka „*Ladislaus Rex manu ppa*“. HHStA Wien, AUR 12. 1. 1456.

IV. 2. 3. Účast na radách

V jakou denní dobu se zasedání rady konalo, v jakém minimálním počtu osob, nebo jak dlouho trvalo je otázkou. Odpověď by pomohl najít text popisující dvorskou každodennost, tedy narativní pramen. Mnou výše citovaný Eneášův text o Ladislavově výchově, ve kterém se autor věnuje především nápojům a pokrmům, které se mladíkovi podávaly, autor nevědomky prozradil, že král měl dopoledne zasedání rady (doslova se píše „*Nach der Messe setzte man ihm gebratenes Hühnchen, etwas Kompott und ungarischen Wein vor. Letzteren ließ er jedoch unberührt, um nicht betrunken in die Ratsversammlung zu kommen.*“). Pak následoval oběd, po kterém trávil čas buďto se svými rádci nebo ve městě.²⁴⁴ Výraz *Ratsversammlung* je v textu podáván jako něco neměnného, co bylo pevně stanoveno a bylo pevnou součástí Ladislavovy každodennosti. Bez královny přítomnosti totiž rada nemohla začít jednat.²⁴⁵ Odpolední porada se konala jen někdy, pravděpodobně při řešení aktuálních problémů. Zde se ale pohybuje na tenkém ledě, protože uvedený text popisuje pobyt ve Vídni a je od autora, který v Ladislavově blízkosti trávil čas v době, kterou mladý král strávil v poručnictví. Takže rada vlastně nebyla Ladislavova (i když synové panovníků mohli mít svou „dětskou“ radu, která se jistě řídila stejnými zvyklostmi), ale Fridrichova a kralevic se jí účastnil v rámci své výchovy. Nebo text vznikl po září 1452, v tom případě by se jednalo již o zasedání Ladislavovy rady. Ať tak či onak, nic to nemění na tom, že autor vycházel ze zaběhnuté praxe na pozdně středověkých dvorech.

Přijmu-li, že zasedání dvorského soudu je de facto i jednání rady, protože v roli dvorského kolegia většinou vystupují rádci a v roli soudce panovník či jeho zástupce, pak se potvrzuje, že se důležitá jednání konala v dopoledních hodinách. V detailním popisu posledních dnů Ladislava Pohrobka se Rudolf Urbánek zmiňuje, že ještě den před svou smrtí byl král přítomen u dvorského soudu, který řešil spor Pročka z Kunštátu s Hynkem Bítovským z Lichtenburka a který se konal dopoledne. „*Král byl při soudě smuten, ale přece jen přemohl bolestnou sklíčenost, takže mnozí přítomní ani netušili jeho churavost, vidouce jej jinak zdravého, ano i s úsměvem. Při obědě opět se ho zmocnila truchlivá nálada ...*“²⁴⁶

Královskou radu bych po vzoru Ladislavových současníků rozdělil na užší a na širší. Užší rada, do které patřili nejvýznamnější dvorští hodnostáři a v Ladislavově případě správci jednotlivých zemí, se scházela denně. Zde opět připomenu část textu z listiny pro Georga

²⁴⁴ BRUCKNER, *Formen*, s. 104.

²⁴⁵ V roce 1492 čekal na dvoře Fridricha III. braniborský posel Pfoitel společně se čtyřmi nejbližšími rádci na zasedání královské rady celé tři hodiny. Bez jeho přítomnosti rada nemohla vůbec začít jednat. HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 152.

²⁴⁶ URBÁNEK, *Konec*, s. 131.

z Kuenringu: „...*sich auch in unsern rate und dienst **teglichs** so getrewlichen vnd mitleichn beweist vnd daz furbas in künftiger zeit wol tun mag vnd sol ...*“²⁴⁷, která každodenní setkání rádců potvrzuje.

Osob v nejužší radě skutečně nebylo mnoho. Jen pro srovnání, počet rádců na dvoře rakouských vévodů Albrechta III. a Leopolda III. nepřesahoval koncem 14. století počet pěti nebo šesti členů.²⁴⁸ Tím jsou ale myšleni rádci, kteří se pravidelně účastní porad s králem. Scházeli se denně a tvořili tak jádro vlastní královské rady.²⁴⁹

Vždy přítomnou součástí Ladislavova dvora byly všechny tři jeho kanceláře – česká, uherská a rakouská, které se staly pevnou součástí královského dvora – jejichž nejvyšší představitelé, tedy český kancléř Prokop z Rabštejna, uherský kancléř a varadínský biskup Jan Vítěz a rakouský kancléř Štěpán Aloch, kterého záhy vystřídal pasovský biskup Oldřich z Nußdorfu, byli vždy součástí užšího okruhu rádců. Jak informuje vyslanec saského vévody Fridricha ze svého pobytu v Praze, že když přišel ke dvoru, tak přítomni u krále byli jak rakouský tak uherský kancléř.²⁵⁰ Pokud se král nacházel v Uhrách nebo v Čechách, patřil do užší rady i zemský správce – Jiří z Poděbrad nebo Jan Hunyady. V případě rakouských poměrů, kde o svou převahu sváděl souboj Oldřich Celský s Oldřichem Eicingerem, se oba střídali podle toho, kdo v daný okamžik dokázal lépe očernit před králem svého soupeře. Vždy jeden z těchto dvou magnátů byl u krále i při jeho cestách do Čech a do Uher.

Při pobytu v Čechách nemohla rada jednat bez Jiřího z Poděbrad jako místodržícího a bez dalších zemských úředníků, kteří se někdy stali relátory projednávaných záležitostí. To však neznamená, že by při pobytu v Čechách nebo v Uhrách nahradili Rakušany rádci místní. Titul rádce byl totiž vztažen k osobě panovníka a nikdy k určitému území.²⁵¹ Při své cestě do Čech za korunovací byl na dvoře neustále přítomen Oldřich Eicinger a to i během holdovací cesty do vedlejších zemí.²⁵² Jeho přítomnost v Praze jen potvrzuje, že svůj zájem upíral vždy tímto směrem, což mohou potvrdit jeho majetky na Moravě. Zato Oldřich Celský, pán říšského knížectví Cilli, se považoval hlavně za uherského magnáta a také jím skutečně byl. Celský se zúčastnil Ladislavovy cesty do Uher, kde naopak chyběl Eicinger. Podcenil ale situaci a výprava s králem do Bělehradu byla jeho poslední cestou.²⁵³

²⁴⁷ FRIEB, *Kuenring*, s. CXXI, č. 920.

²⁴⁸ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 116.

²⁴⁹ WRETSCHKO, *Marschallamt*, s. 177.

²⁵⁰ FRA II/ 20, s. 70, č. 59.

²⁵¹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 117.

²⁵² CDLS 4, s. 921.

²⁵³ Podrobnosti ke smrti Oldřicha Celského ze strany Ladislava Hunyadyho podává do detailu URBÁNEK, *Konec*, s. 68.

Do širší rady bych pak zařadil osoby, které hájily královy zájmy ve větší vzdálenosti od dvora, čímž se vylučovala jejich přítomnost v radě užší. Král jim naprosto důvěřoval a svěřoval jim diplomatické mise nejvyšší důležitosti. Jako příklad lze uvést třeba Weikharta z Polheimu. Ten bojoval v zájmu českého krále v Lucembursku proti burgundskému vévodovi Filipovi III.²⁵⁴ Na královském dvoře byl přítomen velmi zřídka, jeho úkoly ležely v dalekém Lucembursku. Pokud se u dvora objevil, byla jistě jeho záležitost projednávána radou, ve které měl sám, jako člověk pro danou věc nejpovolanější, důležité slovo.

Dalším příkladem z července 1453 může být poselstvo k papeži do Říma. Papež otálel s uznáním zvoleného pasovského biskupa a Ladislavova pozdějšího rakouského kancléře Oldřicha z Nußdorfu. Kvůli tomu král poslal do Říma své vyjednavče. Vedení výpravy svěřil Ladislav proboštovi kláštera v Klosterneuburgu, Simonu Heindlovi, jehož delší přítomnost u dvora není doložena.²⁵⁵ Dalším účastníkem výpravy byl Mikuláš Trukses, který jako králův hofmaršál patřil do užší rady. Jednání s papežem vyžadovalo i králova blízkého důvěrníka, protože Truksas se mimo čas výpravy (červenec 1453 – říjen 1454) vždy zdržoval v dosahu krále.

Obecně lze tedy přijmout, že počet členů Ladislavovy širší rady byl nestálý. Ke dvoru přicházeli a odcházeli různí pověřenci, diplomaté, vyslanci a další hodnostáři, aby se s panovníkem poradili o více či méně významných záležitostech.²⁵⁶ Jiná je situace ve věci užší rady. Ta byla vždy tvořena králem, zemským správcem (Jiřím z Poděbrad v Čechách, v Rakousku Eicinger nebo Celský a v Uhrách Jan Hunyady) a zástupcem kanceláře – kancléřem nebo protonotářem. Jejich počet mohl být pověřen o člena kompetentního pro projednávání dané záležitosti.

V našem případě je nutné zohlednit rozsah Ladislavových dědičných držav – země české Koruny (Čechy, Morava, Horní a Dolní Lužice a Slezsko), Uhry a Horní a Dolní Rakousko. To samozřejmě přinášelo i rozšíření širší královské rady o členy z těchto území, kteří zastupovali krále. Ladislavova rada tak musela být jednoznačně „mezinárodního“ charakteru a počet jejích členů byl o to vyšší.

---

²⁵⁴ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 870.

²⁵⁵ DIRNBERGER, *Reisen*, s. 93.

²⁵⁶ WRETSCHKO, *Marschalamt*, s. 176.

IV. 2. 4. Kompetence královské rady

Rada sloužila králi v rozmanitých otázkách od diplomatických záležitostí, přes řešení konfliktů a jejich ukončení ve smírčích řízeních, finanční otázky komory či dvora až po kontrolní činnost. Nesmí být také zapomenuta činnost rádců u dvorského soudu.

Nejvyšší stupeň důležitosti obnášely otázky týkající se mezinárodní diplomacie. Tyto záležitosti byly řešeny ve dvorské radě a jejich výsledkem mohlo být – v případě nutnosti – vytvoření diplomatické mise, kterou vedl králův důvěrník z okruhu užších rádců. Pověřená osoba znala velmi dobře osobu panovníka a při vyjednávání musela vědět, kam až je možné zajít a jak by v daném okamžiku jednal král. Ladislavovo poselstvo k polskému králi ve věci sňatku sestry Alžběty odjelo ve složení: „ ... *getrewn Johannsen Bischof zu Olommuntz, Otten Phallentzgrauen bey Reyn, hertzogen in Bairn, unsern lieben Ohemen, Hainreichen von Rosemberg, Reinprechten von Walsse, Hainreichen von der Leyppen unsers kunigkreichs zu Behem obristen marschalh, Borziken von Crawar und Straznitz, Vleichen Eytzinger von Eytzingen, Reinprechten von Eberstorff, obristen kamrer in Osterreich, Stephan Aloch, unsern Osterreichischen kantzler, Stephan von Warda, lerer geistlicher rechten, Sigmunden Eytzinger von Eytzyngen, Vorstmaister in Osterreich, Wolfgangen Hinderholtzer und Oswalten Reicholf unsern Rete ...*“²⁵⁷ V tomto případě patří do užší rady olomoucký biskup Jan, Oldřich a Zikmund Eicinger a Štěpán Aloch jako rakouský kancléř. Dále Jindřich z Rožmberka jako zástupce krále ve Slezsku a Reinprecht z Ebersdorfu, který dříve sloužil Fridrichovi jako vyjednaváč v Lužici. Oba tak mohli mít přehled o poměrech v Polsku. A v neposlední řadě musel být u mezinárodního jednání přítomen „nezávislý“ garant z říše, v tomto případě falckrabě rýnský.

K roli panovníka neodmyslitelně patří jeho smírčí role při urovnávání konfliktů na domácí půdě. Pro správné a nestranné rozhodnutí se musel poradit se svými rádci, kteří – aby byli obeznámeni s podrobnostmi konfliktu – si k jednání pozvali nezúčastněné osoby. Na rozsudku se poté usnesla rada spolu s králem, jehož jménem byla vydána listina projednaná *in consilio*.

Ne jinak tomu bylo v červenci 1457, když Ladislav řešil spor mezi zástupci města Znojma a jejich měšťany.²⁵⁸ Král v textu listiny sděluje, že „...*wir noch erfrognus vse vnser ratt der Behemyschn vnd der mercherischn habn ein auspruch getan und habn geschofft vnder beydn tayln sprechn...*“ Aby mohl rozhodnout, tak se Ladislav obrátil na své české a

²⁵⁷ SOA Třeboň, Historica, sign. 1678.

²⁵⁸ <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-MZA/E06/145/charter#anchor>

moravské rádce, v jejichž přítomnosti byla celá záležitost projednána. Teprve poté vydal panovník své rozhodnutí.

Zapomenuta nesmí být ani role rady v případě zasedání dvorského soudu, kde byly projednávány veškeré lenní záležitosti a odúmrtí. V takovém případě – byl-li král přítomen – stál sám v roli soudce, v jeho nepřítomnosti pak tato role přešla na zemského správce. Jeho rada pak tvořila soudní kolegium. Příkladem bych uvedl jednání dvorského soudu v březnu 1457 v Budíně. Tehdy zasedl po zajetí Ladislava Hunyadyho soud, aby ho v čele s králem odsoudil k nejvyššímu trestu. Že se král poradil o rozsudku se svými uherskými rádci – „ ... *dem obgenanten Lasslawen von Bistritz, noch rathe der hungerischen herren, vmb sein vorschulden haben enthaupten lassen.*“²⁵⁹ kteří do jednoho patřili k protihunyadovskému táboru, není třeba polemizovat.

I záležitosti fiskální náležely patřičnému projednání v radě. *In consilio* vydal král listinu, jejíž text nařizuje vratislavským, aby daně odváděli k rukám Jana z Rožmberka, hejtmana ve Slezsku a aby mu pomohli s výběrem vázoucích dávek.²⁶⁰

Rada sloužila i jako kontrolní orgán. V květnu 1455 chválil Ladislav svého kuchmistra (nikoli kuchaře) Jana z Kocova, že „ ... *za sweho kuchmistrstwie prawie rzadnie sie jmiel nam rzadny poczet ztoho zewsseho przednim vczinil ...*“²⁶¹ Takovému ohodnocení ale musela předcházet kontrola účetnictví, kterou provedla důvěryhodná osoba, v našem případě králův rádce Proček z Kunštátu.

V této části věnující se fungování královské rady nebyla řeč o jednotlivých osobách, k jejichž popisu se budu věnovat dále. Chtěl jsem zde dokázat, že rada krále Ladislava plnila totožnou funkci, jako poradní orgány všech ostatních pozdně středověkých panovníků. Splňovala všechny předpoklady, které jsem uvedl v úvodu této části. Jediným, ale o to podstatnějším rozdílem bylo, že díky svému věku král nebyl schopen vystoupit z jejího stínu.

---

²⁵⁹ FRA II/20, s. 107, č. 107.

²⁶⁰ SOA Třeboň, Historica, sign. 1753.

²⁶¹ SOA Třeboň, Historica, sign. 1712.

IV. 2. 5. Personální složení české a rakouské rady krále Ladislava Pohrobka

IV. 2. 5. 1. Rádcové ze zemí české Koruny

Zjistit kompletní personální obsazení širší královské rady není možné. Pokusil jsem se sestavit alespoň částečný seznam, který si stejně jako v případě dvorských úředníků, nečiní nárok na úplnost. V případě, že se osobám v královské radě nevěnuji v jiné části diplomové práce, uvádím i stručný popis daného jednotlivce, jak jej přináší literatura.

Soupis členů české královské rady uvedl Václav Rameš ve své práci o Ladislavově kanceláři. Je evidentní, že obsazení míst bylo v souladu se zaběhnutými zvyky jako na jiných, pozdně středověkých dvorech.

Na prvním místě v řadě Pohrobkových rádců v rámci zemí Koruny musí být uvedeno jméno **Jiřího z Poděbrad** (†1471). Správcem země se stal po obsazení Prahy v roce 1448 a ve své funkci byl králem několikrát potvrzen. Logicky se po Ladislavově nástupu na český trůn stává jeho prvním rádcem. Jeho hlavním cílem je obnovení moci českého krále a pevné připoutání vedlejších zemí včetně Lucemburska do svazku Koruny. O to se Poděbrad snažil od svého prosazení v zemi až do své smrti, protože husitská revoluce se trochu podepsala na uvolnění vazeb mezi jednotlivými zeměmi.

V otázce skladby královského dvora měl Jiří z Poděbrad rozhodující vliv na obsazení dvorských úředníků, kteří jsou až na výjimku Prokopa z Rabštejna všichni kališníci. To mu poskytovalo široký manévrovací prostor při uplatňování požadavků na mladého krále, kterého při jeho dvou pobytech v zemích Koruny téměř nikdy neopustil.

Možná větší vliv na rozhodování krále než měl Jiří z Poděbrad, mohl mít **Prokop z Rabštejna**. Ladislav znal svého kancléře od raného dětství z prostředí Fridrichova dvora. V úvahu zde přichází rovněž otázka jazyková, protože mladý král při svém příchodu do Prahy česky neuměl. Rabštejn mohl na humanismem poznamenaného krále působit jednak jako tlumočnick a také jako prostředník mezi kališníky, kteří se rovnou z válečného pole dostali do králových předpokojů a komnat.

V královské radě nemohli chybět nejvyšší zemští úředníci. První z nich, nejvyšší pražský purkrabí, byl od září 1448 **Zdeněk Konopištský ze Šternberka** (†1476).²⁶² Rok 1448 jako nástup do nejvyššího zemského úřadu nebyl náhodný. V tomto roce svrhnul Jiří z Poděbrad moc v zemi na svou stranu a Šternberk se dokázal s nastalou situací obrátit

---

²⁶² Biografii Zdeňka ze Šternberka zdařile vypracoval ve své diplomové práci Břetislav KOŠTÁL, *Zdeněk Konopištský ze Šternberka. Portrét šlechtice pohusitského období*, diplomová práce ÚČD FF UK., Praha 1999.

vyrovnat. Z uplynulých bouřlivých let získal dostatečné zkušenosti i majetek, aby pro zemského správce představoval významného spojence. V lednu 1440 podepsal tzv. List mírný, což bylo jeho první angažmá ve veřejném životě. Ve druhé polovině čtyřicátých let se již pravidelně účastnil zemských sněmů, poselstev na vídeňský dvůr a vypravil se do vojenských služeb do Míšně.²⁶³ Zejména Zdeňkovy cesty na dvůr římského krále Fridricha získaly ve druhé polovině čtyřicátých let na intenzitě. Od roku 1447, kdy poprvé jako vyslanec stavů zamířil ke králi, stál trvale u císaře ve velmi dobrém světle.²⁶⁴ Šternberk byl po celou tuto dobu pod vlivem Oldřicha z Rožmberka, v únoru 1445 se účastnil katolického sněmu v Praze.²⁶⁵ Když v červnu 1448 Zdeněk přijel na sjezd Poděbradské jednoty, začal Rožmberk již tušit, na jakou stranu se jeho spojenec přiklání. Ještě v srpnu téhož roku se Oldřich snažil získat Šternberka do svého tábora, ale marně. Pevné zakotvení ve straně poděbradské bylo potvrzeno jeho účastí v radě zemského správce, která byla jmenována koncem dubna 1452. Rada byla složena ze čtyř pánů: Aleš Holický ze Šternberka, Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, Zbyněk Zajíc z Hazmburka, Jindřich Kruhlata z Michalovic; z pěti nižších šlechticů: Jan ze Smiřic, Mikuláš Trčka z Lípy, Jan Čabelický ze Soutic, Zdeněk Kostka z Postupic a Jakoubek z Vřesovic; dvou měšťanů: Vaňka Valečovského z Kněžmosta a Bartoše Ptáčka ze Slaného.²⁶⁶ Všichni čtyři zástupci panstva zasedli později do Ladislavovy královské rady.

Zdeněk ze Šternberka vyjel koncem září 1453 do Jihlavy, aby uvítal budoucího krále Ladislava, který do města přijel 5. října v doprovodu čtyř tisíc jezdců z Rakouska a Uher.

Pražský purkrabí byl zajisté svědkem pražské korunovace a byl přítomen na zasedání korunovačního sněmu, kde král potvrdil Zdeňka ze Šternberka ve svém úřadu.

Jako přední osoba českého království sloužil Ladislavu Pohrobkovi v důležitých záležitostech. Počátkem roku 1454 doprovázel s Jindřichem z Rožmberka královu sestru Alžbětu na cestě do Krakova, kde se měla povdat za polského krále Kazimíra III. 3. února přijel svatební průvod do Těšína i s věnem 100 000 uherských zlatých. O sedm dní později se v Krakově konala svatba, kterou provedl polský primas, arcibiskup Jan z Hnězdna.²⁶⁷ S polským králem Kazimírem se Zdeněk neviděl naposledy, protože v listopadu téhož roku předal Kazimírovi pozvání do Vratislavi, aby se mohl stát rozhodčím v saském sporu.²⁶⁸

²⁶³ KOŠTÁL, *Zdeněk Konopišťský*, s. 38 – 39.

²⁶⁴ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 426.

²⁶⁵ AČ 3, s. 530 -531.

²⁶⁶ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 109.

²⁶⁷ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 49.

²⁶⁸ O konfliktu podává podrobné informace URBÁNEK, *ČD 3/2*, s. 851 – 858.

Šternberk strávil po boku krále mnoho času. S Ladislavem absolvoval cestu po vedlejších zemích, když přes Žitavu, Zhořelec a Šestiměstí dorazil královský průvod 6. prosince do Vratislavi.²⁶⁹ Té se však účastnila většina zemských elit, což se ukázalo na početnosti králova průvodu. Na královském dvoře zůstal Zdeněk ze Šternberka i ve Vídni nejméně do května 1455. Koncem roku ale odjel opět do Vídně, aby v roce nadcházejícím hrál roli zprostředkovatele mezi králem a Ladislavem. Císaře chtěli ještě s Janem Caltou z Kamenné Hory a Aplem z Victumu přimět ke vstřícnému postoji k Ladislavovi, aby se jako uherský král mohl plně věnovat obraně proti Turkům.²⁷⁰ Když se po smrti Jana Hunyada do Uher král proti Turkům skutečně vydal, nechyběl Zdeněk v jeho průvodu, kde se z českých šlechticů nacházeli ještě vratislavský a hornolužický hejtman Jindřich z Rožmberka a Hynek Bítovský z Lichtenburka. Spolu s nimi prošel nepříjemnými bělehradskými událostmi a byl jistě rád, když mohl v lednu 1457 stanout na domácí půdě.²⁷¹

Po návratu do Čech se objevily první trhliny ve vztahu Zdeňka ze Šternberka k Jiřímu z Poděbrad. Co přesně bylo příčinou nesrovnalostí, se neví. Jisté je, že červnového zemského sněmu se již Zdeněk neúčastnil.²⁷² Obecně lze říci, že Poděbradovy snahy o restituci rozvráceného královského majetku jistě nemělo velkou podporu u držitelů těchto statků, kteří chtěli stůj co stůj zachovat status quo.

Rozdíly v názorech neměly dlouhého trvání a začátkem srpna téhož roku se Zdeněk účastnil vojenského tažení po boku Jiřího z Poděbrad do Rakous, aby krále Ladislava přiměli k cestě do Prahy. Jednání se skončilo úspěchem a král přislíbil svůj příjezd do Prahy nejpozději do 11. listopadu. Ve městě se ale objevil již 28. září. Naplno se tak mohly rozeběhnout svatební přípravy, jejichž součástí bylo poselstvo do Francie, které mělo přivést budoucí nevěstu Magdalénu z Valois. Mezi členy české části honosného průvodu vynikal svým postavením Zdeněk ze Šternberka. Poté co se účastníci výpravy dozvěděli na Štědrý den 1457 o smrti plavovlasého krále, začal Šternberk prosazovat volbu syna francouzského krále, prince Karla. Jeho otce musel Šternberk ujistit, že na korunu nemá nárok Vilém Saský, na jehož ženu Annu a její eventuelní nárok vznesl král dotaz.²⁷³

Jako pevný stoupenec francouzské kandidatury se Zdeněk ze Šternberka vrátil z Francie. Jakmile Jiří z Poděbrad slíbil ponechání církevních zástav, které byly i součástí Šternberkových majetků, stal se Jiříkovým horlivým stoupenecem a jeho role při volebním

²⁶⁹ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 50.

²⁷⁰ KOŠŤÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 51.

²⁷¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 71.

²⁷² KOŠŤÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 52.

²⁷³ Rudolf URBÁNEK, *O volbě Jiřího z Poděbrad za krále českého 2. března 1458*, Praha 1958, s. 9.

sněmu 2. března 1458 byla nakonec klíčová.²⁷⁴ Společná cesta nejvyššího purkrabího pražského a krále se začala rozcházet po roce 1462. Zdeněk se opět přiklonil ke katolické straně a po porážce Zelenohorské jednoty, která vznikla na jeho popud, se otevřeně přidal na stranu Matyáše Korvína. Z jeho vůle se stal nejvyšším hejtmanem českého království a po smrti Jiřího z Poděbrad bojoval proti Vladislavovi Jagellonskému. Po roce 1473 mizí z veřejného života. Zemřel 4. prosince 1476.²⁷⁵

Vzdáleným příbuzným Zdeňka ze Šternberka a rovněž strýcem první ženy Jiřího z Poděbrad Kateřiny, byl nejvyšší komorník zemských desek **Aleš Holický ze Šternberka** (†1455), patřící v královské radě k jejím nejstarším členům. Politika, který celou husitskou epochu usiloval za uznání Zikmunda na český trůn, charakterizovala vytrvalá snaha ke kompromisům. Poté co realisticky uznal, že stoupence kalicha nelze porazit silou, prosazoval smířlivý přístup a snažil se vyjít oběma stranám vstříc. Za vynaložené prostředky ve prospěch krále, získal Aleš Holický od Zikmunda zástavní majetky, mezi nimiž vyniká Týřov, Slavkov u Brna a v neposlední řadě Křivoklát, který se do držení krále dostal v roce 1454, kdy král Ladislav vyplatil Alešovi zástavní částku.²⁷⁶

Po Zikmundově smrti prosazoval na trůn Albrechta Habsburského. Jako hejtman žateckého kraje aktivně vystupoval ve čtyřicátých letech na zemských sněmech a v jejich průběhu pomalu našel cestu nejprve k Hyncemu Ptáčkovi z Pirkštejna a po jeho smrti k Poděbradovu táboru.²⁷⁷ Nikterak tím ovšem neutrpělo jeho přátelství s Oldřichem z Rožmberka, kterého několikrát napomínal kvůli jehoopoziční politice.²⁷⁸ Jistou roli mohl hrát i sňatek Alešovi neteře Kunhuty s Jiřím z Poděbrad. Při volbě Jiřího z Poděbrad za zemského správce, která se odehrála 27. dubna 1452, byl Aleš Holický jedním ze čtyř pánů, kteří zasedli ve správcově radě.²⁷⁹

Ústy Aleše Holického bylo vyčiněno Moravanům v roce 1453, že přijali krále Ladislava dříve než Češi, které označil za hlavu království.²⁸⁰

Podobně jako Rožmberkové ve Slezsku měli i Šternberkové – Aleš Holický i Zdeněk – plnit v Dolní Lužici roli králových zástupců. Důmyslně tak opět měla být využita energie silných šlechtických rodů k pevnému připoutání vedlejší země ke Koruně, zcela v souladu s restitučním plánem Jiřího z Poděbrad. Proto král Ladislav předal 10. ledna 1454 své právo

²⁷⁴ KOŠŤÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 53.

²⁷⁵ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 74.

²⁷⁶ Pavel JURÍK, *Šternberkové. Panský rod v Čechách a na Moravě*, Praha 2013, s. 31.

²⁷⁷ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 58 a 63.

²⁷⁸ To dokládá korespondence Aleše Holického s Oldřichem z Rožmberka. AČ 2, s. 3 – 46.

²⁷⁹ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 109.

²⁸⁰ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 814.

Šternberkům k polovině Chotěbuze.²⁸¹ Krátce na to zemřel Aleš Holický ze Šternberka na hradě Křivoklát.²⁸²

Zbyněk Zajíc z Hazmburka (†1463) pocházel s tradičně katolického rodu, kde se dědičně předával úřad stolníka.²⁸³ Sice jej spolu se strýcem, nejvyšším sudím **Mikulášem z Hazmburka** (†1459) můžeme vidět mezi účastníky pražského sněmu katolické strany Oldřicha z Rožmberka, který se konal v únoru 1445 v Praze, patřili oba ale ke kompromisu nakloněným účastníkům.²⁸⁴ Proto se později nepřidal ani k jedné z válčících stran. Poté, co strana Jiřího z Poděbrad získala moc nad zemí a poměry se uklidnily, byl zvolen 27. dubna 1452 do rady zemského správce.²⁸⁵ Na královském dvoře v Praze je doložen v březnu 1454 při jednání zemského soudu spolu se svým strýcem, který byl *supremus iudex regni Bohemi*²⁸⁶ a v červenci téhož roku.²⁸⁷ Po dobu nepřítomnosti Ladislava Pohrobka v Čechách je pověřen společně s Jindřichem ze Stráže úřadem pražského hejtmana. Po králově smrti uznal Jiřího z Poděbrad a ujal se po svém strýci Mikulášovi úřadu zemského sudího, ve kterém setrval až do smrti 1. července 1463.²⁸⁸

Čtvrtým zástupcem panského stavu v radě zemského správce z dubna 1452, který později nemohl chybět v královské radě, byl nejvyšší komorník desk zemských **Jindřich II. Kruhlata z Michalovic** (†1468). Kvůli předčasnému úmrtí jeho otce se ho koncem roku 1435 ujal švagr a umírněný utrakvista Jan Smiřický ze Smiřic. Spolu s ním se v roce 1440 oba zúčastnili pražského sněmu a 29. února stvrdili tzv. list mírný.²⁸⁹ Jindřich se oženil v roce 1446 s vdovou po Hynkovi Ptáčkovi z Pirkštejna, někdejší předchůdci Jiřího z Poděbrad. Jindřichova orientace tak měla na rozdíl od jeho strýce Václava z Michalovic, jasný směr,²⁹⁰ který později vedl do Poděbradské jednoty.²⁹¹ Během roku 1447 se angažoval ve sporu saských knížat na straně Viléma, což byla i linie Jiřího z Poděbrad.²⁹² Po vytvoření správní rady patřil mezi čtyři rádce z panského stavu. Poděbradova přízeň mu přinesla po příchodu Ladislava Pohrobka místo v královské radě.²⁹³ S královským dvorem absolvoval holdovací

²⁸¹ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 866.

²⁸² ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 148.

²⁸³ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 75; TOMEK, *Dějepis* 9, s. 259.

²⁸⁴ AČ 3, s. 530–531; URBÁNEK, ČD 3/2, s. 36.

²⁸⁵ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 109.

²⁸⁶ AČ 3, s. 310, č. 182.

²⁸⁷ AČ 3, s. 312, č. 187.

²⁸⁸ RAMEŠ, *Listiny, listy* s. 76.

²⁸⁹ AČ 1, s. 245.

²⁹⁰ Václav z Michalovic byl převorem Johanitů ve Strakonících a také hejtmanem jihočeského kraje. Vstoupil do Strakonické jednoty. PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 207–208.

²⁹¹ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 96.

²⁹² Zdeněk BERAN, *Poslední páni z Michalovic*, Hradec Králové 2010, s. 83.

²⁹³ BERAN, *Poslední páni*, s. 90.

cestu po vedlejších zemích, protože je doložen v městských účtech města Zhořelce²⁹⁴ a ve Vratislavi je zase ve svědečné řadě listiny Jindřicha z Rožmberka řešící spory s Lehnici.²⁹⁵ Nepodařilo se mi potvrdit Jindřichovu přítomnost u krále ve Vídni. Jisté je, že po smrti Aleše Holického získal uprázdněný úřad nejvyššího komorníka zemských desek.²⁹⁶

V říjnu 1457 vyrazil jako člen poselstva spolu se Zdeňkem z Rožmberka, Jindřichem z Lipé, Buriánem Trčkou z Lípy a jinými pro Ladislavovu budoucí manželku Magdalénu z Valois do Francie.²⁹⁷

Po králově smrti podpořil volbu Jiřího z Poděbrad, kterému zůstal věrný jak v boji proti katolické opozici, tak proti intervenci uherského krále Matyáše. Zemřel v roce 1468.²⁹⁸

Ve službě králi, potažmo v královské radě, nemohl chybět zástupce rožmberského rodu. Rožmberským vladařem byl od roku 1451 **Jindřich V. z Rožmberka** (1422 – †1457), syn Oldřicha II. z Rožmberka. Jindřich věrně následoval politickou linii svého otce. Spolu s ním se stal zakládajícím členem Strakonické jednoty, která vznikla jako protiváha Jednoty poděbradské a jejímž cílem bylo získání nadvlády v zemi.²⁹⁹ Jindřich strávil ve čtyřicátých letech několik roků na dvoře římského krále Fridricha. Navzdory tomu se ale přidává roku 1451 otevřeně do boje proti císaři.³⁰⁰ Vojenská intervence Rožmberků ve prospěch Ladislava měla pro celou Strakonickou jednotu fatální dohru. Ve stejný den, kdy byl u Vídeňského Nového Města vydán Ladislav Pohrobek, se Jiřímu z Poděbrad vzdal Tábor, rožmberský spojenec a poslední ostrov odporu v zemi. Jindřich se tak po svém návratu z Rakouska musel podřídit vůli zemského správce.

Po odchodu otce Oldřicha do politického ústraní vystupuje Jindřich k Jiřímu z Poděbrad smířlivěji. Král Ladislav ho při své cestě za korunovací do Prahy v Brně pověřil, aby se připojil k diplomatům směřujícím na polský královský dvůr ve věci sňatku Ladislavovy sestry Alžběty s polským Kazimírem.³⁰¹ V roce 1454 byl jmenován přisedícím u zemského soudu a s královským dvorem se zúčastnil cesty po vedlejších zemích,³⁰² aby ho král po Janovi z Lažan jmenoval hejtmanem ve slezských knížectvích (vratislavské, svídnické

²⁹⁴ Lenka BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit. Holdovací cesta krále Ladislava do Horní Lužice roku 1454*. In: Dvory a rezidence 3, s. 264.

²⁹⁵ FRA II/2, s. 71, č. 78.

²⁹⁶ BERAN, *Poslední páni*, s. 96.

²⁹⁷ LICHNOWSKY 6, č. 2255; BERAN, *Poslední páni*, s. 99.

²⁹⁸ BERAN, *Poslední páni*, s. 122.

²⁹⁹ PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 185 - 187.

³⁰⁰ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 77.

³⁰¹ SOA Třeboň, *Historica*, sign. 1678.

³⁰² Ve Zhořelci je doložen v městských účtech. Lenka BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit. Holdovací cesta krále Ladislava do Horní Lužice roku 1454*. In: Dvory a rezidence 3, s. 264.

Ve Vratislavi mu král 19. ledna jako slezskému hejtmanovi povoluje razit měnu. LICHNOWSKY 6, č. 1952.

a javorské), které patřili Koruně.³⁰³ V březnu a v květnu 1455 je spolu se Zdeňkem ze Šternberka, Janem Caltou z Kamenné Hory, Jindřichem z Lipé, Karlem z Vlašimi a Petrem z Ostroměře na královském dvoře ve Vídni.³⁰⁴

Osudným se Jindřichovi stalo vojenské tažení do Uher na sklonku léta 1456.³⁰⁵ S králem, Zdeňkem ze Šternberka a Hynkem Bítovským z Lichtenburka dorazil po Dunaji až do Bělehradu, kde se stal svědkem smrti Oldřicha Celského.³⁰⁶ V prosinci se s celým dvorem na zpáteční cestě zdržel v Budíně, kde mnoho dvořanů onemocnělo morem, mezi nimi i Jindřich. Na Nový rok už musel být těžce nemocen, protože se nechal nést do Vídně, kde 25. ledna 1457 on a několik jeho vojáků zemřel.³⁰⁷

Do královské rady Ladislava Pohrobka patřil **Jindřich z Lipé** (1415 – †1469)³⁰⁸, nejvyšší maršálek českého království. Titul držela rodina po generace dědičně, Jindřich jím byl od roku 1450. Jistě vycházel velmi dobře s Jiřím z Poděbrad, se kterým ho poutaly příbuzenské vztahy.³⁰⁹ Od počátku Poděbradské jednoty byl jejím členem.³¹⁰ Na sjezdu poděbradských se připojil k protestu proti kázání Jana Kapistrána v Čechách.³¹¹ Jindřich vyjednával za Moravany na vídeňském sjezdu, který se konal na podzim 1452, tedy již po Ladislavově propuštění.³¹² Byla to tak první příležitost, kdy mohla většina českých pánů spatřit poprvé svého krále. Jako většina Ladislavových rádců nemohl chybět v poselstvu do Polska, které bylo vypraveno za účelem sňatku Ladislavovy sestry Alžběty s polským Kazimírem.³¹³ Po dobu králova pobytu v zemích Koruny se Jindřich z Lipé pohyboval trvale na jeho dvoře a cestoval s králem do Vratislavi, kde byl jedním ze soudců v lehnickém sporu.³¹⁴ S Ladislavem odcestoval i do Vídně a setrval tam nejméně do konce dubna 1455.³¹⁵ 6. října byl v Praze zplnomocněn k účasti a vyjednávání s francouzským králem Karlem VII. o sňatku jeho dcery Magdalény z Valois s Ladislavem Pohrobkem.³¹⁶ Po nástupu Jiřího z Poděbrad se stal moravským hejtmanem. Zemřel v roce 1469.³¹⁷

³⁰³ PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 185 - 187.

³⁰⁴ FRA II/2, s. 73, č. 79; FRA II/2, s. 77, č. 86.

³⁰⁵ V červenci ho král z Vídně úkoluje, aby ve Slezsku sebral co možná největší vojsko pro plánovanou cestu do Uher. AČ 7, s. 214, č. 17.

³⁰⁶ URBÁNEK, *Konec*, s. 64 - 65.

³⁰⁷ Smířen se smrtí píše otci, že přijal poslední pomazání. AČ 7, s. 215, č. 19.

³⁰⁸ OSN 16, s. 69.

³⁰⁹ Za manželku si měl vzít ženu z kunštátského rodu a být švagrem Jiříkových synů. OSN 16, s. 69.

³¹⁰ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 377.

³¹¹ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 576.

³¹² URBÁNEK, ČD 3/2, s. 692.

³¹³ SOA Třeboň, *Historica*, sign. 1678.

³¹⁴ Šlo o vzpouru města proti králi. Soudu předsedal Jindřich z Rožmberka, mezi soudci byl Jindřich z Lipé. FRA II/2, s. 71, č. 78; URBÁNEK, ČD 3/2, s. 908.

³¹⁵ 20. dubna obdržel od krále zápis na město Hostěradice. AKČ 6, s. 53, č. 59.

³¹⁶ LICHNOWSKY 6, č. 2255.

³¹⁷ OSN 16, s. 69.

Zřejmě po svém otci Petrovi se ve věci víry orientoval **Jiří z Kravař a ze Strážnice** (1415 – †1466)³¹⁸ ke kališnické straně. Po skončení husitských válek se zapojil do politického dění v zemi a účastnil se zemských sněmů. V době smrti otce se nestal hned hlavou rodu, protože měl staršího bratra Petra. Spolu tak museli po obnovené činnosti zemského soudu čelit několika žalobám, nejznámější o hrad Šternberk.³¹⁹ Podílel se na řešení vleklých konfliktů na Moravsko – rakouské hranici začátkem roku 1446.³²⁰ Na únorovém sněmu v Praze v roce 1452 protestoval spolu se členy Poděbradské jednoty proti fanatickému kázání Jana Kapistrána v Čechách.³²¹ Jiří z Kravař patřil k umírněným kališníkům, který se nepřidal ani k poděbradské a ani k rožmberské straně.

Při králově cestě do Prahy byl i on pověřen účastí v poselstvu na jagellonský dvůr ve věci sňatku Ladislavovy sestry Alžběty.³²² Neúčastnil se s králem jeho holdovací cesty po vedlejších zemích. Mimo polskou misi je na královském dvoře ještě v březnu 1456, kdy dostal potvrzení na panství Bzenec.³²³ Po zvolení Jiřího z Poděbrad zůstal jeho straníkem a byl 31. července 1459 přítomen v Brně, kde císař oblénil Jiřího z Poděbrad. Zemřel v roce 1466 a ním vymřel rod pánů z Kravař po meči.³²⁴

Od počátku v kališnickém táboře byl kutnohorský mincmistr **Jan Calta z Kamenné Hory**.³²⁵ Pocházel ze vsi Kamenná Hora, která se nachází západně od Manětína.³²⁶ Jeho otec Bušek byl až do roku 1406 královniným komorníkem.³²⁷ Zanechal po sobě celkem tři syny. Syn Jan byl vychováván na dvoře Buriána z Gutštejna, protože jeho otec Bušek zemřel dříve, než syn dosáhl plnoletosti. Burián patřil nejprve do tábora Oldřicha z Rožmberka, později se však přesunul ke straně poděbradské. V průběhu Poděbradova tažení na Prahu v roce 1448 je doložen již v jeho táboře.³²⁸ Burián měl po dobu Caltovy nezletilosti na starosti také správu rodinných majetků Jana Calty, ke kterým patřil i důležitý hrad Rabštejn. Ten se počítal k velmi významným bodům, ležícím na cestě z Prahy do Chebu.

Od počátku své plnoletosti se Jan Calta z Kamenné Hory řadil mezi blízké podporovatele Jiřího z Poděbrad. Proč tomu tak bylo, když jeho vychovatel stál nejdříve v opačném táboře Oldřicha z Rožmberka, zůstává nevysvětleno. Dost možná lze tento fakt přisoudit konfliktu právě s Buriánem, který mohl otálet s vydáním spravovaného majetku. Asi

³¹⁸ Tomáš BALETKA, *Z Moravy až na konec světa*, Praha 2004, s. 272 - 285; OSN 15, s. 98.

³¹⁹ BALETKA, *Z Moravy*, s. 273.

³²⁰ AČ 10, s. 263.

³²¹ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 576.

³²² SOA Třeboň, Historica, sign. 1678.

³²³ AČ 7, s. 595, č. 71.

³²⁴ BALETKA, *Z Moravy*, s. 285.

³²⁵ Mincmistrem v letech 1457 – 1458. TOMEK, *Dějepis 9*, s. 259.

³²⁶ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 56.

³²⁷ Možná právě proto se Jan Calta stal komorníkem krále Ladislava.

³²⁸ AČ 3, s. 47, č. 72.

již usmíření se oba ocitají v roce 1448 před Prahou ve skupině Aleše Holického ze Šternberka při vojenské akci, jež Jiřímu z Poděbrad zajistila zisk hlavního města a místo nejmocnějšího muže v zemi.³²⁹ Calta proto nemohl chybět v Poděbradské jednotě.³³⁰ V Jednotě patřil k aktivním členům, kterému svěřoval Jiří z Poděbrad svá poselství jako na příklad jeho vystoupení jménem Jiřího na sjezdu Strakonické jednoty v březnu 1450 v Plzni.³³¹ To už vystupoval jako Poděbradův švagr, není však známo, jakou z Jiřího sester pojal za svou choť. Jak Calta, tak Burián z Gutštejna podporovali Aleše a Petra Holického ze Šternberka, nebo Viléma z Ilburka na špici západočeské šlechty.³³²

Při pobytech Ladislava Pohrobka v Čechách se Jan Calta stal královským komorníkem. Že měl své místo i v králově užší radě, prozrazuje listina z 20. 1. 1454 s poznámkou „*ad relationem domini Johannis Czalta*“, kdy král daruje odúmrtí Buriánovi z Gutštejna.³³³ Caltovi také daroval Ladislav Pohrobek za jeho služby některá zboží na Chomutovsku, díky čemuž podstatně rozšířil své majetky.³³⁴

Za jeho angažovaností na královském dvoře nemůžeme vidět nic jiného, než snahu Jiřího z Poděbrad o dosazení svých věrných (někdy dokonce příbuzných) do královny blízkosti.

Po králově smrti se jeho už tak silná pozice nemění. Nový král ho používá v diplomatických službách, jeho zásluhou bylo kupříkladu uzavření spolku Ludvíka Bavorského a Jiřího v roce 1459. Ve prospěch Ludvíka Bavorského se Calta angažoval nejen jménem českého krále, ale i jako vojenský podnikatel.³³⁵ Těch touto dobou nebylo v západních Čechách málo, k dalším patřili Racek z Janovic a na Rýzंबरce, Dobrohost z Ronšperka a na Horšovském Týně, Mikuláš Kaplíř ze Sulevic a z Vimperka, Jan z Rožmberka. Až do své smrti stál na kališnické straně Jiřího z Poděbrad, který mu svěřil úřad královského mincmistra. Z jeho manželství s Poděbradovou sestrou pravděpodobně nevzešel

---

³²⁹ AČ 3, s. 47, č. 72.

³³⁰ AČ 3, s. 541, č. 532.

³³¹ AČ 2, s. 267, č. 37.

³³² Uwe TRESP, *Söldner aus Böhmen. Im Dienst deutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisation im 15. Jahrhundert*, Paderborn 2009, s. 430.

³³³ „*Ladislav, král uherský a český, daruje Buriánovi z Gutštejna zboží v Košetících a Popovicích po zemřelé Škonce a v Tatiné po smrti Žilovcově.*“ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 56, č. 75.

³³⁴ TRESP, *Söldner*, s. 431.

³³⁵ Ludvík Bavorský najímal české žoldnéře pro válku se Saskem (1459 – 1462). Jiří z Poděbrad údajně vydal zákaz českým žoldněrům působit proti státu, se kterým jsou Čechy v míru. Praxe však byla jiná a do Bavorska odešlo na 3500 českých žoldněrů, mezi nimi také kontigent Jana Calty. Irmgard LACKNER, *Herzog Ludwig IX. der Reiche von Bayern-Landshut (1450-1479). Reichsfürstliche Politik gegenüber Kaiser und Reichsständen*, diss., Regensburg 2010, s. 169. Tato zkušenost ale nebyla první, Calta se o více jak deset let dříve (1447) angažoval naopak ve prospěch Saska. TRESP, *Söldner*, s. 429.

žádný mužský potomek, ale tři dcery. Ty se provdaly do rodin z Kunštátu, z Veitmile a ze Švamberka.³³⁶

Dalším královým rádcem, který patřil k zástupcům kalicha, byl královský podkomoří **Vaněk z Valečova a z Kněžmosta** (†1472). Narodil se jako syn jednoho z dvojice bratrů Valečovských, Bernarda nebo Bartoše, kteří se po smrti Žižky odebrali do sirotčího vojska. Po boku Jiřího z Poděbrad stál 1448 před Prahou a při obnově městských rad byl ustanoven prvním purkmistrem na Starém Městě.³³⁷ V úřadě setrval až do prosince 1452.³³⁸ V dubnu téhož roku byl jmenován jako zástupce Starého města do rady zemského správce.³³⁹ Díky sňatku sestry se stal švagrem Samuela Welvara, pocházejícího ze staré měšťanské rodiny.³⁴⁰ Samuel se do městské rady dostal v roce 1456, kdy byl do úřadu jmenován Jiřím z Poděbrad, bezpochyby na doporučení Valečovského.³⁴¹ Welvar se asi i díky dědickým úmluvám s Vaňkem Valečovským začal nazývat Samuelem z Hrádku a z Valečova.³⁴²

Vaňkova absence v městské radě nepochybně souvisela s výkonem úřadu královského podkomořího, který měl na starost správu královských měst.³⁴³ Také seděl v komisi, která revidovala zápisy k majetkům nabytým po roce 1419 spolu Jaroslavem Plichtou ze Žerotína, Janem z Kolovrat a Bezdružic, Janem Čabelickým ze Soutic, Janem starším z Rabštejna.³⁴⁴ Na korunovačním sněmu v Praze (1453) byl Vaněk z Valečova potvrzen králem v podkomořském úřadu, kde setrval celých 16 let, až do roku 1468.³⁴⁵ Pro výkon této funkce stanovil císař Zikmund v červenci 1435 v Brně, že osoba podkomořího musí přijímat pod obojí a musí pocházet z Prahy.³⁴⁶ Z úřadu odstoupil čtyři roky před svou smrtí (1472) a do úřadu královského podkomořího nastoupil jeho švagr Samuel z Hrádku.³⁴⁷

K zemským úřadům patřil také nejvyšší písař desk zemských, který po dobu vlády Ladislava Pohrobka zastával **Arnošt z Leskovce** z vladyckého rodu z Českomoravské vrchoviny (vlastnil Humpolec).³⁴⁸ Původně byl dlouholetý služebník pánů z Hradce a přítel

³³⁶ TRESP, *Söldner*, s. 422.

³³⁷ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 324.

³³⁸ TOMEK, *Dějepis* 9, s. 266- 7.

³³⁹ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 110.

³⁴⁰ TOMEK, *Dějepis* 8, s. 462.

³⁴¹ TOMEK, *Dějepis* 9, s. 268.

³⁴² TOMEK, *Dějepis* 8, s. 463.

³⁴³ TOMEK, *Dějepis* 8, s. 258. Například roku 1453 Vaněk žádal po budějovických, aby složili přísahu rožmberskému zástupci. URBÁNEK, ČD 3/2, s. 772.

³⁴⁴ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 782.

³⁴⁵ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 785 a TOMEK, *Dějepis* 8, s. 464.

³⁴⁶ Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský v Čechách. Příspěvek k dějinám stavu městského*, Praha 1881, s. 29.

³⁴⁷ TOMEK, *Dějepis* 8, s. 465.

³⁴⁸ OSN 15, s. 915 – 916; SEDLÁČEK, *Hrady* 4, s. 308 – 309; o správce hradecských majetků potom KOŠTÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 27.

Menharta z Hradce a Jana Teleckého.³⁴⁹ Po smrti Oldřicha a Jana Teleckého z Hradce poručníkem hradeckých pánů.³⁵⁰

V husitských válkách bojoval stejně jako jeho otec Jan nejprve na straně táborů, později umírněných kališníků. Na sklonku čtyřicátých let konvertoval ke katolicismu. Albrecht ho jmenoval roku 1439 znojemským hejtmanem a nejpozději ve stejném roce získal úřad zemského písaře. Znojemský hrad držel až do roku 1453, přičemž znojemským hejtmanem byl již v roce 1442. Po nástupu krále Ladislava k moci byl na korunovačním sněmu v Praze potvrzen ve svém úřadě.³⁵¹ Zemřel někdy na přelomu let 1457/58.³⁵²

Jedinými osobami duchovního stavu v královské radě byli vedle Prokopa Rabštejna, klerika nižšího svěcení, oba olomoučtí biskupové. První z nich, **Jan XII.** zvaný **Ház** (†1454), doktor církevního práva, pocházel z brněnské měšťanské rodiny. Od roku 1444 stál v čele olomoucké kapituly, která ho roku 1450 zvolila olomouckým biskupem. Ve stejném roce přijal ve Vídni biskupské svěcení z rukou Eneáše Silvia Piccolominiho.³⁵³ Jan Ház korunoval 28. října 1453 Ladislava Pohrobka ve svatovítské katedrále českým králem a ještě v prosinci pobýval v Praze u dvora.³⁵⁴ Zemřel 30. dubna 1454 v Mohelnici.³⁵⁵

Po Házově smrti se úřadu ujal v radě 33. olomoucký biskup, doktor církevního práva **Bohuš ze Zvole** (†1457). Bohuš byl synovcem Konráda ze Zvole, který byl v úřadě ve třicátých letech 15. věku. V letech 1434 – 1442 studoval na vídeňské univerzitě. 1447 byl jmenován generálním vikářem. Podporoval františkána Jana Kapistrána ve svých kázáních. Při příležitosti královny návštěvy ve Vratislavi na přelomu let 1454/55 byl v rámci probíhajících slavností vysvěcen olomouckým biskupem.³⁵⁶ O dva roky později v červenci 1457 ho ve Vídni otrávil neznámí sektáři. Vlastnil rozsáhlou knihovnu hlavně s právními texty. Sám vytvořil čtyřdílný traktát o dekretáliích. Knihovnu odkázal olomouckým kartuziánům.³⁵⁷

---

³⁴⁹ Arnošt z Leskovce vyjednal u zemského správce svému příteli Menhartovi z Hradce věznění pouze na jeden rok. Když byl ten 1. února propuštěn, doprovázel jej Arnošt z Leskovce na cestě z Poděbrad na Karlštejn. Při zastavení v Říčanech 3. listopadu 1449 Menhart zemřel. Jeho tělo odvezl Arnošt do Jindřichova Hradce, kde bylo pochováno. URBÁNEK, ČD 3/2, s. 348 – 349.

³⁵⁰ KOŠTÁL, *Zdeněk Konopišťský*, s. 27.

³⁵¹ V úřadě v roce 1454. AČ 3, s. 560; PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 202 – 204.

³⁵² OSN 15, s. 915.

³⁵³ Milan BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha 2000, s. 138 – 139.

³⁵⁴ FRA II/20, s. 68, č. 58.

³⁵⁵ Štěpán KOHOUT, *Kdy zemřel olomoucký biskup Jan Ház?* In: *Střední Morava. Vlativědná revue*, Olomouc: Memoria 14, č. 26 (2008), s. 123.

³⁵⁶ Vojtěch ČERNÝ, *Král obklopen kacíři. Návštěva Ladislava Pohrobka ve Vratislavi pohledem kronikáře Petra Eschenloera*. In: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, Praha 2006, s. 580.

³⁵⁷ BUBEN, *Encyklopedie*, s. 396.

Ladislavovu širší královskou radu tvořili z větší části příznivci Jiřího z Poděbrad ještě z dob správcovství na sklonku čtyřicátých let. Rada byla velmi chytře sestavena. Zahrnovala jednak zástupce vyšší a nižší šlechty, katolíků a kališníků, ale i ze zástupců Poděbradské a Strakonické jednoty. Jako rádčové byli králem označeni i oba olomoučtí biskupové a i když jsem v pramenech nedohledal to samé označení pro biskupa vratislavského, je možné s ním v radě také počítat.

Jednalo se o uskupení osob, které se v zásadních věcech dokázaly bezpochyby shodnout. Role Jiřího z Poděbrad byla velmi silná, o tom není třeba pochybovat. Jako nedoceněnou považuji úlohu Prokopa z Rabštejna, který měl přímo na krále možná větší vliv než správce Poděbrad.

Chytře Jiří uplatnil zástupce nejmocnějších rodů, totiž Šternberky a Rožmberky ve vedlejších zemích, kde jejich mocenské ambice mohly sloužit ku prospěchu koruny a přitom v dostatečném odstupu od centra dění.

IV. 2. 5. 2. Rádčové z rakouských zemí

Na následujících řádkách jsem se pokusil vytvořit přehled osob, které král v pramenech označil doslova jako rádce. Dále jsem do krátkého přehledu zahrnul i držitele zemských úřadů, které jsem v pramenech jako rádce nenašel. I oni ale měli pevné místo v královské radě. Pokud to dostupné zdroje dovolovaly, uvedl jsem k dané osobě i širší údaje.

S počátkem Ladislavovy samostatné vlády vzniknul i panovnický dvůr, kde dostali přirozeně prostor jedinci z obou rakouských zemí, tedy ze zemí nad a pod řekou Enží. Ti totiž s Albrechtovou smrtí v roce 1439 nepřišli jen o zeměpána, ale téměř i o příležitost prosadit se v dvorských službách. Na dvoře římského krále Fridricha, který pocházel z leopoldinské linie, byli upřednostňováni především šlechtici z jeho dědičných zemí, tedy Štýrska a Korutanska. Vzájemná nevraživost mezi štýrskou a rakouskou šlechtou byla známá a pro většinu Rakušanů nemožnost se prosadit na dvoře římského krále musela být do určité míry frustrující.³⁵⁸ Vždyť většina z nich sloužila římskému králi Albrechtovi II.!

Rozhodující zkouškou pro rakouskou šlechtu byl její postoj k Mailberskému spolku.³⁵⁹ Programem účastníků spolku z Mailbergu bylo propuštění Ladislava Pohrobka z poručnictví. Zinscenoval jej 14. října 1451 Oldřich Eicinger a prvního sjezdu se zúčastnilo pouze 16

---

³⁵⁸ Alois NIEDERSTÄTTER, *Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Herwig WOLFRAM (Hg.), Österreichische Geschichte 1400 - 1522, Wien 1996, s. 143.

³⁵⁹ Karl GUTKAS, *Der Mailberger Bund von 1451. Studien zum Verhältnis von Landesfürst und Ständen um die Mitte des 15. Jahrhunderts*. MIOG 74 (1966), s. 51 – 94, s. 347 – 392.

šlechticů z Dolního Rakouska. V johanitské komendě v Mailbergu vedl Eicinger plamennou řeč, ve které zkritizoval Fridrichem dosazenou regentskou vládu, kterou jmenoval na dobu římské korunovace – že její obsazení nekonzultoval se zástupci všech stavů,³⁶⁰ dále že králův dvůr je tvořen především ze špatných štyrských poradců a v neposlední řadě kritizoval špatné zacházení s Ladislavem Pohrobkem, který v jeho péči trpí. Eicinger se – s jistými, pro něho výhodnými změnami, jako že Ladislav bude sídlit ve Vídni - dožadoval naplnění Albrechtovy závěti z Langendorfu z roku 1439.³⁶¹

Protože malý počet zúčastněných nesliboval příliš pozitivní reakci v zemi, svolal Eicinger na konec října další shromáždění zemských stavů, tentokrát do Wullersdorfu.³⁶² Účast nebyla o mnoho vyšší než v Mailbergu, ale závěrem sjezdu nakonec bylo vyslání poselstva k Fridrichovi a svolání zemského sněmu na 12. prosince 1451 do Vídně.³⁶³ Ten už byl podstatně úspěšnější. Nejpozději začátkem února 1452 bylo pod listinou s požadavky jednoty již 254 pečetí z obou rakouských zemí a zástupců šlechty, rytířstva, měst a duchovenstva.³⁶⁴ Všichni tak souhlasili s tím, že budou plnit program této jednoty pod záštitou nově ustanoveného hejtmana Oldřicha Eicingera.

Mailberská jednota by se dala vnímat jako jistá analogie k Poděbradské jednotě nejen ve smyslu vystoupení šlechty jako suverénního protihráče legitimního – i když dočasného – panovníka Fridricha, ale i budoucího uplatnění jednotlivých členů na dvoře Ladislava Pohrobka. Je proto dobré sledovat, jak se k protifridrichovské opozici postavili pozdější Pohrobkovi dvořané a rádci.

Iniciátorem Mailberské jednoty se stal **Oldřich Eicinger** (†20. 11. 1460).³⁶⁵ Eicinger byl dvořanem Albrechta II. a díky své inteligenci se neměl problémem prosadit mezi neobratnými jednotlivci z řad nejvyšší šlechty. Spolu s Kašparem Šlikem vytvořili dvojici Albrechtových nejbližších důvěrníků a jejich odvaha došla až tak daleko, že neváhali zfalšovat panovníkovu poslední vůli ve svůj prospěch.³⁶⁶ Těsně před svou smrtí v

³⁶⁰ Fridrich se chystal na cestu do Říma k císařské korunovaci a pro dobu jeho nepřítomnosti určil místodržitele.

³⁶¹ Její plné znění v GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 382 – 385.

³⁶² GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 69.

³⁶³ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 72.

³⁶⁴ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 83.

³⁶⁵ Množství literatury k pánům z Eicingeru je skromné a neodpovídající významu rodu. Prvním zpracováním je Siegfried SEIDL, *Die Hauptlinie der Eizinger in Österreich*, diss. Wien, 1938, kde se autor věnuje rodu genealogicky. Největší prostor zde patří Oldřichovi z Eicingeru. Další studií je doktorská práce od Waltraute LORENZ, *Ulrich von Eiczing. Eine Monographie*, diss. Wien, 1952. Dále potom Karl GUTKAS, *Ulrich Eyczingers letzte Lebensjahre*. JbLkNÖ NF 37 (1967), s. 149 – 160; Eva ZERNATTO, *Die Zusammensetzung des Herrenstandes in Österreich ob und unter der Enns von 1406 – 1519*, diss. Wien 1966, s. 52.

³⁶⁶ Jeho testament je datován 23. října, tedy celé čtyři dny před smrtí. V polním ležení byl z králova blízkého okolí přítomen Oldřich Eicinger a Kašpar Šlik, osoba tou dobou již dobře známá. Právě tyto dva muži se mohli podílet na vyhotovení Albrechtovy závěti, která je prokazatelným falsem z rukou Kašpara Šlika. V textu závěti jsou mimo jiné pevně zakotveny Eicingerovi finanční nároky do budoucna: „ *Item und wan wan unser lieber*

Langendorfu stihnul Albrecht povýšit svého milce Oldřicha do panského stavu, který si na českorakouském pomezí systematicky budoval rozsáhlou enklávu.³⁶⁷

Albrechtova nákladná politika ve prospěch císaře Zikmunda a zapojení se do husitských válek si vyžadovala velké finanční náklady. Mezi mnoha věřiteli zaujímal Eicinger co do množství vypůjčených peněz významné místo. Ten ani neměl tušení, jak se mu tyto pohledávky budou hodit. Když totiž Albrecht zemřel, ztratil Eicinger pevnou půdu pod nohama, protože panský stav mu nebyl vůbec nakloněn. Věděl, že svou pozici ubrání jedině ve spojení s panovnickým rodem, což v dané situaci znamenalo těsnou spolupráci s těhotnou královnou Alžbětou. Ta se jako dědička veškerých dluhů po Albrechtovi dostala do svízelné situace a vstřícnost bohatého a schopného Eicingeru jí přišla vhod.

Z důvodu nedostatku finančních prostředků a nejistého zázemí byl malý Ladislav předán do výchovy seniora Domu rakouského, římskému králi Fridrichovi. S tím Eicinger udržoval dobré vztahy a ve čtyřicátých letech působil i v jeho službě.³⁶⁸ Ve srovnání s postavením, jaké užíval v dobách Albrechta, to však bylo ctižádostivému muži málo.

Celková nespokojenost rakouských stavů se způsobem Fridrichovi poručnické vlády a odmítání požadavků na vydání Ladislava Pohrobka představovaly jakési pojítko, na kterém se

---

*getrewe, der edel Ulreich, unser hubmaister in Österreich, unser sach vest gehandelt und sunderlich das hubamt ettwelang verweset und zu unsern notdurfften vil ingenomen und ausgegeben hat und der worten, daz er ob got uber uns geput, nicht verkurczet werde und seiner getrewen dienst, die er uns getan hat tegleich tut, nicht entgelde, so schaffen wir nu und wellen, daz er unser egenannten lieben gemahl oder wen si an ir stat darczu schaffen würt und dem erwidigen Nicodemus bischoff zu Freisingen, Reinprechtten von Walsee, maister Hannsen von Mayrs, unsern kanzler, Hansen von Eberstorff kamerer in Österreich, Stephan von Hohenberg, Jorgen Schekhen von Wald, Erharten Dossen vorstmeister und Niclas Druseczen marschalch oder ob ir etlich nicht gegenwurttig gesein möchten, den andern obgenanten volle rechnung sein sol von allem innemen und ausgeben. Dieselben dann volle macht haben sullen in krafft dicz briefs den egenanten hubmeister all sein erben zu quittieren und genczleich zu ledigen für uns, unser erben und nachkomen, damit er in künftigen zeiten von allermanicleich unangelanget beleib. Za splacení Eicingerových účtů se měli zaručit nejvyšší zemští úředníci v čele s biskupem z Freisingu. Nejen toto ustanovení vyvolává nemalé pochybnosti. Z obvinění, která byla proti Eicingerovi v roce 1454 vznesena vyplývá, že svým vlivem do závěti prosadil, aby se spolu s poručníkem z Domu Rakouského ujala poručnictví i Ladislavova matka Alžběta, což bylo proti domácímu řádu habsburských knížat. Pochybnostmi o pravosti vyhotovené závěti se netajili již tehdejší současníci. Členové kanceláře Fridricha III. a Albrechta VI. ji kriticky odsoudili, Eneáš Silvius byl ve svém posudku poněkud zdrženlivější, nicméně o její pravosti pochyboval taktéž. GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 51.*

³⁶⁷ Tak ho zařadil Eneáš: „*Barones multi potentes et nobiles: inter quo primum dignitatis loch obtinent Schaumburgenses et Magdeburgenses Comites; Opibus autem superare creduntur Valsenses, de Liechtenstein, de Buchaim. nec parvum habent nomen Pottendorffii; Starhimbergenses, Ebersdorfii, Egkersau, Hohenbergii, Folkenstorffii, e taliu quamplures. Eizingeri licet novissimi sint, potentia tamen hodie et auctoritate inter primos habentur.*“ *Aeneae Silvii Episcopi i Senensis, qui postea Pius papa II. fuit, Historia rerum Friderici III. imperatoris*, in: *Analecta monumentorum omnis aevi Vindobonensia*, hg. v. Adam KOLLAR, Wien 1762, s. 14.

³⁶⁸ Téměř celá čtyřicátá léta se v oblasti jižních Čech, jižní Moravy a Dolního Rakouska odehrávaly nelítostné plundry ze strany uherských, rakouských a také moravských šlechticů. Příčinou těchto šarvátok, které těžce sužovaly oblast, byl nevyplacený žold českým žoldákům – nejrůznějšího stavu – kteří tak vyrovnávaly staré pohledávky, ještě z válek proti husitům. Tyto podniky nezůstaly bez odezvy a tak se setkáváme i se stopami po útocích opačným směrem: „...*ty lúpeže a škody kteréž sú se staly a ději se z země Rakúské panu z Rosenberka, p. Menhartowi, p. Janowi z Hradce, p. Mikulášovi Trčkowi a Morawské zemi, i jiným pánóm a přátelóm našim k království Českému slušejícím ...*“ si stěžovali moravští vyjednavací na svatomichalském sněmu v roce 1443 ve Vídni Fridrichovi (AČ 1, s. 275). Král pověřil záležitostí právě Eicingeru. LICHNOWSKY 6, č. 608.

jak panský stav, tak rytíři, města i duchovní vždy shodli. Tohoto stavu dokázal Eicinger mistrně využít a docílil toho, že pod jím založenou Mailberskou jednotu přivěsili pečeť i členové nejvýznamnějších rodů z Rakouska, kteří by s ním jinak společnou řeč těžko nacházeli.³⁶⁹

Program vytyčený jednotníky se nakonec podařilo naplnit poté, co do vojenského tábora opozičníků přibyl téměř na poslední chvíli Oldřich Celský. Celského kontingent a i jeho osobnost – byl strýcem Ladislavovi matky Alžběty – znamenal rozhodující element na miskách vah, protože nakonec jemu a nikoliv Eicingerovi, byl mladý král v září 1452 u Vídeňského Nového města svěřen do opatrování. To byl pro Oldřicha Eicingerera velmi hořký konec celého podniku, se kterým se nehodlal za žádnou cenu smířit.

Eicingerova příležitost přišla v září 1453, tedy téměř na rok přesně kdy byl Ladislav vydán. Na zemském sněmu v Korneuburgu dokázal prosadit, aby vládu v zemi převzala dočasná vláda, která měla být u moci do králových dvacátých narozenin.³⁷⁰ Dále Eicinger vyjádřil (měl podporu nižší šlechty, měst a duchovenstva) požadavek, aby sněm pokračoval v jednání s vyloučením cizinců. Celský musel opustit sál a Eicingerovi se podařilo krále získat na svou stranu. Mimoto byli Ladislavovi přiděleni spolehliví průvodci na očekávanou cestu do Prahy (Wolfgang Holzer, Oswald Riechhof, Niklas Teschler a Simon Pötel, všichni vídeňští měšťané).

Oldřich Celský byl ze dvora na dlouhou dobu vyloučen a jeho místo jako králova důvěrníka zaujal Oldřich Eicinger. Ten se také s Ladislavem vydal záhy přes Jihlavu do Prahy, aby tam král přijal svatováclavskou korunu.³⁷¹ U dvora zůstal po celý rok, pouze v neodkladných záležitostech odjížděl zastupovat krále na zemské sněmy do Rakouska. S Ladislavem se vydal i na jeho holdovací cestu do Lužice a Vratislavi.³⁷²

Dva týdny po králově návratu (16. února 1455) do Vídně vzaly události jiný směr, než Oldřich Eicinger očekával. Celé období, kdy byl Eicinger u moci, totiž v Rakousku platilo: „*pei kunig Lasslau zelen, der ... auch osterreich het in gewer ... nam yeder Gross und stete ...*

---

³⁶⁹ Impuls, který znamenal, že se věci daly do pohybu, byl ovšem prozaičtější, než by se dalo čekat. Staly se jím majetkové neshody Eicingerera s králem Fridrichem o tvrze Kobersdorf a Forchtenstein z pozdního léta 1451. Tyto hrady byly nedaleko Eicingerova dominia, ale už v Uhrách, což mělo pro Oldřicha strategický význam. Když Fridrich obelstil Oldřichovu nenasytnost a hrady sám získal, cítil se Eicinger velmi dotčen a netajil se úmyslem se Fridrichovi pomstít. GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 63.

³⁷⁰ Vláda byla složena z opatů klášterů v Klosterneuburgu, Lilienfeldu a ze Skotského kláštera ve Vídni, dále z pánů Fridricha z Hohenbergu, Rüdigergera ze Starhemberhgu a Georga z Kuenringu, z rytířského stavu byli členy Leopold Neydegger, Wolfgang Wolfenreutter a Wolfgang Oberheimer, z měst potom vídeňský purkmistr Oswald Reicholf a Thomas Wisent z Klosterneuburgu. VANCSA, *Geschichte*, s. 320.

³⁷¹ V Praze potvrzuje dohodu s Jiřím z Poděbrad a Janem Hunyadym, že budou vždy spolupracovat pro dobro krále. FRA II/2, s. 31, č. 4.

³⁷² BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit*, s. 264.

*waz er verlangen hete, ... wann sein sigel hieng bei der tür.*³⁷³ Za takové situace nebylo pro čekajícího Oldřicha Celského nijak složité, získat příznivce i mezi rytířstvem a městy, kteří dříve podporovali Eicingera.³⁷⁴ Doprovázen tisícovkou jezdců přijel Celský před město, kam mu Korutanskou bránou vyjel vstříc Ladislav Pohrobek s doprovodem. Spolu pak za velkého jáсотu lidu projeli slavnostně celým městem. Když se tato zpráva donesla k Oldřichu Eicingerovi, na nic nečekal a v tichosti opustil před Celského pomstou město směrem na své panství Schrattenthal.³⁷⁵

Vnucený exil ale netrval příliš dlouho. Už v srpnu 1455 žádal král Ladislav Eicingera, aby ho doprovázel na plánované cestě do Uher,³⁷⁶ a jistě byl krátko nato přijat i do královské rady.³⁷⁷

Ztracené postavení na královském dvoře tímto sice nezískal, to nadále držel pevně v rukách Oldřich Celský. Na mocenské výsluní se vrátil až po smrti Ladislava Pohrobka na podzim 1457. Nepomohla mu ani smrt Celského v Bělehradě v listopadu 1456, protože jeho místo zaujal okamžitě rakouský hubmistr a vídeňský měšťan Konrád Hölzler. Nátlak a ostrá osobní intervence Jiřího z Poděbrad, aby král přijel do Prahy, znamenala sice Hölzlerovu prohru, nikoliv však Eicingerovo vítězství. Vítězem ve vyjednávání ve vojenském ležení u Dunaje se stal Jiří z Poděbrad, který krále přiměl k cestě do Prahy. Oldřichovou nadějí tak zůstalo, že po opuštění Prahy opět bude pánem královského dvora. Nikdo však nečekal, že Ladislav zakrátko vydechne v Praze naposledy.

Po návratu do Rakouska se krátce podílel na provizorní vládě.³⁷⁸ Už v březnu 1458 byl však Albrechtem VI. vsazen do vězení a byl obviněn, že se pokusil získat vládu sám pro sebe a vytvořit si podobnou pozici jako Jiří z Poděbrad v Čechách.³⁷⁹ Byl to nakonec český král, kdo s vojskem vtrhnul do Rakouska, aby si vyžádal Eicingerovu svobodu. Jiří oblehl s vojskem Kremži a při vyjednávání, které se konalo u Dunaje 25. a 26. září 1458, vyjednal Eicingerovi svobodu. V této záležitosti musel Poděbrad postupovat maximálně opatrně,

---

³⁷³ Viktor LUG, *Ulrich von Cilli und Ladislaus Posthumus*. In: Jahresbericht der Handelsakademie Reichenberg, 1903-04, s. 50 – 51.

³⁷⁴ Už v průběhu králova pobytu v Čechách události naznačovaly, že Eicingerova pozice na královském dvoře nestojí na pevných základech. Celský, který měl mezi šlechtou mnoho přátel, nechal Eicingera několikrát pomluvit, jak špatně zemi vládne a obohacuje se na účet královské komory. Situace došla tak daleko, že musel Eicinger tyto stížnosti před králem, Jiřím z Poděbrad a rakouskými pány vyvracet. LORENZ, *Ulrich von Eiczing*, s. 86.

³⁷⁵ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 51.

³⁷⁶ LICHNOWSKY 6, č. 2031.

³⁷⁷ LORENZ, *Ulrich von Eiczing*, s. 88.

³⁷⁸ S Wolfgangem z Walsee, Bernardem ze Schauenberka a Michalem z Midburga. GUTKAS, *Ulrich Eyczinger*, s. 150.

³⁷⁹ Eicinger se prý vsadil o 5000 zlatých, že se stane vládcem v Rakousku. GUTKAS, *Ulrich Eyczinger*, s. 155.

protože ho Fridrich III. ještě nepotvrdil jako českého krále. Císařův vliv v Rakousku byl sice touto dobou téměř nulový, přesto vznesl proti vpádu českého krále námitky.

Krátce před svou smrtí se Eicinger opět pokusil vytvořit opoziční blok proti císaři. Téměř podle stejného scénáře jako v roce 1451 se chtěl nyní postavit opět do čela stavů. Teď už nikoliv za svého zeměpána, ale přímo proti němu. 4. července 1460 se v Göllersdorfu sešla mlá skupina panstva a rytířů (celkem 18 pečeti) aby vyjádřila svou nespokojenost s vládou Fridricha (nebyla potvrzena šlechtická privilegia, zemský mír není zajištěn, nejsou pronásledováni židé). Signatáři požadovali po císaři nápravu, a pokud by se tomu tak nestalo, byli připraveni přísahat věrnost českému králi. Tento podnik se ale nepodařilo Eicingerovi dotáhnout do konce, neboť 20. listopadu zemřel na mor.³⁸⁰

Soupeřem Oldřicha Eicingera o vládu nad dvorem Ladislava Pohrobka byl strýc Ladislavovy matky **Oldřich Celský** († 9. 11. 1456),³⁸¹ pocházející z rodu Celských hrabat. Tento rod (původně ze Sannegu) se začal prosazovat na území dnešního Slovinska přibližně od první poloviny 12. století.³⁸² Mocenská oblast Celských se rozprostírala v hraničních oblastech tří vévodství, Korutan, Štýrska a Kraňska.³⁸³ Tehdy ještě nesl rod jméno podle hradu Sanneg, který představoval centrum rodového moci. V roce 1308 předali Sannegové své majetky Habsburkům, kteří jim je vrátili jako léno.³⁸⁴ Rodina se mocensky prosadila díky postupnému vymírání staré šlechty, která sídlila v oblasti jejich zájmu. Po sporu

---

³⁸⁰ GUTKAS, *Ulrich Eyczinger*, s. 156.

³⁸¹ Rod Celských zatím postrádá svou monografii. Pominu-li kritické vydání celské kroniky - *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli*. I. Theil. *Die Freien von Saneck und der erste Graf von Cilli, quellenmäßige Geschichtsstudie*. II. Theil. *Die cillier Chronik*, Text mit kritischer Einleitung und historischen Erläuterungen, Franz Xaver KRONES (Hg.), Graz 1883 - je třeba vycházet ze sborníku Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja. Celje, 27. – 29. maj 1998, kde zejména: Peter ŠTIH, *Die Grafen von Cilli – noch immer ein Forschungsproblem?* s. 20 – 22; Heinz DOPSCH, *Die Freien von Sanneg als steierische Landherren und ihr Aufstieg zu Grafen von Cilli*, s. 23 - 34; Wilhelm BAUM, *Die Grafen von Cilli, das deutsche Königtum und die „internationale Politik“*, s. 37 – 48; Therese MEYER, *Die Grafen von Cilli als Erben der Grafen von Ortenburg. Zur Geschichte Kärntens 1377 – 1524*, s. 85 – 94; Johannes GRABMAYER, *Die Cillier und die Chronistik – Aspekte eines Forschungsprojektes zur Geschichte der Grafen von Cilli 1346 a dále z těchto studií: Heinz DOPSCH, Die Grafen von Cilli – Ein Forschungsproblem?* in: *Südostdeutsches Archiv* 17/18, München 1974/1975, s. 9 – 49; Johannes GRABMAYER, *Das Opfer war der Täter. Das Attentat von Belgrad 1456 – über Sterben und Tod Ulrichs II. von Cilli*. *MIÖG* 111 (2003), s. 286 – 316; Christian LACKNER, *Zur Geschichte der Grafen von Ortenburg in Kärnten und Krain*, in: *Carinthia I*, 181 (1991), s. 181 – 200; Viktor LUG, *Ulrich von Cilli und Ladislaus Posthumus*. In: *Jahresbericht der Handelsakademie*, 181 Reichenberg, 1903-04; Robert SCHWANKE, *Beiträge zum Urkundenwesen der Grafen von Cilli (1341 – 1456)*. *MIÖG Ergb.* 14 (1939), s. 411 – 422; Georg SUPAN, *Die vier letzten Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli mit besonderer Berücksichtigung der Stände – Revolution in Österreich in den Jahren 1451 und 1452*, Wien 1868; Peter ŠTIH – Vasko SIMONITI – Peter VODOPIVEC, *Slowenische Geschichte. Gesellschaft – Politik – Kultur*, in: *Veröffentlichungen der Historischen Landeskommission für Steiermark* 40., Graz 2008, s. 86 – 88; Christian DOMENIG, *Die Grafen von Cilli und ihr Verhältnis zu den Habsburgern*, in: *„Und wenn schon, dann Bischof oder Abt“*. Im Gedenken an Günther Hödl (1941 – 2005), Klagenfurt 2006, s. 73 – 90; Peter ŠTIH, *Die Grafen von Cilli, die Frage ihrer landesfürstlichen Hoheit und des Landes Cilli*. *MIÖG* 110 (2002), s. 69 – 98.

³⁸² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *Slowenische Geschichte*, s. 27.

³⁸³ ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *Slowenische Geschichte*, s. 86.

³⁸⁴ ŠTIH, *Grafen*, s. 70.

s korutanským hejtmanem Konrádem z Aufensteinu získali na základě rozhodčího výroku Albrechta II. zástavní majetky Celje/Cilli (dnes ve Slovinsku) – trh a město, které vykoupili a z něhož učinili roku 1333 centrum své moci.³⁸⁵ Dalším důležitým krokem k zařazení mezi nejmocnější šlechtické rody znamenalo povýšení rodiny von Cilli mezi hrabata, nejprve roku 1341 Ludvíkem Bavorským a po více než třiceti letech, roku 1372 Karlem IV.³⁸⁶ Tato situace, kdy se Habsburkům vytváří na vlastním území silné hrabství a jejichž držitelé měli od počátku 14. věku výraznou podporu Lucemburků, se Karlovi hodila. Uvedeného roku tak – po prosbě habsburských bratrů Albrechta a Leopolda, jak je doslovně uvedeno – císař postavení rodu Celských v rámci říše potvrzuje.³⁸⁷ Tento císařův akt vedl k stále se prohlubující nevraživosti mezi Habsburky a Celskými hrabaty, kteří měli v Lucemburcích silné zastánce.³⁸⁸

Poměr Lucemburků k Celským se nijak nezměnil ani s nástupem nejprve uherského a poté římského krále a císaře Zikmunda. Výprava proti Turkům skončila pro křesťanskou stranu neslavně bitvou u Nikopole (1396), kde Herman II. Celský společně s norimberským purkrabím Fridrichem zachránil uherskému králi život.³⁸⁹ Nejen to byl důvod ke spojení obou dynastií manželským sňatkem mezi Hermanovou dcerou Barbarou a Zikmundem. Nadregionální zájmy Celských se částečně slučovaly se zájmy pozdějšího císaře a to nejen směrem k Habsburkům.³⁹⁰ Nelze opomenout, že Zikmund svou přízeň prokazoval Celským i z postavení uherského krále. Důkazem může být roku 1397 darovaný Varadín, či o dva roky později hrabství Zagorje, které dostali lénem. Když se v Uhrách vytvořila opozice proti Zikmundovi, do jejíhož čela se postavil János Kanizsai a král se dostal dokonce krátkodobě do zajetí, postaral se o jeho záchranu opět Herman Celský spolu s Miklósem Garou.³⁹¹ Díky tomu, že Zikmund byl uherský král, který Celským plně důvěřoval, měl Herman a později jeho dědicové volné ruce v budování mocenského komplexu. Asi nejpodstatnější byly zisky na území dnešního Chorvatska v podobě řady zástav a lén. Realizace v Uhrách byla pro Celské celkem pochopitelná, protože je pojil příbuzenský poměr k bosenským

---

³⁸⁵ ŠTIH, *Grafen*, s. 71.

³⁸⁶ ŠTIH, *Grafen*, s. 74.

³⁸⁷ Opis listiny má KRONES, *Cillier Chronik*, s. 162.

³⁸⁸ ŠTIH, *Grafen*, s. 74.

³⁸⁹ NIEDERSTÄTTER, *Herrschaft Österreich*, s. 199.

³⁹⁰ Zde je nutno mít na paměti, že Zikmund zcela jinak přistupoval k Albertinské linii rodu – Albrechta IV. ustanovil jeho místodržícím v Uhrách a mladého Albrechta V. (později římského krále Albrecht II.) označil za svého syna a oženil ho se svou jedinou dcerou Alžbětou a nakonec mu předal veškeré dědictví. Christian DOMENIG, *Die Grafen von Cilli und ihr Verhältnis zu den Habsburgern*, in: „Und wenn schon, dann Bischof oder Abt“. Im Gedenken an Günther Hödl (1941 – 2005), Klagenfurt 2006, s. 77.

³⁹¹ Gara se za svůj čin stal uherským palatinem, tzn. nejmocnějším úředníkem v Uhrách. Jeho ženou se stala Anna Celská, starší sestra Barbory. Amalie FÖSSEL, *Barbara von Cilli. Ihre frühen Jahre als Gemahlin Sigismunds und ungarische Königin*. In: Michal PAULY und Francois REINERT (Hrsg.), *Sigismund von Luxemburg. Ein Kaiser in Europa*, Mainz 2006, s. 95.

Kotromaničům.³⁹² Příbuzenské pouto vytvořil i sňatek starší Hermanovy sestry Anny s uherským palatinem Miklósem Garou.³⁹³

Dalšího úspěchu se Celští – konkrétně Hermann II. – dočkali v roce 1436, kdy je Zikmund prohlásil říšskými knížaty. Aktu, který se odehrál v Praze, předcházela pro Celské velmi drahá hra s jejich lény ve Štýrsku, Kraňsku a Korutansku. Protože říšská knížata nemohou být vazaly nikoho jiného než římského krále, bylo nutné získat od Habsburků listiny, které potvrzovaly Celské v podřízeném právním postavení Habsburků. Proto v prosinci 1423 prohlásil vévoda Arnošt Železný lenní majetky dříve udělené od Habsburků svobodným majetkem Celských. Za to prý musel Hermann vydat Arnoštovi bezplatně nejméně 14 zástavních panství.³⁹⁴

Výprava štýrského vévody Fridricha V. (pozdější císař Fridrich III.) do Palestiny, která začala 10. srpna 1436 v Terstu, poskytla Zikmundovi vhodnou příležitost, jak obejít nesnáze při jmenování Celských říšskými knížaty. K tomu císař potřeboval i souhlas štýrského vévody Fridricha, kterého by se ale těžko dočkal. 30. listopadu tak mohlo být vyhlášeno *Fürstentum Cilli*.³⁹⁵ Akt se uskutečnil na Staroměstském náměstí v Praze a měl slavnostní charakter. Oldřichovi II. Celskému (jeho děd a Zikmundův zachránce od Nikopole zemřel rok před tím, v říjnu 1435³⁹⁶) byly před císařem sedícím na trůně a před shromážděním světských a duchovních říšských knížat předány zástavy a privilegia.³⁹⁷

Vztah nastoupivšího Albrechta a Oldřicha Celského pokračoval v kolejích, které nastolil císař, tzn. podpora albertinské linie Habsburků na úkor Leopoldinců. Už před Zikmundovou smrtí se cesty obou vždy sešly v císařském táboře, navíc kontinuita dobrých vztahů byla zajištěna sňatkem Albrechta a Alžběty – dcery Barbary Celské. Při své dlouhodobější nepřítomnosti v zemích Koruny, ustanovil v říjnu 1438 Albrecht Oldřicha Celského na místo místodržícího v Čechách.³⁹⁸ Tato jeho pozice byla v únoru 1439 ještě rozšířena o právo svolat sněm, ve jménu krále udělovat půdu a vládnout bez účasti rady.³⁹⁹

Situace se však po nečekané smrti Albrechta II. změnila v neprospěch Oldřicha Celského. Jeho reakce na Fridrichovy návrhy, aby se Oldřich opět podřídil Domu

³⁹² ŠTIH – SIMONITI – VODOPIVEC, *Slowenische Geschichte*, s. 86.

³⁹³ FÖSSEL, *Barbara von Cilli*, s. 95.

³⁹⁴ ŠTIH, *Grafen*, s. 82.

³⁹⁵ Fridrich vznik hrabství po svém návratu pochopitelně neuznal. Nesouhlasil se jmenováním Celských bez souhlasu a povolení rakouských vévodů. Zikmundova odpověď z 31. května 1437 byla velmi ostrá. Fridrichovi vzkázal, že má Celské uznat, a že k jejich povýšení nepotřebuje jeho souhlas. V opačném případě by to císař považoval za útok na jeho císařský majestát. ŠTIH, *Grafen*, s. 87 - 88.

³⁹⁶ ŠTIH, *Grafen*, s. 83.

³⁹⁷ ŠTIH, *Grafen*, s. 85.

³⁹⁸ K ruce mu měli být Menhard z Hradce, Jan z Kolovrat a Hynek Krušina z Lichtenburka. RI 12, č. 413a, DOMENIG, *Grafen von Cilli*, s. 85.

³⁹⁹ DOPSCH, *Forschungsproblem?* s. 24.

rakouskému, se opakovaně točila kolem tvrzení, že jejich pozice je daná císařem, potažmo římským králem.⁴⁰⁰ Proto po zvolení štyrského vévody Fridricha v únoru 1440 římským králem, to byl Fridrich, kdo držel všechna esa v rukách. Oldřichovou největší nadějí se tak stal v únoru narozený Albrechtův syn Ladislav. Pouze na pozadí těchto souvislostí se dá pochopit i následná, obětavá podpora královně Alžbětě a jejímu malému synovi, který si uznání v Uhrách získal až po smrti Vladislava Varnenčika v roce 1444. Celský v Ladislavovi viděl jedinou možnost, jak si za každou cenu udržet svůj vliv. Jeho osud je od této doby bezprostředně spjat s osobou mladého prince.⁴⁰¹ Prosazení Ladislava Pohrobka na uherský trůn byl jeden z prvních činů, které Oldřich pro Ladislava vykonal. Navzdory tureckému ohrožení a uherské opozici, do jejíhož čela se postavil Jan Hunyadi, byl Ladislav Pohrobek 15. května 1440 korunován na uherského krále. Díky pamětem Ladislavovy kojné se dochoval detailní popis korunovačního obřadu. Celský hrál při obřadu důležitou roli, která by měla jinak být obsazena některým z uherských šlechticů. Krále pasoval na rytíře: „*Da man nũ das Ambt wolt anheben, da müst ich den Jungen Kung aufheben, daz man sein gnad fermat. Nũ was der von der Freinstat, Waida niclosch dar zu geordnet, Daz er den Jungen Kung solt Ritter slahen, Darumb daz er ain Richter Lanndsman was. Nũ der edel graf von Zily ain swert, das was (das) beslagen mit silber, vnd verguldet, dar auf was ain Reim gemacht, der hies: „vnvercziegen“, vnd dasselb swert schankcht er dem Jungen Kung, daz man sein gnad damit solt Ritter slahen. Da nam ich elena Kottannerinn den Kung an meinem arm.*“⁴⁰² A poté mu nad hlavou přidržoval uherskou korunu: „*Da nur der edel Kung auf dem guldeinen tuech gehalden ward, da hielt im graf Vlrich von Zily die Heilig kron ob dem haupt, vncz das man das Ambt gesang.*“⁴⁰³ Těmito kroky si rozhodně nezískal přízeň valně většiny uherské opozice s Janem Hunyadim.

Po krátkém spojení Oldřicha Celského s Albrechtem VI., který také patřil do tábora královny vdovy proti králi Fridrichovi, přišlo roku 1443, po delším období napjatých vztahů, konečně vyrovnání mezi králem Fridrichem a Celskými – Oldřichem Celským a jeho otcem Fridrichem.⁴⁰⁴ K dohodě o vzájemných dědických nárocích obou rodů v případě vymření druhého (v mírný neprospěch Celských) se přidala ještě dohoda, ve které Fridrich uznává jejich panství říšským lénem (stav k roku 1372, tedy ztráta privilegií udělená Zikmundem v Praze 1436) a osvobozuje je od povinnosti sloužit říši (s odůvodněním, že jsou

⁴⁰⁰ DOMENIG, *Grafen von Cilli*, s. 86.

⁴⁰¹ DOPSCH, *Grafen von Cilli*, s. 26.

⁴⁰² *Die Denkwürdigkeiten der Helene Kottannerin*, Karl MOLLAY (Hg.), Wiener Neuedrucke 2, Wien 1971, s. 26.

⁴⁰³ *Denkwürdigkeiten*, s. 27.

⁴⁰⁴ *Regesta Friderici III.*, s. 152, č. 1514 a 1516; ŠTIH, *Grafen*, s. 93.

velmi zaměstnaní válkou proti nevěřícím).⁴⁰⁵ Celští se naopak zavázali respektovat stará privilegia habsburských knížat. Úspěšnější tak byl Fridrich, protože zabránil separatistickým tendencím a udržel nedělitelnost země.⁴⁰⁶ Oldřich Celský pak sloužil Fridrichovi dílem jako rádce, dílem jako válečník proti zločincům v Uhrách a na moravských hranicích.⁴⁰⁷ Nadále se Oldřich Celský angažoval v Uhrách, kde mu největším nepřítelem byl Jan Hunyadi. Jejich nepřátelství mělo být ukončeno poté, co Hunyad padnul do zajetí Celského straníka Geoga Brankoviče (1448) a musel svého syna Ladislava zasnoubit s Eliškou Celskou.⁴⁰⁸

Celští (nejdříve jen otec Oldřicha Fridrich) se v březnu 1452 připojili k rakouské opozici, která pod vedením Oldřicha Eicingera požadovala vydání krále z poručnictví a zahájení jeho samostatné vlády. Velmi dobře věděli, že vydáním Ladislava Pohrobka by jenom získali. Dvanáctiletý chlapec by Oldřichovi Celskému poskytl jakousi legitimní tvář pro prosazení svých zájmů, a to především v Uhrách. Jeho připojení Oldřicha ke vzbouřencům znamenalo nejvýraznější posilu pro nikterak silné rakouské vojsko. Se svým kontingentem se účastnil dobývání hradu Ort a poté Vídeňského Nového Města. Celský na sebe ihned strhnul veškerou moc a přijal roli hlavy povstalců, protože císař vyjednával pouze s ním.⁴⁰⁹ Na Celského žádost se Fridrich odebral 30. srpna před Uherskou městskou bránu. Oldřich mu na koni vyjel v ústrety a padl před ním na kolena, císaře ujišťujíc, jak nerad pozvedl proti němu zbraň. Toho dne ale k dojednání nedošlo a Ladislav byl do rukou svého příbuzného Oldřicha Celského předán o pár dní později, 4. září 1452. Spolu pak odjeli na hrad Berchtolsdorf, který byl v zástavním držení Celských a kde Ladislav strávil pár dní, než se odebral do Vídně.⁴¹⁰

Vydáním Ladislava Pohrobka začalo pro Oldřicha Celského asi nejslavnější období, protože až do Ladislavova odjezdu ke korunovaci do Prahy v září 1453, měl na krále bezprostřední vliv, který dokázal využít. Úspěšně se mu totiž podařilo vytlačit z královského dvora zosnovatele Mailberského spolku Oldřicha Eicingera. Ten se po svém vypuzení snažil opět najít cestu k císaři a dokázat mu, jak špatný je vliv Celského na příliš mladého krále.⁴¹¹ Jeho jedinou nadějí bylo svolání zemského sněmu, protože tam si mohl být jist podporou rytířstva, měst i prelátů, stejně jako některých pánů. Taková situace byla koncem léta 1453

---

⁴⁰⁵ Wilhelm BAUM, *Die Grafen von Cilli, das deutsche Königtum und die „internationale Politik“*, in: Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja. Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 46.

⁴⁰⁶ ŠTIH, *Grafen*, s. 94 - 95.

⁴⁰⁷ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 16. V roce 1450 podniknul Oldřich Celský vojenskou výpravu k moravským hranicím proti Pankráci ze sv. Mikuláše. Podařilo se mu zajmout mnoho zločinců, Pankrác ale uprchnul do Horních Uher k Janovi Hunyadovi. VANCSA, *Geschichte*, s. 299.

⁴⁰⁸ DOPSCH, *Die Grafen von Cilli*, s. 28.

⁴⁰⁹ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 24.

⁴¹⁰ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 29.

⁴¹¹ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 44.

nevyhnutelná, protože Oldřich Celský zahrnul královský dvůr luxusem, který byl příliš drahý. Do toho tlačili zástupci českých stavů, že pokud se chce král ujmout moci v Čechách, musí odjet do Prahy ke korunovaci a to by samozřejmě stálo královskou pokladnu nemalé peníze.⁴¹² Nezbyvalo, než svolat zemský sněm a nechat vyhlásit daň. 18. září byl sněm do Korneuburgu skutečně svolán. Král mu předsedal spolu s Celským a Eicnger nenašel příležitost, aby mohl s Ladislavem mluvit o samotě. Teprve na žádost stavů, mluvit s králem bez přítomnosti osob, které se nenarodily v Rakousku, opustil hrabě sál. Pak dostal Eicinger - narozený v Bavorsku – prostor, aby sliby a výhrůzkami dosáhnul alespoň králových pochybností o Oldřichovi Celském. Nicméně požadavku, aby byl ode dvora zcela vyhnán, vyhověno nebylo. K tomu došlo o deset dní později, 28. září 1453 ve vídeňském Hofburgu. Oldřich Celský odešel prozatím na svůj hrad Berchtolsdorf a poté na Moravu, protože věřil, že ho král zakrátko povolá zpět. Ladislav měl ale už nového rádce, Oldřicha Eicingera, který převzal „dohled“ nad mladým králem.

Déle než rok si musel Oldřich Celský počkat na návrat na královský dvůr. Doslova nenasytnost Oldřicha Eicingera, který byl de facto královým zástupcem na zemských sněmech přinutila jeho dřívější spojence nyní podpořit Oldřicha Celského, který tímto získal podporu všech stavovských vrstev. Mohl proto 16. února 1455 s vojenským doprovodem přijet před Vídeň, kam ho vyjel přivítat Ladislav Pohrobek s doprovodem. Za jásotu veškerého lidu pak projeli městem do Hofburgu, který několik okamžiků před nimi opustil Oldřich Eicinger.

Tak jako se král pod vlivem Eicingera orientoval na země české Koruny, tak s Oldřichem Celským nastala jasná orientace na Uhry. To byl Celského program, mimo který chtěl ještě potlačit moc stavů a centralizovat královskou moc. V Uhrách měl ale těžkého spojence, kterým byl Jan Hunyady. Jeho silná armáda, která úspěšně bránila turecký nápor a kterou měl pevně v rukách, nutila Celského k velké opatrnosti. Celský věděl, že i Hunyady má na domácí půdě mocné nepřátele, kteří pevně uchopí jakoukoliv příležitost, mocného zemského gubernátora pokořit. Takovou šanci jim připravil Oldřich Celský, který byl v kontaktu s uherským palatinem Ladislavem Garou, Mikulášem Ujllakym a se sedmihradskými Sasy. Krále přesvědčoval, že jejich práva jsou od Jana Hunyadyho pošlapávána. Navíc se Celský snažil Ladislava přesvědčit, že se Hunyady pokouší vytvořit vlastní území, které by nebylo podřízeno Vídni.⁴¹³

---

⁴¹² Oldřich Celský se po celou tuto dobu, kdy měl Ladislava pevně v rukách, snažil získat přízeň Jiřího z Poděbrad. Z jeho iniciativy byl Poděbrad 1. května jmenován gubernátorem království a stejně tak poslal Celský obratem do Prahy známý list Jana Smiřického, který se králi ani nedostal do ruky. LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 40 a 43.

⁴¹³ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 52.

Téměř celý rok 1455 strávil Ladislav Pohrobek ve Vídni, o čemž svědčí místo jím vydaných listin mezi únorem 1455 a lednem 1456.⁴¹⁴ Král nadále vyvíjel svou prouherskou politiku za nemalého přispění Oldřicha Celského, který tentokrát nasadil smířlivější tón a s Janem Hunyadym se v srpnu 1455 usmířil. Celský oženil svou dceru Alžbětu za Ladislava Hunyadyho a na Ladislavův dvůr přišel na výchovu mladý Matyáš Hunyady, budoucí uherský král.⁴¹⁵ Svatba však byla skutečně jen zastíracím manévrem. Tento krok se neslučoval s ambicemi Oldřicha Celského, který toužil po Hunyadově odstranění.

Od dobytí Cařihradu v roce 1453 se neustále stupňovalo turecké ohrožení. Téměř všechna říšská knížata si neuvědomovala, jak velké nebezpečí křesťanstvu hrozí a s výjimkou Jiřího z Poděbrad, který byl připraven jménem krále poslat do pole na 40 tisíc mužů, přenechala boj proti Turkům uherskému králi. Zemské sněmy vypsané v průběhu roku 1455/56 v Čechách, Uhrách a Rakousku poskytly dostatečné množství peněz pro uspořádání vojenského tažení. Když během rokování v na zemském sněmu v Budíně přišla zpráva o sultánově pochodu na Bělehrad, zavládlo zděšení. Král s Oldřichem Celským se odebrali do Vídně kvůli sbírání vojska. Když se v červenci na vídeňský dvůr doneslo, že Jan Hunyady Turky u Bělehradu rozprášil, rozhodnul se Ladislav nabádán hrabětem Celským vyjet i s vojskem po Dunaji k poničenému městu. Plánovaná cesta se uskutečnila koncem srpna 1456 přes Budín a Futak, kde se konal uherský sněm. Zde bylo mimo jiné ujednáno, že Ladislav Hunyady (otec Jan zemřel po porážce sultána na mor i s Janem Kapistránem) se musí dostavit ke sněmu a musí vydat králi všechny jím držené hrady.⁴¹⁶ V pozadí tohoto králova rozhodnutí lze tušit Oldřicha Celského, který vycítil jedinečnou šanci jednou pro vždy skoncovat s Hunyadovci. Ladislav Hunyady na sněm sice nedorazil, zato krále pozval do Bělehradu. Ladislav Pohrobek do města skutečně 8. listopadu přijel a spolu s ním Oldřich Celský, který byl netušíc vlákán do pasti. Tato chyba ho 9. listopadu ráno, při cestě ze mše ke královské radě stála život, když byl zavražděn Ladislavem Hunyadym a jeho příznivci.⁴¹⁷

Oldřich Celský tak dopltil na svou touhu po neomezené moci v Ladislavových zemích a nerespektoval reálné rozvržení sil. Tím se fakticky odlišoval od Oldřicha Eicingerera, který se mocensky realizoval v Rakousku a oba gubernátoři, jak Poděbrad, tak Hunyady mu byli spíše vzory, než soupeři.

---

⁴¹⁴ LICHNOWSKY 6, č. 1961 – 2089.

⁴¹⁵ URBÁNEK, *Konec*, s. 41.

⁴¹⁶ Rudolf DVOŘÁK, *Poměr císaře Fridricha III. k Uhrům za krále Ladislava Pohrobka a Matyáše Corvina až po mír šoproňský (1453 – 1463)*, in: Program c. k. vyššího gymnázia českého v Brně na konci školního roku 1888 – 1889, Brno 1889, s. 7.

⁴¹⁷ Událost líčí do detailu URBÁNEK, *Konec*, s. 66 – 69.

Během Celského působení u dvora také došlo k rapidnímu zhoršení vztahů mezi Ladislavem a císařem. Proti císaři uzavřel Celský pakt se Zikmundem Tyrolským a Albrechtem VI., kterého chtěl nechat zvolit římským králem proti Fridrichovi.⁴¹⁸

Podobně jako vůči Hunydoovi se Celský vymezoval vůči Jiřímu z Poděbrad. Je dobře znám případ Jana Smiřického, kterého Celský tím, že upozornil Poděbrada na list pro krále, přivedl na popraviště.⁴¹⁹ Tato spolupráce však byla výjimkou. Celského zájmy ležely v Uhrách a prozatím neměl motivaci k získávání vlivu v Čechách. Proto nedošlo mezi těmito dvěma magnáty k otevřenému nepřátelství. To by ale při získání hegemonie v Uhrách jistě přišlo, zcela v souladu s Celského absolutistickými tendencemi.

Pro dějiny zemí české Koruny měli význam také páni z Walsee, kteří rozlohou svých majetků vyčnívali nad ostatními šlechtickými rody v Rakousku. Jejich statky se rozkládaly v obou rakouských zemích a soustředili se i na pohraniční oblast s Čechami a Bavorskem. Rozsáhlé majetky měli také ve Štýrsku a Korutansku, jejich rozlohou ale nemohli konkurovat tamější šlechtě.⁴²⁰ Reinprecht IV. získal v roce 1440 od Fridricha III. dědičný úřad nejvyššího maršálka v Rakousku.⁴²¹ Kolem roku 1418 se oženil s Kateřinou z Rožmberka, se kterou měl kromě dcer ještě syny Wolfganga V. a Reinprechta V.⁴²²

Reinprecht a Wolfgang se ve věci Mailberského spolku z podzimu 1451 chovali víceméně zdrženlivě. Fridrichovi projevovali přízeň a dokonce s ním Reinprecht i Wolfgang vyrazili do Říma. Pod tlakem zpráv z Rakouska se ale v St. Veit an der Glan od královského průvodu oddělili a vrátili zpět, aby se k jednotě mohli připojit.⁴²³

Ve službách Ladislava Pohrobka byl diplomaticky činný pouze hejtman obou rakouských zemí **Wolfgang V. z Walsee** (†1466). V lednu 1453 přijel jako králův vyslanec do Brna, aby přijal Moravany pod přísahu krále. Město navštívil téhož roku ještě v létě. Zúčastnil se spolu se zástupci z Ladislavových zemí cesty do Krakova, aby tam vyjednali svatbu Ladislavovy sestry Alžběty s polským princem.⁴²⁴

---

⁴¹⁸ DVOŘÁK, *Poměr císaře Fridricha III.*, s. 5.

⁴¹⁹ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 114.

⁴²⁰ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, 249.

⁴²¹ Max DOBLINGER, *Die Herren von Walsee. Ein Beitrag zur österreichischen Adelsgeschichte*, AÖG 95 (1906).

⁴²² Příbuzenské vztahy pánů z Walsee a jihočeských Rožmberků přibližuje detailně ve své diplomové práci PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 70.

⁴²³ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 80.

⁴²⁴ DOBLINGER, *Die Herren von Walsee*, s. 227. Konkrétně jsou uvedeni: *Olomoucký biskup Jan, Otten Phallenczgrafen bey Reyn, vévoda v Bavorsku, Jindřich z Rožmberka, Reinprecht z Walsee, Jindřich z Lipé - nejvyšší maršálek, Bořita z Kravař a ze Strážnice, Eicinger, Reinprecht z Ebersdorfu nejvyšší komoří rakouský, Štěpán Aloch náš rakouský kancléř, Štěpán Warda učitel geistlicher práva, Zikmund Eicinger fořtmistr rakouský, Wolfgang Hinterholzer, Oswalt Reicholf*. SOA Třeboň, Historica, sign. 1678.

Wolfgang byl v říjnu 1453 přítomen na Pohrobkově korunovaci v Praze, a buď pobyl s králem delší dobu, nebo do Prahy přijížděl. V průběhu následujícího roku dosáhnul od krále jmenování do úřadu hejtmána v Rakousku. Stal se tak královým zástupcem místo Oldřicha Eicingera, jehož vliv pozvolna začínal slábnout.⁴²⁵ Král v Praze Wolfgangovi ještě před svou cestou do vedlejších zemí udělil plnou moc k dosazování a jmenování zemských úředníků.⁴²⁶ Jak králův zástupce necestoval se dvorem do Uher, ale vykonával své povinnosti v Rakousku, podobně jako téměř celá královská rada.⁴²⁷ S královským dvorem neodjel Wolfgang ani na podzim 1457 do Prahy.⁴²⁸

Mezi královské rádce patřil nejvyšší komoří **Reinprecht III. z Ebersdorfu** (†1480) z Dolního Rakouska. Úřad patřil Ebersdorferům dědičně a aby předešli rodinným neshodám, stanovili si v roce 1431, že komořím bude vždy nejstarší člen rodiny.⁴²⁹ Reinprecht z Ebersdorfu patřil díky majetkům na jižní Moravě také k moravským stavům a je pravděpodobné, že jeho první zkušenost s českým prostředím získal v husitských válkách po boku Albrechta II., protože jeho strýc mu sloužil jako komoří.⁴³⁰ Ladislav Pohrobek ho do úřadu potvrdil v Praze 20. dubna 1454.⁴³¹ Reinprecht se na rozdíl od svého bratra Albrechta připojil k rakouským stavům a násilím požadoval vydání Ladislava Pohrobka.⁴³²

⁴²⁵ DOBLINGER, *Die Herren von Walsee*, s. 228.

⁴²⁶ HHStA Wien, AUR 4. 10. 1454.

⁴²⁷ DOBLINGER, *Die Herren von Walsee*, s. 229.

⁴²⁸ DOBLINGER, *Die Herren von Walsee*, s. 230.

⁴²⁹ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 43.

⁴³⁰ Je přítomen na moravském zemském sněmu v Brně 28. ledna 1440. AČ 10, s. 256.

⁴³¹ LICHNOWSKY 6, č. 1779.

⁴³² ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 44. Ve prospěch mladého krále se Reinprecht angažoval již na sklonku čtyřicátých let. Tehdy ho pověřil římský král Fridrich jménem Ladislava Pohrobka, aby zastupoval krále ve Zhořelci. V tamějších účtech je 30. března 1449 uvedeno: „*Item als unser gnediger herre der Romische konig hern Reynprecht von Ebirstorff mit merclicher werbung an land und stete gesand hatte unde uff zweine tage inwendig achttagen kein Budissin ritten ...*“ (CDLS 4., s. 566). Ještě dříve, prvního ledna 1449 Fridrich píše do Budyšína a Zhořelce: „*Lieben getruen! Wir haben dem edeln Reinprechten von Eberstorff, unserm und unsers lieben vettern kunig Laslos lieben getruen, bevolhen, ettlich meynung von unsern und desselbin unsers lieben vetter kunig Laslos wegen an euch zu bringen; dem wollet in allen solichen seinen werbungen genczlich Glauber, als ob wir selbs muntlich mit euch redten. ....*“ (CDLS 4, s. 581.) Koncem téhož roku (23. 12.) zase píše král do vedlejších zemí a dává vědět, že „*... daz wir unsern lieben getreuen Romprechten von Eberstorff bevolhen und gewalt eben haben, von den mannen und steten Legnicz und Goldperig, irn inwonern und allen den, so Darczu gehörn, an unser stat und zu unsers als vormunds unsers lieben vettern kunig Lasslawens und auch zu desselben unsers vettern hannden, nach dem die nu rechtlich an in komen und gevallen sind und auch im und nyemant anderm zugehorn, gelubd und ayd zu ervordern, die von in aufzenemen und sy innzehaben und zu verwesen nach lautt unser brief dorumb ausgegangen.*“ (CDLS 4, s. 629). V lednu 1450 varuje Fridrich z titulu římského krále Fridricha Braniborského před jeho útoky do Dolní Lužice, protože nikdo jiný než jeho poručník Ladislav na území nemá právo. Král sděluje: „*Nu schreiben wir im yecz aber und emphelhen im ernstleich das er sich denselben an lenger aufschub noch entslah und der unserm lieben getreuen Reinprechten von Eberstorff zu unsern als vormund und des obgenanten unsers vettern kunig Lasslaws hannden abtret und sie irer glubd und aid ledig sage, auch die, so sich in unsern schucz und scherm gegeben haben.*“ (CDLS 4, s. 647). Reinprechtovy pobyty v Lužici jsou městskými účty doloženy pro rok 1450, i pro rok následující, totiž k 1. a 15. listopadu, 15. únoru 1450 (CDLS 4, s. 632). Dále pak k 30. květnu 1451 (CDLS 4, s. 680). Ebersdorf v Lužici působil jako stálý králův vyslanec a informátor. Také měl být zárukou zeměpánovy ochrany, když Fridrich varoval braniborského kurfiřta před jeho výpady do země. URBÁNEK, ČD 3/2, s. 854.

Také on byl při králově návštěvě Brna v létě roku 1453 členem výpravy na Polský dvůr, aby byl vyjednáán sňatek Ladislavovy sestry s polským Kazimírem.⁴³³ Jako vysoký zemský úředník s dvorem až na výjimky - jakou byla pražská korunovace - necestoval a věnoval se správní činnosti v Rakousku. Ve válce o dědictví po Ladislavovi se postavil na stranu Albrechta VI.⁴³⁴

Ladislavův rádce **Weikhart z Polheimu**⁴³⁵ ze šlechtické rodiny z Horního Rakouska, šel ve šlépějích svého otce a sloužil již Albrechtovi II.⁴³⁶ Spolu s jinými Rakušany se zúčastnil králova pohřbu, kde ve smutečním průvodu nesl meč uherského království. O více než deset let později se Weikhart z Polheimu zapojil do povstání proti Fridrichovi, aby pomohl k vládě Ladislavu Pohrobkovi.⁴³⁷ Ve službě Ladislavovi je doložen v roce 1453, během králova pobytu v Praze, kdy „*Weykharten von Polhaym vnsr Rate, als der in vnsn geschefftn vnd sachen zu Luxemburg gewesen, vnd zu In gen Nurrmberg komen ist zu vnserr notdurfft, vns zugeualtn, zway hundert guld Reinischer, von Hansen Kramer, vnd Sebold Botenhan, Irn Burgn, ausbracht, vnd zu seinen hanndn geantwortt habn.*“⁴³⁸ Ladislav se dále zavázal, že zajistí splacení výše uvedeného dluhu za svého rádce. Weikhart byl totiž 20. prosince 1452 vyslán jménem českého krále s Osvaldem z Eicingeru do Lucemburska k Filipovi Burgundskému.⁴³⁹ Některá města v Burgundsku přijala Ladislavovu výzvu k boji proti burgundskému vévodovi a uznala Pohrobkovu svrchovanost. Odboj vedl Weikhart z Polheimu a protože jeho odpor v Lucembursku se pomalu hroutil a šel ke svému, pro Ladislava neúspěšnému konci, došlo na vyjednávání. Prostředníkem mezi Antonem z Croa (oblíbencem vévody Filipa) a Weikhartem se stal Trevírský arcibiskup Jakub ze Sirku. Výsledkem bylo stanovení data na sjezd nepřátelených stran do Mohuče na 10. března 1454.⁴⁴⁰

---

⁴³³ SOA Třeboň, Historica, sign. 1678.

⁴³⁴ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 44.

⁴³⁵ HEINIG, *Fridrich III/1*, s. 282; Kurt HOLTER, *Die verschollenen Grabmäler der Polheimer bei den Minoriten in Wels*, in: Jahrbuch des Musealvereins Wels 16(1969/70), s. 33 – 74; ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 121.

⁴³⁶ Šlechtický rod z Polheimu patřil původně ke štýrským ministeriálům, od desátého století usedlý v Horním Rakousku se sídlem ve Wartenburgu a Polheimu. V 15. století se rod rozdělil do tří linií. Zástupce rodu se připojil ke vzpouře proti císaři za vydání Ladislava Pohrobka, konkrétně *Rupertus de Polheim*. Jeho bratr Reinprecht patřil také k věrným Ladislava Pohrobka a jednal v roce 1455 se zástupci z Bavorska v mincovních záležitostech. ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 121.

⁴³⁷ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 121.

⁴³⁸ HHStA Wien, Hs B 525, fol. 24.

⁴³⁹ Jako králův zplnomocněnec pro lucemburské záležitosti vystupuje 8. září 1453. FRA II/ 2, s. 43, č. 8.

⁴⁴⁰ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 870.

Koncem května 1454 se na královském dvoře v Praze zdržoval královský rádce **Georg z Kuenringu** (†1464),⁴⁴¹ zástupce snad vůbec nejstaršího šlechtického rodu, který patřil původně k rakouským ministeriálům.⁴⁴² Georg z Kuenringu byl v roce 1451 přítomen v johanitské komendě v Mailbergu, aby deklaroval svou účast na spolku požadujícím Ladislavovo bezpodmínečné vydání. Byl tedy jedním ze zakládajících členů.⁴⁴³ Jeho motivací k přivěšení pečeti spolu s ostatními členy mohly tvořit na rozdíl od ostatních i rodinné důvody.⁴⁴⁴

Nutno říci, že mezi ostatními členy Mailberského spolku neslo jeho jméno, ještě snad s Jindřichem z Lichtenštejna, největší váhu a mělo silný psychologický účinek.⁴⁴⁵ Díky papežovým hrozbám jsme spraveni o tom, že Georg hrál v symbolické rovině vedoucí roli.⁴⁴⁶ Při následných bojích o Fridrichův hrad Ort, který ležel na přístupové cestě k Fridrichově rezidenci ve Vídeňském Novém Městě, a který bylo nutné získat silou, utrpěl Georg vážné

---

⁴⁴¹ Kuenringové byli původně rakouští ministeriálové, kteří se v průběhu doby stali svobodnou šlechtou. První zmínka o rodu je už z poloviny 11. století. Kuenringové vstoupili do 15. století na samé špici rakouské politiky, což se díky jejich postavení a dědičným úřadům dá očekávat. Achaz z Kuenringu vyjednával po převzetí moci Albrechtem V. ve Znojmě mírové podmínky s Moravany (1414). S Albrechtem a s ostatními rakouskými pány odcestoval do Prahy, aby vyjádřil podporu císaři Zikmundovi a zúčastnil se jeho pražské korunovace (1420). Syn Achaze Johan doprovázel budoucího císaře Fridricha III. na jeho cestě do Palestiny, kde se podrobil pasování na rytíře Svatého hrobu. Pro úplnost uvedu všechny zúčastněné, protože v jejich řadách se nacházejí i osoby, které měly k Ladislavovu dvoru blízko. Takto si je poznamenal do svého deníku velitel výpravy, tou dobou štyrský vévoda Fridrich V., později římský král Fridrich IV. a nakonec císař Fridrich III.: „*Vermerkht die da mit mir bitter worden sind und mit mir geforen sind 1436: Von erst Marinus Pisou von Triest; graff Eberhart von Kirkperg der junger, graff Pernhart von Schaunberg, Albrecht von Neiperg fecit me bitter, Jorg von Pucham, Hans von Neiperg, Sigmund von Eberstarf, Leutold von Stubenberg, Hans von Kunringen, Ot von Stubenberg, Paul von Potendarf, Hans von Puechhaim, Perchtold von Lossenstain, Wilhalm von Pernek, Hans von Starenberg, Ludbeig von Ekertczau, Ulrich von Polheim, Bolfgang von Winden barones prescripti. Hans Ungnad hofmarschalk, Bolfart Fux von Fuxperg, Purchart von Ellerbach, Gamaret Silberberger, Hainrich Enczastarffer, Ulrich Saurär der elter, Jorg Fux von Fuxperg, Ludbeig von Ratenstain, Andre Holeneker, Niklas von Pollencz, Tristram Teufenpechk, Veit Wolkenstainer, Leupold Taunar, Jorg Apphälterer, Leinhart Harracher, Friedrich Tunner, Pernhart Tehensteiner, Ulreich Fledenniczzer, Hans Waldstainer, Jorg Scharnömel, Hans Saurer, Pangrecz Vinkhschad, Haidenreich Czebinger, Wilhalm von der Alben, Sigmund Windischgreczer, Wilhalm Reisperger, Antoni Holeneker, Fridreich Lugaster, Jorg Stainreuter, Hans Lampoltiner, Leinhar Vilsekker, Sigmund Kirperger, Hans Graisseneker...* Alphons LHOTSKY, *AEIOV. Die „Devise“ Kaiser Friedrichs III. und sein Notizbuch*. MIÖG 60 (1952), s. 178.

⁴⁴² *Kuenringer – Forschungen*. Andreas KUSTERNIG – Max WELTIN (red.) JbLkNÖ 46/47 (1980/81), zde zejména Leopold AUER, *Die Kuenringer im Zeitalter Friedrichs III.*, s. 213 – 226; Karl BRUNNER, *Herkunft der Kuenringer*, MIÖG 86 (1978), s. 291 – 309; Karl BRUNNER, *Die Kuenringer. Adeliges Leben in Niederösterreich*, Wissenschaftliche Schriftenreihe Niederösterreich 53, St. Polten – Wien 1980; Gottfried Edmund FRIEB, *Die Herren von Kuenring. Ein Beitrag zur Adelsgeschichte des Erzherzogtums Oesterreich unter der Enns*, Wien 1874; ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 84 – 87.

⁴⁴³ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 357.

⁴⁴⁴ Druhou totiž se mu totiž stala Barbara z Krajku, s jejímž příbuzným, Konrádem z Krajku, měl Fridrich poměrně ostrý konflikt. Konrád byl až do roku 1446 jeho hofmistr a měl Fridrichovi dokonce odcizit jeho poznámkový sešit: „*Item Kunrat Kreiger, der mein hofmeister ist, der ist ga pos und... zumal furtelleich in allen seinen ...; er hat mir gros laid getan ...*“ Alphons LHOTSKY, *AEIOV*, s. 180.

⁴⁴⁵ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 357.

⁴⁴⁶ AUER, *Kuenringer*, s. 217.

zranění. Za to si od Ladislava vysloužil doživotní rentu a za krev, kterou pro krále prolil i jmenování do královské rady. Toto jmenování král vydal v Praze 11. listopadu 1453.⁴⁴⁷

O necelý týden později, 17. listopadu, svolal Ladislav zemský sněm do Kremže, kde stanovil regentskou vládu, která měla vládnout až do králových dvacátých narozenin.⁴⁴⁸ V regentské vládě nemohl zástupce Kuenringů chybět. Byl také jedním z prvních šlechticů, kterým Ladislav potvrdil jejich rakouská léna. To uskutečnil král během své přítomnosti v Praze skrze regentskou vládu.⁴⁴⁹

Georg byl ve prospěch krále činný při potírání dlouhotrvajících nepokojů na trojmezí české, rakouské a na uherské hranici. Vleklá válka, jejíž kořeny sahaly až do doby Albrechtovy, který otálel s vyplácením žoldu pro najaté vojsko proti husitům, měla konec v nedohlednu.⁴⁵⁰ Někteří, na Moravě usedlí šlechtici (možná se skrytou podporou Fridricha III.) podnikali nadále ničivé výpady na rakouskou stranu. Proto bylo počátkem července 1454 povoláno králem vojsko do Korneuburgu, aby potřebovalo tyto vetřelce. Do čela hotovosti se postavil Georg z Kuenringu. S těmito příhraničními konflikty měl Georg zkušenosti, protože jeho panství tímto způsobem dlouhý čas drancoval Jan Bítovský z Lichtenburka.⁴⁵¹

Kuenring byl také šlechticem, který se na rozdíl od Eicingera nebo Celského pokoušel o vymanění krále z přílišného vlivu na panstvu.⁴⁵² Po Ladislavově smrti měl Georg ve válce mezi bratry Albrechtem a Fridrichem blíže k císaři, neboť vystupuje při několika politických jednáních jako jeho diplomat.⁴⁵³ Roku 1460 se stal zemským maršálkem.⁴⁵⁴ Při obléhání císařské rodiny ve vídeňském Hofburgu povolal Kuenring na pomoc Jiřího z Poděbrad. Krátce nato sepsal svůj testament a někdy kolem roku 1464, zemřel.⁴⁵⁵

Královův rádce Georg z Kuenringu nepatřil do Ladislavovy užší rady. To je zřejmé z jeho dlouhodobé nepřítomnosti u dvora během královny cesty do Čech. Není k nalezení ani v kancelářských poznámkách písemností, vzešlých z rakouské kanceláře.

Hned dva zástupce měli mezi zakladateli mailberského spolku Liechtenštejnové z moravské větve rodu z Mikulova.⁴⁵⁶ Bratřenci **Jindřich VII. a Vilém** (†1459)

---

⁴⁴⁷ FRIEB, *Kuenring*, č. 919.

⁴⁴⁸ HHStA Wien, Hs B 525, fol. 18.

⁴⁴⁹ K tomu došlo za králova pobytu v Čechách 26. června 1454. FRA II/2., s. 62. č. 55.

⁴⁵⁰ Uwe TRESP, *Söldner aus Böhmen. Im Dienst deutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisation im 15. Jahrhundert*, Paderborn 2004, s. 48.

⁴⁵¹ TRESP, *Söldner*, s. 50.

⁴⁵² AUER, *Kuenringer*, s. 219.

⁴⁵³ Například v dubnu 1459 ve Znojmě při jednání Rakušanů s Čechy. AUER, *Kuenringer*, s. 221.

⁴⁵⁴ Karl SCHALK, *Aus der Zeit des österreichischen Faustrechts 1440 – 1463*, Wien 1910, s. 126.

⁴⁵⁵ AUER, *Kuenringer*, s. 223.

⁴⁵⁶ Původně ministeriálové Babenberků, doloženi v polovině 12. století. Mikulov na Moravě dostal Jindřich první od mladičského Přemysla Otakara II. v roce 1249. Hartneid z Liechtenšta byl věrný Václavovi IV., po jeho smrti se zavázal Zikmundovi a doprovázel ho na jeho pražskou korunovaci. ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 91.

z **Liechtenštejna** (†1483)⁴⁵⁷ jsou oba mezi svědky listiny z Mailbergu. Pečetili hned na čtvrtém a pátém místě.⁴⁵⁸ Zejména Vilém se proslavil svou vojenskou službou pro Ladislava Pohrobka. Po smrti Oldřicha Celského to byl on, kde z pověření krále měl za úkol odvést vojsko zpět do Rakouska. Ještě předtím se pokusil zorganizovat útok na bělehradskou pevnost, kde byl král s několika členy svého průvodu držen Ladislavem Hunyadym.⁴⁵⁹

V roce 1455 obdrželi bratřenci Vilém, Jan V. (jeho ženou byla Perchta z Rožmberka)⁴⁶⁰ a Jindřich z Liechtenštejna od krále Ladislava potvrzení, že jim náleží všechna privilegia, jaká jim byla dosud od českých králů udělena.⁴⁶¹

Vilém přežil krále Pohrobka jen o krátký čas. Na zpáteční cestě z Brna do Mikulova, kde se v červenci 1459 konalo slavnostní předání lén Jiřímu z Poděbrad, byl Vilém z Liechtenštejna přepaden a zákeřně zavražděn.⁴⁶²

Bratranec Jindřich se ve válce o dědictví po mladém králi spojil s Albrechtem VI. I když ho později (po smrti Albrechta) vzal císař na milost, spojil se s Matyášem Korvínem, který ho ustanovil na místo moravského hejtmána. Zemřel kolem roku 1483.⁴⁶³

Z rakouského rodu, kde se po generace dědila čestná hodnost stolníka, pocházel **Georg II. z Puchheimu** (†1458).⁴⁶⁴ Své první politické i vojenské zkušenosti získal při bojích a následných vyjednáváních s husity v roce 1431. Husitské rejzy se ho citelně dotýkaly, neboť mimo jiné vlastnili Puchheimové rozsáhlé území při hranicích s Čechami a Moravou.⁴⁶⁵ V roce 1436 doprovázel ještě jen štyrského vévodu Fridricha do Svaté země a ten ho později už co by římský král najímal do diplomatických služeb. Vyjednával například smír s Moravou v roce 1446. Od podzimu 1451 byl členem regentské vlády, kterou stanovil Fridrich na dobu své nepřítomnosti. Když vznikla jednota v Mailbergu, stal se jejím rozhodným nepřitelem a dlouho na této pozici vydržel. Na Fridrichově dvoře pobýval poměrně dlouho, jeho jmenování Ladislavovým rádcem připadá na rok 1455.⁴⁶⁶ Do tábora Ladislava Pohrobka se odebral potom, co císaři vyčísлил náklady na vedení vojska proti mailberským jednotníkům. Ten

---

⁴⁵⁷ Jacob FALKE, *Geschichte des fürstlichen Hauses Liechtenstein* 1 - 3, Wien 1868 - 82; HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, 279; Christian LACKNER, *Aufstieg und Fall des Hans von Liechtenstein zu Nikolsburg im 14. Jahrhundert*, in: *Der Fall des Günstlings. Hofpartaien in Europa vom 13. bis zum 17. Jahrhundert* (Residenzforschung 17, Neuburg an den Donau 2002), s. 251 – 262; ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 88 – 95.

⁴⁵⁸ GUTKAS, *Mailberger Bund*, s. 357.

⁴⁵⁹ FALKE, *Liechtenstein*, s. 467.

⁴⁶⁰ PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 72.

⁴⁶¹ FALKE, *Liechtenstein*, s. 467.

⁴⁶² FALKE, *Liechtenstein*, s. 468..

⁴⁶³ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 92.

⁴⁶⁴ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, 256 – 57; Christoph TEPPERBERG, *Die Herren von Puchheim im Mittelalter. Beiträge zur Geschichte des landsässigen Adels in Niederösterreich*, diss., Wien 1978; ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 130 - 139.

⁴⁶⁵ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 130.

⁴⁶⁶ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 137.

reagoval razantním snížením celkové částky, na což Georg nepřistoupil a opověděl Fridrichovi.⁴⁶⁷

Puchheimovy vztahy směrem do zemí koruny byly mimo majetkových zájmů (vlastnili statky na Moravě v Podyjí) i příbuzenské povahy, neboť Georgova žena Alžběta byla sestra Jana z Hradce.⁴⁶⁸

V lednu 1458 sněmoval Georg z Puchheimu na stavovském sjezdu, aby se vyřešila nástupnická práva po mladém králi. V srpnu téhož roku zemřel.⁴⁶⁹

Velmi dobré vztahy udržovali s Ladislavovým otcem Albrechtem V. hornorakouští Schauenberkové.⁴⁷⁰ Poté co získal Albrecht roku 1439 římskou korunu, jmenoval **Jana II. ze Schauenberka** (†1453) svým hofmistrem a rádcem. Jádrem Schauenberských rodových majetků se nacházelo v Horním Rakousku, mimo to byli bohatě zakoupení také ve Štýrsku a Korutansku.⁴⁷¹ Jan získal lénem majetky jižně od Weinviertelu v Dolním Rakousku a díky dědictví po otci své ženy, Fridrichovi z Pettau, vykonával maršálský úřad ve Štýrsku (1439)⁴⁷². Jan udržoval dobré vztahy i k Fridrichovi III. Ten ho jmenoval do regentské vlády po dobu nedospělosti Ladislava a potvrdil mu práva vydaná Albrechtem. Jako její člen jednal se zástupci moravských stavů o ukončení příhraničních válek.⁴⁷³ O deset let později se spolu s jinými šlechtici z Horního Rakouska spojil s opozičním hnutím dolnorakouských stavů kvůli vydání Ladislava Pohrobka.⁴⁷⁴

Jan Schauenberk byl na Ladislavově dvoře přítomen 9. července ve Vídni⁴⁷⁵ a koncem srpna 1453 v Prešpurku.⁴⁷⁶ Při Ladislavově cestě do Prahy král v Brně osvobodil Schauenberky – Jana a syna Bernarda od všech soudů v zemi.⁴⁷⁷ Zemřel 16. 11. 1453.⁴⁷⁸

Jan udržoval trvale přátelské styky s jihočeskými Rožmberky.⁴⁷⁹ S Oldřichem a Jindřichem z Rožmberka možná koordinoval své připojení k Mailberskému spolku proti králi

⁴⁶⁷ TEPPERBERG, *Puchheim*, s. 85.

⁴⁶⁸ PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 74.

⁴⁶⁹ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 137.

⁴⁷⁰ Hrabata ze Šauenberku jsou známi především svým pokusem o vytvoření vlastní, na Habsburcích nezávislé enklávy. Jejich majetky se totiž rozkládaly na pomezí mezi Horním Rakouskem a Bavorskem. Šauenberkové se pokusily ve druhé polovině 14. století vybudovat vlastní, na Habsburcích nezávislou enklávu. Tato snaha se pochopitelně nepotkala u vévody Albrechta III. s velkým pochopením a vedla k vleklé válce. Spor nakonec rozhodlo v roce 1382 smírčí řízení a jako arbitr vystoupil římský král Václav. Anton BRANDSTÄTTER, *Das Geschlecht der Herren und Grafen von Schauenberg*, diss., Wien 1951, s. 59.

⁴⁷¹ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, 246.

⁴⁷² BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 75.

⁴⁷³ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 156.

⁴⁷⁴ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, 247.

⁴⁷⁵ FRA II/2, s. 40, č. 3.

⁴⁷⁶ SOA Třeboň, *Historica*, sign. 1678.

⁴⁷⁷ LICHNOWSKÝ 6, č. 1810.

⁴⁷⁸ BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 79.

⁴⁷⁹ O vztahu Oldřicha z Rožmberka k rakouskému panstvu více: PÁTÝ, *Strakonická jednota*, s. 71.

Fridrichovi. Přátelské vztahy stvrdila mimo jiné i svatba Oldřichovi dcery Anežky, která byla 24. 9. 1453 provdána za Jindřicha z Rožmberka.⁴⁸⁰

Po smrti otce uzavřeli Janovi synové – Albrecht, probošt u sv. Štěpána ve Vídni, Bernard, maršál v Rakousku, Oldřich,⁴⁸¹ Zikmund a Wolfgang uzavřeli mezi sebou dohodu o nedělitelnosti hrabství, o vzájemné podpoře a vyřešili majetkové uspořádání pro případ předčasné smrti některého z nich.⁴⁸²

Ladislavovým dvořanem se z Janových synů stal **Bernard ze Schauenberka** (†1473), který byl pověřen výkonem maršálského úřadu Rakousku. Ve skupině s jinými Rakušany a v čele s Fridrichem navštívil v roce 1436 Jeruzalém. Od té doby podporoval krále, byl nejprve jeho rádcem a v roce 1447 získal úřad nejvyššího maršálka v Rakousku.⁴⁸³ Během obou Fridrichových cest za hodnostmi římského krále do Cách (1442) i za císařským diadémem do Říma (1452) patřil mezi jeho věrné a za to byl určen do dočasné vlády, než se král/císař vrátí. O to překvapivější pak pro Fridricha bylo, když Bernard ze Schauenberka útočil po jeho návratu na brány Nového Města.⁴⁸⁴ Jeho členství v Mailberském spolku bylo velmi důležité. Jelikož se rodové majetky rozprostíraly u hranic s Bavorskem, chtěly vzbouřené stavy prostřednictvím Šauenberků dosáhnout podpory od Ludvíka Dolnobavorského.⁴⁸⁵

Po Ladislavově vydání u Nového Města se stal jeho dvořanem a rádcem. S králem absolvoval cestu do Brna, neboť 16. července Bernarda s otcem Janem osvobodil od všech soudů ve všech Ladislavových dědičných zemích.⁴⁸⁶ Jeho přítomnost na pražské korunovaci nelze potvrdit ani vyloučit. V listopadu 1455 potvrdil Ladislav Bernardovi držbu jeho majetků v na obou stranách Dunaje. Vzájemně dobré poměry netrvaly ale díky Ladislavově smrti dlouho. Po vypuknutí války mezi císařem na jedné a bratrem Albrechtem VI. a Zikmundem

---

⁴⁸⁰ BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 79.

⁴⁸¹ Na rozdíl od Bernarda se jeho bratr Oldřich držel císařské strany. Oldřicha dal jeho otec Jan na výchovu ke dvoru Fridricha III., kde tak trávil společné chvíle s Ladislavem. Eneáš o něm prohlásil „*Adulescentem supra aetatem prudentem*.“ Když to bylo možné, jmenoval ho Fridrich svým rádcem. Císaře doprovázel do Říma a byl v poselstvu, které v Pise vyjelo v ústřety budoucí královně Eleonoře. V Římě byl spolu s bratrem Zikmundem pasován podle starého zvyku na rytíře. Po smrti Ladislava a po vypuknutí bratrovražedné války mezi Habsburky, se Oldřich postavil na stranu císaře. Bojoval tak proti obláhatelům vídeňského Hofburgu, mezi kterými se nacházeli jeho bratři Zikmund, Wolfgang a synovec Georg. Konflikt však v rodině vážnější trhliny nezpůsobil a po smrti nejstaršího bratra Bernarda se stal on hlavou rodu a za všechny sourozence pak přijímá (1477) od pasovského biskupa Oldřicha některá léna a desátky na jeho majetcích. Oldřich rozšířil vlastnictví rodiny do Štýrska. Jeho ženou – druhou, první žena Barbara zemřela záhy po svatbě – se stala Markéta z Krajku. Zemřel v prosinci 1484. BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 86 – 88.

⁴⁸² BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 81.

⁴⁸³ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 247.

⁴⁸⁴ BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 84.

⁴⁸⁵ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 247.

⁴⁸⁶ FRA II/2, s. 40, č. 4.

Tyrolským na druhé straně, hrál Bernard roli zprostředkovatele.⁴⁸⁷ Poté se Bernard ze Schauenberka stáhnul do ústraní a zemřel v roce 1473.

Když po smrti Albrechta získal Fridrich i správu obou rakouských zemí za mladého Ladislava, jmenoval v roce 1441 **Rüdiger ze Starhemberga** (†1480)⁴⁸⁸ na návrh stavů rakouským maršálkem (Landmarschall) v regentské vládě.⁴⁸⁹ Brzy na to mu Fridrich uznal titul *der Edle und wohlgeborne*.⁴⁹⁰ Starhembergové pocházeli z Horního Rakouska, kde i v 15. století měli svou rodovou enklávu.⁴⁹¹ Rüdiger se spolu s dalšími příbuznými zúčastnil Fridrichovy cesty do Svaté země a patřil k věrným oporám římského krále v rakouských zemích i během neklidných čtyřicátých let.⁴⁹² Neúčastnil se Fridrichovy římské svatby a korunovace (1452), nýbrž patřil ke členům nově utvořeného sboru pro správcovství obojích Rakous po dobu Fridrichovy nepřítomnosti. Rüdiger byl členem regentské vlády, jemuž pozdější císař důvěřoval nejvíce. Tato dočasná vláda ale nezůstala u moci dlouho, protože nebyla uznána rakouskými stavy v čele s Oldřichem Eizingerem. Zástupci zemské obce zdůrazňovali, že s nimi nebylo jednáno její personální obsazení. Dalším stavovským argumentem bylo, že byli vyloučeni zástupci měst, církve a nižší šlechty. Na místo Rüdiger ze Starhembergu se jako správce sám jmenoval Oldřich Eicinger. Starhemberg se navzdory hrozbám a slibům nenechal zlomit k odporu proti Fridrichovi a nadále zůstával císařským exponentem v obou rakouských zemích. Jeho věrnost ocenil také Eneáš Silvius, který tou dobou pobýval na císařském dvoře, a který o něm napsal „*virum forti animo et alto consilio*“.⁴⁹³ V blízkosti císaře setrval částečně i během roku 1453, kdy byl svědkem potvrzení Privilegia maius Fridrichem III.⁴⁹⁴

⁴⁸⁷ BRANDSTÄTTER, *Schauenberg*, s. 85.

⁴⁸⁸ Johann SCHWERDLING, *Geschichte des uralten und seit Jahrhunderten um Landes fürst und Vaterland höchst verdienten, theils fürstlich, thein gräflichen Hauses Starhemberg*, Linz 1830; ZERNATTO, *Herrenstand*, 160 – 167. Rodina sloužila jako ministerálové štýrským Otakarům. Ze Štýrska se někdy kolem poloviny 12. století přesunuli do Horního Rakouska, kde se staly fojty kláštera Lamberg. Ve 14. století patřil Starhembergům hrad Wildberg, na kterém drželi v roce 1394 v rakouském zajetí římského krále Václava, čímž si znepřátelili rakouského vévodu Albrechta III. Václavův věznitel Kašpar ze Starhemberga se později, po nástupu Albrechta V. (budoucího českého a římského krále) k moci, stal jeho tajným radou. Rüdiger se dostal na dvůr štýrského vévody Fridricha jako mladý chlapec a při cestě rakouských a štýrských šlechticů ke Svatému hrobu (1436) nemohl chybět. V Jeruzalémě byl pasován spolu s ostatními účastníky na rytíře Svatého hrobu.

⁴⁸⁹ WRETSCHKO, *Marschallamt*, s. 138.

⁴⁹⁰ SCHWERDLING, *Starhemberg*, s. 130.

⁴⁹¹ ZERNATTO, *Herrenstand*, 160.

⁴⁹² HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 252.

⁴⁹³ SCHWERDLING, *Starhemberg*, s. 132.

⁴⁹⁴ Tímto aktem Fridrich III. vyzvednul svou štýrskou (leopoldinskou) větev rodu nad ostatní Habsburky, tedy i nad Albertince. Ve svědečné řadě je mimo jiné významné osoby z říše a z Rakouska i Prokop z Rabštejna. *Ausgewählte Urkunden zur Verfassungs – Geschichte der deutsch – österreichischen Erblande im Mittelalter*. Ernst SCHWIND – Alphons DOPSCH (hgg.), Innsbruck 1895, s. 368, č. 195.

Na dvoře Ladislava Pohrobka se pohyboval se svým bratrancem **Janem ze Starhemberga** (†kolem 1474),⁴⁹⁵ který byl také králův rádce a který bojoval proti mailberské opozici.

U krále ve Vídni je Rüdiger doložen 24. května 1453, kdy král odměnil za služby a pomoc Fridricha z Hohenberga. V kancelářské poznámce se zmiňuje i jméno Rüdigerera ze Starhemberga: „*Commissio domini regis per d. comitem in presentia D. Vlrici Eyczinger, Rüdinger de Starhemberg et Nicolai Drugsess.*“⁴⁹⁶ Rüdiger byl s králem 6. a 7. září 1456 v Prešpurku, kde mu Ladislav potvrdil vlastnictví některých pevností.⁴⁹⁷

Jeho nejvýznamnějším činem ku prospěchu mladého krále byla účast v poselstvu na dvůr francouzského krále v roce 1457. Starhemberg byl v čele zástupců rakouských zemí. Rakouský dějepisec popsal tuto misi následovně: „*Diese Legation hat unsern leuthen und den Franzosen fast wohl gefallen, in welcher zweyhundert Böhmen, und reich soviel Oesterreicher, welchen Ulrich hundert aus seinen Passauern hinzu gethan, seynd derohalben Siebenhundert Raysige mit schönen Kleidern, Gold und Edlgestein geziert in Frankreich gezogen und vergoldete Senfften, Achtzig weisse Pferd, Köstliche Kleyder und Schenkungen seynd der Braut zugethan worden...*“⁴⁹⁸

Jak známo, poselstvo se vrátilo bez princezny a namísto královské svatby v Praze se obojí Rakousy propadly opět do domácích válek. Při střetnutí bratrů Albrechta a Fridricha o Ladislavovo dědictví, prokázal Rüdiger Starhemberg opět svou trvalou loajalitu císaři. V roce 1467 obdržel ještě se svými příbuznými – Hansem, Ulrichem a Kašparem právo pečetit červeným voskem.⁴⁹⁹

Rüdiger ze Starhemberga byl dvakrát ženat – se svou druhou ženou, Annou, měl pět synů a tři dcery. Všechny ale přežil a své dědictví předával svému vnukovi Georgovi.⁵⁰⁰

Vlivnou osobou mezi královými dvořany byl **Pankrác z Plankenštejna** (†1465)⁵⁰¹ z Dolního Rakouska. Pankrácův otec táhnul s Albrechtem V. roku 1420 do Prahy a účastnil se korunovace Zikmunda Lucemburského českým králem.⁵⁰² Syn Pankrác byl přítomen na zemském sněmu v Křemži v roce 1448, kde je uveden mezi ostatním panstvem.⁵⁰³ V březnu

⁴⁹⁵ U krále 14. ledna 1456. FRA II/2, s. 81, č. 94.

⁴⁹⁶ CHMEL, *Materialen* 2, s. 54, č. 64.

⁴⁹⁷ LICHNOWSKY 6, č. 2144 – 2146.

⁴⁹⁸ SCHWERDLING, *Starhemberg*, s. 133.

⁴⁹⁹ SCHWERDLING, *Starhemberg*, s. 134.

⁵⁰⁰ SCHWERDLING, *Starhemberg*, s. 137.

⁵⁰¹ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 252; ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 117 - 118.

⁵⁰² ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 117.

⁵⁰³ *Analecta Monumentorum omnis aevi Vindobonensia*. Adam Franciscus KOLLAR (Hg.), Vindobonae 1762, s. 1339.

1452 se připojil k požadavku rakouských a uherských stavů k vydání Ladislava Pohrobka.⁵⁰⁴ V březnu 1453 mu král za jeho věrné služby, především za podíl na jeho osvobození, panství Freyenstein a svatopetrský trh v Au.⁵⁰⁵ V červnu téhož roku se Plankenstein přičinil jako relátor listiny pro klášter cisterciáků ve Starém Brně.⁵⁰⁶ S celým dvorem se vypravil do Čech a 11. října byl s královským průvodem v Jihlavě.⁵⁰⁷ Den před korunovaci, 27. října, patřil k svědkům spojeneckého ujednání mezi českými, rakouskými a uherskými stavy.⁵⁰⁸

Nepodařilo se mi bohužel přesně najít přesnější údaje z jakého důvodu, ale Pankrác propadl přičiněním Oldřicha Eicingerera u krále v nemilost a byl ze dvora vyhnán.⁵⁰⁹

Po Pohrobkově smrti se stal tajným radou císaře Fridricha III. a zemřel ve Vídni roku 1465.⁵¹⁰

Velkého vlivu na krále dosáhnul po smrti Oldřicha Celského vídeňský měšťan povýšený Albrechtem V. do rytířského stavu **Konrád Hölzler**.⁵¹¹ Sympatie králova strýce Oldřicha Celského, který se po Ladislavově propuštění z poručnictví stal mužem číslo jedna na královském dvoře, mu nejpozději od června 1453 přinesly úřad hubmistra – správce zemských financí v rakouských zemích.⁵¹² Hölzler patřil už před Ladislavovým nástupem k moci do městské rady.⁵¹³ Když se na podzim podařilo Eicingerovi vyhnat Celského ode dvora a krále přesvědčit ke korunovační cestě do Prahy, znamenalo to pro Konráda Hölzlera jako příznivce Celského, ztrátu výnosného hubmistrovského úřadu.⁵¹⁴ Avšak koncem května 1454 vzal král v Praze Konráda Hölzlera na milost. Nepřidělil mu zatím zpět jeho úřad hubmistra, ale byl omilostněn.⁵¹⁵

Během roku 1454 trávil Ladislav čas v Praze a Rakousku vládnul neomezeně Oldřich Eicinger – částečně prostřednictvím svých příznivců, Eicinger byl totiž s králem v Čechách. Situace se však brzo podstatně změnila. Ladislav totiž potřeboval prostředky pro válku proti císaři a ty mu mohl poskytnout pouze Celský, který měl rozsáhlé zázemí ve Štýrsku, Uhrách,

⁵⁰⁴ CHMEL, *Materialien* 1, s. 374, č. 188.

⁵⁰⁵ FRA II/2, s. 39, č. I.

⁵⁰⁶ http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-MZA/E09/1453_VI_18/charter#anchor

⁵⁰⁷ HHStA Wien, HS B 525, fol. 14.

⁵⁰⁸ FRA II/2, s. 31, č. IV.

⁵⁰⁹ Franz Xaver SCHWEICKHARDT, *Darstellung des Erzherzogthums Oesterreich unter der Ens*, Wien 1838,

⁵¹⁰ ZERNATTO, *Herrenstand*, s. 118.

⁵¹¹ Konrádu Hölzlerovi se zatím zájem rakouských historiků bohužel vyhýbal. Nejdetailněji se mu věnoval Karl SCHALK, *Aus der Zeit des österreichischen Faustrechts 1440 – 1463*, Wien 1910, s. 457 - 462; URBÁNEK, *Konec*, s. 106; OSN 11, s. 546; Richard PERGER, *Wolfgang Holzer. Aufstieg und Fall eines Wiener Politikers im 15. Jahrhundert*, JbVGW 41 (1985), s. 36.

⁵¹² QGStW I/7, s. 344, č. 517; PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 34.

⁵¹³ Pocházel z měšťanské rodiny, poprvé je jmenován v radě města v roce 1440. Purkmistrem byl v letech 1440, 1441, 1450, 1451 a 1455. V roce 1452 byl členem městské rady. SCHALK, *Faustrecht*, s. 458.

⁵¹⁴ 17. října 1453 byl u krále hubmistr Jörg Dechsner. FRA II/2, s. 44, č. 10.

⁵¹⁵ FRA II/2, s. 59, č. 44.

Rakousku a Kraňsku.⁵¹⁶ Při králově slavnostním návratu z Vratislavi do Vídně v únoru 1455 získal Celský opět navrch a s ním i Konrád Hölzler.⁵¹⁷ Ten se opět mohl jako znovujmenovaný hubmistr ujmout finanční správy země.⁵¹⁸

Největšího vlivu dosáhnul tento poměrně nenápadný dvořan na samém sklonku Ladislavovy vlády a stal se nepříjemným protihráčem Jiřího z Poděbrad. Všem napomohly události v Bělehradě z podzimu 1456, kdy po vraždě Oldřicha Celského mizí ze dvora tento mocný element. Hölzler se svou chytrou taktikou králova neustálého ujišťování, že on sám je konečně neomezený vládce ve svých zemích, se pomalu ale jistě dostává na pozici nejmocnějšího králova důvěrníka.⁵¹⁹ Zajímavě a koneckonců asi výstižně Hölzlera charakterizoval Rudolf Urbánek: „*Ladislav cítil se tu (v Uhrách roku 1457) cizincem a jeho stesk urovnával cestu vlivu Hölzlerovu. Ten byl Němec, Rakušan – byl z Vídně – a jeho osobnost, snad i jinak sympatická, mluvila k mladému králi domácími, rodnými tóny a připomínala mu všechno to, k čemu lnul. A Ladislav snadno věřil, když Hölzler smělymi rysy kreslil mu velikou budoucnost.*“⁵²⁰

Po Celském a Eicingerovi se Ladislav dostává do vlivu vídeňského měšťana Hölzlera. Bez jeho přítomnosti nebylo možno s králem hovořit a projednat důležité záležitosti.⁵²¹ Hölzler také velmi dobře věděl, jakého soupeře má v osobě zemského správce v Čechách. Zamýšlel chytrě vstoupit mezi krále a Jiřího z Poděbrad.⁵²² Chystal se při tom využít vzniklé trhliny mezi Zdeňkem ze Šternberka a českým gubernátorem.⁵²³ Šternberk byl v létě 1456 na rozdíl od Jiřího s králem ve Vídni a Hölzler tak měl ideální příležitost. A kampaň proti zemskému správci se skutečně rozjela; její iniciátoři – Hölzler a Zdeněk ze Šternberka – ale podcenili sílu Jiřího z Poděbrad, za kterého se postavily i české stavy. Ozbrojenému konfliktu zabránil Ladislav obesláním Jiřího, aby zachoval klid a že o žádných pomluvách neví.⁵²⁴

Poslední slovo měl však nakonec zemský správce. Ten věděl, že aby zneškodnil Hölzlerův vliv na krále, musí Ladislava stůj co stůj dostat do Prahy. I když byl plánovaný sňatek Ladislava s francouzskou princeznou v jednání, poskytnul mu vhodnou záminku si pro

---

⁵¹⁶ K tomu ho zavazoval spolek s císařovým bratrem Albrechtem a Zikmundem Tirolským. PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 35.

⁵¹⁷ PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 36.

⁵¹⁸ Ještě v červnu 1455 byl jen vídeňským měšťanem. QGStW I/7, s. 380, č. 15500.

⁵¹⁹ URBÁNEK, *Konec*, s. 106.

⁵²⁰ URBÁNEK, *Konec*, s. 106.

⁵²¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 106.

⁵²² „...namb im für mehr gewalt, dann er vielleicht hett, und wolt auch den khünig regieren, darumb im viel ungunst gegen dem Gubernator zue Böhaimb, herrn Ulrichen Eyzinger, etlichen herrn von Oesterreich und ander gemainen volci macht.“ URBÁNEK, *Konec*, s. 106 - 107.

⁵²³ KOŠTÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 57.

⁵²⁴ AČ 5, s. 271; URBÁNEK, *Konec*, s. 109.

sedmnáctiletého krále přijet až do Vídně.⁵²⁵ Sebral tedy vojsko a s Eicingerem stáli 2. srpna 1457 před městem. Jednání se vlekla nejméně 14 dní. Ladislav na radu Albrechta VI., Ludvíka a Oty Bavorského nakonec slíbil, že do Prahy přijede nejpozději do 11. listopadu.⁵²⁶ V ten moment už Poděbrad věděl, že má částečně vyhráno. Jakmile král přijel v říjnu do Prahy, bylo chystáno svatební poselstvo do Francie. Náklady na něj, měla nést hlavně rakouská pokladna. Když byl přítomný hubmistr Hölzler tázán, zda má dost prostředků, tak navzdory dosavadnímu ujišťování překvapivě řekl, že má „... *kain zevrub vorhandn*...“.⁵²⁷ Hned poté byl hnán před královskou radu, a protože neměl nic na svou obhajobu, byl se souhlasem krále uvězněn v některé z pražských věží, kde si nejméně rok odpykával svůj trest. Nedlouho po svém propuštění, nejpozději v roce 1460, Hölzler zemřel.⁵²⁸

Na Ladislavově dvoře se podobně jako v předchozím případě Konrád Hölzler, pohybovalo větší množství osob z **vídeňského patriciátu**. To mohl být důsledek podpory, kterou Oldřich Eicinger získal při zakládání Mailberského spolku z městského stavu. Nezanedbatelné bylo jistě i finanční zázemí vídeňských měšťanů, protože Vídeň zažívala v tomto období – navzdory politické nestabilitě a nekonečným konfliktům v zemi – hospodářský růst.⁵²⁹

Hned na Pohrobkově korunovační cestě do Prahy na podzim roku 1453 se v jeho průvodu nacházeli čtyři měšťané. Jednak současný vídeňský purkmistr **Niklas Teschler**,⁵³⁰ dále **Simon Pötel**,⁵³¹ **Oswald Reichholf**⁵³² a **Wolfgang Holzer**,⁵³³ jejichž účast na korunovaci si vynutil Eicinger na zemském sněmu v Korneuburgu v září 1453.⁵³⁴ Tito jednotlivci tvořili na Ladislavově dvoře – když se tam zrovna zdržovali – nestálý element, protože byli pevně spojeni s osudem buď Oldřicha Eicingera nebo Oldřicha Celského. Stejně jako byl Konrád Hölzler (straníček Celského) po Eicingerově nástupu v září 1453 zbaven hubmistrovského úřadu a z králova okolí vytlačen, tak to samé potkalo jmenované čtyři měšťany v únoru 1455, kdy se s velkou slávou vrací Oldřich Celský. Pokud je zrovna

⁵²⁵ O sňatku se jednalo už od začátku roku 1457, to byl Ladislav ještě v Uhrách. URBÁNEK, *Konec*, s. 109.

⁵²⁶ URBÁNEK, *Konec*, s. 112.

⁵²⁷ CHMEL, *Materialen 2*, s. 148.

⁵²⁸ SCHALK, *Faustrecht*, s. 461.

⁵²⁹ VANCSEA, *Geschichte*, s. 299 - 305.

⁵³⁰ Rakouský mincmistr (1456 – 1458; 1460 - 1462), vídeňský purkmistr (1453, 1456 – 1457). Helga SIGL, *Niklas Teschler. Ein Wiener Bürgermeister und Münzmeister in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts*, dipl., Wien 2011.

⁵³¹ Richard PERGER, *Simon Pötel und seine Handelsgesellschaft*, JbVGW 40 (1984), s. 7 - 88.

⁵³² Pod jeho velením táhnul kontingent vídeňských v červnu 1452 k Vídeňskému Novému Městu. PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 33. Vídeňský purkmistr (1452, 1454). SCHALK, *Faustrecht*, s. 462 – 471. Reichholf byl také v poselstvu na polský dvůr ohledně svatby Ladislavovy sestry s polským Kazimírem. SOA Třeboň, Historica, sign. 1678.

⁵³³ Rakouský mincmistr (1453 – 1455), vídeňský radní (1453 – 1455). PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 33 - 34; SCHALK, *Faustrecht*, s. 442 – 447.

⁵³⁴ VANCSEA, *Geschichte*, s. 322.

nepotkal osud jako Wolfganga Holzera, kterého nechal Celský na přelomu června a července 1456 uvěznit a dokonce mučit, tak mohli navzdory králově nemilosti nadále působit v orgánech města.⁵³⁵ Jejich osud je i po Ladislavově smrti nadále pevně spojen s Vídní. Při válce Fridricha s Albrechtem podporovali císaře. To se stalo osudným Holzerovi, kterého nechal Albrecht za zradu zaživa rozčtvrtit a Reichholfa stít.⁵³⁶ Teschler se spasil útekem k císaři a dožil někdy v roce 1485.⁵³⁷

Všichni výše uvedení jedinci si na počátku padesátých let uvědomili, že jestli chtějí v budoucnu sloužit svému legitimnímu zeměpánovi, měli by se připojit k Mailberské jednotě. Liknavost panského stavu a jisté otálení s rozhodnutím se připojit mělo své opodstatnění. Někteří příslušníci vyšší šlechty sloužili římskému králi, byli jím respektováni a nechtěli proti němu hned pozvednout zbraň (např. Rüdiger ze Starhemberga). Roku 1436 se ještě jako se štyrským vévodou vydali do Svaté země, což také muselo vytvořit jistý vztah ke svému panovníkovi. Fridrich některé z nich jmenoval po svém zvolení římským králem (1439) do své rady nebo pověřoval diplomatickými a vojenskými záležitostmi. Nechtělo se jim proto náhle vyměnit tábor, který – hlavně ze začátku – vypadal dosti nejistě. A ještě k tomu vedl jednotu potomek přistěhovalců z Bavorska Oldřich Eicingera.

V momentě, kdy se množství přivěšených pečetí pod požadavky opozice začalo prudce zvětšovat, změnilo se i uvažování panstva. To bylo někdy způsobeno strachem o majetek, kterému by hrozilo v případě setrvání na císařské straně rabování (např. Wolfgang z Walsee). A když už z pánů někdo v císařově táboře setrval, přiklonil se k Ladislavovi díky Fridrichově netaktickému jednání (např. Georg z Puchheimu).

Ať se k Ladislavu Pohrobkovi připojili dříve či později, jako nejvyšší šlechta v zemi získali opět zemské úřady, které drželi již předkové. Stali se tak členy královské rady, ale protože byli pověřeni výkonem zemských úřadů, setrvali na domácí půdě a se dvorem necestovali. Výše uvedení rádcové proto nebyli stálými členy královského dvora. Do míst králova aktuálního pobytu dojížděli, jen když to král vyžadoval (např. v případě královské korunovace či pověření diplomatickým úkolem), anebo v případě soukromých záležitostí – většinou majetkových.

Jinak přemýšlela nižší šlechta. Pro tu byla účast v opozici jedinečná příležitost, jak si získat sympatie mladého panovníka, nebo možná lépe řečeno, Oldřicha Eicingera. Pro vyhlídky k získání dvorské služby bylo přímo žádoucí, se k této akci připojit. To se také

---

⁵³⁵ PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 37.

⁵³⁶ PERGER, *Wolfgang Holzer*, s. 49.

⁵³⁷ SIGL, *Niklas Teschler*, s. 130.

promítlo do obsazení dvorských úřadů, protože většinu z nich zastávají příslušníci nižší šlechty. Pro ně byla dvorská služba jedinou alternativou. Zde mohli uplatnit své schopnosti a nebylo přitom nutné pocházet ze starého šlechtického rodu. Výhodou pro Ladislavovi dvořany bylo, pokud se angažovali ve prospěch jeho otce Albrechta. Tento důraz na tradici král při vydávání listin často zdůrazňoval.

IV. 3. Královská kancelář⁵³⁸

Podrobné studium pozdně středověké královské kanceláře patří do oblasti diplomatické. Z prosopografického úhlu pohledu nelze tento základní článek správního systému v žádném případě vynechat, neboť její členové tvořili nedělitelnou personální složku panovnického dvora. Všechny listiny, listy, privilegia nebo mandáty vydané z královské moci, prošly rukama jednotlivých kancelářských pracovníků a všichni zde v nejrůznějších formách zanechali své stopy. Bohužel se nezachovaly žádné kancelářské řady, které by odhalily fungování této instituce, a lze odůvodněně pochybovat o jejich existenci. Chod kanceláře spočíval více či méně na zvyklostech, které noví úředníci přejímali.⁵³⁹

Pro větší přehlednost nebude na škodu, pokud se v tomto místě zmíním o hierarchii v pozdně středověké kanceláři. V čele kanceláře stál vždy kancléř, panovníkův nejbližší rádce, který byl vždy členem užší královské rady. Královskou kancelář v pozdním středověku si nelze představit, jako instituci. Systém jejího fungování, personální obsazení a zažité zvyklosti, tomu všemu vtisknul svůj podpis královský kancléř. Kancléř byl v případě potřeby pověřován vedením důležitých diplomatických misí a v dobách jeho nepřítomnosti byl zastoupen protonotářem. Tak se nazýval první z notářů a byl to on, kdo prakticky řídil chod kanceláře. Další významnou funkcí, která svou činností mohla v některých případech, podobně jako kancléř, přesáhnout samotný rámec kanceláře, byl královský sekretář. Náplň činnosti královských sekretářů lze jen velmi obtížně definovat. Že postavení sekretářů bylo vyšší, než běžných písařů lze snadno odvozovat ze skutečnosti, že většina protonotářů si nějakou dobu před svým jmenováním odpracovali na místech sekretářů.⁵⁴⁰ Žádná panovnická

⁵³⁸ K tématu vznikla celá řada prací domácích a zahraničních autorů. Jen namátkou uvedu: Tomáš BALETKA, *Dvůr a kancelář moravského markraběte Jošta (1375-1411)*. In: Moravští Lucemburkové, Brno 2000, s. 147-166; Tomáš BALETKA, *Dvůr olomouckého biskupa Stanislava Thurza (1497-1540), jeho kancelář a správa biskupských statků*, SAP 54, č. 1, 2004, s. 3-236. Sáša DUŠKOVÁ, *Kancelář jako nástroj politiky Přemysla Otakara II.* In: FHB, Praha 1979, s. 67-91; Zdeněk FIALA, *Panovnické listiny, kancelář a zemský soud za Přemysla II. (1247-1253-1278)*. SAP 1951, s. 165-294; Karl GROßMANN, *Die Frühzeit des Humanismus in Wien bis zu Celtis Berufung 1497*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 202; Paul Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1 – 3, (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik*, Köln 1997; Ivan HLAVÁČEK, *Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzels (IV.) 1376 – 1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterliche Diplomatie*. Schriften der MGH 23, Stuttgart 1969; Ivan HLAVÁČEK, *Pražské městské kanceláře a kancelář dvorská v pozdním středověku. Několik marginálií*. In: Osm set let pražské samosprávy. Praha 2002, s. 29-38; Ivan HLAVÁČEK, *Streiflichter in den Geschäftsgang der Kanzlei Kaiser Karls IV. (Hofkanzlei und das Sittener Kapitel im J.1365)*. In: Septuaginta Paolo Spunar oblata (70+2), Praha 2000, s. 257-264; Christian LACKNER, *Die Entwicklung der landesfürstlichen Räte, Kanzleien und Verwaltungsapparate im Spätmittelalter und an der Wende zur Neuzeit in den österreichischen Ländern*. VIÖG 57 (2010), s. 394 – 406; Ivan HLAVÁČEK, *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichische Herzoge (1365 – 1406)*. MIÖG Ergb. 41 (2002); Peter MORAW, *Räte und Kanzlei*. In: Kaiser Karl IV. Staatsmann und Mäzen, München 1978, s. 285 – 292; Tomáš ŠIMEK, *Kancelář Petra z Rožmberka v letech 1310-1347*. Sborník prací východočeských archivů 1, 1970, s. 9-41; Rudolf URBÁNEK, *"Kancelář" krále Jiřího*, ČČH 17, 1911, s. 13-27.

⁵³⁹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 258.

⁵⁴⁰ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 733.

kancelář by se zajisté neobešla bez písařů a registrátorů. Navzdory jejich anonymitě vyplývající z mlčenlivosti zachovaných dokumentů, se tu a tam podaří nalézt v pramenech jméno některého z řady těchto neznámých „dělníků“ královské kanceláře.

Kancelář Ladislava Pohrobka je v podstatě široký pojem, protože Ladislav měl ve skutečnosti kanceláře tři: jako uherský král uherskou, jako rakouský vévoda rakouskou a jako český král kancelář českou, která spolu se smrtí českého krále Václava IV. prakticky zanikla a bylo třeba ji po dlouhém období interregna obnovit.⁵⁴¹

IV. 3. 1. Česká kancelář

V průběhu husitských válek její činnost částečně nahradila kancelář Starého Města pražského. Po uznání Zikmunda Lucemburského českým králem roku 1436 vzniklo oddělení, které registrovalo listiny vztahující se k českému království. Nejednalo se však o českou královskou kancelář v pravém slova smyslu, spíše o jakési provizorium. Zikmundova vláda v Čechách netrvala dlouho a jeho nástupce Albrecht nevládl v Čechách o mnoho déle, proto se ani během jeho vlády nemohla česká kancelář znovu obnovit. Kontinuita lucemburské kanceláře ale přetrvala díky osobě Kašpara Šlika (1400 – †1449).⁵⁴² Ten se do královské kanceláře dostal již za císaře Zikmunda, který ho za úspěšné činy v jeho prospěch roku 1433 „... *do macht der keiser Casper Slick zu eime römischen canzler und macht in zu einem freiherrn und slug in selber ritter...*“, jak vzpomíná mohučský Eberhard Windecke. K tomu ještě dodává, že kdo to kdy slyšel, aby se syn nějakého německého měšťana stal tak mocným!⁵⁴³ Žádnou zásadní změnu neznamenal pro Šlika císařova smrt roku 1437 ve Znojmě. Jako vedoucí osobnost kanceláře římského krále si ho ponechal i Albrecht II. a díky

⁵⁴¹ Ladislavovou kancelář se zabývala nejprve Eva BOHÁČKOVÁ, *O listinách a listech Ladislava Pohrobka*, dizertační práce PVH FF UK, Praha 1950. Pohrobkova kancelář se později stala tématem daleko obsáhlejší diplomové práce Václava RAMEŠE, *Listiny, listy a kancelář Ladislava Pohrobka (1452 – 1457)*, diplomová práce PVH FF UK, Praha 1982, který ji navíc opatřil registářem všech královských listů a listin, které byly autorovi dostupné. Autor se také okrajově dotknul jednotlivých členů kanceláře a královské rady, protože jména jejich členů nacházíme v kancelářských poznámkách a podíleli se tak přímo na samotném vydávání jednotlivých dokumentů. Krátké pojednání o Pohrobkově kanceláři vytvořil i Karel BERÁNEK, *Listiny a listy z české královské moci v dolnorakouských registrech krále Ladislava*, Archivní časopis 1 (1968), s. 34 – 39.

⁵⁴² Kašpar Šlik je neprávem opomíjenou postavou ze strany současné historiografie. K jeho osobě a dílu: Max DVOŘÁK, *Die Fälschungen des Reichskanzlers Kaspar Schlick*, *MIÖG* 22 (1901), s. 51 – 107; Alfred PENNRICH, *Die Urkundenfälschungen des Reichskanzler Kaspar Schlick nebst Beiträge zu seinem Leben*, Gotha 1901; Otto HUFNAGEL, *Kaspar Schlicks letztes Hervortreten in der Politik nebst einem kritischen Beitrag zu dem Fälschungsproblem*, Leipzig 1910; Otto HUFNAGEL: *Kaspar Schlick als Kanzler Friedrichs III.*, *MIÖG Erg.* Bd. 8, 1911, s. 253 – 460; Artur ZECHEL, *Studien über Kaspar Schlick: Anfänge, erstes Kanzleramt, Fälschungsfrage. Ein Beitrag zur Geschichte und Diplomatik des 15. Jahrhunderts*, Reichenberg 1940; Paul-Joachim HEINIG, *War Kaspar Schlick ein Fälscher? Fälschungen in Mittelalter 3, Diplomatische Fälschungen 1*, *MGH* 33, Hannover 1988, s. 247 – 281. Heinig se osobou Kašpara Šlika zabýval také ve své práci ke dvoru Fridricha III.: HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 638-646.

⁵⁴³ HEINIG, *War Kaspar Schlick*, s. 249.

tomu pokračovala činnost této významné instituce bez přerušení. Zlomový okamžik nastal teprve s Albrechtovou smrtí. V politických událostech let 1440 a 1441 se Šlik angažoval ve prospěch královny Alžběty (sňatek Alžběty a Albrechta byla mimo jiné částečně i Šlikova zásluha)⁵⁴⁴, což mu po Albrechtově smrti přineslo kontakty ke dvoru nově zvoleného krále Fridricha.⁵⁴⁵ Zde se nejpozději v létě 1442 stává opět královým kancléřem. Šlikova osobnost je na tomto místě velmi důležitá. Je nutné si uvědomit, že to byl on, kdo ztělesňoval činnost této instituce ještě v duchu lucemburské epochy.⁵⁴⁶ Pozdně středověká kancelář nebyla žádná, samostatně fungující instituce. Byla zcela závislá na osobě panovníka, potažmo kancléře. Zde je tento element velmi důležitý: osoba kancléře to byla, co symbolizovalo celé lucemburské dědictví.

V první dekádě Fridrichovy královské vlády je jeho kancléř nepřehlédnutelným článkem jeho politiky. Částečně Šlikovým činem bylo mimo jiné docílení králova příklonu k papeži Evženovi, který jakožto zástupce papežství získával postupně navrch nad basilejským koncilem. Před svým odchodem od Fridrichova dvora (začátkem roku 1449 opustil dvůr a 16. července téhož roku zemřel), který si díky přehnané snaze zajistit bratrovi biskupství ve Freisingu zavínil z části sám, se Kašpar Šlik angažoval i ve prospěch mladičkého Ladislava Pohrobka, pro něhož znamenal nejvýznamnější – ne – li jediné pouto k Českému a Uherskému království.⁵⁴⁷ Šlik byl totiž jak uherský tak český šlechtic a vedle loajality k římskému králi se staral i o budoucnost českého krále Ladislava.⁵⁴⁸

Kašpar Šlik si do svého působiště v kanceláři krále Fridricha vzal budoucího českého Pohrobkova kancléře **Prokopa z Rabštejna** (†1472), který byl činný už jako písař v kanceláři císaře Zikmunda a spolu se Šlikem přešel po jeho smrti do služeb Albrechta II.⁵⁴⁹

Rabštejn pocházel z rodu pánů z Rabštejna, kteří stejně jako Lašští z Rabštejna a Pluhové z Rabštejna používali stejný predikát. Genealogické nejasnosti v rodinných vztazích Rabštejnů objasnil Rudolf Urbánek v práci *Tři Janové z Rabštejna*, kde od sebe jasně odlišuje uvedené tři rody.⁵⁵⁰ Otcem Prokopa byl Jan z Rabštejna, který zemřel před rokem 1450, a který byl v roce 1422 císařem jmenován jako Jan starší z Rabštejna. V husitských válkách byl

⁵⁴⁴ PENNRICH, *Die Urkundenfälschungen*, s. 6.

⁵⁴⁵ Společně s Eicingerem jedná v únoru 1441 jako zástupce královny Alžběty na zemském sněmu v Praze. HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 638.

⁵⁴⁶ HEINIG, *War Kaspar Schlick*, s. 246.

⁵⁴⁷ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 645.

⁵⁴⁸ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 643.

⁵⁴⁹ K osobě Prokopa Rabštejna nevznikla doposud žádná monografie. Nejvíce prostoru mu věnuje Rudolf URBÁNEK, *Tři Janové z Rabštejna*, in: Sborník filologický 11, 1936–1939, s. 199–238; Týž, ČD 3/2; Týž, *Konec Ladislava Pohrobka*, Praha 1924; Karl GROßMANN, *Die Frühzeit des Humanismus in Wien bis zu Celtis Berufung 1497*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 209; Paul Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III. (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik*, Köln 1997, s. 745; RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 72 – 73.

⁵⁵⁰ URBÁNEK, *Tři Janové*, s. 199–238.

Zikmundovým straníkem. Jan starší měl tři syny: nejstaršího Jana, Prokopa a nejmladšího opět Jana. Nejstarší syn Jan dostal roku 1437 se svým bratrem Prokopem od Zikmunda některé důchody v Libořicích. Prokopův bratr Jan, po smrti svého otce zván starším, kvůli rozlišení od mnohem mladšího bratra, získal za své zásluhy ve prospěch katolické strany purkrabství vyšehradské a spolu s Janem Smiřickým ho Albrecht II. v roce 1439 pasoval na rytíře.⁵⁵¹

Na počátku čtyřicátých let se však do čela rabštejnského rodu dostává Prokop, který si již v Zikmundově kanceláři vydobyl pevnou pozici, jistě nemalou zásluhou svého krajana Kašpara Šlika. To byl ale pouze začátek jeho kariéry ve vysokých kruzích, protože zásluhou přátelství s Eneášem Silviem Piccolominim, se kterým se poprvé setkal na štýrském dvoře, dosáhnul významné pozice v kanceláři římského krále Fridricha. Pozdější papež Pius II. mu dokonce věnoval v červnu 1444 svůj spis o štěstí (*Somnium de fortuna*).⁵⁵² Král Rabštejnovi zcela důvěřoval a využíval ho též v diplomatických službách.⁵⁵³ Proto nemohl chybět v králově doprovodu při korunovační jízdě do Cách v létě 1442, kdy se Fridrich po nátlaku kurfiřtů a po více než dvou letech nechal konečně korunovat římským králem.⁵⁵⁴

Ke dvoru krále Fridricha tak přišel vybaven jednak kancelářskými zkušenostmi a rovněž s bohatou praxí diplomatickou, kterou získal nepochybně ve službách Zikmundových. Prokop hájil zájmy římského krále po celá čtyřicátá léta v Čechách, které musel jako diplomat opakovaně navštěvovat. Například v roce 1445 to bylo nejméně třikrát.⁵⁵⁵ S Eneášem Silviem byl Rabštejn roku 1447 poslán do Říma k papeži Evženovi, aby potvrdili příklon římského krále k Evženovi IV.⁵⁵⁶ To samozřejmě nebylo zadarmo a Fridrich v této ožehavé otázce zachovával dlouho neutrální postoj. Až příslib římské korunovace jej konečně přesvědčil

---

⁵⁵¹ Jan studoval v Itálii a při své cestě na studia se v prosinci 1454 sešel ve Vídeňském Novém Městě s Eneášem Silviem, na kterého prý udělal hluboký dojem. Stejně tak měl Jan zapůsobit i na císaře. Tou dobou již držel hodnost *praepositus Wisegradensis supremus cancellarius regni Bohemiae*. Titulatura může být poněkud překvapující, protože kancléřem byl bezpochyby starší bratr Prokop. Spojení vyšehradského proboštví s úřadem nejvyššího kancléře je pozůstatek z poloviny 13. století. To se udrželo až do této doby. Prokop z Rabštejna, tedy skutečný kancléř, se označoval jako kancléř, zatímco čestný titul obsahoval adjektivum *supremus* a šlo pouze o čestný titul. Vyšehradský probošt tak byl titulován jako nejvyšší kancléř na prázdno. URBÁNEK, *Tři Janové*, s. 217. Není nezajímavé, že o zavedení podobného zvyku se pokusil Rudolf IV. Habsburský ve Vídni, jistě po pražském vzoru. Toto spojení dvou titulů ale dlouho nevydrželo a zaniklo s Rudolfovou smrtí. Nikolaus GRASS, *Propst und Kanzler. Ein Beitrag zur Geschichte der Capella regia und des geistlichen Kanzleramtes*. In: *Speculum iuris et ecclesiarum*, Wien 1967, s. 134.

⁵⁵² GRASS, *Propst und Kanzler*, s. 208.

⁵⁵³ „Da der als Rat belege Prokop Pflug von Rabenstein als einer der zweifellos interessantesten „intellektuellen“ Helfer Friedrichs im ersten Regierungsjahrzehnt geistlichen Standes war und der Kanzleimetier nie verlassen hat, wird er wohl nicht zu Unrecht bei den Sekretären des Herrschers gewürdigt, als welcher er seine dann am Prager Hof fortgesetzte Karriere begann.“ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 425.

⁵⁵⁴ GROßMANN, *Frühzeit*, s. 209.

⁵⁵⁵ URBÁNEK, *ČD 3/2*, s. 167.

⁵⁵⁶ Rok poté bylo tzv. Vídeňským konkordátem uzavřeno s konečnou platností období konciliarismu. Alois NIEDERSTÄTTER, *Österreichische Geschichte 1400 – 1522. Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Wien 1996, s. 307.

uznat papežovu svrchovanost.⁵⁵⁷ Mimo jiné dokumenty vezl sebou Prokop z Rabštejna i listiny ujišťující papeže o kladném postoji českého království ke kurii, které se stejně jako Fridrich přiklonilo k Evženovi IV. na úkor basilejského koncilu.⁵⁵⁸ Papeže zastihнули na smrtelné posteli a stali se svědky konkláve, které papežskou mitru přiřklo Mikuláši V. Při jeho slavnostní jízdě Římem vedl Rabštejn papežova bílého koně, což bylo považováno za mimořádnou čest.⁵⁵⁹ Prokopovo úsilí ve prospěch papežství mělo být odměněno pražským arcibiskupstvím, k čemuž ale nedošlo.⁵⁶⁰ Z této kandidatury je ale patrné, že Rabštejn byl klerik nižšího svěcení.⁵⁶¹

Návštěva Říma v roce 1447 nebyla Prokopovou poslední cestou do města na řece Tibeře. Velkou měrou se podílel na přípravě Fridrichovy císařské korunovace, které se sám zúčastnil a kde se mohl potkat s mnoha krajany.⁵⁶² I proto byl v březnu 1452 na mostě přes řeku Tiberu v Římě pasován na rytíře.⁵⁶³

Relace ze svého působení na vídeňském dvoře posílal Rabštejn v listech do Čech Oldřichovi z Rožmberka. Korespondenci s Rožmberkem udržoval Prokop po celá čtyřicátá léta a byl spolu se Šlikem nejdůležitějším Oldřichovým informátorem z prostředí královského dvora. Styl korespondence s budoucí hlavou Strakonické jednoty jen podtrhuje Prokopovu příslušnost ke katolické straně. Jeho skeptická slova k možnému uznání Jana Rokycany: „*Nezdá mi se, že by tento nový papež Rokycana potvrdil; neb jest nelaskaw na Rokycana, a mluvil twrdá slowa. Hoc sit secretum. A wiem, że poslowé z Čech proto darmo jedú, neb zde prawie, że kacíře potwrditi nechce.*“, jakoby dávala tušit, co bylo Prokopovým přáním.⁵⁶⁴

Jak už bylo výše řečeno, Prokop z Rabštejna byl císařovým hlavním vyjednavatelem v české otázce. Tak jako Rabštejn informoval své přátele v Čechách, tak také císař dostával zásluhou Prokopových kontaktů na svou dobu čerstvé informace a získával přehled o důležitém dění ze zemí Koruny. Jako králův specialista na jednání v Čechách nemohl přirozeně chybět na známém benešovském sjezdu, kde se jednalo o Ladislavovo vydání z Fridrichova poručnictví. V roli Fridrichova mluvčího vystoupil na sněmu Eneáš Silvius,

⁵⁵⁷ ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 96.

⁵⁵⁸ O příklon Čechů k Evženovi se zasloužil hlavně Oldřich z Rožmberka, který rozhodnul za celé Čechy bez vědomí strany poděbradské. Rabštejn vedl u papeže na jeho účet velmi pochvalnou řeč.

⁵⁵⁹ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 164.

⁵⁶⁰ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 97.

⁵⁶¹ Na rozdíl od svých pozdějších spolupracovníků (většinou doktoři obojího práva) neměl Rabštejn univerzitní vzdělání, což by se pro vysoce postaveného člena kanceláře a pozdějšího českého kancléře mohlo předpokládat.

⁵⁶² Jejich výčet je uveden ve SRA 2, s. 565. Urbánek ještě dodává, že z 50 českých koní byli všichni Moravané. Konkrétně Albrecht, Jan a Jindřich z Bitova, Vaněk a Arnošt Černošští z Boskovic, Václav z Lomnice, Václav z Veveří, Wolfgang, Martin a Hertnid z Krajku, Jan Tunkl z Brníčka, Jan z Kunštátu a jeden pán z Valdštejna.

URBÁNEK, ČD 3/2, s. 628.

⁵⁶³ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 745.

⁵⁶⁴ AČ 2, s. 437.

jehož řeč Rabštejn překládal do češtiny. Královi zástupci zde tlumočili Fridrichovo zamítnutí Ladislavova vydání z důvodu královny nedospělosti a nabádali české stavy k trpělivosti.⁵⁶⁵

Zcela od základů musel Prokop z Rabštejna vybudovat českou královskou kancelář, která se stala pevným prvkem dvora Ladislava Pohrobka. Téměř s jistotou lze tvrdit, že se nechal inspirovat Fridrichovou kanceláří, kde strávil deset let svého života, a že tak zcela převzal systém fungování kanceláře rakouských vévodů.

Po Ladislavově násilném vydání z poručnictví u Vídeňského Nového Města v září 1452 se mladý král zavázal českým zástupcům k přijetí svatováclavské koruny. Termín korunovace byl stanoven na 28. října 1453. Rabštejn odjel do Prahy v létě 1453 ještě před příjezdem krále, který do města dorazil až 24. října, tedy čtyři dny před svou korunovaci.⁵⁶⁶ Až do ustavení královského dvora v Praze a uvedení Rabštejna do funkce královského kancléře, plnil od Ladislavova vydání v září 1452 až do podzimu 1453 roli českého kancléře Štěpán Aloch, který stál v čele rakouské kanceláře.⁵⁶⁷

O průběhu pražské korunovace nemáme bohužel podrobných zpráv.⁵⁶⁸ Jedním z nejdůvěryhodnějších zdrojů je Eneáš Silvius, který byl jistě informován od Rabštejna, protože 8. listopadu 1453 mu děkuje za jeho zprávu o Ladislavově korunovaci.⁵⁶⁹ Eneáš pak podává 24. listopadu zprávu papeži do Říma, ve které zdůrazňuje, že „...*Procopius Rabensteinus vestre sanctitati deditissimus ... is enim corone Bohemie cancellarius creatus est*“.⁵⁷⁰

Stejně jako dříve ve prospěch římského krále, sloužil nyní Rabštejn Ladislavovi hlavně jako diplomat s pevnými vazbami na císaře a na římskou kurii. Tyto vazby se ještě více zhodnotily po roce 1458, kdy jeho přítel usedl na papežský stolec a stal se papežem Piem II. Nicméně i předtím o Rabštejnovi papežové dobře věděli. Evžen IV. mu za zásluhy o římskou kurii povolil pečtit červeným voskem.⁵⁷¹ Jeho nástupci Martinu V. zase osobně asistoval při obřadech souvisejících s přijímáním papeže do úřadu.⁵⁷²

---

⁵⁶⁵ AČ 2, s. 307.

⁵⁶⁶ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 744. Rabštejn byl v Praze již 14. července 1453. Tamtéž, s. 727.

⁵⁶⁷ To například dokazuje potvrzení všech dosavadních privilegií velehradskému klášteru z 19. července 1453, které král vydal v Brně:

http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-MZA/E07/1453_VII_19/charter#anchor

⁵⁶⁸ Nejpodrobnější informace podává URBÁNEK, ČD 3/2, s. 745 – 748. Jmenuje i účastníky: Albrechta VI. Habsburského, Albrechta Braniborského, Ludvíka a Otu Bavorského, Jana Hunyada, ostřihomského arcibiskupa Diviše, biskupa rábského Augustina, varadinského biskupa Jan Vitéze, pasovského biskupa Oldřicha z Nußdorfa, olomouckého biskupa Jan Háze, děkana Václava z Krumlova i s pražskou kapitulou, šlechtice Oldřicha Eicingera s bratry, Jana Jiskru z Brandýsa, Pankráce ze sv. Mikuláše, Jana Tovačovského z Cimburka, a Vaňka z Boskovic.

⁵⁶⁹ WOLKAN, Briefwechsel 3, s. 348, č. 179.

⁵⁷⁰ WOLKAN, Briefwechsel 3, s. 362, č. 185.

⁵⁷¹ URBÁNEK, *Tři Janové*, s. 211.

⁵⁷² URBÁNEK, ČD 3/2, s. 164.

Rabštejnovo přátelství s Eneášem Silviem přineslo výsledky i na poli kulturním, protože Eneáš Silvius byl italským humanistou, který tento způsob myšlení přenesl z Itálie na severní stranu Alp a s pomocí jeho spolupracovníků ještě dále na sever. Piccollomini sepsal pro krále Fridricha Pentalogus s mnoha politickými návrhy a doporučeními. Jeho pozornosti nemohl uniknout ani budoucí český král, se kterým se potkával na Fridrichově dvoře a kterému věnoval svůj výchovný traktát.⁵⁷³ V takto ovlivněném prostředí strávil Rabštejn deset let a není proto divu, že i on patřil k šířitelům humanismu a to velmi významným. Podobně jako Piccollomini u Fridricha tak měl i Prokop z Rabštejna ideální prostor pro šíření humanistických myšlenek – totiž královskou kancelář. Vedle Rabštejna tu působil například Ladislavův uherský kancléř Jan Vítěz, jenž se sám s Eneášem přátelil, či Johan Rott, který v listopadu 1456 držel smuteční řeč za zavražděného Oldřicha Celského, zcela v humanistickém stylu.⁵⁷⁴

Po vzniku samostatného Pohrobkova dvora udržovali humanisté nadále vzájemné styky pomocí korespondence a šířili tak své myšlenky. Eneáš pokračoval v komunikaci s Prokopem z Rabštejna, okruh jeho „žáků“ v Čechách pak přesahoval prostředí královské kanceláře a vůbec královského dvora. Mezi vyznavače humanismu patřil například písař pražské kanceláře Jan Šindel, či děkan pražského kostela Václav z Bochova.⁵⁷⁵

Prokopa z Rabštejna si nový český král Jiří z Poděbrad ponechal nadále v čele své kanceláře. Ač katolický duchovní, i když svými názory zřejmě vstřícný vůči kompromisům, měl pro Poděbrada velkou cenu, především svými kontakty. Nadále zajišťoval pro Jiřího nezbytnou komunikaci s kurií, stejně jako s císařem. Kancelář Jiřího z Poděbrad vedl nejméně do roku 1468, kdy stál v čele poselstva k uherskému králi Matyášovi z Korvína.⁵⁷⁶ Zemřel o čtyři roky později v roce 1472.⁵⁷⁷

Důležitou posilou v budování královské kanceláře byl Rabštejnovi **Mikuláš Liscius**. Liscia si Rabštejn sám vyžádal na Eneášovi a ten mu rád vyhověl: „...*jamque gerit officium et scripsit ad me, ut Nicolaum Volaterranum, legum doctorem, familiarem meum, ad se mitterem, quo factum est...*“ napsal Eneáš papeži.⁵⁷⁸ Mikuláš Liscius vystudoval práva v Itálii a po svých studiích nastoupil do Fridrichovy královské kanceláře jako písař.⁵⁷⁹ Jeho působení v Ladislavově kanceláři se datuje přibližně od podzimu 1453. Jako královský sekretář byl svědkem všech významných událostí, které se na královském dvoře přihodily. Liscius, stejně

⁵⁷³ GROßMANN, *Frühzeit*, s. 196.

⁵⁷⁴ GROßMANN, *Frühzeit*, s. 208.

⁵⁷⁵ ŠMAHEL, *Humanismus*, s. 49.

⁵⁷⁶ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 73.

⁵⁷⁷ RAMEŠ, *Listiny, listy*, s. 72.

⁵⁷⁸ WOLKAN, *Briefwechsel 3*, č. 179, s. 348.

⁵⁷⁹ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 734.

jako Prokop z Rabštejna, udržoval korespondenci s Piccolomminim, kterého mimo jiné velmi detailně informoval o nešťastných událostech z přelomu let 1456/57, kdy Ladislav Pohrobek pobýval v Uhrách, a kde byl zavražděn Oldřich Celský.⁵⁸⁰ Liscius byl spolu s Rabštejnem přímým svědkem Ladislavova onemocnění a posledních dnů před smrtí. Svědectví obou se bohužel nedochovalo a o tom, že jak Liscius, tak Rabštejn podali Eneášovi Silviovi podrobnou zprávu, nás informuje Ladislavův rakouský sekretář Johan Roth.⁵⁸¹ Ztráta zpráv přímých svědků královy smrti je o to větší, že na rozdíl od Rotha, který sepsal popis okolností Pohrobkova skonu až v prosinci 1457 ve Vídni, byla zpráva Lisciova časově současnou králově smrti.

Spolu s členy české kanceláře byli nedělitelnou složkou Ladislavova dvora kancléři z rakouské a uherské kanceláře a jejich podřízení. Všichni tři kancléři trávili čas v těsné blízkosti krále, ať už byl dvůr na cestách či nikoliv. Bylo tedy zcela běžné, že za Ladislavova pobytu v zemích české Koruny vyřizoval král prostřednictvím rakouské kanceláře agendu rakouskou a to samé platilo pro kancelář uherskou. Na královský dvůr se proto neustále sjížděly osoby ze všech zemí pod Ladislavovou mocí, aby zajistily vyřízení svých záležitostí. Vezmu-li v potaz obsazení jednotlivých kanceláří příslušníky daného národa, měl královský dvůr vždy mezinárodní charakter a jeho úplné počestění bylo nemožné.

Na rozdíl od neotřesitelného postavení Prokopa z Rabštejna v čele české kanceláře, se v případě pozice rakouského kancléře Ladislava Pohrobka objevuje v pramenech hned několik osob. Od roku 1440, kdy se Ladislav narodil, stál v čele rakouské kanceláře Johann Pauli von Mairs, který se měl také starat o Ladislavovu výchovu.⁵⁸² V úřadu setrval až do roku 1445, kdy Fridrich jmenoval do čela rakouské kanceláře biskupa Silvestra z Chiemsee a rovněž přidělil kancléře Ladislavu Pohrobkovi.⁵⁸³ Tímto kancléřem se stal Kašpar Wendel z Krottendorfu. K tomuto kroku se Fridrich rozhodl, aby oslabil rakouskou opozici zastoupenou Oldřichem Eicingerem, která předchozího kancléře Johanna Maira silně ovlivňovala. Kašpar Wendel, rovněž králův vychovatel, se proslavil svým neúspěšným pokusem utéci s mladým Ladislavem Pohrobkem během korunovační cesty do Říma. Od téměř jisté popravě ho zachránila až přímluva Eneáše Silvia.⁵⁸⁴ Zde je nutno podotknout, že „Ladislavův“ kancléř byl opravdu jen prázdný titul. Kolem mladičkého krále byl totiž

---

⁵⁸⁰ URBÁNEK, *Konec*, s. 72.

⁵⁸¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 131.

⁵⁸² HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 580. Předchůdcem mu byl do roku 1435 Andreas Plank. Už tehdy byl Mairs činný jako sekretář v Albrechtově kanceláři. Felix WINTERMAYR, *Andreas Plank, ein österreichischer Kanzler*, JbLkNÖ NF 31 (1953-54), s. 90.

⁵⁸³ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 581.

⁵⁸⁴ viz. s. 25.

vytvořen naoko okruh úředníků, tedy jakási dvorská společnost a kancelář musela být její součástí.

IV. 3. 2. Rakouská kancelář

Od března do července 1453 vystupuje v kancelářských poznámkách jako *cancellarius* **Štěpán Aloch** a dá se předpokládat, že byl prvním, skutečně Ladislavovým kancléřem po jeho vydání z poručnictví od září 1452.⁵⁸⁵ Tento časový údaj se téměř přesně překrývá s obdobím, kdy hrál dominantní roli na královském dvoře Oldřich Celský, který krále převzal před Vídeňským Novým Městem. I když Aloch prošel Fridrichovou kanceláří, ponechal ho Celský navzdory jeho nepřátelství s králem v takto významném úřadu i nadále, a to nejméně do léta roku 1453.⁵⁸⁶ Stejně jako Rabštejn, Vítěz, Rott či Liscius, všichni bývalí podřízení Eneáše Silvia a rovněž nadšenci pro humanistické myšlenky, mezi něž Aloch sám patřil, udržoval i on po odchodu od Fridrichova dvora s Piccolomminim písemný styk.⁵⁸⁷

Z jakých důvodů Aloch ve funkci skončil, není známo. Vše možná souvisí se změnou mocenské konstelace na Ladislavově dvoře v září 1453. Oldřichu Eicingerovi, který se chopil příležitosti, a podařilo se mu vyhnat Oldřicha Celského, mohl být Štěpán Aloch nepohodlný. Místo něho nastoupil do funkce prvního muže rakouské kanceláře pasovský biskup **Oldřich z Nußdorfu** (†1479), který pocházel z rytířské rodiny ze Salzburgu a po studiích ve Vídni, Boloni a Padově promoval jako doktor obojího práva. Roku 1440 se stal představeným kapituly ve Freisingu a roku 1451 byl zvolen pasovským biskupem.⁵⁸⁸ I když byl do funkce řádně zvolen, císař i papež s jeho uznáním dlouho otáleli.⁵⁸⁹ Oldřich se totiž angažoval ve prospěch bavorských Wittelsbachů, což nebylo Fridrichovi nikterak po chuti, protože téměř celé dědičné země Habsburků podléhaly přímo pasovskému biskupovi. Vztahy Oldřicha k císaři proto nebyly dobré a k jejich zlepšení nepřispělo ani to, že se Oldřich jistě rád přidal

⁵⁸⁵ Chronologicky prvním pramenem, kde je Aloch označen jako kancléř je požadavek krále ze 7. března 1453 na vratislavského biskupa Petra o obročí pro kancléře Alocha. LICHNOWSKÝ 6, č. 1775.

⁵⁸⁶ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 581.

⁵⁸⁷ Eneáš prosí rakouského kancléře Štěpána Alocha o předání dopisů Janu Vítězovi. FRA II/ 68, s. 142, č. 72.

⁵⁸⁸ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 654. Pasovské biskupství bylo po dlouhá léta Habsburkům trnem v oku, protože pasovský biskup byl exponent politiky Wittelsbachů. Téměř celé území spadající pod jeho správu totiž tvořilo Horní a Dolní Rakousko. Až Fridrich III. si na papeži vyžádal právo investitury. V roce 1451, po smrti biskupa Leonarda z Leymingu, nominoval Fridrich vídeňského probošta Albrechta ze Schauenberka, který ale neobstál dolnobavorskému kandidátovi Ulrichovi z Nußdorfu. Irmgard LACKNER, *Herzog Ludwig IX. der Reiche von Bayern-Landshut (1450-1479)*.

Reichsfürstliche Politik gegenüber Kaiser und Reichsständen, diss., Regensburg 2010, s. 95.

⁵⁸⁹ Kvůli Oldřichovu potvrzení na biskupském stolci vyslal král Ladislav do Říma poselstvo. V jeho čele stál Mikuláš Trukses, králův dvorský maršálek. Průběh celé výpravy zpracoval na základě svědectví účastníků a účetních pramenů Franz DIRNBERGER, *Reisen im Mittelalter. Die Gesandtschaftsreise des Königs Ladislaus nach Rom 1453*, dipl., Wien 1997.

na stranu vzbouřenců pod vedením Oldřicha Eicingera, kteří na Fridrichovi tvrdě požadovali Ladislavovo vydání. Dosazení Oldřicha z Nußdorfu koncem léta 1453 do čela rakouské kanceláře tak mohla být do jisté míry odměna za podporu proti císaři. Proticísařské byly i jeho další kroky: také jako Ladislavův kancléř měl nadále těsné vztahy k Bavorsku, protože se od roku 1456 stal rádcem Ludvíka Dolnobavorského. K tomu dodatečně uzavřel spolek se Zikmundem Tirolským a Albrechtem VI., s Habsburky, kteří se císaři postavili dříve či později silou. V konečné fázi konfliktu mezi Albrechtem VI. a císařem o dědictví po zemřelém Ladislavovi zachovával Oldřich neutralitu, což mu pomalu přineslo císařovy sympatie. Není proto divu, že se později dostal do funkce jeho kancléře.⁵⁹⁰

Podobně jako Prokop z Rabštejna a Jan Vítěz plnil pro krále významné diplomatické úlohy. Když Ladislav Pohrobek pod vlivem rakouského hubmistra Konráda Hölzlera odmítal na podzim 1457 přijet do Prahy, přijel si rozčilený Jiří z Poděbrad pro krále do Rakouska. Královskou stranu zastupoval při vyjednávání ve Schrattentalu (sídlo Oldřicha Eicingera nedaleko Znojma) kancléř Oldřich z Nußdorfu. Poděbradovy požadavky byly nakonec splněny a Ladislav se zavázal, že do 11. listopadu přijede do Prahy.⁵⁹¹ Nußdorfův postoj k Jiřimu z Poděbrad a obecně ke kališnickému osazenstvu králova dvora byl negativní, jak se nechalo od tak vysoce postaveného duchovního očekávat. Dokládá to sloka z písně o smrti Ladislava Pohrobka:

*„Der Bischof von Passaw was ein weyser Man,
Erg ab dem Kunig ein lere,
Das er Nyemant solt gelauben:
Er scholt sich hueten vor Gersicken Weib,
Sy wer ein falsche Frawe.“⁵⁹²*

Králův pobyt v Praze na podzim roku 1457 byl ve znamení svatebních příprav s francouzskou princeznou Magdalénou z Valois. Pro nevěstu bylo do Francie vypraveno koncem října 1457 slavnostní poselstvo, které mělo v průvodu na 700 jezdců, 26 vozů.⁵⁹³ V čele poselstva stál pasovský biskup Oldřich z Nußdorfu se Zdeňkem ze Šternberka a uherským kancléřem Štěpánem z Vardy.⁵⁹⁴ Oddíl rakouského kancléře počítal na 70 červeně oděných jezdců na bělouších a byl jedním z nejpočetnějších. O Vánocích roku 1457 se však

⁵⁹⁰ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 1424.

⁵⁹¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 112.

⁵⁹² *Zeugenverhör*, s. 22.

⁵⁹³ URBÁNEK, *Konec*, s. 112. 21. října 1457 slibuje král kancléři Oldřichovi z Nußdorfu, že mu za účast v poselstvu zaplatí do příštích vánoč pět tisíc zlatých uherských. LICHNOWSKY 6, č. 2259.

⁵⁹⁴ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 656.

poselstvo dozvědělo o náhlém skonu mladého krále. Navzdory tomu se vyslanci ve Francii pár dní zdrželi a po řadě jednání s francouzským králem Karlem si s ním na Nový rok 1458 vyměnili dary. Při zpáteční cestě se poselstvo 9. ledna zúčastnilo v pařížské katedrále Notre – Dame zádušních mší za zemřelého krále a o dva dny později vyrazilo za velkých poct na zpáteční cestu.⁵⁹⁵

Po smrti Ladislava Pohrobka hrál pasovský biskup nadále významnou roli na poli říšské politiky. V průběhu války o dědictví po zemřelém králi zachoval Oldřich neutrální postoj a nepřidal se podle očekávání k Albrechtovi VI. Tím si získal císařovy sympatie, díky nimž získal roku 1464 funkci říšského kancléře.⁵⁹⁶

V pramenech se objevují ještě další jména Oldřichových spolupracovníků, členů Ladislavovy rakouské kanceláře a tím pádem jeho podřízených. Byl jím například královský sekretář **Johann Roth z Wendingu** (1425 – †1506). Syn obuvnického mistra ze Švábska a pozdější vratislavský biskup vystudoval v Římě klasická studia, která mu pomohla k cestě na dvůr Fridricha III. Rothova přítomnost je zde poprvé doložena během římské korunovace zjara 1452, avšak nikoliv v žádném úřadě. O dva roky později totiž pokračoval v Padově ve studiu na právnické fakultě.⁵⁹⁷ Protože se pohyboval v kruzích s pevnými vazbami na Norimberk, bylo pro Rotha snadnější, stejně jako v případě Oldřicha z Nußdorfu, kariéra pro Ladislava Pohrobka, kde se formovala opozice proti římskému králi. Roth byl u královského dvora přítomen až po roce 1454, kdy dokončil studium práv. Jisté je, že se zúčastnil královny cesty do Uher, protože 9. listopadu měl pronést smuteční řeč za zavražděného Oldřicha Celského, zcela v humanistickém stylu.⁵⁹⁸

Zmínky o Rothově pobytu na královském dvoře jsou velmi vzácné. Nejcennější pramen, který ho potvrzuje v králově okolí je jeho list adresovaný Eneáši Silviovi z 20. prosince 1457.⁵⁹⁹ Roth v něm líčí okolnosti Ladislavovy nejasné smrti. Zaujímá netradiční stanovisko: popírá, že by král zemřel na mor, o přímé otravě ale mlčí. Popírá tak svědectví Prokopa z Rabštejna a Mikuláše Liscia, kteří otravu vylučují.⁶⁰⁰ Rudolf Urbánek tento postoj vysvětluje tím, že nebylo zcela bezpečné ve Vídni, odkud Roth píše, otevřeně podporovat

---

⁵⁹⁵ KOŠŤÁL, *Zdeněk Konopištský*, s. 53.

⁵⁹⁶ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 699. První listina na jejímž vydání se ve službách císaři podílel, byla vyhotovena 1. listopadu 1464. Hans Albrecht GENZSCH, *Untersuchungen zur Geschichte der Reichskanzlei und ihrer Schriftformen in der Zeit Albrechts II. und Friedrichs III.* (Teildruck), diss., Marburg 1930, s. 30.

⁵⁹⁷ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 700.

⁵⁹⁸ GROßMANN, *Frühzeit*, s. 208.

⁵⁹⁹ *Zeugenverhör*, s. 19.

⁶⁰⁰ URBÁNEK, *Konec*, s. 174.

variantu otravy ze strany zemského správce, protože Poděbradův vliv ve městě byl velmi silný.⁶⁰¹

Po Pohrobkově smrti se Roth stal rektorem padovské univerzity. V šedesátých letech si ho jako schopného diplomata a nyní již doktora obojího práva vzal s sebou do císařské kanceláře Oldřich z Nußdorfa. Roth působil i mimo kancelář a jako Fridrichův vyslanec byl svědkem olomoucké korunovace Matyáše Korvína na českého krále. V roce 1482 se stal vratislavským biskupem a v do této doby se dá časově zařadit jeho příchod na Matyášův dvůr.⁶⁰² Na Matyášově dvoře jako centru zaalpského humanismu, našel Roth uplatnění i v tomto směru, protože mezi humanisty své doby jednoznačně patřil.⁶⁰³

Syn z měšťanské rodiny z Pasova byl **Sigmund Forsthofer**, který je ve službách krále Ladislava doložen jako královský sekretář. Forsthofer patřil ke skupině služebníků z Bavorska, který ke dvoru přišel patrně současně s kancléřem Oldřichem z Nußdorfu. Již roku 1453 ho král zplnomocnil k dohledu nad krutými protizidovskými opatřeními ve Vratislavi, která znamenala zánik tamější židovské obce.⁶⁰⁴ Při jednání královských rádců po Ladislavově smrti, které se uskutečnilo 27. listopadu ve Vídni, byl bývalý Pohrobkův sekretář rovněž přítomen a disponoval menší královskou pečeti.⁶⁰⁵ Po smrti svého chleboďárce se jako Oldřich z Nußdorfa sblížil s císařem natolik, že se jeho dalším působištěm stala císařská kancelář.⁶⁰⁶

Dalším z řady vysoce postavených úředníků v Ladislavově kanceláři byl protonotář **Jorg Wasserman**, který je ve funkci doložen pouze jednou, a to 3. listopadu 1457. V listině, která byla vydána v Praze, mu král propůjčuje „...den getraidtzehent, zu Pirchennvart auf dem Marchveld gelegen...“. Wasserman je v textu doslova uveden jako „...unser prothonotari...“.⁶⁰⁷ Bližší údaje o tomto muži jsou podobně jako ve většině osob sloužících Ladislavu Pohrobkovi neznámé a ve svých textech ho nezmiňuje ani Eneáš Silvius, ani Prokop z Rabštejna. Přitom pozice královského protonotáře je po kancléři nejvyšší, v časech kancléřovy nepřítomnosti ho zastupuje i při jednáních královské rady.

⁶⁰¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 153.

⁶⁰² HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 702.

⁶⁰³ GROßMANN, *Frühzeit*, s. 208.

⁶⁰⁴ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 605. Ve vztahu k židům se Ladislav Pohrobek nechal inspirovat politikou svého otce Albrechta, za jehož panování propukla zjara 1421 tzv. Vídeňská gezera. Nejen ve Vídni, ale po obou zemích Nad a Pod Enží propukly masakry židovského obyvatelstva, které v lepším případě skončili „pouze“ vyhnáním izraelitů. Samuel KRAUSS, *Die wiener Geserah vom Jahre 1421*, Wien – Leipzig 1920, s. 103.

⁶⁰⁵ QGStW I/7, s. 410, č. 15600.

⁶⁰⁶ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 606.

⁶⁰⁷ HHStA Wien, AUR 3. 11. 1457; LICHNOWSKY 6, č. 2261.

O registraci listin a jejich evidenci se starali tzv. registrátoři. Po zaevidování do příslušného oddílu vytvořil registrátor na rubu listiny značku *Rta* s podpisem.⁶⁰⁸ Někdy bylo také na zadní stranu listiny heslovitě přidáno, o čem daný kus pojednává. Podpisy registrátorů jsou ale uvedeny zkratkovitě, a pokud není jméno registrátora uvedeno v textu jiného dokumentu, je jejich identifikace nemožná. Takto se mi podařilo identifikovat **Hanse Meilingera**. Za své služby obdržel od Ladislava Pohrobka v roce 1454 vinici v Nußpergu. V textu je doslova uveden jako „...*Hanns Meilung, vns Registrator*...“.⁶⁰⁹ Tento měšťan a člen vídeňské městské rady prošel jako téměř celý Ladislavův kancelářský personál službou pro císaře Fridricha III., kde působil jako písař a kam se po roce 1457 opět vrátil.⁶¹⁰

IV. 3. 3. Uherská kancelář

Uherským kancléřem byl varadínský biskup **Jan Vítěz ze Zredna** (1408 - †1472). Vítěz pocházel z chorvatsko – uherské rodiny. Jeho otec sloužil nejprve králi Vladislavu III. a po bitvě u Varny regentovi Janu Hunyadi jako sekretář. Není proto nikterak překvapivé, že svému synovi zařídil místo protonotáře ještě v kanceláři krále Vladislava III. Na místo kancléře si ale musel počkat, protože kancléře mohl jmenovat až uherský král a Jan Hunyadi byl ve druhé polovině čtyřicátých let pouze regentem za Ladislava Pohrobka. Názor, že Vítězovi regent nedůvěřoval, se mi zdá mylný, protože ten později vždy stojí v táboře nejprve Jana Hunyadiho a posléze synů Ladislava a Matyáše Korvína.⁶¹¹ Do kancelářské funkce ho tedy po svém vydání uvedl až král Ladislav na zemském sněmu v Prešpurku v únoru 1453. Na tomto sněmu ještě vylepšil Hunyadům erb a staršího syna Ladislava jmenoval chorvatským bánem.⁶¹² Od této doby setrvává Vítěz na Ladislavově dvoře a zdá se, že počet osob v kancléřově okolí byl značný. Vítěz představoval předního humanistu v Uhrách a ve čtyřicátých letech se na jeho biskupském dvoře ve Velkém Varadíně (Oradea) sešlo několik významných učenců.⁶¹³ Od svého jmenování v roce 1453 stál v čele uherské královské

⁶⁰⁸ HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 776.

⁶⁰⁹ HHStA Wien, HS 525, fol. č. 28.

⁶¹⁰ Jako člena vídeňské městské rady ho uvádí Richard PERGER, *Die Wiener Ratsbürger, 1396 – 1526: ein Handbuch*, in: *Forschungen und Beiträge zur Wiener Stadtgeschichte* 18, Wien 1988, s. 95; HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1*, s. 602.

⁶¹¹ Antonín KALOUS, *Matyáš Korvín (1443 – 1490). Uherský a český král*, České Budějovice 2009, s. 39. Autor se ale rozchází se staršími pracemi, které Vítěze řadili mezi Hunyadiho příznivce. URBÁNEK, *Konec*, s. 41.

⁶¹² LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 37.

⁶¹³ Například otec polského humanismu Gregor ze Sanoka, který přišel do Uher s Varnenčíkem, dále pak Paulus Vergerius, Philippus Podochatherus, kteří pocházeli z Kypru. Tibor KLANICZAY, *Das Contubernium des Johannes Vitéz. Die erste ungarische „Akademie“*, in: *Studia Hungarica. Forschungen über Siebenbürgen und seine Nachbarn. Festschrift für Attila T. Szabó und Zsigmond Jakó 2*, Kálmán BENDA - Thomas von BOGYAY - Horst GLASSL - Zsolt K. LENGYEL (Hrsgg.), München 1988, s. 230 – 231.

kanceláře. Přítomen byl rovněž v říjnu na královské korunovaci v Praze, kde byl svědkem dohody mezi zástupci všech Ladislavových zemí.⁶¹⁴

Pohrobek se v průběhu svého panování snažil o navrácení Lucemburska zpět do svazku Korunních zemí.⁶¹⁵ Jednání, která byla za tímto účelem svolána na březen 1454 do Mohuče se zástupci Burgundska, nepřinesla pozitivní výsledek. Mezi vyjednávači české strany je kromě Řehoře z Heimburka i varadínský biskup Jan Vítěz.⁶¹⁶ Jeho angažovanost v záležitostech korunních zemí je překvapující a na jeho místě bych očekával Prokopa z Rabštejna, který přitom celý březen strávil s králem v Praze.⁶¹⁷

Na rozdíl od vzdáleného Lucemburska bylo ve Vítězově vlastním zájmu dovést do úspěšného konce neustále se opakující a marná jednání ohledně tureckého nebezpečí v Uhrách. Situace byla velmi vážná a vyžadovala si vyslání vojenského kontingentu do Uher. Jednání se zástupci kurie vedl jako králův řečník k této otázce právě Jan Vítěz, který byl vedle výborného latiníka i zdatným rétorikem.⁶¹⁸

V srpnu 1456 vyjel král spolu s legátem Carvajalem, Oldřichem Celským do Uher, aby osobně organizoval obranu země proti Turkům. Se dvorem odjeli do Uher i někteří čeští páni – Zdeněk ze Šternberka, Jindřich z Rožmberka a Hynek Bítofský z Lichtenburka. Dále nechyběl Ota Bavorský a dokonce burgundští poslové.⁶¹⁹ Současně s dvorem táhlo křížácké vojsko, které se neustále rozrůstalo o další dorazivší oddíly. Ladislav přijel 8. listopadu přes Prešpurk, Budín a Futak až k Bělehradu, který nesl ještě stopy po vítězné obraně Jana Hunyadiho proti mohutnému tureckému útoku. Královský průvod využil k cestování Dunaj, což byl nejrychlejší způsob jak Bělehradu dosáhnout. Těsně před městem vyjel králi vstříc Ladislav Hunyadi s Janem Vítězem, kteří krále přijali s úctou a zaručili se za jeho bezpečnost. Uherský kancléř sehrál v následujících dnech, které dvůr strávil v Bělehradě a kde došlo k vraždě Ladislavova strýce Oldřicha Celského, ne zcela jasnou úlohu. Vítěz čekal na krále v Bělehradě a pravděpodobně již dopředu věděl, jaké úmysly Ladislav Hunyadi ve skutečnosti měl. Údajně byl Hunyadem a jeho příbuzným Michalem Szilagym žádán o názor na plán ke zneškodnění Celského. Vítěz měl prý odpovědět, že se nemůže jako posel víry a

---

⁶¹⁴ Jednalo se o stavovskou koalici Poděbrada, Hunyada a Eicingera, kteří se do budoucna zavázali jednat ve prospěch krále. Šlo i o spolupráci proti uherské opozici, která vystupovala proti Janu Hunyadovi a také proti Oldřichu Celskému, který byl dočasně v defenzivě. URBÁNEK, ČD 3/2, s. 767.

⁶¹⁵ O to se pochopitelně snažil hlavně Jiří z Poděbrad, v jehož dikci byla politika směrem k Lucembursku a vedlejším zemím. Tyto jeho snahy se táhnou jako červená nit celou Poděbradovou érou. K jejich naplnění však bylo potřeba legitimního panovníka, který by tvořil svorník celého soustátí. ČORNEJ – BARTLOVÁ, *Velké dějiny* 6, s. 149.

⁶¹⁶ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 871.

⁶¹⁷ Je jmenovitě uveden v kancelářských poznámkách listin z 12., 19., 20. a 26. března. RAMEŠ, *Listiny, listy*, č. 88, 94, 95 a 96.

⁶¹⁸ URBÁNEK, ČD 3/2, s. 918.

⁶¹⁹ URBÁNEK, *Konec*, s. 65.

usmíření za tento čin (myšleno vraždu) přimlouvat, pakliže se ale stane, nebude nikoho kárat.⁶²⁰ Spiklencům se jejich plán podařil a Oldřicha Celského zabila v boji přesila s Hunyadim v čele. Bělehradské vražda krále velmi poznamenala a bylo otázkou času, kdy nechá Ladislav Hunyadiho přívržence potrestat.

Pohrobek trpělivě vyčkával a až v Budíně v březnu 1457 udeřil. S pomocí Jiskry z Brandýsa nechal zatknout šestnáct uherských předáků, mezi nimi i Jana Vítěze. Zatímco Ladislava Hunyadiho stálo bělehradské dobrodružství život a jeho bratra Matyáše věznění, vyváznu Vítěz živ. Avšak tím, že král uvěznil arcibiskupa, se ocitl v nebezpečí exkomunikace. Aby se jí vyhnul, předal na nátlak kardinála Karvajala Vítěze ostříhomskému arcibiskupovi Divišovi, který měl zajistit církevní soud.⁶²¹ Nakonec to byl ale sám král, kdo Vítěze vzal v květnu 1457 na milost a nechal ho propustit.⁶²² Biskupovo připojení k opozici ale znamenalo konec jeho působení v královské kanceláři.

Po Ladislavově smrti se Vítěz angažoval ve prospěch uherského krále Matyáše Korvína. Usedl na arcibiskupský stolec v Ostřihomi, nejvyšší možnou metu, kterou může získat duchovní v Uhrách. Podporoval sice Matyášovy války proti Jiřímu z Poděbrad, věděl ale dobře, že hlavním nebezpečím pro celé Uhry jsou Turci. I to mohl být vedle neustále se zvyšujícího zdaňování církevních majetků důvod, proč se Vítěz zapojil do povstání proti Korvínovi. Povstalce podporoval polský král Kazimír, který do Uher poslal dokonce vojenský kontingent s vidinou uherské koruny pro svého stejnojmenného syna Kazimíra.⁶²³ Povstání skončilo nezdarem a Jana Vítěze jako jednoho z vůdců povstání nechal král uvěznit na Visegrádě. Krátce po propuštění a usmíření se s Matyášem v roce 1472 zemřel.⁶²⁴

Zdá se, že se po bělehradských událostech dostal do úřadu uherského kancléře kaločský arcibiskup **Štěpán z Vardy**, který se jako zástupce Uher účastnil velkolepého poselstva do Francie. Štěpán patřil do tábora uherských magnátů, které se nelíbila rostoucí moc Hunyadů. Když se Ladislav Pohrobek chystal na podzim roku 1456 do Uher, varoval ho písemně Štěpán před hrozícím nebezpečím.⁶²⁵ Po sesazení Jana Vítěze se tedy do vedení kanceláře dostává další vysoký církevní hodnostář. Štěpán z Vardy je ve své funkci doložen pouze díky jeho účasti ve svatebním poselstvu pro budoucí královnu Magdalénu do Francie. Jako mluvčí celého poselstva zdůrazňoval při setkání s králem, princeznou a královskou radou styky českých a uherských králů s Francií a také zdůraznil, že „*je-li Francie sloupem*

---

⁶²⁰ LUG, *Ulrich von Cilli*, s. 64.

⁶²¹ URBÁNEK, *Konec*, s. 98.

⁶²² URBÁNEK, *Konec*, s. 102.

⁶²³ KALOUS, *Matyáš Korvín*, s. 158.

⁶²⁴ KALOUS, *Matyáš Korvín*, s. 161.

⁶²⁵ URBÁNEK, *Konec*, s. 92.

křesťanstva, je král Ladislav jeho štítem; v jeho přirovnání Francie s domem Čechy a Uhry jsou obrannou zdí. Kdo odolá spojené moci těchto říší?“⁶²⁶ Po Ladislavově nečekané smrti se Štěpán z Vardy jistě vrátil spolu se zbytkem uherské výpravy domů do Uher. Jeho další osudy mi nejsou známy.

Svým vzděláním a postavením nevystupují Ladislavovi kancléři z obrazu jinde obvyklých představitelů pozdně středověké kanceláře. V polovině patnáctého století už bylo zvykem, že obsazení důležitého místa ve správě země nebylo podmíněno šlechtickým titulem, ale vzděláním a schopnostmi. Stejně pravidlo platilo i pro protonotáře. Oldřich z Nušdorfu, Jan Vítěz a Štěpán z Vardy byli vysocí církevní hodnostáři. Oldřich pasovský biskup, Jan Vítěz biskup z Velkého Varadína a Štěpán z Vardy dokonce arcibiskup z Kaloče. Najít vhodného a vzdělaného kandidáta do čela české královské kanceláře nebylo v padesátých letech patnáctého věku vůbec snadné, když církevní instituce v Čechách utrpěly velké ztráty a pražské arcibiskupství zůstalo od roku 1421 neobsazeno. Proto muselo být vzdělání nahrazeno zkušeností. A protože bylo kruhům kolem Ladislava dobře známo, že písař a především zkušený diplomat Prokop z Rabštejna představoval ve své době nejlepšího kandidáta, byl zkrátka Ladislavovi Eneášem doporučen. Rabštejn je pokládán za duchovního nižšího svěcení, univerzitu ale nevystudoval. Na druhou stranu se mohl pyšnit dlouholetou kancelářskou a diplomatickou praxí, což bylo dle mého názoru daleko důležitější než církevní prebenda či univerzitní titul. Jinak by se úřadu mohl ujmout například olomoucký biskup Jan Ház, který krále v říjnu 1453 korunoval.

Na královském dvoře vytvářeli kancléři trvalé zastoupení jednotlivých Ladislavových zemí ve smyslu nejvyššího poradního orgánu. Domácí válka v Uhrách mezi Hunyady a jejich opozicí se podepsala na jmenování uherských kancléřů. Když spolu s Hunyadovou stranou padá v nemilost v roce 1457 kancléř Vítěz, je do královské kanceláře poslán zástupce opoziční strany Štěpán z Vardy. Rakouský kancléř Oldřich z Nušdorfu byl zase exponentem Wittelsbachů, kteří v Ladislavu Pohrobkovi viděli mocného spojence své politiky proti římskému císaři.

Osud kancléřů po Pohrobkově smrti byl vesměs stejný. Prokop z Rabštejna se stal kancléřem Jiřího z Poděbrad a pevným pilířem jeho politiky, Jan Vítěz byl činný ve službách uherského krále Matyáše Korvína a Oldřich Nušdorf vstoupil o deset let později paradoxně do služeb císaře Fridricha III.

---

⁶²⁶ URBÁNEK, *Konec*, s. 141.

IV. 4. Dvorští kaplani⁶²⁷

„Nejvlastnějším polem působnosti dvorních kaplanů byly liturgické úkony v Karlových soukromých oratořích a soustavná asistence v soukromém kultu panovníka a jeho rodiny: žehnání jídel a pití, vedení modliteb u stolu a při ukládání na lože, předčítání žalmů a hodinek během dne i před uložením ke spánku, zpovídání a duchovní rádcovství v různých situacích.“⁶²⁸

Takto definuje hlavní náplň činnosti královských kaplanů císaře Karla IV. František Kavka. Dále je nutné uvést povinnost zpovědníka, která byla jednou z nejdůležitějších a která staví kaplana do pozice osob, jímž panovník beze zbytku důvěřoval. Autor dále doplňuje, že kaplani vyučovali mladší členy královské rodiny základům náboženství a literatury a pečovali o almužnictví.⁶²⁹ Už na dvorech králů z řad posledních Přemyslovců sehrávali kaplani důležitou roli ve výchově budoucích panovníků. Takový příklad vychovatelské činnosti může představovat kaplan mladého Václava II. Albert, který krále usměrňoval v jeho postojích.⁶³⁰ Kaplan Fridrich z Gary působil ve 14. století na vídeňském dvoře Albrechta III. a i on je považován za jeho vychovatele.⁶³¹

Kaplani byli často také využíváni jako vyslanci a diplomaté. To se na základě jejich vzdělání a zejména dobré znalosti latiny přímo vybízelo. Často prokazovali své schopnosti jako úředníci a notáři, avšak mimo panovnickou kancelář pouze k soukromým účelům panovníka.⁶³²

Kaplani se starali nejen o panovníkův duševní, ale v některých případech také o jeho tělesný stav.⁶³³ Kaplana a zároveň lékaře měl na svém dvoře kupříkladu Přemyslovec Václav

---

⁶²⁷ Tématu dvorských kaplanů věnoval pozornost především Ivan HLAVÁČEK ve své studii *Überlegungen zum Kapellanat am Luxemburgischen Hof unter Johann von Luxemburg, Karl IV. und Wenzel IV.*, in: Höfe, Residenzen, Itinerare. Mlada HOLA, Martina JERÁNKOVÁ, Klára WOITSCHOVÁ (Hg.), Prag 2011, s. 125 – 152 a v *Hradní kaple, kaplani a jejich funkce v Čechách v pozdním středověku*, in: Dvorské kaple vrcholného a pozdního středověku a jejich umělecká výzdoba, Praha 2003, s. 323 – 325. Prostor dvorským kaplanům dal také František KAVKA v práci *Život na dvoře Karla IV.*, Praha 1993, s. 39. Z dalších prací potom ke dvorským kaplanům: Paul Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III/1. (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik*, Köln 1997, s. 801 – 805; Christian LACKNER, *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichischen Herzoge (1365 – 1406)*. *MIÖG Ergb.* 41 (2002), s. 153 – 161.

⁶²⁸ KAVKA, *Dvůr Karla IV.*, s. 39.

⁶²⁹ KAVKA, *Dvůr Karla IV.*, s. 39.

⁶³⁰ Dana MALÁ, *Skladba pražského dvora za vlády Václava II. Rezidenční dvory české šlechty v pozdním středověku*, In: *Dvory a residence ve středověku 1.*, MHB 9, Praha 2003, s. 125.

⁶³¹ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 156.

⁶³² HLAVÁČEK, *Überlegungen*, s. 132. Mezi kanceláři a notářskou činností kaplanů existovala jasná „dělicí linie“, jak uvádí na příkladu vídeňského dvora LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 157.

⁶³³ HLAVÁČEK, *Überlegungen*, s. 132.

I.,⁶³⁴ nebo třeba třetí lékař krále Albrechta II. Rudolf Wolkard von Heringen, který ve Vídni vystudoval teologii a lékařství.⁶³⁵

Titul dvorského kaplana mohl být v pozdně středověké společnosti také čestným titulem. V praxi to znamenalo, že opati u vybraných klášterů či představení některých kapitul se rovněž stali zeměpánovými kaplany. V jeden okamžik tak mohlo existovat i několik desítek duchovních, kteří byli kaplany, ale u dvora se nezdržovali a věnovali se správě svěřených institucí. Kaplanů, kteří stáli panovníkovi nepřetržitě „po ruce“ v každém okamžiku – účastnili se cest, válečných tažení a počítali se do okruhu nejbližších osob, do domácnosti panovníka, byl omezený počet, maximálně dva či tři.⁶³⁶

Jako kaplani Ladislava Pohrobka přicházejí v úvahu dvě osoby, a sice Paul Strobmayer a Jan Swofheim. S prvně jmenovaným **Paulem Strobmayerem** se setkáváme v listině z 18. prosince 1455, která byla vystavena ve Vídni. Jako její vydavatel je uveden „*Ich Maister Paul Strobmayer von Sant Veit, dietzeit Obrister Caplan der Kappellen gelegen in des Durchleuchtigsten Fürsten und Herrn Herrn Laßlaws zu Hungern zu Behem etc. Kunigs Hertzogen zu Oesterreich Marggrauen zu Merhern etc. etc. meus genedigsten Herren purkh zu Wienn. Bekenn für mich vnd all mein nachkommen Caplan derselben Cappellen und tun kund öffentlich mit dem brief ewigklichen allen Lewten gegenburtigen und kunftigen Als der benant mein genedigster Herr kunig Laßlaw etc. als dem Obristen Caplan egenannten Cappellen ...*“⁶³⁷, který navyšuje počet farářů v hradní kapli na čtyři.⁶³⁸ Strobmayer měl na starosti dvorskou kapli a je proto dost pravděpodobné, že byl i královým osobním kaplanem v časech, kdy se zdržoval ve Vídni či v Rakousích. Jeho přítomnost na cestách do Čech nebo do Uher nelze potvrdit ani vyvrátit. Jistou potíž v identifikaci této osoby přináší dorzální poznámka té samé, výše citované listiny. Zde totiž stojí: „*Maister Paul von Stockeraw, obrister caplan in der Burg umb incorporierung unser frawen und s. Johannis Altar – 1455 – Jus patronatus Wienn.*“⁶³⁹ Protože tyto poznámky sloužily ke snazší evidenci vydaných dokumentů (vždy se uváděl vydavatel), lze se domnívat, že jde o tu samou osobu a Paul Strobmayer pocházel ze Stockerau.

⁶³⁴ Miroslav SOVADINA, *Dvůr Václava I.*, SAP 45 (1995), s. 24.

⁶³⁵ Harry KÜHNEL, *Die Leibärzte der Habsburger bis zum Tode Kaiser Friedrichs III.*, MÖS 11 (1958), s. 20.

⁶³⁶ LACKNER, *Hof und Herrschaft*, s. 155.

⁶³⁷ Cölestin WOLFSGRUBER, *Die K. U. K. Hofburgkapelle und die K. U. K. Geistliche Hofkapelle*, Wien 1905, s. 39. – 40.

⁶³⁸ QGStW, I/7, s. 388, č. 15528.

⁶³⁹ QGStW, I/7, s. 388, č. 15528.

Druhým a zároveň posledním mužem, který je v pramenech uveden jako Ladislavův kaplan je dr. **Johannes Swofheim z Lehnice** (von Liegnitz).⁶⁴⁰ Swofheim byl jedenáctým rektorem lipské univerzity. Do nejvyšší funkce na univerzitě nastoupil 16. 10. 1444 a skončil 22. 4. 1445. Jeho funkční období bylo dáno předem, neboť rektori se na vysokém učení střídali zhruba po půl roce.⁶⁴¹ Mimoto byl Swofheim děkanem v Budyšině a farářem v Chotěbuzi: „*Wir hienoch geschriben doctor Johannes Swofheim, techand zu Budissin, pfarrer zu Cottbus, etc...*“⁶⁴² Žádná z pěti zmínek o Swofheimovi, které jsou shromážděny v edici pramenů k dějinám vedlejších zemí, nespojuje jméno s hodností královského kaplana.⁶⁴³ Byl jistě významnou osobou nejen ve sféře církevní, ale také politické, protože vystupuje v jednáních jménem zástupců obou vedlejších zemí.⁶⁴⁴ Swofheim byl roku 1438 mezi příjemci biskupské renty od města Zhořelce: „*Bischoffsrente 100 sch. 30 gr. Als Empfänger sind genannt Hans Gryslaw, Johann Swofheim, Andreas Smotczil.*“⁶⁴⁵ S rentou pro Swofheima je počítáno i o dva roky později, ve zhořeleckých výdajích pro rok 1440/41.⁶⁴⁶

Právě pro jeho politickou angažovanost došlo zjara roku 1455 na cestě z Budyšina do Bischofswerdy k jeho zajetí. O tom hovoří text žaloby neznámého autora: „... *daß heinrich kobirßschayn am freitage vor palmar off feier keiserlichen strassen zwischn budissn vnd bischoffswerde mit jorgen kobirßchay sinem vettn fridrich czezewitz vn eine knechte den wirdign doctor ern Johann Swofhey Meyne gnedign hn konig laßlas phaffn vn Capplan...recht angefalln gefangn von synem wagen wech gefurt hat...*“⁶⁴⁷ Jakou měla tato událost dohru, se mi bohužel nepodařilo zjistit. Vše se bezpochyby doneslo ke králi, který zjara 1455 trávil čas ve Vídni.

Otázkou zůstává, jakým způsobem se Swofheim dostal do role králova kaplana. Paul Strobmayer byl v kapli vídeňského hradu činný už před Ladislavovým příchodem a logicky pak přešel do služeb mladého krále. Ale Johannes Swofheim? Svou roli zde mohla hrát jeho učenost (vysokoškolské vzdělání bylo pro výkon kaplana předpokladem) anebo vliv ve Zhořelci a v Budyšině. Dalším teoretickým vysvětlením může být na první pohled jednoduchá příčina: králova nedostatečná znalost češtiny a latiny. Vyjádření vnitřních pocitů člověka při

⁶⁴⁰ Byl doktorem kanonického práva. Jeho titulatura byla „Johannes Swofheim, decr. doct. canon. Mers. Marek WEJWODA, *Spätmittelalterliche Jurisprudenz zwischen Rechtspraxis, Universität und kirchlicher Karriere: Der Leipziger Jurist und Naumburger Bischof Dietrich von Bocksdorf (ca. 1410 – 1466)*, Brill 2012, s. 99.

⁶⁴¹ <http://www.archiv.uni-leipzig.de/universitatsgeschichte/kluge-kopfe/rektoren-der-universitat/>

⁶⁴² CDLS 4, s. 1121.

⁶⁴³ CDLS 4, s. 40, č. 13; s. 158, č. 17; s. 1082, č. 34; s. 1121, č. 33; s. 1122, č. 6.

⁶⁴⁴ Například dotaz zhořeleckých zástupců ve věci celních svobod pro obchodníky ze Žitavy z roku 1455. CDLS 4, s. 1120.

⁶⁴⁵ CDLS 4, s. 40.

⁶⁴⁶ CDLS 4, s. 158.

⁶⁴⁷ SOA Třeboň, Historica, sign. 1709.

zповědi je nejúplnějši v rodném jazyce, protože vyžaduje velmi specifickou slovní zásobu. Možná právě proto přijal Pohrobek na tak důvěrné místo duchovního z německých oblastí patřících Koruně, se kterým mohl komunikovat v rodném jazyce. V této době mohlo být obtížné, najít v českém prostředí člověka s tak vysokým vzděláním a výbornou znalostí němčiny.

Ladislav Pohrobek měl na svém dvoře jistě více než jen dva kaplany. Výzkum je v tomto směru striktně omezen pouze na náhodné zmínky o těchto osobách, jejichž jména by se na papír či pergamen nikdy nedostala. Snad jen v případě rozšíření či snížení renty, k čemuž ale během krátké Ladislavovy vlády nedošlo. Texty přinášející jména obou duchovních jsou de facto mimo rámec pramenného materiálu, který by s královským dvorem bezprostředně souvisel.

Shrnutí

Nejsvětlejším okamžikem krátké vlády Ladislava Pohrobka – a to nejen v zemích České koruny – byla bezesporu jeho pražská korunovace na českého krále. Žel, tato událost, která svým rozsahem připomínala slavné okamžiky z dob králova praděda Karla IV., se nám kvůli absenci detailního pramene zcela ztrácí v mlze.

Nicméně lze doložit, že Ladislavův dvůr byl skutečně honosným prostředím, kterému se ve své době nemohl rovnat ani dvůr římského krále Fridricha. Právě proti Fridrichovi byla namířena Ladislavova politika po celých pět let vlády. Dokládají to nejen uzavřené smlouvy se Zikmundem Tyrolským, Oldřichem Celským či Albrechtem VI., ale i rakouský kancléř, pasovský biskup Oldřich, který byl rovněž rádcem a tudíž exponentem wittelsbašské politiky na Pohrobkově dvoře. Připočteme - li rozlohu geografických celků, které měl mladý král spravovat a které mu poskytovaly dostatečné finanční prostředky pro vládu a k vedení okázalého dvorského života, nemohl se římský král Fridrich III. s Ladislavem Pohrobkem co do bohatství srovnávat.

Na skladbu osob v blízkosti mladého panovníka mělo vliv místo aktuálního pobytu královny suity. Nikoliv ale zcela, protože dvorští úředníci s králem cestovali, stejně jako jeho tři kanceláře. Proto nacházíme v okruhu krále českého kuchmistra ve Vídni nebo rakouského v Uhrách. V době královny smrti na podzim 1457 se v jeho předpokojích nacházela dokonce většina německy hovořících komorníků a sluhů. O počestění nebo poněmčení dvora proto nelze hovořit. Původ osob také nebyl určující při přidělování diplomatických úkolů. Proto například král angažoval ve věci lucemburského vévodství – záležitostí výhradně České kouny - i Rakušany.

Držitelé dvorských úradů ze zemí České koruny patřili bez výjimky k věrným Jiřího z Poděbrad. Všichni pocházeli z Čech, žádná dvorská funkce nebyla obsazena osobou z vedlejších zemí. Pouze jeden královský kaplan pocházel ze Zhořelce. Tito lidé cestovali spolu s králem do Uher či do Rakouska. Jiří z Poděbrad tak měl přinejmenším velmi dobré informace o dění v době královny nepřítomnosti v korunních zemích.

Trochu jinak tomu bylo se zástupci českých zemských úradů, kteří patřili k vysoké nobilitě a o svůj podíl na dvorském dění se nechtěli nechat zemským správcem připravit. Král s nimi počítal v radě a to i s těmi, kteří stáli ve čtyřicátých letech proti Jiřímu z Poděbrad.

Dokončené sjednocení Českého království díky snahám zemského správce však zaručovalo Ladislavovi ze všech jeho mocenských oblastí nejkolidnější zázemí a ze strany českých dvořanů nemohlo docházet k pokusům o ovlivňování mladého krále.

Vztahy mezi dvořany z Rakouska se vyvíjely odlišněji. O krále neustále sváděl boj Oldřich Celský s Oldřichem Eicingerem a jejich vliv se dokonce projevoval na králově politickém rozhodování. Přispěním Oldřicha Eicinger, který měl svou podporu v Čechách u Jiřího z Poděbrad, se král odebral do Prahy k přijetí svatováclavské koruny. Naopak, když získal navrch hrabě Celský, zhoršil se okamžitě už tak špatný poměr k římskému králi a Ladislav se začal silně orientovat na dění v Uhrách.

Je potom překvapující, že když získal navrch jeden či druhý magnát, téměř nedocházelo k výměně dvorských úředníků. Pouze jednou, a to při svém slavném návratu v únoru 1455 nechal Oldřich Celský krutě potrestat vídeňské měšťany, které ke dvoru povolal před cestou do Čech Eicinger.

Podobně jako osoby z Čech, tvořili mužové z Horních a Dolních Rakous pevnou složku královského dvora. I po bělehradských událostech, kdy zemřel Oldřich Celský a Ladislav Pohrobek se ocitnul zcela v moci Ladislava Hunyada, měl král stále rakouské a české dvořany. Po celou dobu Pohrobkovy éry jsem se nesetkal s osobou, která by pocházela z Uher. Možnou výjimku by však mohli tvořit dvořané z německých oblastí uherského království.

Původně vojenská výprava proti Turkům do Uher ukázala, s jakou silou byl veden boj mezi místními znepřátelenými frakcemi. Obětí tohoto boje se stal i Ladislav Pohrobek. Ladislav, který přijal tradiční jméno uherských králů a sám sebe na počátku vlády považoval především za Maďara, musel po prožitém „zajetí“ na dlouhou dobu vystřízlivět z náklonnosti k uherským magnátům.

Mezi Pohrobkovy dvořany se řadili v první řadě držitelé pozdně středověkých, dvorských úřadů, tedy hofmistr, dvorský maršálek, komorník a mistr kuchyně. Jedinci s těmito tituly nepocházeli až na výjimku Jiřího z Poděbrad z nejvýznamnějších šlechtických rodů. Neměli proto zaručen post nejvyšší nobility, která si mohla nárokovat pozice v zemských úřadech. Panstvo v zemských funkcích se na králi snažilo být čím dál tím více nezávislejší. A naopak nižší šlechtici mohli své postavení vylepšit jedině službou králi.

Bibliografie

Prameny nevydané:

Haus – Hof – Staatsarchiv Wien:

Allgemeine Urkundenreihe (AUR), *Repertorium* 1, (1448 – 1470)

HS B 525

HS B 535

HS B 536/1

HS B 536/2

Prameny vydané:

Aeneas Silvius de Piccolomini: Historia Austriacis. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters 44., Jürgen von SARNOWSKY (Hg.) Darmstadt 2005.

Analecta Monumentorum omnis aevi Vindobonensia. Adam Franciscus KOLLAR (Hg.) Vindobonae 1762.

Archiv český čili Staré písemné památky české i moravské 1 - 37. František PALACKÝ, Josef KALOUSEK, Gustav FRIEDRICH a kol. (Edd.), Praha 1840-1944.

Ausgewählte Urkunden zur Verfassungs – Geschichte der deutsch – österreichischen Erblande im Mittelalter. Ernst SSCHWIND – Alphons DOPSCH (hgg.) Innsbruck 1895.

Copey – Buch der Gemeinem Stat Wien. 1454 – 1464, H. J. ZEIBIG (Hg.) Wien 1853.

Das Lehenbuch K. Ladislaus für Österreich ob und unter der Enns (1453 – 1457), in: Notizenblatt. Beilage zum AÖG 4 (1854), s. 15 – 24, 41 – 48, 65 – 72, 89 – 96, 112 – 120, 137 – 144, 161 – 168, 185 – 192, 209 – 216, 233 – 240, 257 – 264, 281 – 288, 305 – 312, 329 – 336, 353 – 360, 377 – 384, 401 – 408, 425 – 432.

Das Urbar der niederösterreichischen Zisterziensklosters Zwettl von 1457. Auswertung und Edition Günther SCHNEIDER. FRA III. Fontes Iuris. 18. Band, Wien – Löln – Weimar 2002.

Deník Václava Šaška z Bířkova, in: Rudolf Urbánek, *Ve službách Jiříka krále*, Praha: Evropský literární klub 1940.

Die Denkwürdigkeiten der Helene Kottannerin, Karl MOLLAY (Hg.) Wiener Neuedrucke 2, Wien 1971.

Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli. 1. *Die Freien von Saneck und der erste Graf von Cilli, quellenmässige Geschichtsstudie*. 2. *Die cillier Chronik, Text mit kritischer Einleitung und historischen Erläuterungen*, Franz Xaver KRONES (Hg.) Graz 1883.

Die Gedichte des Michel Beheim. Nach der Heidelberger Hs. cpg. 334 unter Heranziehung der Heidelberger Hs. cpg 312 und der Münchener Hs. cgm 291 sowie sämtlicher Teilhandschriften. 2. B. Gedichte Nr. 148 – 357. Hans GILLE und Ingeborg SPRIEWALD (Hgg.) Berlin 1970.

Die Geschichte Kaiser Friedrichs III. von Aeneas Silvius. Übersetzt von Th. ILGEN, 2. Hälfte, Leipzig 1889. *Des schwabischen Ritters Georg von Ehingen Reisen nach der Ritterschaft,* Fanz PFEIFFER (Hg.), Bibliothek des literarischen Vereins in Stuttgart 1, Stuttgart 1843.

Enea Silvio Piccolomini. Papst Pius II. Ausgewählte Texte aus seinen Schriften, Berthe WIDMER (Hg.) Basel/Stuttgart 1960.

Kroniky stredovekého Slovenska. Stredoveké Slovensko očami kráľovských a mestských kronikárov. Július SOPKO (vyd.), Bratislava 1995.

Materialien zur österreichischen Geschichte. Aus Archiven und Bibliotheken 1. Joseph CHMEL (Hg.), Wien 1837.

Materialien zur österreichischen Geschichte. Aus Archiven und Bibliotheken 2. Joseph CHMEL (Hg.), Wien 1838.

Michael Beheim und sein Buch: „Von den Wienern“. BIVLk NÖ 4, Wien (1870), s. 122 – 136.

Peter Eschenloer, Geschichte der Stadt Breslau. Gunhild ROTH (Hg.) Quellen und Darstellungen zur schlesischen Geschichte 29/1, 2, Münster 2005.

Quellen zur Geschichte der Stadt Wien, I. Abt. Regesten aus In – und ausländischen Archiven 5, Redigiert von Albert STARZER, Wien 1906.

Quellen zur Geschichte der Stadt Wien, I. Abt. Regesten aus In – und ausländischen Archiven 7, Redigiert von Albert STARZER, Wien 1923.

Rochus von Liliencron, Die historischen Volkslieder der Deutschen vom 13. bis 16. Jahrhundert 1, Georg OLMS (hg.) Hildesheim 1966.

Thomas Ebendorfer, Chronica Austriae, Alphons LHOTSKY (Hg.) SRA, Nova series 13, Berlin – Zurich 1967.

Staré letopisy české (texty nejstarší vrstvy), Alena M. ČERNÁ – Petr ČORNEJ – Markéta KLOSOVÁ (vyd.), Praha 2003.

Urkunden, Briefe und Aktenstücke zur Geschichte der habsburgischen Fürsten König Ladislaus Posthumus, Erzherzog Albrecht VI. und Herzog Siegmund von Österreich. Aus den Jahren 1443 – 1473. Josef CHMEL (Hg.), Wien 1850.

Urkunden und Actenstücke zur österreichischen Geschichte im Zeitalter Kaiser Friedrichs III. und König Georgs von Böhmen (1440 - 1471). Adolph BACHMANN (Hrsg.), Wien 1879. (FRA II/42)

Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer in Zeitalter Georg's von Podiebrad (1450-1471). Franz PALACKY (Hrsg.), Wien 1860. (FRA II/20)

Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361-1480. August SEDLÁČEK (Ed.), Praha 1914.

Zeugenverhör über den Tod König Ladislaws von Ungarn und Böhmen im Jahre 1457, Franz PALACKY (Hg.) Prag 1856.

Literatura:

Leopold AUER, *Die Kuenringer im Zeitalter Friedrichs III.* In: *Kuenringerforschungen*, von Andreas KUSTERNIG - Max WELTIN (red.). JbLkNÖ 46/47 (1980/81) s. 213 – 226.

Wilhelm BAUM, *Die Grafen von Cilli, das deutsche Königtum und die „internationale Politik.“* In: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja.* Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 37 – 48.

Zdeněk BERAN, *Poslední páni z Michalovic,* Hradec Králové 2010.

Ernst BIRK, *Beiträge zur Geschichte der Königin Elisabeth von Ungern und ihres Sohnes König Ladislaus 1440 – 1457.* In: *Quellen und Forschungen zur vaterländischen Geschichte, Literatur und Kunst,* Wien 1849, s. 209 - 258.

Ernst BIRK, *Vertrag der Witwe des Gubernators Hunyad und Michael Szilagyi's mit dem Palatin Ladislaus von Gara zu Szegedin am 12. Januar 1458,* Wien 1851.

Ernst BIRK, *Zur Finanzgeschichte des Königreichs Ungarn unter König Ladislaus Posthumus,* Wien 1853.

Lenka BOBKOVÁ, *Přivítat a pohostit. Holdovací cesta krále Ladislava do Horní Lužice roku 1454.* In: *Dvory a rezidence ve středověku. 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech.* Dana Dvořáčková – Malá – Jan Zelenka, MHB 12, Praha 2009, s. 253 – 269.

Jaroslav BOUBÍN *Česká "národní" monarchie. K domácím zdrojům a evropskému kontextu království Jiřího z Poděbrad,* Praha 1992.

Jaroslav BOUBÍN, *Mírový projekt Jiřího z Poděbrad,* in: *Východočeské listy historické* 25 (2008) s. 27 – 39.

Anton BRANDSTÄTTER, *Das Geschlecht der Herren und Grafen von Schauenberg,* diss., Wien 1951.

- Eva BRUCKNER, *Formen der Herrschaftsrepräsentation und Selbstdarstellung habsburgischer Fürsten im Spätmittelalter*, diss. Wien 2009.
- Karl BRUNNER, *Herkunft der Kuenringer*, MIÖG 86 (1978), s. 291 – 309.
- Otto BRUNNER, *Beiträge zur Geschichte des Fehdewesens im spätmittelalterlichen Österreich*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 431 – 507.
- Milan BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha 2000.
- Gertrud BUTTLAR, *Die Belagerung des Ladislaus Postumus in Wiener Neustadt 1452*, Wien 1986.
- Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Úřad podkomořský v Čechách. Příspěvek k dějinám stavu městského*, Praha 1881.
- Vojtěch ČERNÝ, *Král obklopen kacíři. Návštěva Ladislava Pohrobka ve Vratislavi pohledem kronikáře Petra Eschenloera*. In: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, Praha 2006 s. 578-584.
- Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny zemí Koruny české 6. 1437 - 1526*, Praha 2007.
- Franz DIRNBERGER, *Reisen im Mittelalter. Die Gesandtschaft des Königs Ladislaus nach Rom, 1453.*, dipl., Wien 1997
- Max DOBLINGER, *Die Herren von Walsee. Ein Beitrag zur österreichischen Adelsgeschichte*, AÖG 95 (1906) s. 235-578 .
- Christian DOMENIG, *Die Grafen von Cilli und ihr Verhältnis zu den Habsburgern*, in: „*Und wenn schon, dann Bischof oder Abt*“. Im Gedenken an Günther Hödl (1941 – 2005), Klagenfurt 2006, s. 73 – 90.
- Alphons DOPSCH, *Beiträge zur Geschichte der Finanzverwaltung Österreichs im 13. Jahrhundert*. MIÖG 18 (1897), s. 233 – 340.
- Heinz DOPSCH, *Die Freien von Sannegg als steierische Landherren und ihr Aufstieg zu Grafen von Cilli*. In: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja*. Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 23 – 34.
- Heinz DOPSCH, *Die Grafen von Cilli – Ein Forschungsproblem?* in: *Südostdeutsches Archiv* 17./18., München 1974/1975, s. 9 – 49.
- Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, *Královský dvůr Václava II.*, České Budějovice 2011.
- Dana MALÁ, *Skladba pražského dvora za vlády Václava II., Rezidenční dvory české šlechty v pozdním středověku*, in: *Dvory a rezidence ve středověku 1*. MHB 9, Praha 2003, s. 97 – 163.

- Max DVOŘÁK, *Die Fälschungen des Reichskanzlers Kaspar Schlick*, MIÖG 22 (1901), s. 51 – 107.
- Rudolf DVOŘÁK, *Poměr císaře Fridricha III. k Uhrům za krále Ladislava Pohrobka a Matyáše Corvina až po mír šoproňský (1453 – 1463)*, in: Program c. k. vyššího gymnázia českého v Brně na konci školního roku 1888 – 1889, Brno 1889, s. 1 – 15.
- Daniela DVOŘÁKOVÁ, *Zábava a slávnosti na uhorskou královskou dvore (na příklade dvora uhorského krále Ludvíta II. Jagelovského)*, in: Dvory a rezidence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech. Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA (red.), MHB 12, Supplementum 3, Praha 2009, 179 – 191.
- Petr ELBEL, *Dvůr Zikmunda Lucemburského*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 308 – 318.
- Michael EMBACH, *Die Schriften Hildegards von Bingen. Studien zu ihrer Überlieferung und Rezeption im Mittelalter und in der Frühen Neuzeit*, Berlin 2003.
- Jacob FALKE, *Geschichte des fürstlichen Hauses Liechtenstein 1*, Wien 1868.
- Amalie FÖSSEL, Barbara von Cilli. *Ihre frühen Jahre als Gemahlin Sigismunds und ungarische Königin*, in: Sigismund von Luxemburg. Ein Kaiser in Europa. Tagungsband des internationalen historischen und kunsthistorischen Kongresses in Luxemburg, 8. – 10. Juni 2005. Michel PAULY - Francois REINERT (Hgg.), s. 95 – 112.
- Gottfried Edmund FRIEB, *Die Herren von Kuenring. Ein Beitrag zur Adelsgeschichte des Erzherzogtums Oesterreich unter der Enns*, Wien 1874.
- Gottfried Edmund FRIEB – Jakob SEIDL, *Ein niederösterreichisches Ungelddbuch aus dem Jahre 1437*. MIÖG 41 (1926), s. 201 – 209.
- Gerald GÄNSER, *Landesfürstliche Beamte zur Zeit Andreas Baumkircher*, in: Andreas Baumkircher und seine Zeit. Herausgegeben vom Burgenländischen Landesmuseum. Eisenstadt 1983, s.183 – 190.
- Hans Albrecht GENZSCH, *Untersuchungen zur Geschichte der Reichskanzlei und ihrer Schriftformen in der Zeit Albrechts II. und Friedrichs III.* (Teildruck), diss., Marburg 1930.
- Johannes GRABMAYER, *Das Opfer war der Täter. Das Attentat von Belgrad 1456 – über Sterben und Tod Ulrichs II. von Cilli*. MIÖG 111 (2003), s. 286 – 316.
- Johannes GRABMAYER, *Die Cillier und die Chronistik – Aspekte eines Forschungsprojektes zur Geschichte der Grafen von Cilli 1346*. In: Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja. Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 213 – 224.

- Nikolaus GRASS, *Propst und Kanzler. Ein Beitrag zur Geschichte der Capella regia und des gisticchen Kanzleramtes*, in: *Speculum iuris et icclesiarum*. Festschrift f. Willibald Plöchl (Wien 1967), s. 131 – 140.
- Milovan GRBA, *Untergang der serbischen Despotats mit besonderer Rücksicht auf die Beziehungen des Despoten Georg Brankovicš zu den Nachbarstaaten nach dem Fall von Konstantinopel (1453 – 1459)*, diss., Wien 1912.
- Karl GUTKAS, *Der Mailberger Bund von 1451. Studien zum Verhältnis von Landesfürst und Ständen um die Mitte des 15. Jahrhunderts*. MIÖG 74 (1966), s. 51 – 94, s. 347 – 392.
- Karl GUTKAS, *Ulrich Eyczingers letzte Lebensjahre*. JbLkNÖ NF 37 (1967), s. 149 – 160.
- Karl GUTKAS, *War Kaspar Schlick ein Fälscher? Fälschungen in Mittelalter 3, Diplomatische Fälschungen 1*, MGH 33, Hannover 1988, s. 247 – 281.
- Karl GROßMANN, *Die Frühzeit des Humanismus in Wien bis zu Celtis Berufung 1497*. JbLkNÖ NF 22 (1929), s. 150 – 325.
- Kuenringer – Forschungen. Andreas Kusternig – Max Weltin (red.) JbLkNÖ 46/47 (1980/81).
- Othmar HAGENEDER, *Die Grafschaft Schaunberg. Beiträge zur Geschichte eines Territoriums im späten Mittelalter*. MOÖLa 5 (1957), s. 189 – 264.
- Paul Joachim HEINIG, *Kaiser Fridrich III. (1440 – 1493): Hof, Regierung und Politik 1-3.*, Köln 1997.
- Ivan HLAVÁČEK, *K organizaci státního správního systému Václava IV. Dvě studie o jeho itineráři a radě*, AUC, Praha 1991.
- Ivan HLAVÁČEK, *Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzels (IV.) 1376 – 1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterliche Diplomatie*. Schriften der MGH 23, Stuttgart 1969.
- Ivan HLAVÁČEK, *Dvůr Václava IV.*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 300 – 307.
- Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*, Praha 2005.
- Johannes HOFER, *Johannes Kapistran. Ein Leben im Kampf um die Reform der Kirche 2*, Heidelberg 1965.
- Mlada HOLÁ, *Dvorské slavnosti ve Vratislavi za pobytu českých králů, v pozdním středověku*, in: *Dvory a rezidence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech*, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA (red.), MHB 12, Supplementum 3, Praha 2009, s. 193 – 206.

- Otto HUFNAGEL, *Kaspar Schlicks letztes Hervortreten in der Politik nebst einem kritischen Beitrag zu dem Fälschungsproblem*, Leipzig 1910.
- Joseph CHMEL, *Beiträge zur Geschichte Königs Ladislaus des Nachgeborenen*, Wien 1859.
- Joseph CHMEL, *Geschichte Kaiser Friedrichs IV. und seines Sohnes Maxmilian I.* 2, Hamburg 1843.
- Pavel JURÍK, *Šternberkové. Panský rod v Čechách a na Moravě*, Praha 2013.
- Antonín KALOUS, *Matyáš Korvín (1443 – 1490). Uherský a český král*, České Budějovice 2009.
- Tibor KLANICZAY, *Das Contubernium des Johannes Vitéz. Die erste ungarische „Akademie“*, in: *Studia Hungarica. Forschungen über Siebenbürgen und seine Nachbarn*, Kálmán BENDA, Thomas von BOGYAY, Horst GLASSL, Zsolt K. LENGYEL, (Hgg.) München 1988, s. 227 – 243.
- František KAVKA, *Život na dvoře Karla IV.*, Praha 1993.
- Ehrenfried KLUCKERT, *Georg von Ehingen. Hifling, Ritter, Landvogt*, Tübingen 1986.
- Štěpán KOHOUT, *Kdy zemřel olomoucký biskup Jan Ház?* In: *Střední Morava. Vlativědná revue*, Olomouc: Memoria 14, č. 26 (2008), s. 121 - 123.
- Heinrich KOLLER, *Zur Bedeutung des Begriffs „Haus Österreich“*, MIÖG 77 (1970), s. 339 – 346.
- Břetislav KOŠTÁL, *Zdeněk Konopišťský ze Šternberka. Portrét šlechtice pohusitského období*, diplomová práce, FF UK, Praha 1999.
- Samuel KRAUSS, *Die wiener Geserah vom Jahre 1421*, Wien – Leipzig 1920.
- Franz Xaver KRONES, *Ritter von Marchland, Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli* 1. *Die Freien von Saneck und der erste Graf von Cilli*, quellenmässige Geschichtsstudie, 2. *Die cillier Chronik*, Graz 1883.
- František KUTTAR - Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009.
- Christian LACKNER, *Aufstieg und Fall des Hans von Liechtenstein zu Nikolsburg im 14. Jahrhundert*, in: *Der Fall des Günstlings. Hofpartaien in Europa vom 13. bis zum 17. Jahrhundert* (Residenzforschung 17, Neuburg an den Donau 2002), s. 251 – 262.
- Christian LACKNER, *Die Entwicklung der landesfürstlichen Räte, Kanzleien und Verwaltungsapparate im Spätmittelalter und an der Wende zur Neuzeit in den österreichischen Ländern*. VIÖG 57 (2010), s. 394 – 406.
- Christian LACKNER, *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichischen Herzoge (1365 – 1406)*. MIÖG Ergb. 41 (2002).

- Christian LACKNER, *Vom Herzogtum zum Erzherzogtum Österreich*. MIÖG 112 (2004), s. 290 – 305.
- Christian LACKNER, *Zur Geschichte der Grafen von Ortenburg in Kärnten und Krain*, in: *Carinthia I*, 181 (1991), s. 181 – 200.
- Irmgard LACKNER, *Herzog Ludwig IX. der Reiche von Bayern-Landshut (1450-1479). Reichsfürstliche Politik gegenüber Kaiser und Reichsständen*, diss. Regensburg 2010.
- Václav LEDVINKA, *Králův dvůr a královský dvůr v Praze 1436-1490. Poznámka k tématu dvora a dvorské kultury v pohusitském království*, in: *Dvory a rezidence ve středověku 2. Skladba a kultura dvorské společnosti*, Praha 2008, s. 245-256.
- Jacques LE GOFF – Jean-Claude SCHMITT, *Encyklopedie středověku*, Praha 2008.
- Matthias LEXER, *Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch*, Stuttgart 1992.
- Alphons LHOTSKY, *AEIOV. Die „Devise“ Kaiser Friedrichs III. und sein Notizbuch*. MIÖG 60 (1952), s. 155 – 193.
- Alphons LHOTSKY, *Die Wiener Artistenfakultät 1365 – 1497*, in: *Festgabe der österreichischen Akademie der Wissenschaften zur 600-Jahrfeier der Universität Wien*, Wien 1965, s. 119 – 163.
- Alphons LHOTSKY, *Thomas Ebendorfer. Ein österreichischer Geschichtschreiber, Theologe und Diplomat des 15. Jahrhundert*, Stuttgart, 1957.
- Eduard Maria LICHNOWSKY, *Geschichte des Hauses Habsburg 6*, Wien 1842.
- Waltraute LORENZ, *Ulrich von Eyczing. Eine Monographie*, diss. Wien 1952.
- Viktor LUG, *Ulrich von Cilli und Ladislaus Posthumus*. In: *Jahresbericht der Handelsakademie Reichenberg*, 1903-04.
- Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 1 – 2*, Praha 1992.
- Josef MACEK, *Smrt Ladislava Pohrobka*, ČČH 5 (1966), s. 766 – 775.
- Erich MEUTHEN, *Das 15. Jahrhundert*, München 1996.
- Therese MEYER, *Die Grafen von Cilli als Erben der Grafen von Ortenburg. Zur Geschichte Kärntens 1377 – 1524*. In: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja*. Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 85 – 94.
- Oskar MITIS, *Die schwäbischen Herren von Wehingen in Österreich – ein Beispiel für Familienwanderung im Mittelalter*. *JbLkNÖ NF 23* (1930), s. 76 – 97.
- Alois NIEDERSTÄTTER, *Die Herrschaft Österreich. Fürst und Land im Spätmittelalter*.
- Herwig WOLFRAM (Hg.), *Österreichische Geschichte 1278 - 1411*, Wien 2001.
- Alois NIEDERSTÄTTER, *Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit*, Herwig WOLFRAM (Hg.), *Österreichische Geschichte 1400 - 1522*, Wien 1996.

- Martin NODL, *Středověká prosopografie jako metodická inovace*, in: Jiří Pešek (red.), 8. sjezd českých historiků: Hradec Králové 10 – 12. září 1999, Praha – Dolní Břežany 2000, s. 146-149.
- Robert NOVOTNÝ, *Dvorská a zemská hierarchie v pozdně středověkých Čechách*, in: Dvory a rezidence ve středověku, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ (red.), MHB Supplementum 1, Praha 2006 s. 145 – 161.
- Ferdinand OPLL, *Leben im mittelalterlichen Wien*, Wien – Köln – Weimar 1998.
- Božo OTOREPEC, *Ein Typar des Ladislaus Postumus bzw. Ferdinands III.*, MÖSTA 35 (1982), s. 282 – 287.
- Lukáš PÁTÝ, *Strakonická jednota v zápase o moc v Českém království v polovině 15. století*, diplomová práce, ÚČD FF UK, Praha 2013.
- Oskar PAUSCH, *Imperator. Kaiser. Cysar. Die dreisprachigen Vokabulare für Ladislaus Postumus und Maximilian I.*, Veröffentlichungen der Kommission für Schrift – und Buchwesen des Mittelalters Reihe 4, Band 3, Wien 2004.
- Alfred PENNRICH, *Die Urkundenfälschungen des Reichskanzler Kaspar Schlick nebst Beiträge zu seinem Leben*, Gotha 1901
- Richard PERGER, *Die Wiener Ratsbürger, 1396 – 1526: ein Handbuch*, in: Forschungen und Beiträge zur Wiener Stadtgeschichte 18, Wien 1988.
- Richard PERGER, *Wolfgang Holzer. Aufstieg und Fall eines Wiener Politikers im 15. Jahrhundert*, JbVGW 41 (1985), s. 7 – 61.
- Richard PERGER, *Simon Pötel und seine Handelsgesellschaft*, JbVGW 40 (1984), s. 7 - 88.
- Ludwig PETRY, *Rudolf von Rudesheim, Bischof von Lavant und Breslau*, MIÖG 78 (1970), s. 347 – 357.
- Miroslav PLAČEK, *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*, Praha 2001.
- Miroslav PLAČEK – Petr FUTÁK, *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu*, Praha 2006.
- Ignaz PÖLZEL, *Die Herren von Meissau*, BILNÖ 14 (1880), s. 1 – 23, 161 – 180, 382 – 401.
- Ignaz PÖLZEL, *Die Herren von Meissau*, BILNÖ 15 (1881), s. 43 – 82.
- Volker PRESS – Franz Josef LIECHTENSTEIN, *Liechtenstein - fürstliches Haus und staatliche Ordnung*, Vaduz 1988.
- Václav RAMEŠ, *Listiny, listy a kancelář Ladislava Pohrobka (1452 – 1457)*, diplomová práce PVH FF UK, Praha 1982.
- Brigitte – Haller REIFFENSTEIN, *Kaiser Fridriech III. und Andreas Baumkircher*, in: Andreas Baumkircher und seine Zeit, Eisenstadt 1983, s. 63 – 104.

- Floridus RÖHRIG, Wien – St. Dorothea, in: Die ehemaligen Stifte der Augustiner – Chorherren in Österreich und Südtirol. Propst – Gebhard – Koberger (Hgg.), Klosterneuburg 2005, s.661 – 668.
- Gunhild ROTH, *Zwischen Pflicht und Kür. Der Stadtschreiber Peter Eschenloer als Botschafter, Übersetzer und Chronist. Mit drei Anhängen zu Gesandten, Prokuratoren und Boten des Breslauer Rates*, in: Stadt, Kanzlei und Kultur im Übergang zur Frühen Neuzeit. Rudolf SUNTRUP – Jan R. VEENESTRA (Hrsg.) Kultureller Wandel vom Mittelalter zur Frühen Neuzeit 4., Frankfurt/M., 2004.
- August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 1– 15*, Praha 1993-1998.
- Franz SEYSER, *Kurz gefasste Chronik der königlich privilegierten und freien Berg- und Kreisstadt Budweis im Königreiche Böhmen seit ihrem Ursprunge bis zum Jahre 1840*, Budweis 1841.
- Helga SIGL, *Fridrich III. – Matthias Corvinus Georg von Podiebrad. Ein Spannungverhältniss in Mitteleuropa des 15. Jahrhunderts*, dipl., Wien 2004.
- Helga SIGL, *Niklas Teschler. Ein Wiener Bürgermeister und Münzmeister in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts*, dipl., Wien 2011.
- Karl SCHALK, *Aus der Zeit des österreichischen Faustrechts 1440 – 1463*, Wien 1910.
- Georg SCHREIBER, *Die Hofburg und ihre Bewohner*, Wien 1993.
- Robert SCHWANKE, *Beiträge zum Urkundenwesen der Grafen von Cilli (1341 – 1456)*. MIÖG Ergb. 14 (1939), s. 411 – 422.
- August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého 10. Boleslavsko*, Praha 1997.
- Johannes SEIDL, *Stadt und Landesfürst im frühen 15. Jahrhundert. Studien zur Städtepolitik Herzog Albrechts V. von Österreich (als deutscher König Albrecht II.), 1411 – 1439*, Linz 1997.
- Johann SCHWERDLING, *Geschichte des uralten und seit Jahrhunderten um Landes fürst und Vaterland höchst verdienten, theils fürstlich, thein gräflichen Hauses Starhemberg*, Linz 1830.
- Miroslav SOVADINA, *Dvůr Václava I.*, SAP 45, 1995.
- Ferdinand STÖLLER, *Österreich im Kriege gegen die Husiten (1420 – 1436)*, MIÖG 22 (1929), s. 1 – 57.
- Franz STUBENVOLL, *Die Truchsess von Drasenhofen und auf Satz 1335 – 1545*. UH (1988), s. 289 – 327.

- Georg SUPAN, *Die vier letzten Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli mit besonderer Berücksichtigung der Stände – Revolution in Österreich in den Jahren 1451 und 1452*, Wien 1868.
- Alois Vojtěch ŠEMBERA, *Páni z Boskovic a potomní držitelé hradu boskovického na Moravě*, Vídeň 1870.
- Robert ŠIMŮNEK, *Rezidenční dvory české šlechty v pozdním středověku*, In: *Dvory a rezidence ve středověku 2.*, MHB, Praha 2008, s. 285 – 325.
- František ŠMAHEL, *Cesta Karla IV. do Francie*, Praha 2006.
- František ŠMAHEL, *Humanismus v době poděbradské*, Praha 1963.
- Peter ŠTIH – Vasko SIMONITI – Peter VODOPIVEC, *Slowenische Geschichte. Gesellschaft – Politik – Kultur*, in: *Veröffentlichungen der Historischen Landeskommission für Steiermark* 40, Graz 2008.
- Peter ŠTIH, *Die Grafen von Cilli, die Frage ihrer landesfürstlichen Hoheit und des Landes Cilli*. MIÖG 110 (2002), s. 69 – 98.
- Peter ŠTIH, *Die Grafen von Cilli – noch immer ein Forschungsproblem?* in: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema – nova spoznanja*. Celje, 27. – 29. maj 1998, s. 20 – 22.
- Christoph TEPPERBERG, *Die Herren von Puchheim im Mittelalter. Beiträge zur Geschichte des landsässigen Adels in Niederösterreich*, diss., Wien 1978.
- Wacław Wladiwoj TOMEK, *Dějepis města Prahy 6 – 9*, Praha 1885 – 1893.
- Uwe TRESP, *Söldner aus Böhmen. Im Dienst deutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisation im 15. Jahrhundert*, Paderborn 2009.
- Dušan TŘEŠTÍK – Miloslav POLÍVKA, *Nástin vývoje české šlechty do konce 15. století*, in: *Struktura feudální společnosti na území Československa a Polska do přelomu 15. a 16. století*, Praha 1984, s. 99-133.
- Karl UHLIRZ, *Eine eigenhändige Unterschrift des Königs Ladislaus Posthumus*. MIÖG 19 (1898), s. 571.
- Paul UIBLEIN, *Eine unbeachtete Chronik Österreichs aus der Zeit Kaiser Friedrichs III*. MIÖG 78 (1970), s. 387 – 415.
- Gertraud ULBRICH, *Beiträge zur Geschichte der Grafen von Schaunberg*, diss., Wien 1968.
- Rudolf URBÁNEK, *České dějiny. Dílu 3. část 1. Věk poděbradský*, Praha 1915.
- Rudolf URBÁNEK, *České dějiny. Dílu 3. část 2. Věk poděbradský*, Praha 1918.
- Rudolf URBÁNEK, *Konec Ladislava Pohrobka*, Praha 1924.
- Rudolf URBÁNEK, *O volbě Jiřího z Poděbrad za krále českého 2. března 1458*, Praha 1958.

- Max VANCSA, *Geschichte Nieder – und Oberösterreichs 2. 1283 – 1522*, Stuttgart und Gotha 1927.
- Václav VEBER a kol., *Dějiny Rakouska*, Praha 2002.
- Marek WEJWODA, *Spätmittelalterliche Jurisprudenz zwischen Rechtspraxis, Universität und kirchlicher Karriere: Der Leipziger Jurist und Naumburger Bischof Dietrich von Bocksdorf (ca. 1410 – 1466)*, Brill 2012.
- Markus J. WENNIGER, *Regesten zur Geschichte König Albrechts II. Ein Nachtrag zu Regesta Imperii XII*. In: „Und wenn schon, dann Bischof oder Abt“. Im Gedenken an Günther Hödl (1941 – 2005), Klagenfurt 2006, s. 173 – 187.
- Felix WINTERMAYR, *Andreas Plank, ein österreichischer Kanzler*, JbLkNÖ NF 31 (1953-54), s. 81 -90.
- Cölestin WOLFSGRUBER, *Die K. U. K. Hofburgkapelle und die K. U. K. Geistliche Hofkapelle*, Wien 1905.
- Alfred WRETSCHKO, *Das österreichische Marschallamt im Mittelalter*, Wien 1897.
- Andreas ZAJIC, *Kaspar von Roggendorf (gest. 1506). Karrierist und Kunstliebhaber*, in: Waldviertel Biographen 2, Harald HITZ/Franz PÖTSCHER/Erich RABL/Thomas WINKELBAUER (Hgg.), Horn – Weidhofen/Thaya 2004, s. 9 – 33.
- Artur ZECHEL, *Studien über Kaspar Schlick: Anfänge, erstes Kanzleramt, Fälschungsfrage*, Ein Beitrag zur Geschichte und Diplomatik des 15. Jahrhunderts, Reichenberg 1940.
- Eva ZERNATTO, *Die Zusammensetzung des Herrenstandes in Österreich ob und unter der Enns von 1406 – 1519*, diss. Wien 1966.
- Ivan ŽOLGER, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien – Leipzig 1917.
- Zdeněk ŽALUD, *Dvůr Jana Lucemburského*, In: Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy. František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (vyd.), Praha 2012, s. 285 – 290.
- Václav ŽŮREK, *Dvůr a dvorská hierarchie v korunovačním obřadu pozdněstředověkých Čech*, in: Dvory a rezidence ve středověku 3. Všední a sváteční život na středověkých dvorech, Dana DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ – Jan ZELENKA (red.), MHB 12, Supplementum 3, Praha 2009, s. 93 – 103.

Seznam příloh

1. Stručný přehled dvořanů Ladislava Pohrobka
2. Itinerář Ladislava Pohrobka

1. Stručný přehled dvořanů a rádců Ladislava Pohrobka

Dvorští úředníci ze zemí České koruny		
Funkce	Jméno	strana
Kancléř	Prokop z Rabštejna	103
Protonotář	Mikuláš Liscius	107
Registrátoři	Václav z Třeboně	
	Jan Slovický	
	Jan z Brna	
Hofmistr	Jiří z Poděbrad	33, 63
Dvorský maršálek	Bořita z Martinic	36
Kuchmistr	Jan z Kocova	44
Komorníci	Jan z Ronova	51
	Procek z Opatovic a z Kunštátu	49
	Jan Calta z Kamenné hory	70
Kaplan	Jan Swofheim	119
Vychovatel	Jan Holubář	26
Služebníci	Markvart Hřebenář	
	Jan Morav	
	Heinz von Kottwicz	
	Lukáš Hládek	

Dvorští úředníci z rakouských zemí		
Hodnost	Jméno	strana
Kancléři	Johann Pauli von Maiers	24
	Kaspar Wendel	27
	Stephan Aloch	109
	Ulrich von Nußdorf	109
Protonotář	Jörg Wasserman	
Sekretáři	Johann Roth	111
	Sigmund Forsthofer	112
Registrátoři	Hans Meilinger	113
Dvorští maršálkové	Zikmund Fritzesorfer	41
	Mikuláš Trukses	37
Kuchmistr	Hans Mühlfelder	45
Komorník	Reinprecht Frauenhofer	51
Kaplan	Paul Strobmayer ze Stockerau	118
Lékař	Jan Zeller z Augsburgu	
Vychovatel	Thomas Eberndorfer	12
Služebníci	Andreas von Lapiz	
	Jörg Pawngartinger	

1. Stručný přehled dvořanů a rádců Ladislava Pohrobka

Rádcové ze zemí České koruny	
Jméno	strana
Jan Ház	73
Mikuláš z Házmburka	67
Zbyněk Zajíc z Házmburka	67
Přibík z Klenové	
Jiří z Kravař a ze Strážnice	70
Jan Zajímač z Kunštátu	
Anošť z Leskovce	72
Jindřich z Lipé	69
Jindřich Kruhlatá z Michalovic	67
Jiří z Poděbrad	33, 63
Jan z Rabštejna	
Prokop z Rabštejna	103
Jindřich z Rožmberka	68
Aleš Holický ze Šternberka	66
Zdeněk ze Šternberka	63
Vaněk z Valečova	72
Bohuš ze Zvole	73

Rádcové z rakouských zemí	
Jméno	strana
Oldřich II. Celský	79
Reinprecht z Ebersdorfu	87
Gerorg z Eckerstau	
Oldřich Eicinger	75
Oswald Eicinger	
Zikmund Eicinger	
Wolfgang Hinterholzer	
Hans z Hofkirchenu	
Konrad Hölzler	96
Wolfgang Holzer	98
Georg z Kuenringu	89
Jindřich z Lichtenštejna	90
Vilém z Lichtenštejna	90
Pankraz Plankenstein	95
Weikhart z Polheimu	88
Šimon Pötel	98
Georg z Puchheimu	91
Oswald Reicholf	98
Bernard ze Schauenberka	93
Jan ze Schauenberka	92
Rudiger ze Starhemberka	94
Geog Sewseneger	
Mikuláš Tešler	98
Reinprecht z Walsee	86

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

Níže uvedený itinerář nemůže sloužit jako přehled všech listin, které Ladislav Pohrobek vydal. Pokud došlo k vydání více dokumentů ve stejný den, uvádím pro zachycení místa a času pouze jednu listinu.

zdroj	strana	číslo	datum	rok	místo vydání
Lichnowsky 6 (Li)		1706.	29. 9.	1452	Vídeň
Li 6		1708.	30. 9.	1452	Vídeň
QGStW I/7	330	15377.	3. 10.	1452	Vídeň
FRA II/20.	53	39.	4. 10.	1452	Vídeň
QGStW I/7	330	15378.	13. 10.	1452	Vídeň
QGStW II/2	341	3482.	16. 10.	1452	Vídeň
Li 6		1712.	18. 10.	1452	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			26. 10.	1452	Vídeň
QGStW I/7	336	15389.	30. 10.	1452	Vídeň
QGStW II/2	342	3485.	12. 11.	1452	Vídeň
Li 6		1716.	6. 12.	1452	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			8. 12.	1452	Vídeň
Li 6		1720.	20. 12.	1452	Vídeň
Li 6		1724.	31. 12.	1452	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 44		1. 1.	1453	Vídeň
QGStW I/7	336	15390.	3. 1.	1453	Vídeň
QGStW I/7	337	15391.	5. 1.	1453	Vídeň
Li 6		1736.	11. 1.	1453	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 43		12. 1.	1453	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 38		18. 1.	1453	Vídeň
Li 6		1742.	25. 1.	1453	Prešpurk
Li 6		1746.	10. 2.	1453	Vídeň
QGStW II/2	345	3497.	22. 2.	1453	Vídeň
QGStW II/2	345	3498.	24. 2.	1453	Vídeň
FRA II/2	39	1.	5. 3.	1453	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 46		10. 3.	1453	Vídeň
Li 6		1763.	12. 3.	1453	Vídeň
QGStW I/7	340	15404.	16. 3.	1453	Vídeň
Rameš		10.	18. 3.	1453	Vídeň
Li 6		1769.	21. 3.	1453	Vídeň
Li 6		1774.	5. 4.	1453	Vídeň
Li 6		1775.	7. 4.	1453	Vídeň
Li 6		1777.	8. 4.	1453	Vídeň
Li 6		1778.	14. 4.	1453	Vídeň
Li 6		1779.	20. 4.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 4.	1453	Vídeň
QGStW II/2	347	3509.	25. 4.	1453	Vídeň
Li 6		1780.	1. 5.	1453	Vídeň
Rameš		13.	2. 5.	1453	Vídeň
Li 6		1782.	3. 5.	1453	Vídeň
QGStW II/2	348	3512.	7. 5.	1453	Vídeň

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

Chmel, <i>Urkunden</i> ,	3	1.	11. 5.	1453	Vídeň
Li 6		1784.	12. 5.	1453	Vídeň
QGStW I/7	343	15411.	13. 5.	1453	Vídeň
Li 6		1786.	14. 5.	1453	Vídeň
QGStW II/2	343	3513.	15. 5.	1453	Vídeň
QGStW II/2	349	3516.	22. 5.	1453	Vídeň
Chmel, <i>Materialen</i>	54	XLVI.	24. 5.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 5.	1453	Vídeň
QGStW II/2	349	3517.	26. 5.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			28. 5.	1453	Vídeň
QGStW I/7	344	15415.	1. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			2. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			3. 6.	1453	Vídeň
QGStW II/2	350	3520.	7. 6.	1453	Vídeň
Li 6		1800.	8. 6.	1453	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 43		13. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			15. 6.	1453	Vídeň
Rameš		20.	16. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			18. 6.	1453	Vídeň
QGStW II/2	350	3522.	19. 6.	1453	Vídeň
QGStW I/7	345	15421.	22. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			23. 6.	1453	Vídeň
Li 6		1804.	27. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			28. 6.	1453	Vídeň
FRA II/20	61	50.	30. 6.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 7.	1453	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			5. 7.	1453	Vídeň
QGStW I/7	346	15423.	7. 7.	1453	Vídeň
FRA II/2	40	3.	9. 7.	1453	Vídeň
FRA II/2	41	5.	15. 7.	1453	Brno
Li 6		1812.	18. 7.	1453	Brno
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			19. 7.	1453	Brno
Rameš		34. - 35.	20. 7.	1453	Brno
Li 6		1818.	23. 7.	1453	Brno
http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&			24. 7.	1453	Brno
Rameš		39.	25. 7.	1453	Brno
Li 6		1822.	27. 7.	1453	Brno
Li 6		1825.	15. 8.	1453	Berchtoldsdorf
FRA II/2	41	6.	22. 8.	1453	Vídeň
FRA II/2	42	7.	27. 8.	1453	Prešpurk
QGStW II/2	352	3532.	28. 8.	1453	Vídeň
http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&			31. 8.	1453	Prešpurk
Li 6		1831.	10. 9.	1453	Prešpurk
HHStA HS B 525	fol. 1		13. 9.	1453	Prešpurk
Li 6		1837.	14. 9.	1453	Prešpurk
Li 6		1840.	15. 9.	1453	Prešpurk

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

Li 6		1843.	28. 9.	1453	Vídeň
HHStA HS B 525	fol. 2		3. 10.	1453	Korneuburg
Li 6		1845.	5. 10.	1453	Korneuburg
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			7. 10.	1453	Korneuburg
HHStA HS B 525	fol. 21		10. 10.	1453	Korneuburg
HHStA HS B 525	fol. 14		11. 10.	1453	Jihlava
HHStA HS B 525	fol. 15		16. 10.	1453	Jihlava
FRA II/2	43	9.	17. 10.	1453	Jihlava
FRA II/2	25	2.	18. 10.	1453	Jihlava
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			19. 10.	1453	Jihlava
Li 6		1848.	21. 10.	1453	Jihlava
FRA II/2	31	4.	27. 10.	1453	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			31. 10.	1453	Praha
Rameš		54.	2. 11.	1453	Praha
HHStA HS B 525	fol. 24		11. 11.	1453	Praha
HHStA HS B 525	fol. 21		12. 11.	1453	Praha
Chmel, <i>Urkunden</i> ,	44	11.	14. 11.	1453	Praha
Rameš		58.	18. 11.	1453	Praha
Li 6		1851.	19. 11.	1453	Praha
Rameš		59.	20. 11.	1453	Praha
Li 6		1853.	24. 11.	1453	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 11.	1453	Praha
FRA II/20	68	58.	2. 12.	1453	Praha
HHStA HS B 525	fol. 39		14. 12.	1453	Praha
Rameš		63.	18. 12.	1453	Praha
Rameš		65.	3. 1.	1454	Praha
Rameš		66.	6. 1.	1454	Praha
FRA II/20	71	61.	10. 1.	1454	Praha
Rameš		70.	14. 1.	1454	Praha
Chmel, <i>Urkunden</i> ,	46	14.	16. 1.	1454	Praha
Rameš		71.	16. 1.	1454	Praha
Rameš		75.	20. 1.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 1.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			27. 1.	1454	Praha
Rameš		80.	5. 2.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			12. 2.	1454	Praha
Rameš		82.	22. 2.	1454	Praha
Rameš		83.	1. 3.	1454	Praha
Li 6		1867.	6. 3.	1454	Praha
Rameš		87.	12. 3.	1454	Praha
Rameš		94.	19. 3.	1454	Praha
Li 6		1869.	20. 3.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			21. 3.	1454	Praha
Rameš		96.	26. 3.	1454	Praha
Rameš		98.	29. 3.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			31. 3.	1454	Praha

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

Rameš		106.	6. 4.	1454	Praha
Rameš		112.	1. 5.	1454	Praha
Rameš		114.	4. 5.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 5.	1454	Praha
Rameš		116.	9. 5.	1454	Praha
Rameš		119.	15. 5.	1454	Praha
Rameš		120.	16. 5.	1454	Botenburg
Rameš		121.	17. 5.	1454	Praha
Rameš		124.	20. 5.	1454	Praha
Li 6		1883.	31. 5.	1454	Praha
Rameš		129.	4. 6.	1454	Praha
Rameš		131.	7. 6.	1454	Praha
AKČ 6		49.	12. 6.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			11. 6.	1454	Praha
Li 6		1885.	12. 6.	1454	Praha
Li 6		1886.	15. 6.	1454	Praha
Rameš		137.	18. 6.	1454	Praha
Rameš		138.	26. 6.	1454	Praha
Rameš		140.	30. 6.	1454	Praha
Rameš		141.	1. 7.	1454	Praha
Rameš		142.	2. 7.	1454	Praha
Rameš		143.	3. 7.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			4. 7.	1454	Praha
Rameš		147.	5. 7.	1454	Praha
Rameš		149.	6. 7.	1454	Praha
Rameš		150.	11. 7.	1454	Praha
Rameš		153.	15. 7.	1454	Praha
Rameš		156.	20. 7.	1454	Praha
Rameš		157.	21. 7.	1454	Praha
Li 6		1890.	22. 7.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 7.	1454	Praha
Li 6		1891.	26. 7.	1454	Praha
Li 6		1892.	27. 7.	1454	Praha
FRA II/20	84	74.	28. 7.	1454	Praha
FRA II/20	85	75.	30. 7.	1454	Praha
Li 6		1895.	1. 8.	1454	Praha
Li 6		1896.	3. 8.	1454	Praha
Rameš		174.	8. 8.	1454	Praha
QGStW I/7	364	15453.	10. 8.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			15. 8.	1454	Praha
Rameš		181.	20. 8.	1454	Praha
Rameš		183.	21. 8.	1454	Praha
Rameš		184.	22. 8.	1454	Praha
Rameš		185.	24. 8.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			26. 8.	1454	Praha
Rameš		187.	27. 8.	1454	Praha

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

Rameš		189.	28. 8.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			2. 9.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			3. 9.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			13. 9.	1454	Praha
Rameš		198.	15. 9.	1454	Praha
Rameš		199.	29. 9.	1454	Praha
Rameš		200.	4. 10.	1454	Praha
Li 6		1918.	10. 10.	1454	Praha
Rameš		201.	16. 10.	1454	Praha
Li 6		1919.	23. 10.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			26. 10.	1454	Praha
Rameš		204.	29. 10.	1454	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			5. 11.	1454	Praha
Rameš		209.	11. 11.	1454	Praha
Rameš		210.	12. 11.	1454	Praha
Li 6		1926.	14. 11.	1454	Praha
Rameš		216.	15. 11.	1454	Praha
Rameš		218.	20. 11.	1454	Praha
Rameš		219.	23. 11.	1454	Praha
Li 6		1928.	25. 11.	1454	Lysá
CDLS 4.		921.	30. 11.	1454	Zhořelec
Li 6		1933.	11. 12.	1454	Vratislav
Li 6		1934.	14. 12.	1454	Vratislav
HHStA AUR			16. 12.	1454	Vratislav
Li 6		1940.	31. 12.	1454	Vratislav
Li 6		1944.	6. 1.	1455	Vratislav
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			10. 1.	1455	Vratislav
Li 6		1945.	11. 1.	1455	Königsaal
Rameš		226.	13. 1.	1455	Vratislav
Li 6		1945.	15. 1.	1455	Vratislav
Li 6		1946.	20. 1.	1455	Vratislav
Rameš		227.	29. 1.	1455	Vratislav
Li 6		1952.	30. 1.	1455	Vratislav
Li 6		1953.	1. 2.	1455	Vratislav
Li 6		1954.	2. 2.	1455	Vratislav
Li 6		1956.	2. 2.	1455	Svidnice
Rameš		230.	25. 2.	1455	Vídeň
Li 6		1961.	27. 2.	1455	Vídeň
Li 6		1963.	3. 3.	1455	Vídeň
Rameš		231.	6. 3.	1455	Vídeň
AČ 6	502	50.	7. 3.	1455	Vídeň
Li 6		1964.	20. 3.	1455	Vídeň
Li 6		1965.	22. 3.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 3.	1455	Vídeň
Rameš		235.	5. 4.	1455	Vídeň
Li 6		1970.	11. 4.	1455	Vídeň

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

QGStW I/7	373	15478.	20. 4.	1455	Vídeň
Li 6		1973.	26. 4.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			28. 4.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 5.	1455	Vídeň
Li 6		1975.	2. 5.	1455	Vídeň
Li 6		1976.	2. 5.	1455	Vídeň
http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&			4. 5.	1455	Vídeň
FRA II/2	75	83.	7. 5.	1455	Vídeň
QGStW I/7	374	15484.	9. 5.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			11. 5.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			14. 5.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			15. 5.	1455	Vídeň
QGStW I/7	377	15490.	19. 5.	1455	Vídeň
QGStW I/7	377	15493.	20. 5.	1455	Vídeň
QGStW I/7	377	15494.	21. 5.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			29. 5.	1455	Vídeň
QGStW I/7	379	15496.	9. 6.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			16. 6.	1455	Vídeň
QGStW I/7	380	15501.	23. 6.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 6.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			30. 6.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 7.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			5. 7.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			6. 7.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			13. 7.	1455	Vídeň
Li 6		2013.	15. 7.	1455	Vídeň
Li 6		2014.	17. 7.	1455	Vídeň
Li 6		2015.	23. 7.	1455	Vídeň
Li 6		2019.	30. 7.	1455	Vídeň
Li 6		2022.	6. 8.	1455	Vídeň
Li 6		2024.	9. 8.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			12. 8.	1455	Vídeň
Li 6		2026.	13. 8.	1455	Vídeň
Li 6		2027.	16. 8.	1455	Vídeň
Li 6		2028.	20. 8.	1455	Vídeň
QGStW I/7	385	15519.	24. 8.	1455	Vídeň
QGStW I/7	385	15520.	27. 8.	1455	Vídeň
QGStW I/7	385	15521	13. 9.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			25. 9.	1455	Vídeň
QGStW I/7	385	15522.	27. 9.	1455	Vídeň
Li 6		2047.	1. 10.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			11. 10.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			30. 10.	1455	Vídeň
Li 6		2054.	16. 11.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 12.	1455	Vídeň
Li 6		2056.	2. 12.	1455	Vídeň

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			3. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			4. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			5. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			12. 12.	1455	Vídeň
Li 6		2060.	18. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			20. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			21. 12.	1455	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			23. 12.	1455	Vídeň
Li 6		2066.	28. 12.	1455	Vídeň
Li 6		2070.	31. 12.	1455	Vídeň
Li 6		2076.	8. 1.	1456	Vídeň
Li 6		2077.	9. 1.	1456	Vídeň
Li 6		2079.	11. 1.	1456	Vídeň
QGStW I/7	389	15532.	14. 1.	1456	Vídeň
AČ 9	303		18. 1.	1456	Vídeň
Li 6		2089.	21. 1.	1456	Vídeň
QGStW II/2	382	3659.	7. 2.	1456	Budín
Li 6		2092.	8. 2.	1456	Budín
QGStW II/2	382	3660.	16. 2.	1456	Budín
FRA 20.	97	95.	25. 2.	1456	Budín
Li 6		2095.	27. 2.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			23. 3.	1456	Budín
Li 6		2101.	2. 4.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			3. 4.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			8. 4.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			9. 4.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			18. 4.	1456	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			19. 4.	1456	Budín
Li 6		2114.	6. 5.	1456	Budín
Li 6		2121.	21. 6.	1456	Prešpurk
Li 6		2127.	25. 7.	1456	Vídeň
Li 6		2131.	28. 7.	1456	Vídeň
Li 6		2133.	5. 8.	1456	Vídeň
Li 6		2137.	10. 8.	1456	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			23. 8.	1456	Vídeň
Li 6		2142.	3. 9.	1456	Prešpurk
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			4. 9.	1456	Prešpurk
Li 6		2143.	5. 9.	1456	Prešpurk
Li 6		2144.	6. 9.	1456	Prešpurk
Li 6		2146.	7. 9.	1456	Prešpurk
Li 6		2147.	15. 9.	1456	Budín
Li 6		2157.	15. 10.	1456	Futak
QGStW II/2	388	3685.	22. 10.	1456	Futak
FRA II/20	103	103.	10. 11.	1456	Bělehrad
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 12.	1456	Budín
Li 6		2172.	23. 12.	1456	Budín

2. Itinerář Ladislava Pohrobka

QGStW II/2	390	3694.	6. 1.	1456	Budín
Li 6		2180.	8. 1.	1457	Budín
Li 6		2182.	9. 1.	1457	Budín
Li 6		2185.	10. 1.	1457	Budín
Li 6		2186.	12. 1.	1457	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			18. 2.	1457	Budín
FRA II/20	107	107.	19. 2.	1457	Budín
Li 6		2199.	28. 2.	1457	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			4. 3.	1457	Budín
FRA II/20	107	108.	14. 3.	1457	Budín
Li 6		2201.	15. 3.	1457	Budín
Li 6		2205.	3. 4.	1457	Budín
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 5.	1457	Budín
Li 6		2218.	31. 5.	1457	Ráb
FRA II/20	111	112.	20. 6.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 6.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			24. 6.	1457	Vídeň
Li 6		2220.	27. 6.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			1. 7.	1457	Vídeň
Li 6		2225.	7. 7.	1457	Baden
AČ 6	502	52.	11. 7.	1457	Vídeň
Li 6		2227.	19. 7.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			22. 7.	1457	Vídeň
Li 6		2229.	25. 7.	1457	Vídeň
Li 6		2233.	4. 8.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			6. 8.	1457	Vídeň
Li 6		2234.	18. 8.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			20. 8.	1457	Vídeň
QGStW I/7	407	15592.	3. 9.	1457	Vídeň
Li 6		2240.	5. 9.	1457	Vídeň
QGStW II/2	398	3730.	6. 9.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			11. 9.	1457	Vídeň
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			12. 9.	1457	Vídeň
Li 6		2244.	13. 9.	1457	Vídeň
Li 6		2245.	16. 9.	1457	Vídeň
Li 6		2255.	6. 10.	1457	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			15. 10.	1457	Praha
QGStW II/2	400	3739.	16. 10.	1457	Praha
Li 6		2258.	21. 10.	1457	Praha
http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom			28. 10.	1457	Praha
Li 6		2261.	3. 11.	1457	Praha
Li 6		2263.	10. 11.	1457	Praha
Li 6		2265.	16. 11.	1457	Praha
Li 6		2266.	18. 11.	1457	Praha
AČ 6	502	54.	22. 11.	1457	Praha

2. Itinerář Ladislava Pohrobka